

๕๕๕. ๖๑๐๗๗

พ. ๑๕๕ ก

๓. ๓

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสนใจในวิชาภาษาไทย
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ที่สอนด้วยบทเรียนโมดูล

กองควบคุมและจัดพิมพ์
กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

ปริญญานิพนธ์

ของ

พนิดา พวงชูศักดิ์

๒๓ เม.ย. ๒๕๓๕

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

กันยายน ๒๕๓๑

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

177660

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปฏิญานพนธ์
ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการที่ปรึกษา

..... ประธาน
(ศ.สุมานัน รุ่งเรืองธรรม)

..... กรรมการ
(รศ.ดร.ไพศาล หวังพานิช)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(ศ.สุมานัน รุ่งเรืองธรรม)

..... กรรมการ
(รศ.ดร.ไพศาล หวังพานิช)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รศ.อจธรา สุขารมณ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปฏิญานพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศ.ดร.สมพร บัวทอง)

วันที่.....5.....เดือน.....๓๑.....พ.ศ.2531

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยคำแนะนำและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุมานัน รุ่งเรืองธรรม รองศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล หวังพานิช
และรองศาสตราจารย์อัทธรา สุชาวณณ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง
ขอขอบขอบพระคุณอาจารย์จันทิมา พรหมโชติ ที่ได้อำนวยความสะดวกให้แบบทดสอบ
ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการ คณะจารย์โรงเรียนวัดหนองจอก ผู้อำนวยการ
อาจารย์หมวดวิชาภาษาไทย หัวหน้าประชาสัมพันธ์โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันทอุปถัมภ์)
กรุงเทพมหานคร ที่ได้อนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกในการทดลองวิจัยครั้งนี้ ขอขอบใจ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสองโรงเรียนที่ให้ความร่วมมือในการทดลองและเก็บ
รวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ นิธิศปริญญาโท วิชาเอกการมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2529
และอาจารย์อานัติ นาคศิริ ที่ช่วยเหลือในการสร้างสื่อประกอบการวิจัยและให้กำลังใจ
เป็นอย่างดีตลอดมา

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่ให้ความกรุณาสันนิบาสนุนเงินทุน และ
เป็นกำลังใจที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ผู้วิจัยเกิดความมานะพยายามจนประสบความสำเร็จ ขอขอบ
ความดีและประโยชน์ที่ได้รับจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แด่ทุกท่าน

พนิดา พวงชูศักดิ์

สารบัญ

๑
บทที่

๒
หน้า

1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	5
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	5
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
	นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษาไทย	10
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนโมดูล	18
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนโมดูล	40
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสนใจ	46
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสนใจ	52
	สมมติฐานการวิจัย	52
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	54
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	54
	เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ	55
	การดำเนินการศึกษาค้นคว้า	61
	การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้	63

4	การวิเคราะห์ข้อมูล	69
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	69
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	69
5	สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	75
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	75
	สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	75
	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	76
	การวิเคราะห์ข้อมูล	77
	สรุปผลการทดลอง	77
	อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า	78
	ข้อเสนอแนะ	83
	บรรณานุกรม	85
	ภาคผนวก	94
	ประวัติย่อของผู้วิจัย	268

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แบบแผนการทดลอง	61
2	คะแนนเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนการทดลองกับหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม	70
3	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ..	71
4	คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสนใจที่เพิ่มต่อ วิชาภาษาไทยระหว่างก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	72
5	เปรียบเทียบความสนใจที่เพิ่มต่อวิชาภาษาไทยระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม	73
6	เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสนใจที่เพิ่มต่อวิชาภาษาไทยก่อนการทดลอง กับหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง	74
7	แสดงค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย (ท 051)	96
8	แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบทดสอบวัดความสนใจต่อ วิชาภาษาไทย	97

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 องค์ประกอบและขั้นตอนของบทเรียนโมดูล	22
2 แผนภูมิแสดงขั้นตอนในการสร้างบทเรียนโมดูลของ บุญชม ศรีสะอาด	33
3 แผนภูมิแสดงขั้นตอนการ เรียบเรียงบทเรียนโมดูล	34
4 แสดงลำดับขั้นตอนในการสร้างบทเรียนโมดูล	36

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

หลักสูตรภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 กำหนดจุดประสงค์ไว้ว่า เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ หรือทัศนคติ นั่นคือมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพตามวัยและประสบการณ์ของผู้เรียน สามารถใช้ถ้อยคำในการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล ตลอดจนมีคุณสมบัติเป็นคนช่างสังเกต รู้จักคิดวิจารณ์และมีค่านิยมที่พึงประสงค์ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2528 : 8) แต่จากการตรวจสอบคุณภาพทางการศึกษาของกรมวิชาการ พบว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั่วประเทศมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง (กรมวิชาการ. 2528 : 8 - 10) ย่อมชี้ให้เห็นว่าการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยที่ผ่านมายังไม่บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะครูขาดความรู้และทักษะในการสอนขาดความกระตือรือร้นในการคิดค้นวิธีสอนและนำอุปกรณ์การสอนมาใช้ มุ่งสอนให้จำเนื้อหามากกว่าการฝึกให้คิดและแก้ปัญหา ครูสอนโดยยึดตัวครูเป็นศูนย์กลาง ไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงออกและฝึกทักษะทางภาษา นอกจากนี้ครูส่วนใหญ่มักจัดการเรียนการสอนไปพร้อมกันทั้งชั้น ที่มีทั้งนักเรียนระดับอ่อน ปานกลาง และระดับเก่ง โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียน (เสียง ชูสกุล. 2525 : 1) ทำให้นักเรียนไม่เข้าใจในสิ่งที่ครูสอน เรียนตามเพื่อนไม่ทัน อันเป็นผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

ปัญหาที่สำคัญที่สุดในการสอนภาษาไทยคือ วิธีการสอนของครู คงที่ กอ สวัสดิ์พาณิชย์ (2526 : 11 - 12) กล่าวว่า สภาพการเรียนการสอนในปัจจุบันเป็นสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง เพราะลักษณะการสอนของครูเป็นการสอนวิชา

มิใช่เป็นการสอนคน ครูยังคง เน้นที่การสอน เนื้อหาวิชา มากกว่าที่จะสอนให้ผู้เรียน
รู้จักคิด รู้จักใช้ เหตุผลด้วยตนเอง จากการศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรวิชาภาษาไทย
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 พบว่าวิธีสอนของครูส่วนมากยังนิยมใช้
การบรรยายและอธิบายมากกว่าวิธีอื่น ๆ (ศูนย์พัฒนาหลักสูตร. 2528 : 6 - 18)
และจากงานวิจัยหลายฉบับมักให้ผลตรงกันว่าสิ่งที่ทำให้นักเรียนเบื่อวิชาภาษาไทย
อยู่ที่วิธีสอนของครู คือครูไม่ใช่อุปกรณ์การสอน ใช้แต่หนังสือเรียนและกระดานดำ
(ลัดดา อิมประภา. 2525 : 51) สภาพการเรียนการสอนที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง
เช่นนี้ เป็นสภาพที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน กล่าวคือผู้เรียนไม่มี
โอกาสเข้าร่วมกิจกรรม ไม่มีความภาคภูมิใจในประสบการณ์ที่เป็นความสำเร็จ
และไม่มีโอกาสเรียนรู้ไปทีละขั้นตามความสามารถและความสนใจของตัวเอง
(สุเทพ อ่อนใสว. 2520 : 40) ปัญหาดังกล่าวนี้นักเรียนได้รับการแก้ไขโดยครู
ผู้สอนวิชาภาษาไทย ต้องหาวิธีจัดการเรียนการสอนที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้
มีความเข้าใจและเห็นคุณค่าของวิชาภาษาไทยอย่างแท้จริง โดยเฉพาะในรายวิชา
เลือกซึ่งมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าวิชาภาษาไทยรายวิชาบังคับ จากการสรุปผล
การสำรวจความต้องการเข้ารับการอบรมรายวิชาเลือกของครูที่สอนวิชาภาษาไทย
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาส่วนกลาง และเขตการศึกษาต่าง ๆ
ผลปรากฏว่าจำนวนผู้ต้องการรับการอบรมวิชา ท 051 ภาษากับวัฒนธรรม มีจำนวน
มากที่สุด และเรื่องที่ครูต้องการอบรมคือ กิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งรวมถึงขั้นตอน
การสอน เทคนิคการสอน ตลอดจนสื่อการสอน (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา.
2529 : 70 - 72) แสดงให้เห็นว่าครูเห็นความสำคัญที่จะปรับปรุงการจัดการเรียน
การสอนภาษาไทย

พรณี ชูทัย (2522 : 221 - 222) กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอน
ให้ได้ผลคือ ครูควรกระตุ้นให้นักเรียนมีความตื่นตัวในบทเรียนอยู่เสมอ และบทเรียน
ควรดึงดูดความสนใจโดยอาศัยสิ่งเร้าที่มีความแปลกใหม่ใช่อุปกรณ์การสอน จัดกิจกรรม
และบรรยากาศที่เป็นอิสระไม่เคร่งเครียด มุ่งจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สนองรูปแบบ

การคิดและความสนใจที่แตกต่างกันของนักเรียน (พรณี ช. เจริญ. 2528 : 26, 143) วิธีสอนที่ใจควรมุ่งเน้นให้นักเรียนแต่ละคนมีโอกาสเลือกวิธีเรียนที่เหมาะสมกับความสามารถของตนเอง และมีโอกาสได้ทราบความก้าวหน้าของตนเองอีกด้วย ดังนั้นวิธีการหนึ่งที่ยุติวิชัยเห็นว่าจะใช้ได้ผลดีและสนองการเรียนรู้ดังกล่าว คือการใช้นวัตกรรมทางการศึกษาอย่างหนึ่ง คือบทเรียนโมดูล

บทเรียนโมดูล จัดเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตามเอกัตภาพของนักเรียน โดยมีครูเป็นผู้แนะนำช่วยเหลือซึ่ง เป็นการผสมผสานแนวความคิดของนักจิตวิทยาการศึกษาผ่านพฤติกรรมนิยมและฝ่ายมนุษยนิยม เข้าด้วยกัน เวลาที่ศึกษาไม่จำเป็นต้องใช้เวลาในชั้นเรียน การเสนอบทเรียนจะเป็นไปตามลำดับขั้นการเรียนรู้ โดยมีวัตถุประสงค์กำหนดไว้แน่นอนและชัดเจน มีการรวบรวมเอากลวิธีการสอนหลาย ๆ อย่าง เข้าด้วยกัน จัดกิจกรรมและสื่อต่าง ๆ ตามความสนใจและความสามารถของนักเรียน ในบทเรียนมีเอกสารประกอบความรู้หรือแนะแหล่งความรู้ให้นักเรียนเป็นการฝึกให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอีกทางหนึ่ง จากการวิจัยพบว่า บทเรียนโมดูลสามารถฝึกความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ความซื่อสัตย์ และความมีวินัยในตนเอง ตลอดจนรู้จักทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะได้ กิจกรรมในบทเรียนโมดูลมีให้นักเรียนเลือกหลาย ๆ รูปแบบ ทำให้นักเรียนไม่เบื่อและยังส่งผลให้การเรียนการสอนพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ นักเรียนจะเกิดความเคยชินกับการคิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาได้และรู้จักค้นหาความรู้ได้กว้างขวางขึ้น (วารวิ คำไชโย. 2529 : 65) เป็นบทเรียนที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออก เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น อันเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง (ศิริภาณุจน์ นิमितกุล. 2521 : 59) นอกจากนี้บทเรียนโมดูลยังเป็นเครื่องมือช่วยสอนแทนครูได้ และใช้สอนนักเรียนจำนวนมาก ๆ ในเวลาเดียวกันได้เป็นอย่างดี (สุมาลี ศรีทองกิตติคุณ. 2521 : 5)

จากแนวความคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้บทเรียนโมดูลจะให้ประโยชน์ต่อการสอนวิชาภาษาไทย เพราะบทเรียนโมดูลช่วย

สนับสนุนการศึกษาด้วยตนเองตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วยทำให้ครูมีเวลาว่างในการที่จะพบปะเด็กเป็นรายบุคคล เพื่อช่วยเหลือเด็กที่เรียนไม่ทันในบางเนื้อหาวิชา เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่มีระเบียบแบบแผน และรวบรวมการสอนหลาย ๆ อย่างไว้ด้วยกัน ช่วยทำให้ผู้เรียนทราบความสามารถหรือความก้าวหน้าในการเรียนของตนทุกระยะ เพราะการสอนรายบุคคลเน้นหลักการเรียนมากกว่าการสอน เน้นกิจกรรมซึ่งมีจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน นักเรียนมีโอกาสเรียนอย่างอิสระสามารถประเมินผลตนเองและมีการใช้สื่อชนิดต่าง ๆ วิธีสอนรายบุคคลจำเป็นต้องอาศัยสื่อการเรียนเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ โดยครูทำหน้าที่คอยให้การแนะนำในสิ่งที่สื่อการเรียนไม่สามารถให้คำตอบที่ชัดเจนได้เป็นการลดเวลาที่ครูต้องเสนอในชั้นเรียนแต่ไม่ทำให้คุณภาพการศึกษาลดลง

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทดลองสอนวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้วยการใช้บทเรียนโมดูล ซึ่งมีผู้ทดลองแล้วว่าใช้ได้ผลดีในการสอนวิชาต่าง ๆ แต่ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้นำเอาบทเรียนโมดูลนี้มาทดลองใช้ในการสอนวิชาภาษาไทย รายวิชา ท 051 ภาษากับวัฒนธรรม ซึ่งเป็นรายวิชาเลือกแต่อย่างใด ดังนั้นเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ที่ต้องการให้ผู้เรียนตระหนักในสำคัญของภาษาที่มีต่อวัฒนธรรม และเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมในการดำรงสังคมไทยให้เป็นปึกแผ่นและเจริญก้าวหน้า (กระทรวงศึกษาธิการ. 2524 : 34) ผู้วิจัยจึงทำการทดลองสอนวิชาภาษาไทย รายวิชา ท 051 ภาษากับวัฒนธรรม โดยใช้บทเรียนโมดูลเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสนใจที่มีต่อวิชาภาษาไทย ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่สอนด้วยบทเรียนโมดูล กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์
2. เพื่อเปรียบเทียบความสนใจที่มีต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่สอนด้วยบทเรียนโมดูลกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสนใจที่มีต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่สอนด้วยบทเรียนโมดูล

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้เป็นความพยายามในการใช้นวัตกรรมทางการสอนในวิชาภาษาไทย ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลอย่างหนึ่งที่ใช้เป็นแนวทางให้ครูภาษาไทยแสวงหาวิธีการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสนใจในวิชาภาษาไทยให้กับนักเรียน

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. การวิจัยครั้งนี้จำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะวิชาภาษาไทย รายวิชา ท 051 ภาษากับวัฒนธรรม ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 โดยใช้เนื้อหาในหนังสือเรียนภาษาไทย รายวิชา ท 051 เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับประเพณี

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนวิชาภาษาไทย รายวิชา ท 051 ภาษากับวัฒนธรรม ของโรงเรียนวัดหนองจอก เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2531 จำนวน 4 ห้องเรียน 140 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียน
วิชาภาษาไทย รายวิชา ท 051 ภาษาวัฒนธรรม ของโรงเรียนวัดหนองจอก
เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2531 จำนวน
2 ห้องเรียน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จัดเป็น
กลุ่มทดลอง 1 ห้องเรียน จำนวน 37 คน สอนด้วยบทเรียนโมดูล กลุ่มควบคุม
1 ห้องเรียน จำนวน 36 คน สอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์

3. ระยะเวลาในการทดลอง กลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มใช้เวลาในการทดลอง
จำนวน 16 คาบ คาบละ 50 นาที

4. ตัวแปรที่ศึกษา

4.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การสอน 2 วิธีคือ

4.1.1 การสอนด้วยบทเรียนโมดูล

4.1.2 การสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์

4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

4.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย

4.2.2 ความสนใจที่มีต่อวิชาภาษาไทย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. บทเรียนโมดูล หมายถึง หน่วยการเรียนรู้ที่สำเร็จสมบูรณ์ในตัวเอง
มีกิจกรรมต่าง ๆ ให้นักเรียนได้เลือก นักเรียนศึกษาและทำกิจกรรมได้ตามความถนัด
และความสนใจของตน พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผลการเรียนอยู่ตลอดเวลา ในแต่ละ
หน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วยกิจกรรมบังคับและกิจกรรมเลือก กิจกรรมบังคับ เป็น
กิจกรรมพื้นฐานที่นักเรียนทุกคนต้องเรียนรู้ ส่วนกิจกรรมเลือกเป็นส่วนที่เสริมกิจกรรม
บังคับเพื่อให้นักเรียนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ โดยใช้วิธีสอนแบบสัมพันธ์ทักษะ
ทั้งสี่ ได้แก่ ฟัง พูด อ่าน และเขียน สำหรับบทเรียนโมดูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นใช้หลัก
ของ ชุมพันธุ์ ภูษธร ณ อยุธยา ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

1.1 หลักการและเหตุผล เป็นส่วนที่อธิบายถึงความสำคัญของสมรรถภาพที่ต้องการฝึกในหน่วยการเรียนรู้ และให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยการเรียนรู้และจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอนกับหลักสูตรทั้งหมด

1.2 จุดมุ่งหมาย ได้แก่ จุดมุ่งหมายทั่วไป จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

1.3 ความรู้พื้นฐาน ได้แก่ ความรู้ที่จำเป็นเกี่ยวกับเรื่องภาษากับประเพณี ก่อนที่จะเริ่มต้นหน่วยการเรียนรู้ โดยนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณีไทย และสามารถใช้ภาษาได้ถูกต้องตามระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

1.4 การประเมินผลเบื้องต้น ได้แก่ แบบทดสอบวัดความรู้ในเรื่องที่จะเรียนในหน่วยการเรียนรู้

1.5 กิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ กิจกรรมบังคับซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานที่นักเรียนทุกคนต้องเรียนรู้ และกิจกรรมเลือกเป็นกิจกรรมที่เสริมกิจกรรมบังคับเพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมาย

1.6 การประเมินผลหลังการเรียนรู้ ได้แก่ แบบทดสอบวัดความรู้ในเรื่องที่เรียนในหน่วยการเรียนรู้ โดยใช้แบบทดสอบเกี่ยวกับการประเมินผลเบื้องต้น

1.7 การเรียนซ่อมเสริม ได้แก่ การทำกิจกรรมการเรียนรู้เดิมหรือกิจกรรมใหม่ที่สอดคล้องกับกิจกรรมเดิม

2. การสอนโดยใช้บทเรียนโมดูล หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยให้ผู้เรียนได้ศึกษาและทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในบทเรียนโมดูล ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากหนังสือแบบเรียนภาษาไทย รายวิชา ท 051 ภาษากับวัฒนธรรม ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับประเพณี โดยมีลำดับขั้นตอนการสอนดังนี้

2.1 การประเมินผลก่อนการเรียนรู้

2.2 ทำกิจกรรมการเรียนรู้

2.3 การประเมินผลหลังการเรียนรู้

2.4 การเรียนซ่อมเสริม

3. วิธีสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ หมายถึง วิธีสอนที่หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ได้จัดพิมพ์เผยแพร่เพื่อให้ครูใช้เป็นแนวทางในการสอนวิชาภาษาไทย โดยมีลำดับขั้นตอนการสอนดังนี้

3.1 สร้างความสนใจ คือ การทำให้นักเรียนเกิดความสนใจจดจ่อในบทเรียน ในชั้นนี้อาจจะพูดเร้า สนทนา ชักถาม หรือใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ

3.2 แจงจุดประสงค์ เป็นการให้นักเรียนรับรู้จุดหมายปลายทางหรือเป้าหมายของการเรียนการสอนในบทเรียนว่า นักเรียนจะได้รับความรู้อะไรเพิ่มขึ้น หรือได้ทราบว่าครูจะให้อะไรแก่นักเรียนในบทเรียนนี้

3.3 การเร้าให้นักเรียนระลึกถึงพื้นฐานที่จำเป็นมาใช้ โดยกระตุ้นให้นักเรียนแสดงออกให้เห็นว่าความสามารถหรือประสบการณ์พื้นฐานของนักเรียนจะนำไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้นั้น นักเรียนพร้อมหรือมีมากน้อยเพียงใด ครูอาจใช้วิธีชักถาม สนทนา หรือให้นักเรียนปฏิบัติ

3.4 เสนอสิ่งกระตุ้น เป็นการเริ่มกิจกรรมของบทเรียนใหม่โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบการพูด อธิบาย ชักถาม หรือการจัดให้นักเรียนได้กระทำกิจกรรมโดยครูยึดจุดประสงค์นำทางเป็นหลัก

3.5 ใ้แนวการเรียนรู้ เป็นการแนะแนวทางหรือนำทางให้นักเรียนสามารถทำกิจกรรมด้วยตนเอง ครูอาจจะแนะนำวิธีกระทำกิจกรรม แนะนำแหล่งค้นคว้า โดยการใช้คำถามเป็นการนำทางหรือให้แนวไปคิดเอง

3.6 ลงมือปฏิบัติ ให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง โดยให้นักเรียนได้แสดงพฤติกรรมตามจุดประสงค์

3.7 การให้ข้อมูลย้อนกลับ เป็นการแสดงให้นักเรียนเห็นว่าผลการปฏิบัติกิจกรรมหรือพฤติกรรมที่นักเรียนได้แสดงออกมานั้นได้รับผลสำเร็จ

หรือมีปัญหาย่างใดหรือไม่ ครูแสดงออกด้วยการให้คำชมเชย คำแนะนำ รวมทั้ง การแสดง ความยินดีในผลงานหรือการกระทำของนักเรียน

3.8 ประเมินพฤติกรรม เป็นการวัดและประเมินค่าพฤติกรรมหรือ ผลงานที่นักเรียนทำนั้นได้ผลตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้ของบทเรียนนั้นเพียงใด โดยใช้เครื่องมือที่เหมาะสมเพื่อจะได้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอน ในบทเรียนนี้

3.9 ส่งเสริมความมั่นใจและการถ่ายโอนความรู้ เป็นการสรุปย้ำ ทบทวนบทเรียนที่ผ่านมาเพื่อให้ นักเรียนมีพฤติกรรมหรือการเรียนรู้ที่ฝังแน่นขึ้น อาจทำได้โดยให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดหรือการให้ทำกิจกรรมเพิ่มรวมทั้งการบ้าน

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ความสามารถของนักเรียน อันเป็นผลจากการเรียนรู้โดยพิจารณาที่พฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษา ตอนหลาย พุทธศักราช 2524 ภายหลังสิ้นสุดการเรียนการสอน ซึ่งสามารถวัดได้ โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ท 051 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. ความสนใจที่มีต่อวิชาภาษาไทย หมายถึง การแสดงความรู้สึกรักชอบ พอใจเอาใจใส่ อยากรู้อยากเห็น ยอมรับในคุณค่าและความกระตือรือร้นที่จะศึกษา หาความรู้ในวิชาภาษาไทยของนักเรียน มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ด้วยความสนใจ วัดได้จากการตอบแบบสอบถามวัดความสนใจในวิชาภาษาไทย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวของ จรรยา เอี่ยมสะอาด (2527 : 206 - 209)

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษาไทย
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนโมดูล
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนโมดูล
4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสนใจ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสนใจ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษาไทย

การสอนภาษาไทยก็ทำตามต้องประกอบด้วย การใช้ภาษา หลักภาษา วรรณคดี และวัฒนธรรมของภาษานั้น ๆ เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า ภาษาไทยเป็นภาษาที่มี วัฒนธรรม แสดงความเหลื่อมล้ำต่ำสูง แสดงความสนิทสนมคุ้นเคยในระหว่างบุคคล ที่สนิทสนมกัน ถ้อยคำที่ใช้อยู่นั้นจะบอกให้ผู้ฟังรู้ว่าผู้สนทนามีความรู้จักกันมากน้อย เพียงใด จากลักษณะของภาษาไทยที่ปรากฏอยู่ทั่วไป เช่นนี้ย่อมชี้ให้เห็นว่าครูภาษาไทย ควรสอนเพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ ไปใช้อย่างถูกกาลเทศะ เหมาะกับ ฐานะและความสัมพันธ์ของบุคคล นั่นคือต้องสอนการใช้ทักษะทั้งสี่ คือ ฟัง พูด อ่าน และเขียน ในแง่ของการสื่อสาร ซึ่งประกอบด้วยทักษะในการรับสาร ได้แก่ ทักษะ การฟัง การอ่าน และทักษะในการส่งสาร ได้แก่ ทักษะการพูดและการเขียน การใช้ ภาษาในชีวิตประจำวันต้องมีการส่งสารและรับสารอยู่ตลอดเวลา การสอนภาษาไทย จะสอนเพียงทักษะใดทักษะหนึ่งไม่ได้ การฝึกฝนให้นักเรียนได้ใช้ทักษะทั้งสี่ให้สัมพันธ์กัน จึงเป็นสิ่งสำคัญ (สุจิต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์พริ้ง. 2523 : 72)

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (สมถวิล วิเศษสมบัติ, 2525 : 35 - 38 อ้างอิงมาจาก ฐะปะนีย์ นาครทรรพ. ม.ป.ป.) ได้เสนอแนะเทคนิคการสอนภาษาไทย โดยยึดหลักความรู้ทางการสื่อสารเป็นแนวทาง ดังต่อไปนี้

1. วางแผนเพื่อนำความรู้เรื่องการสื่อสารไปใช้ในการสอนภาษาไทยโดย

1.1 สำนักรวศักรเอง และแนะนำให้นักเรียนสำนักรวศักรเองด้วยว่า เคยทำให้เกิดปัญหาอะไรขึ้นบ้างในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน แล้วรวบรวมปัญหาเหล่านั้นมาพิจารณาหาทางแก้ไขข้อบกพร่องที่เป็นปัญหาให้เสร็จสิ้นไป

1.2 ปรับปรุงการเรียนการสอนภาษาไทย โดยคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ คือ ผู้ส่งสาร ผู้รับสาร ตัวสาร และวิธีการส่งสาร และพยายามทำให้เกิดความแจ่มแจ้งในการสื่อสารระหว่างกัน เช่น อาจปรับปรุงสารให้น่าสนใจยิ่งขึ้น และมีการจัดลำดับสารให้เป็นที่น่าสนใจหรืออาจใช้วัสดุประเภทโสตทัศนูปกรณ์ช่วยให้สารมีความแจ่มแจ้งแก่ผู้รับสารยิ่งขึ้น

1.3 สังเกตผลสะท้อนกลับจากผู้รับสาร (คือนักเรียน) ว่าเป็นอย่างไรแล้วปรับปรุงวิธีการส่งสารให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. การจัดกิจกรรมการเรียน

กิจกรรมการเรียนมีให้เลือกทำมากมายหลายอย่าง อันจะเป็นการฝึกทักษะเพื่อการสื่อสาร เช่น

2.1 แบ่งกลุ่มทำงาน ควรทำเมื่อมีเนื้อหาในบทเรียนที่เป็นปัญหามาขบคิด ขนาดของกลุ่มประมาณ 6 - 8 คน กำลังเหมาะ ควรมีการเตรียมไว้ล่วงหน้าว่าจะให้กลุ่มพิจารณาหัวข้ออะไร และกะเวลาให้กลุ่มทำงานประมาณ 10 - 15 นาที เมื่อกลุ่มทำงานเสร็จแล้ว ให้ผู้แทนกลุ่มรายงานผลงานหน้าชั้น อาจเขียนรายงานย่อประกอบด้วยก็ได้

ในการเรียนภาษาของตนเอง การแบ่งกลุ่มย่อยมีประโยชน์มาก เพราะได้สนองความต้องการหลายประการกล่าวคือ 1) ทำให้นักเรียนกล้าพูดกล้าแสดงออกในกลุ่มเล็ก ๆ ทำให้รู้จักวิธีสนทนาไปในตัว 2) ทำให้นักเรียน

เล็กคิดว่า ตนเป็นคนเดียวที่ไม่รู้จนเป็นเหตุให้ไม่กล้าถาม การเข้ากลุ่มทำให้ทราบว่า ยังมีคนอื่น ๆ ที่ไม่รู้อีกหลายคน 3) ทำให้นักเรียนมีเชาวน์ปัญญาไว มีโอกาสชี้แจงสิ่งที่ตนรู้ให้เพื่อนฟัง 4) ทำให้นักเรียนรู้จักอดทนฟังความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่ม เพราะบางคนคิดช้ากว่าตน 5) ทำให้นักเรียนรู้สึกเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกับเพื่อนในกลุ่ม เมื่อสามารถทำงานของกลุ่มสำเร็จ เช่น แก้ปัญหาได้ หรือทำงานเสร็จทันเวลาและได้รับคำชมเชย

2.2 ฝึกอ่านในใจ ควรฝึกอ่านในใจ ครั้งละ 3 - 5 นาที เพื่เก็บใจความสำคัญ เป็นกิจกรรมที่ให้ประโยชน์มาก ควรฝึกให้นักเรียนอ่านเร็วขึ้นตามลำดับ โดยครูแนะวิธีอ่านที่ถูกต้องให้ และอาจตั้งคำถามนำเพื่อให้นักเรียนรู้จักวิธีเก็บสาระสำคัญของเรื่อง เมื่ออ่านจบตามเวลาที่กำหนดแล้วก็นำสนทนา โดยหยิบยกประเด็นสำคัญมาพูดกัน

2.3 ให้อภิปรายปัญหา การอภิปรายปัญหาอาจทำได้หลายวิธี เช่น ให้อภิปรายเป็นคณะ โดยมีการเตรียมหัวข้อการอภิปรายมาล่วงหน้า และให้มีผู้ดำเนินการอภิปราย คณะผู้อภิปรายมี 4 - 5 คน ใช้เวลา 25 - 30 นาที หรือครูอาจนำอภิปราย โดยตั้งประเด็นเกี่ยวกับบทเรียนแล้วให้นักเรียนในชั้นแสดงความคิดเห็น เป็นการอภิปรายทั่วไปก็ได้ หรืออาจให้อภิปรายกันในกลุ่มย่อยก็ได้

2.4 สนทนาหน้าชั้น ผู้ร่วมสนทนาอาจมี 2 - 3 คน โดยเตรียมหัวข้อการสนทนาก่อน การสนทนาไม่เป็นพิธีการอย่างการอภิปรายเป็นคณะ อาจเป็นการเล่าเรื่องจากประสบการณ์ของตนให้เพื่อน ๆ ฟัง และให้ข้อสังเกต หรือข้อคิดประกอบ ใช้เวลาสนทนาประมาณคนละ 5 - 7 นาที การสนทนาอาจนำไปสู่การเขียนเรียงความที่หลังก็ได้ เป็นการฝึกทักษะการพูดและการเขียนให้สัมพันธ์กัน

2.5 สร้างสรรค์งานเขียน การสร้างสรรค์งานเขียนนั้นอาจทำได้โดยส่งเสริมให้นักเรียนหัดคิด แล้วแสดงความคิดออกมาเป็นคำพูด เพื่อให้ผู้เขียนเกิดความกระจำในใจว่าจะเขียนอะไรอย่างไร หลังจากนั้นจึงให้มีการฝึกเขียนเชิงสร้างสรรค์ ในระยะเริ่มต้นอาจให้สังเกตวิธีเขียนของนักเรียนที่ตนสนใจ

แล้วฝึกเขียนเพียงสั้น ๆ ก่อน ต่อไปก็เขียนให้ยาวขึ้น จาก 20 บรรทัด เป็น 30, 40, และ 50 บรรทัด ตามลำดับ

2.6 เรียนโดยค้นคว้า หอสมุดเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ทั้งนี้ควรมีการสำรวจหนังสือสำหรับจะให้นักเรียนค้นคว้าเสียก่อน ว่ามีมากน้อยเพียงใด และครูควรแนะนำวิธีค้นคว้าและเขียนรายงานอย่างถูกต้อง ให้แก่นักเรียนด้วย ในการนี้ครูภาษาไทยกับครูบรรณารักษ์ควรได้ปรึกษารวบรวมหรือกันก่อน เพื่อจะได้ร่วมมือกันช่วยให้การเรียนโดยค้นคว้าของนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.7 ศึกษานอกสถานที่ การศึกษานอกสถานที่เป็นการเปลี่ยนบรรยากาศในการเรียนการสอน ช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสสังเกตสิ่งต่าง ๆ เป็นความรู้รอบตัว จัดเป็นประสบการณ์อันคุ้มค่าก่อนมีการศึกษานอกสถานที่ควรมีการวางแผน และขออนุญาตผู้บริหารตามระเบียบ และเลือกสถานที่ที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระของบทเรียน มีความสะดวกในการเดินทางไปดู โดยเสียค่าใช้จ่ายอย่างประหยัด ทั้งต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของนักเรียนด้วย

2.8 มีการถามตอบ การถามตอบเกี่ยวกับเนื้อหาของบทเรียน เป็นกิจกรรมที่ทำได้เสมอไม่ว่าจะสอนบทเรียนเรื่องใด หากครูเป็นผู้ตั้งคำถาม คำถามเหล่านั้นควรมีทั้งถามด้านความรู้ ความจำ ด้านความเข้าใจ โดยนักเรียนรู้จักคิดหาเหตุผลในคำตอบ และด้านเจตคติคือความรู้สึกในจิตใจด้วย อาจถามในชั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขึ้นคำถามในการสอน หรือขึ้นพบทวนบทเรียนก็ได้ ซึ่งอาจทำให้เกิดความสนุกสนานทั้งฝ่ายผู้ถามและผู้ตอบ ช่วยให้นักเรียนสนใจยิ่งขึ้น

3. การสรุปบทเรียน

การสรุปบทเรียน คือ การประมวลสาระสำคัญหรือข้อคิดเห็น ๆ จากบทเรียนมาเรียบเรียง เป็นข้อความสั้น ๆ กระชับ มีเนื้อหาถูกต้องตามหลักวิชา และสื่อความหมายได้แจ่มแจ้ง

เมื่อดำเนินการสอนจนครอบคลุมเนื้อหาที่ครูกำหนดไว้แล้ว ก่อนหมดเวลา 10 - 12 นาที ควรมีการสรุปบทเรียนเป็นข้อคิด หรือข้อสังเกต หรือความรู้

เป็นการช่วยให้นักเรียนจดจำบทเรียนได้แม่นยำยิ่งขึ้น การสรุปบทเรียนอาจทำได้หลายวิธี เช่น สรุปด้วยวาจา สรุปโดยใช้แผนภูมิประกอบข้อความ สรุปโดยเขียนสาระสำคัญเป็นข้อ ๆ ในกรณีที่นักเรียนยังสรุปบทเรียนไม่ได้ ครูอาจช่วยด้วยวิธีตั้งคำถามนำก็ได้ หากนักเรียนใช้ภาษาบกพร่องไม่รัดกุม ครูก็พยายามช่วยแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้อง ในตอนจบครูอาจใช้แถบประโยคที่เขียนเตรียมไว้แล้ว ช่วยในการสรุปบทเรียนก็ได้ นักเรียนก็จะบันทึกข้อความจากแถบประโยคนั้น ๆ ลงสมุดเก็บไว้สำหรับทบทวนต่อไป

4. การนำความรู้และทักษะไปใช้

การนำความรู้และทักษะไปใช้นี้สำคัญมาก เพราะเป็นการพิสูจน์ให้เห็นว่านักเรียนได้เรียนรู้อะไรไปแล้วบ้าง และสามารถใช้ทักษะที่ฝึกฝนไปแล้วทำงานได้ดีเพียงใด ในสถานการณ์ใหม่ที่ยังไม่เคยทำ

ตัวอย่างการนำความรู้และทักษะไปใช้ เช่น การให้ทำงานประเภทสร้างสรรค์ โดยให้จัดทำจุดสารของชั้นโดยมีนักเรียนกลุ่มหนึ่ง เป็นคณะบรรณาธิการรวบรวมงานสร้างสรรค์ทางภาษาไทยของเพื่อน ๆ มาเขียนหรือพิมพ์ลงในจุดสารดังกล่าว งานสร้างสรรค์อาจเป็นนิทานเก๋าน่ามาเล่าใหม่ มีภาพประกอบ อาจเป็นคำขวัญที่แสดงค่านิยมอันดีงามเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมไทย อาจเป็นร้อยกรองแสดงความคิดเกี่ยวกับธรรมชาติและสังคม อาจเป็นการแต่งเรื่องสั้นตามนิยายแห่งภาษิตไทยบางบท ฯลฯ นอกจากการทำจุดสารแล้ว อาจทำในลักษณะของนิทรรศการก็ได้ การที่นักเรียนสามารถทำงานในสถานการณ์ใหม่ได้สำเร็จเป็นการแสดงว่า เขาได้ใช้ความรู้และทักษะของเขาในทางสร้างสรรค์ ความสำเร็จจากงานดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมกำลังใจให้มีความมั่นใจยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ สุจิต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์พรหม ได้กล่าวถึงการสอนภาษาไทยโดยให้เนื้อหาและทักษะทางภาษาสัมพันธ์กันว่า ในบทเรียนหนึ่งหรือในคาบการ เรียนหนึ่งสามารถจัดให้มีการสัมพันธ์ทักษะได้ทุกขั้นตอนของการสอน

ทั้งในขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอน การจัดกิจกรรมประกอบ ขั้นสรุป ขั้นประเมินผล
ครั้งนี้ (สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทรมพรรย์. 2523 : 73 - 77)

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เราอาจจะใช้การฟัง การอภิปราย การซักถาม
การอ่านออกเสียงข้อความจากแผนภูมิ การอ่านในใจข้อความจากแผนปฎิวที่ครู
แจกให้ หรือการเขียนสรุปเนื้อหา เขียนวิจารณ์แสดง ความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่อง
ที่เรียนมาแล้ว ตัวอย่าง เช่นในเรื่องสัตว์ขาวิฐาน ในหนังสือแบบเรียนภาษาไทยชุด
ทักษะสัมพันธ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อาจนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการที่ครูแสดงภาพสัตว์
ต่าง ๆ ทั้งสัตว์สองเท้า สัตว์สี่เท้า และสัตว์มีเท้ามากกว่าสี่เท้า ให้นักเรียนพูด
อภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสัตว์เหล่านั้น เป็นต้น

2. ขั้นสอน การสอนตามแบบดั้งเดิมนั้น ขั้นสอนนี้ครูมักจะเป็นผู้ทำกิจกรรม
แต่เพียงผู้เดียว นักเรียนส่วนใหญ่จะเป็นแค่ผู้ฟัง อย่างดีก็จะมีส่วนร่วมเพียงการตอบ
คำถามของครูเท่านั้น การสอนแบบใหม่เราพยายามให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน
ให้มากที่สุด ฉะนั้นในขั้นสอนนักเรียนจะได้ฝึกทักษะหลาย ๆ ทักษะในขณะเดียวกัน
ตัวอย่าง เช่น ในการสอนทักษะการพูด หลังจากนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการให้นักเรียน
แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ใช้วิธีระดมความคิดให้นักเรียนอภิปรายในกลุ่มย่อยต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 อภิปรายเรื่องการพูดที่ดี

กลุ่มที่ 2 อภิปรายเรื่องการเตรียมตัวพูด

กลุ่มที่ 3 อภิปรายเรื่องการใช้อุปกรณ์ประกอบการพูด

ขณะที่มีการอภิปรายในกลุ่มย่อย นักเรียนจะได้ฟังผู้อื่นพูด ตนเองคิด และพูดแสดง
ความคิดเห็น เป็นเลขานุการกลุ่มจะจดบันทึกรายงานการประชุม จากนั้นประธาน
จะเป็นผู้อ่านรายงานการประชุมให้นักเรียนทั้งชั้นฟัง ในขณะที่ฟังรายงาน
การประชุมของทุกกลุ่มนั้น นักเรียนทุกคนจะเขียนวิจารณ์การรายงานของเพื่อน
หลังจากนั้นจะมีการเปิดอภิปรายทั่วไป เป็นการให้โอกาสนักเรียนทุกคนได้พูดแสดง
ความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการพูดทุก ๆ ด้าน แล้วสรุปออกมาเป็นความคิดเห็น
ของชั้น เป็นต้น

ส่วนกิจกรรมประกอบบทเรียน ควรให้นักเรียนมีโอกาสฝึกทักษะภาษา ให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเน้นให้นักเรียนได้เข้าใจบทเรียนดียิ่งขึ้น ครูอาจจัดกิจกรรมได้หลายรูปแบบ เช่น การจัดอภิปราย การจัดโต้วาที การแสดงละคร การแสดงบทบาทสมมติ การจัดนิทรรศการ การหาปัญหา เกม และกิจกรรมอื่น ๆ ตามที่ครูเห็นสมควร เป็นต้น ยกตัวอย่าง เรื่องพระร่วง ให้แสดงละครโดยใช้ บทที่ปรากฏในหนังสือ หรือบทที่นักเรียนใช้คำพูดของตนเอง แสดงบทบาทการเจรจา ระหว่างพระร่วงกับพระยาเคโซซึ่งปลอมแปลงตัวมา อภิปรายกลุ่มย่อยแสดง ความคิดเห็นถึงความเฉลียวฉลาดหลักแหลมของพระร่วง อ่านทำนองเสนาะหรือร้อง เพลง ประกอบ เขียนแสดงความคิดเห็นโดยสมมุติตนเองเป็นพระร่วง เมื่อรู้ข่าวขอม ปลอมตัวมาเพื่อจะกำจัดตน จะตัดสินใจทำประการใด วาดภาพแสดงจินตนาการ ของนักเรียนหลังจากที่ได้เรียนเรื่องจบแล้ว หาปัญหาเกี่ยวกับคำพูดของตัวละคร

3. ขั้นสรุป ขั้นสรุปเป็นขั้นการสอนที่สำคัญเพราะทำให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอน เกิดความมั่นใจว่าใคร่มีความรู้ มีทักษะในเรื่องที่ได้เรียนไปแล้วอย่างแท้จริง การสรุป บทเรียนอาจให้นักเรียนทำกิจกรรม เช่น สรุปด้วยวาจา เขียนสรุป ทำสังเขปข้อ นักเรียนตั้งคำถามและตอบกันระหว่างนักเรียน อ่านรายงานสรุป เนื้อเรื่องหน้าชั้น เป็นต้น ยกตัวอย่าง ในการสอนหลักภาษาเรื่อง คำสามานยนามนั้น หลังจากการนำ เข้าสู่บทเรียนด้วยการให้นักเรียนเขียนชื่อตนเอง และชื่อสิ่งของที่มีอยู่รอบ ๆ ตัว บนกระดานคำแล้ว ช่วยกันแยกประเภทคำนามที่เป็นสิ่งของทั่วไป และคำนามที่เป็น ชื่อออกจากกัน และอภิปรายถึงความแตกต่างของคำนามทั้งสองประเภทนั้น แล้วยก ตัวอย่างเพิ่มเติม จากนั้นให้ช่วยกันสรุปด้วยวาจาและให้เขียนสรุปคำจำกัดความของ คำนามทั้งสองประเภทบนกระดานคำ เมื่อเขียนเสร็จแล้วให้นักเรียนคนใดคนหนึ่ง อ่านออกเสียงดัง ๆ จากตัวอย่างที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าการสอนหลักภาษานั้น จะมีการสอนทักษะการใช้ภาษาทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียนสัมพันธ์กันไปในขณะที่ เดียวกัน

4. ขั้นวัดผล การสอนในขั้นนี้โดยทั่วไปแล้วมักจะเข้าใจว่าเป็นการสอน หรือเป็นการทำแบบฝึกหัดเท่านั้น แต่กิจกรรมการวัดผลการสอนภาษาไทย อาจทำได้หลายวิธี เช่น

4.1 การตอบคำถามปากเปล่า

4.2 การตอบคำถามเป็นข้อเขียน ซึ่งครูเตรียมแบบทดสอบสั้น ๆ เป็นแบบถูก-ผิด เลือกตอบ เติมคำ จับคู่ ซึ่งจะมีข้อทดสอบประมาณ 10 - 15 ข้อ เท่านั้น

4.3 พูดย่อแสดงความคิดเห็น หรือวิจารณ์ลักษณะนิสัยของตัวละคร

4.4 พูดย่อปริยายโน้ตส่นที่ได้จากเรื่อง

4.5 เขียนแสดงความคิดเห็น เขียนวิจารณ์เกี่ยวกับข้อคิดที่ได้จากเรื่อง หรือเขียนวิจารณ์ข้อความที่ไพเราะ ซึ่งปรากฏอยู่ในเรื่อง

4.6 ทำรายการข้อส่น ข้ออาหาร ข้อขนม ข้อผลไม้ ที่ปรากฏในเรื่อง

4.7 ทำรายงานกลุ่มที่ได้รับมอบหมาย และนำมาอ่านหน้าชั้น

4.8 แสดงละคร บทบาทสมมุติ

4.9 การจัดอภิปราย

4.10 การโต้วาที

4.11 การจัดนิทรรศการ

ตัวอย่างของขั้นวัดผลที่สามารถเห็นความสัมพันธ์ของทักษะทั้งสี่ เช่น ในการสอนย่อความหลังจากที่นำเข้าสู่บทเรียนด้วยการให้นักเรียนฟัง เรื่องราวจาก เทปบันทึกเสียงแล้ว ให้ช่วยกันตั้งชื่อเรื่อง เมื่อได้ชื่อเรื่องแล้ว นักเรียนพูดย่อปริยาย แสดงความคิดเห็นว่าเหตุใดจึงตั้งชื่อเช่นนั้น จากนั้นครูสอนหลักการย่อความโดย แสดงแผนภูมิ รูปแบบของการย่อความแบบต่าง ๆ ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปบทเรียน และประเมินผลด้วยการแจกแผ่นปลิวให้นักเรียนแต่ละคนอ่านโดยกำหนดเวลาให้ แล้วให้นักเรียนย่อความให้ถูกต้องตามรูปแบบที่ได้เรียนแล้ว เมื่อนักเรียนทุกคนทำเสร็จ

ครูเลือกข้อความสัก 2 - 3 ฉบับ โดยสุ่มจากนักเรียนทั้งหมด ให้นักเรียนอ่านออกเสียง ผลงานของเพื่อนและวิจารณ์ร่วมกัน เพื่อให้ นักเรียนทั้งหมดทราบเกณฑ์ในการประเมินผล การขอความ

จากข้อเสนอแนะของผู้เกี่ยวกับเทคนิค วิธีการสอนภาษาไทยที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่าขั้นตอนต่าง ๆ ของการสอนภาษาไทยมีความสำคัญจะขาดส่วนใด ส่วนหนึ่งไม่ได้ เพราะทุกขั้นตอนของการสอนจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้บรรลุ จุดมุ่งหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ได้ฝึกทักษะทางภาษาอย่างครบถ้วน หากครูภาษาไทยมี วิธีการสอนที่ดี โดยจัดให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนให้มาก เปิดโอกาสให้นักเรียน ได้ลงมือกระทำกิจกรรมด้วยตนเองให้มากที่สุด จะช่วยให้บรรยากาศการเรียน สนุกสนาน นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น และมีความสนใจที่จะเรียนวิชาภาษาไทย ใ้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร อันจะเป็นบันไดให้นักเรียนก้าวไปสู่ความสำเร็จ อีกหลาย ๆ ด้าน ทั้งนี้เพราะวิชาภาษาไทยเป็นพื้นฐานของการเรียนวิชาต่าง ๆ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนโมดูล

ความหมายของบทเรียนโมดูล

ฮุสตัน (Houston. 1972 : 11) ได้ให้ความหมายของบทเรียนโมดูล ไว้ว่า บทเรียนโมดูล เป็นชุดประสบการณ์เรียนรู้ซึ่งจัดขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวก ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุดตามจุดมุ่งหมาย

สถาบันฝึกงานวางแผนส่วนภูมิภาค เอทีอีไอดี (ATEID Reginal Planning Workshop. 1975 : 9 - 10) กล่าวว่า บทเรียนโมดูลเป็นวิธีการ ใหม่ของการเรียนการสอน ซึ่งสมบูรณ์ในตัวเองและมีส่วนย่อยต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกัน สร้างขึ้นสำหรับให้ผู้เรียนใช้มากกว่าผู้สอน บทเรียนโมดูลจะมีส่วนประกอบพื้นฐาน ของการเรียนการสอน คือ มีจุดมุ่งหมาย กิจกรรมการเรียนและการประเมินผล

โดยปกติจะอยู่ในรูปของ เอกสาร แต่อาจจะอยู่ในรูปอื่น ๆ ก็ได้ เช่น สไลด์ แถบ
บันทึกเสียง รูปภาพ ฯลฯ ลักษณะเด่นประการหนึ่งของบทเรียนโมดูลคือ การแบ่งย่อย
เป็นหน่วยเล็ก ๆ หรือใช้ควบคู่กับโมดูลหน่วยอื่นเพื่อให้เป็นบทเรียนใหญ่ก็ได้ และ
สามารถใช้สำหรับให้นักศึกษาประเมินผลตนเองสำหรับการเรียนแบบรายบุคคลและ
เป็นกลุ่ม

บุญมี ก้อนทอง (2518 : 22) กล่าวว่า บทเรียนโมดูล หมายถึง
บทเรียนส่วนใดส่วนหนึ่งที่สำเร็จในตัวเอง สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้น
ตนเอง โดยมีวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้แน่นอน ในแต่ละบทเรียนโมดูลมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ
และคำสอนที่จำเป็นที่จะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้และแสดงสมรรถภาพที่กำหนดไว้
ในวัตถุประสงค์ของบทเรียนโมดูลนั้น ๆ ขนาดของบทเรียนโมดูลจะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์
ที่ต้องการให้เด็กได้รับ วัตถุประสงค์จะต้องเหมาะสมกับระดับของผู้เรียนและเวลา
ที่ใช้ในการเรียนด้วย

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525 : 121) สรุปว่าบทเรียนโมดูล หมายถึง
กิจกรรมการเรียนที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และแสดงถึงสมรรถภาพที่จะฝึก
อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลาย ๆ อย่างก็ได้ รูปแบบของโมดูลนั้นจะเป็นบทเรียน
หน่วยใดหน่วยหนึ่งที่สำเร็จในตัวเอง สร้างขึ้นมาเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษา โดยมี
วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้แน่นอนและชัดเจน โมดูลหนึ่ง ๆ จะประกอบด้วยสื่อการเรียน
ต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และแสดงสมรรถภาพได้ตามที่กำหนดไว้ใน
วัตถุประสงค์ของบทเรียนโมดูลนั้น ๆ

บุญชม ศรีสะอาด (2528 : 163) อธิบายว่า บทเรียนโมดูล หมายถึง
บทเรียนหน่วยใดหน่วยหนึ่งที่สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษา ประกอบไปด้วยกิจกรรม
และสื่อการเรียนต่าง ๆ เพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ของบทเรียน

นอกจากนี้ยังมีความหมายของบทเรียนโมดูลไว้อีกหลายคน ซึ่งสรุปรวม
ได้ว่า บทเรียนโมดูล หมายถึง บทเรียนหน่วยใดหน่วยหนึ่งที่สำเร็จในตัวเอง
สร้างขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้เลือกทำกิจกรรมการเรียนเป็นรายบุคคล

หรือเป็นกลุ่มย่อยตามความสามารถและความสนใจของตนเอง นอกจากนี้บทเรียน
โมดูลยังประกอบไปด้วยสื่อการเรียนหลายประเภทที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตาม
จุดประสงค์ของบทเรียน

ลักษณะของบทเรียนโมดูล

ฮุสตัน และคนอื่น ๆ (Houston and others. 1972 : 47) ได้สรุป
ลักษณะสำคัญของบทเรียนโมดูลไว้ดังต่อไปนี้

1. เป็นบทเรียนสำเร็จรูป
2. เน้นตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. มีจุดมุ่งหมายชัดเจน
4. เป็นการเรียนรายบุคคลตามความสามารถของแต่ละบุคคล และเป็น
การส่งเสริมให้เด็กช่วยตนเอง
5. เลือกกระทำกิจกรรมได้ตามความสนใจ
6. เน้นที่กระบวนการ

องค์ประกอบของบทเรียนโมดูล

ฮุสตัน (Houston. 1972 : 125 - 132) อธิบายว่า บทเรียนโมดูล
มีหลายรูปแบบ แตกต่างกันไปตามลักษณะวิธีการใช้โมดูล แต่ทุก ๆ รูปแบบจะมี
ส่วนประกอบที่สำคัญและจำเป็นที่สุด 5 ส่วนด้วยกันคือ

ส่วนที่ 1 หลักการและเหตุผล เป็นส่วนที่อธิบายความสำคัญของบทเรียน
ขอบข่ายของบทเรียน สิ่งที่ยูเรียนจะต้องรู้ก่อนเรียน และขอบข่ายขบวนการทั้งหมด
ของบทเรียนโมดูล

ส่วนที่ 2 ความมุ่งหมาย เป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของโมดูล กำหนดว่าผู้เรียน
จะประสบความสำเร็จจะไรบ้างหลังจากเรียนแล้ว ทุก ๆ ประโยคจะต้องชัดเจน
ไม่กำกวม

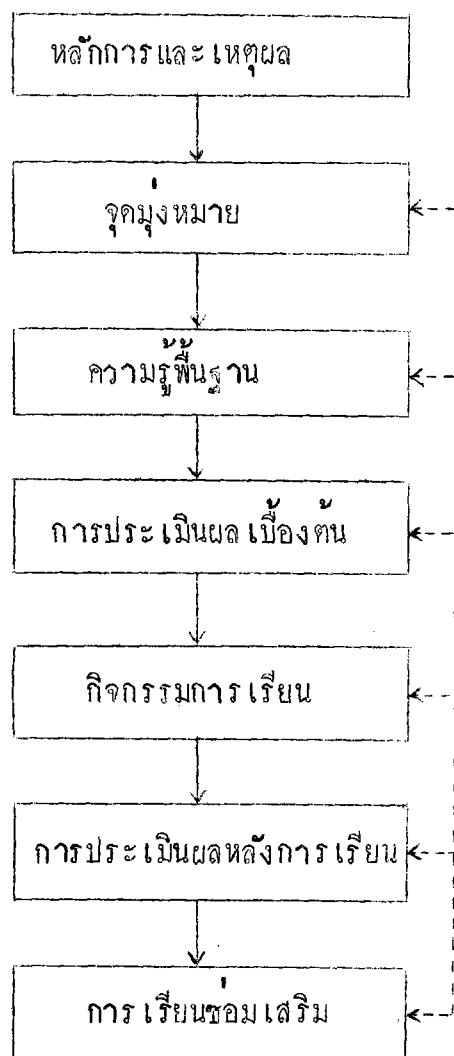
ส่วนที่ 3 การประเมินผลเบื้องต้น มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ เพื่อให้รู้ว่าผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานในเรื่องที่เรียนมากน้อยเพียงใด และเพื่อวัดว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามที่ระบุไว้ในบทเรียนโมดูลหรือยัง การประเมินผลเบื้องต้นอาจอยู่ในรูปของการทดสอบข้อเขียน การสอบปากเปล่า การทำงานส่ง หรืออาจอภิปรายก็ได้ แล้วแต่ความเหมาะสมของความมุ่งหมาย เนื้อหา และระดับของผู้เรียน

ส่วนที่ 4 การกำหนดกิจกรรม คือการกำหนดกิจกรรมเพื่อไปสู่ความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นด้วย

ส่วนที่ 5 การประเมินผลขั้นสุดท้าย เป็นการทดสอบเพื่อวัดผลหลังจากการเรียนแล้ว

ชมพันธุ์ ฤกษ์ ฌ. อุษยา (2525 : 73 - 82) ได้นำบทเรียนโมดูลรูปแบบของ แอเรนดัล และคนอื่น ๆ มาใช้ในการเรียนการสอนในประเทศไทย โดยเรียกชื่อว่า หน่วยการเรียนการสอน และกล่าวถึงรายละเอียดของบทเรียนโมดูลว่าประกอบด้วยองค์ประกอบ 7 ประการ ดังนี้

1. หลักการและเหตุผล
2. จุดมุ่งหมาย
3. ความรู้พื้นฐาน
4. การประเมินผลเบื้องต้น
5. กิจกรรมการเรียน
6. การประเมินผลหลังการเรียน
7. การเรียนซ่อมเสริม

ภาพประกอบ 1 องค์ประกอบและขั้นตอนของบทเรียนโมดูล

องค์ประกอบของบทเรียนโมดูลทั้ง 7 ประการ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

หลักการและเหตุผล

หลักการและเหตุผลมีวัตถุประสงค์สองประการคือ

1. เพื่ออธิบายวัตถุประสงค์และความสำคัญของจุดมุ่งหมายของบทเรียนในแง่ของการสำรวจข้อมูล ทฤษฎีหรือการปฏิบัติ

2. เพื่อจัดบทเรียนและจุดมุ่งหมายให้สอดคล้องกับหลักสูตรทั้งหมด
 หลักการและเหตุผลจะช่วยอธิบายความสำคัญของสมรรถภาพที่ต้องการจะฝึก
 ในบทเรียนโมดูล และจะช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงความคาดหวังของ
 หลักสูตรทั้งหมด และได้เห็นอย่างชัดเจนถึงความสัมพันธ์ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย
 ที่กำหนดขึ้นตามบทบาทความรับผิดชอบและหน้าที่ของผู้ที่ประกอบอาชีพครู นอกจากนี้
 หลักการและเหตุผลยังช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถภาพ
 ในบทเรียนโมดูลที่กำลังเรียนกับสมรรถภาพหน่วยอื่น ๆ ที่เขาต้องการแสดงความ
 สามารถก่อนที่จะจบหลักสูตร

จุดมุ่งหมาย

จุดมุ่งหมายแบ่งออกเป็นสองลักษณะคือ

1. จุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน (Instructional Objectives)
 ระบุสมรรถภาพที่ผู้เรียนจะต้องแสดงออก

2. จุดมุ่งหมายที่แสดงออก (Expressive Objectives)
 ระบุเหตุการณ์ที่ผู้เรียนจะต้องมีประสบการณ์

จุดมุ่งหมายทำหน้าที่สำคัญสองประการคือ

1. ช่วยเป็นสื่อที่โยงจุดมุ่งหมายหลักสูตร ความคาดหวังและวิธีการสอน
 ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนและผู้สอนได้ทราบ

2. ช่วยให้ผู้สอนได้วางแผนและประเมินผลจุดมุ่งหมายวิธีสอนและ
 ผลการสอนของตน

จุดมุ่งหมายจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยวางโครงสร้างของบทเรียนโมดูล นอกจาก
 จะระบุถึงสมรรถภาพที่ผู้เรียนจะต้องแสดงออกแล้ว จุดมุ่งหมายยังช่วยเสนอแนะ
 กิจกรรมการเรียนซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้บรรลุถึงสมรรถภาพที่ระบุไว้ และจุดมุ่งหมาย
 ควรเขียนในลักษณะที่สามารถประเมินผลได้ด้วยความมั่นใจว่าจุดมุ่งหมายนั้นได้
 บรรลุถึงผลสำเร็จ

ความรู้พื้นฐาน

ความรู้พื้นฐานแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ คือ

1. สมรรถภาพพื้นฐานทั่วไปที่จำเป็นในการ เริ่มต้นบทเรียนโมดูล
2. สมรรถภาพเฉพาะซึ่งได้เรียนมาแล้วในบทเรียนโมดูลหน่วยก่อน ๆ

โดยทั่วไปผู้สร้างบทเรียนโมดูลจะพยายามจัดให้มีการกำหนดความรู้พื้นฐานก่อนการเรียน ให้น้อยที่สุด ทั้งนี้เพื่อสะดวกในการยืดหยุ่นโปรแกรมการเรียน นอกจากนี้การสร้างแบบประเมินผลเบื้องต้นก็ควรให้ครอบคลุมถึงความรู้พื้นฐานที่จำเป็นด้วย

การประเมินผลเบื้องต้น

การประเมินผลเบื้องต้น หมายถึง การวัดในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. เพื่อทราบว่าผู้เรียนสามารถแสดงสมรรถภาพที่เป็นพื้นฐานในการเรียน การสอนที่กำลังจะเรียนต่อไปได้หรือไม่ หรือควรจะต้องฝึกสมรรถภาพที่เป็นพื้นฐานนั้น ก่อนเริ่มเรียน

2. เพื่อทราบว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในสมรรถภาพที่ระบุไว้ในบทเรียนโมดูลที่กำลังจะเรียนแล้วหรือยัง หรือเขาควรจะต้องร่วมในกิจกรรม การเรียนต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายของบทเรียนโมดูลนั้น

3. เพื่อทราบว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในบางส่วนของสมรรถภาพ ที่ระบุไว้ในบทเรียนโมดูลที่กำลังจะเรียนแล้วหรือยัง หรือเขาควรจะต้องร่วมใน กิจกรรมการเรียนเพียงบางกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เขายังไม่ได้เรียนรู้เท่านั้น

การประเมินผลเบื้องต้นจึง เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความรู้ ความสามารถในการสมรรถภาพที่ระบุไว้ในบทเรียนโมดูลก่อนเริ่มการสอน ซึ่งหมายความว่า การประเมินผลเบื้องต้นเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทดสอบความสามารถของตนตาม จุดมุ่งหมายบางส่วนหรือทั้งหมด นอกจากนี้การประเมินผลเบื้องต้นยังช่วยชี้ให้ผู้เรียน ทราบว่าอาจจะยังไม่พร้อมที่จะเรียนในบทเรียนโมดูลนี้ ดังนั้นการประเมินผลเบื้องต้น ควรจะมีลักษณะ ดังนี้

1. เป็นการทดสอบที่ผู้เรียนอาจจะเลือกเพียงบางส่วนหรือไม่ทำเลยก็ได้
2. เป็นการประเมินผลสมรรถภาพทั้งหมดที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมาย ด้วยวิธีการที่เชื่อถือได้
3. เป็นการประเมินผลเฉพาะสมรรถภาพที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายหรือที่ระบุไว้เป็นพื้นฐานก่อนการเรียนบทเรียนโมดูลนั้นหรือก่อนเริ่มโปรแกรม
4. ช่วยในการวินิจฉัยโดยการไขข้อมุลย้อนกลับ เพื่อแนะแนวทางให้ผู้เรียนได้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่ระบุไว้
5. การประเมินผลเบื้องต้นจะต้องเป็นจริงและมีเหตุผล โดยคำนึงถึงเวลาทั้งของผู้สอนและผู้เรียน

โดยปกติการประเมินผลเบื้องต้นมักใช้การทดสอบโดยการเขียน อย่างไรก็ตามผู้สร้างบทเรียนควรพิจารณาถึงประโยชน์ของการทดสอบอย่างอื่นด้วย ทั้งชนิดที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งแบบปรนัยและไม่เป็นปรนัยทั้งหมด การอภิปรายระหว่างผู้สอนและผู้เรียน และการสังเกตของบุคคลอื่นก็อาจจะให้เป็นการประเมินผลเบื้องต้นได้

กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง งานที่จะให้ผู้เรียนทำเพื่อช่วยให้ได้เรียนรู้ และบรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่ระบุไว้ กิจกรรมการเรียนรู้ควรมีลักษณะดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนรู้ควรช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามความสามารถของตนเอง
2. ถ้าเป็นไปได้กิจกรรมการเรียนรู้ควรจัดให้เป็นการเรียนเฉพาะบุคคล ทั้งนี้หมายความว่า กิจกรรมการเรียนรู้จะคำนึงถึงความต้องการ ความสามารถ ทักษะ ความพร้อมของผู้เรียนแต่ละคน

3. ถึงแม้ว่ากิจกรรมการเรียน จะชี้เฉพาะและแคบ แต่ก็ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนจากกิจกรรมหลาย ๆ อย่างที่จัดให้
4. กิจกรรมแต่ละชนิดควรจะจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกหัดเท่าเทียมกัน หมายความว่า กิจกรรมแต่ละชนิดควรจะได้ผลเท่าเทียมกัน

กิจกรรมการเรียน ควรให้มีทางเลือกหลาย ๆ ทาง เพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความสามารถของตนเพื่อบรรลุถึงจุดหมายที่กำหนดไว้ นอกเหนือจากประสบการณ์ที่อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้จัดทำแล้ว ผู้เรียนควรจะได้มีอิสระในการที่จะคิดสร้างกิจกรรมของตนเอง ความรับผิดชอบของผู้เรียนอยู่ที่การเรียนเพื่อให้บรรลุถึงจุดหมาย มิใช่อยู่ที่การเรียนกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งโดยเฉพาะ ด้วยเหตุนี้ กิจกรรมการเรียนจึงควรจัดดังนี้

1. ควรจัดให้มีกิจกรรมการเรียนหลาย ๆ อย่าง เพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกเรียน รวมทั้งให้ผู้เรียนได้จัดกิจกรรมของตนเองด้วย
2. ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดขึ้น ควรจะเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้
3. ควรจะได้ทำแผนผังหรือคำอธิบายของการจัดลำดับกิจกรรมที่จะต้องเรียน ถ้าหากจุดหมายหรือกิจกรรมการเรียนมีลักษณะต่อเนื่องกัน
4. ควรจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกหัดเท่าเทียมกันในการที่จะบรรลุถึงจุดหมาย

การประเมินผลหลังการเรียน

การประเมินผลหลังการเรียน เป็นการประเมินผลเพื่อพิจารณาว่าผู้เรียนสามารถแสดงสมรรถภาพที่ระบุไว้ในจุดหมายได้ตามกำหนดไว้หรือไม่ นอกจากนี้ การประเมินผลหลังการเรียนยังช่วยชี้ให้เห็นข้อบกพร่องในการเรียนการสอน และช่วยชี้แนวทางที่จะแก้ไขด้วย ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลหลังการเรียนจะเป็นประโยชน์ในการแสดงถึงพัฒนาการทางการเรียนของผู้เรียน และประสิทธิภาพของบทเรียนโมดูล ดังนั้น การประเมินผลหลังการเรียนควรมีลักษณะดังนี้

1. ประเมินผลสมรรถภาพที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายด้วยวิธีการที่เชื่อถือได้
 2. ประเมินผลเฉพาะสมรรถภาพที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายหรือที่ระบุไว้เป็นสมรรถภาพพื้นฐานก่อนเริ่มบทเรียนโมดูลหรือก่อนเริ่มโปรแกรม
 3. การประเมินผลหลังการเรียน ควรจัดทำทั้งในระหว่างเรียน (Formative) และหลังการเรียน (Summative)
 4. การประเมินผลหลังการเรียนจะต้อง เป็นจริงและมีเหตุผล โดยคำนึงถึง เวลาทั้งหมดของผู้สอนและของผู้เรียน
- ในกรณีที่ผู้เรียนไม่สามารถแสดง สมรรถภาพที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายได้ อาจมีสาเหตุมาจาก
1. ผู้เรียนไม่มีความสามารถ แรงจูงใจ หรือความพยายาม
 2. การจัดกิจกรรมไม่เหมาะสมหรือไม่มีประสิทธิภาพ
 3. จุดมุ่งหมายที่คาดหวังไว้ไม่เป็นความจริง

การเรียนซ่อมเสริม

การเรียนซ่อมเสริม อาจกำหนดไว้ในบทเรียนหรือไม่ก็ได้ การเรียนซ่อมเสริมเป็นกิจกรรมการเรียนที่ช่วยเหลือผู้เรียนที่ไม่ผ่านการทดลองภายหลังบทเรียน การเรียนซ่อมเสริมอาจดำเนินการตามแบบเดิมหรืออาจเปลี่ยนแปลงได้ วัตถุประสงค์ของการเรียนซ่อมเสริมก็เพื่อช่วยเหลือมิให้หลงโหล และเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้บรรลุผลสำเร็จ โดยทั่วไปกิจกรรมการเรียนซ่อมเสริมนั้นผู้สอนและผู้เรียนจะกำหนดร่วมกัน โดยพิจารณาจากความสามารถในเชิงปฏิบัติงานของผู้เรียนที่สัมพันธ์กับการประเมินผล หลังการเรียนแล้วช่วยกันตัดสินใจว่าควรจะใช้วิธีสอนอย่างไรจึงจะเป็นประโยชน์ และได้ผลดีที่สุด

จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบของบทเรียนโมดูลนั้นประกอบด้วยส่วนสำคัญอย่างน้อย 5 ส่วน และมีรูปแบบแตกต่างกันตามลักษณะวิธีการใช้โมดูล ซึ่งทำให้การเรียนการสอนโดยใช้บทเรียนโมดูลมีลักษณะแตกต่างไปจากการสอนตามปกติ

(Traditional Approach) หลายอย่าง ดังที่ ฮุสตัน (Houston. 1972 : 74 - 75) ได้กล่าวไว้ คือ

1. การเขียนบทเรียนโมดูล ต้องพิจารณาโปรแกรมทั้งหมดก่อน การเขียนในรายวิชา และจะต้องพิจารณารายวิชาให้เหมาะสมกับประสบการณ์ของผู้เรียน
2. การสอนโดยการใช้บทเรียนโมดูล เน้นที่ตัวผู้เรียนมากกว่าตัวผู้สอน ไม่ถือเอาความรู้ของครูและอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ที่มีเป็นเครื่องกำหนดเนื้อหาในการสอน เช่น การสอนปกติ
3. การเรียนการสอนโดยใช้บทเรียนโมดูล เน้นวัตถุประสงค์ของการเรียนมากกว่ากิจกรรมการเรียน คือ วัตถุประสงค์จะต้องระบุไว้อย่างชัดเจน ส่วนกิจกรรมการเรียนเป็นสิ่งที่ทำให้การเรียนนี้มีบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์
4. การเรียนการสอนโดยใช้บทเรียนโมดูล เป็นการเรียนที่ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลและความสามารถของบุคคล
5. การเรียนการสอนโดยใช้บทเรียนโมดูล เป็นการเรียนที่ใช้วิธีสอนหลายอย่าง เช่น การเรียนกลุ่มย่อย การทดลอง การใช้บทเรียนสำเร็จรูป ฯลฯ แทนที่จะใช้การบรรยายเพียงอย่างเดียว
6. บทเรียนโมดูลเป็นกระบวนการ (Process) ไม่ใช่ผลขั้นสุดท้าย (Product) จึงต้องมีการปรับปรุงแก้ไขอยู่ตลอดเวลา

วิธีสร้างบทเรียนโมดูล

ชมพันธุ์ ภูษธร ณ อยุธยา (ชมพันธุ์ ภูษธร ณ อยุธยา 2525 : 83 - 85) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการสร้างบทเรียนโมดูล ไว้ดังต่อไปนี้

1. ในการสร้างบทเรียนโมดูล ผู้สร้างจะต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายทั่วไปของหลักสูตร ผู้สร้างควรพิจารณาอย่างรอบคอบว่าจุดมุ่งหมายของบทเรียนโมดูลที่สร้างขึ้นนั้นได้สร้างให้นักเรียนสำเร็จการศึกษาตามที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมาย

ทั่วไปของหลักสูตรหรือไม่ และในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนก็ต้องให้สอดคล้องกับปรัชญาในการเรียนการสอนตามหลักสูตร โดยให้ระบุให้ชัดเจนในการเขียนหลักการและเหตุผล

2. ในการกำหนดสมรรถภาพที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และแสดงให้เห็นนั้น ควรจะคำนึงถึงคำถามต่อไปนี้

2.1 ถ้าจะเป็นการวัดความรู้ จะต้องคำนึงว่าความรู้อะไรที่จะต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างแท้จริง

2.2 ถ้าเป็นการวัดทัศนคติจะต้องคำนึงว่าพฤติกรรมที่เกี่ยวกับทัศนคติอะไรที่ต้องการให้ผู้เรียนแสดงออก

2.3 ถ้าจะเป็นการวัดพฤติกรรมการสอน จะต้องคำนึงว่าพฤติกรรมการสอนอะไรที่ต้องการให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติให้เห็นได้

2.4 ถ้าต้องการวัดประสิทธิภาพของการสอน จะต้องคำนึงว่าการเปลี่ยนแปลงอะไรในตัวนักเรียนที่ผู้เรียนจะต้องก่อให้เกิดขึ้นภายใต้ภาวะเช่นไร

3. หลังจากที่ได้กำหนดจุดมุ่งหมายแล้ว ผู้สร้างบทเรียนโมดูลจะต้องกำหนดสมรรถภาพพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน สมรรถภาพพื้นฐานควรมีน้อยที่สุด เพื่อให้โปรแกรมการเรียนรู้ยืดหยุ่นได้และเพื่อให้โอกาสแก่ผู้เรียนที่จะเลือกเรียนได้มากที่สุด

4. ในการสร้างแบบประเมินผลเบื้องต้น ผู้สร้างควรสร้างความมั่นใจว่าเกณฑ์ที่สร้างขึ้นนั้นใช้วัดสมรรถภาพของผู้เรียนที่เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายอย่างแท้จริง และจะต้องให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน วิธีการวัดผลจะมีประสิทธิภาพมากที่สุดหากคำนึงถึงภาคปฏิบัติ และมีลักษณะที่จะช่วยในการวินิจฉัยข้อบกพร่อง

5. ในการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สร้างควรพยายามให้มีทางเลือกหลาย ๆ ทางแก่ผู้เรียน เพื่อที่จะช่วยให้เขาได้ประสบความสำเร็จมากที่สุด

6. ควรจัดเรียงลำดับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงลักษณะแผนงานทั้งหมด

7. กิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ให้ผู้เรียนเลือกเรียนนั้นควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกหัดเท่าเทียมกัน

8. วิธีการสร้างการประเมินผลหลังเรียน ควรใช้วิธีการตามที่เสนอในการสร้างการประเมินผลเบื้องต้นและข้อทดสอบควรเชื่อถือได้

9. ผู้สร้างบทเรียนโมดูลอาจจะนำมาใช้ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้

10. คำอธิบายบทเรียนโมดูลควรสั้นและชัดเจน

11. ผู้สร้างบทเรียนโมดูลควรให้ผู้ร่วมงานหลาย ๆ ท่าน และผู้เรียนช่วยกันวิจารณ์ เพื่อจะได้นำข้อวิจารณ์เหล่านั้นมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

12. เมื่อสร้างบทเรียนโมดูลเสร็จแล้ว ผู้สร้างควรทบทวนอีกครั้งว่าได้นั้นถึงสมรรถภาพที่สัมพันธ์กับพัฒนาการของผู้เรียนหรือไม่ และเป็นตัวอย่างที่ดีมีประสิทธิภาพในการเรียนการสอนหรือไม่

13. ในขั้นสุดท้าย ผู้สร้างบทเรียนโมดูลจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่าบทเรียนที่สร้างขึ้นนั้นยอมเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้เสมอ

นอกจากนี้ บุญชม ศรีสะอาด (บุญชม ศรีสะอาด. 2528 : 165 - 166) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างบทเรียนโมดูลไว้ 11 ขั้นตอนต่อไปนี้

1. กำหนดเรื่องที่จะสร้างบทเรียนโมดูล ขั้นแรกผู้ที่จะสร้างบทเรียนโมดูลต้องตัดสินใจว่าจะสร้างบทเรียนในเรื่องใด ควรเลือกเรื่องที่คุณมีความสนใจ มีความถนัด และรอบรู้ในเรื่องนั้น

2. เขียนหลักการและเหตุผล อธิบายถึงหลักการและเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังบทเรียนนั้น ความสำคัญของบทเรียนนั้น ขอบเขตของเนื้อหาการเรียนและความสัมพันธ์กับเรื่องอื่น ๆ

3. กำหนดจุดประสงค์ เมื่อได้กำหนดเรื่องที่จะสร้างบทเรียนและเขียนหลักการและเหตุผลแล้ว ต่อไปก็กำหนดจุดประสงค์ของบทเรียนซึ่งจะเป็นแนวทางและหลักยึดในการเขียนเนื้อหาการเรียนในการกำหนดกิจกรรมและสื่อ

การเรียนต่าง ๆ และในการสร้างเครื่องมือวัดผลการเรียน ควรกำหนดในรูปจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (Behavioral Objectives) และกำหนดเกณฑ์ที่ใช้สำหรับพิจารณาว่าผู้เรียนบรรลุผลการเรียนในระดับที่พอใจหรือยัง

4. สํารวจสื่อการเรียนและแหล่งคนควา ผู้สร้างบทเรียนโมดูลจะต้องศึกษาค้นควาตำรา เอกสาร วารสาร โสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ ในเรื่องที่จะสร้างบทเรียนนั้นอย่างกว้างขวาง เพื่อที่จะนำข้อมูลเหล่านั้นมาพิจารณากำหนดกิจกรรมและสื่อการเรียนต่าง ๆ

5. วิเคราะห์ภารกิจ (Task Analysis) เป็นการวิเคราะห์เพื่อทราบว่าในการเรียนเรื่องนั้นจะต้องอาศัยความรู้ และสมรรถภาพพื้นฐานอะไรบ้างระหว่างที่เรียนจะต้อง เรียนรู้อะไร จุดประสงค์แต่ละข้อควรใช้กิจกรรมอะไรในลักษณะใด

6. กำหนดกิจกรรมและสื่อการเรียน ขั้นนี้จะเป็นการพิจารณากำหนดงานที่จะให้ผู้เรียนทำเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ของบทเรียน ควรจัดให้มีกิจกรรมการเรียนหลาย ๆ อย่าง ใช้สื่อการเรียนหลายชนิด เพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกเรียน ผู้สร้างบทเรียนอาจเรียบเรียงเนื้อหาการเรียนเป็นส่วนหนึ่งของ โมดูลหรืออาจเลือกสื่อการเรียนที่ผู้อื่นได้จัดทำไว้ก็ได้

7. สร้างเครื่องมือประเมินผล สร้างเครื่องมือประเมินผลสำหรับประเมินก่อนเรียนและหลังเรียน โดยจัดทั้งส่วนที่เป็นความรู้และสมรรถภาพพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนบทเรียน และส่วนที่เป็นความรู้และสมรรถภาพครอบคลุมตามจุดประสงค์ของบทเรียน

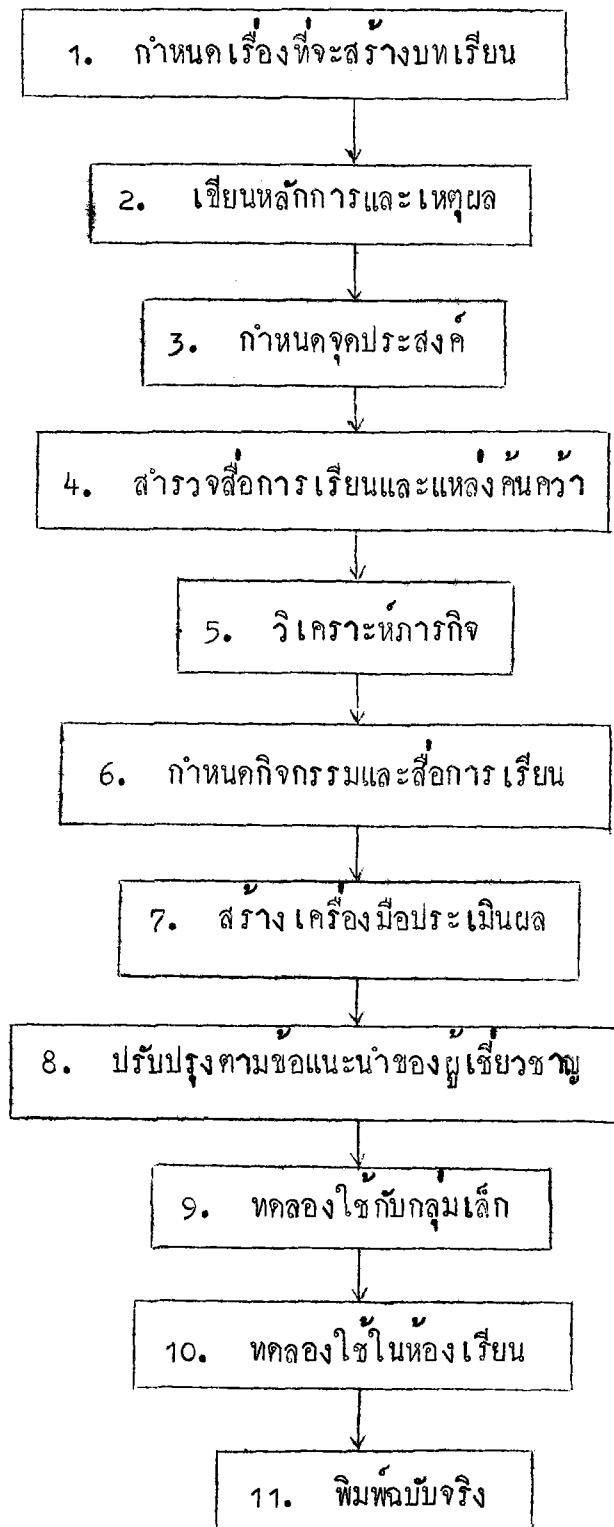
8. ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ นำบทเรียนที่ได้ออกสร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาหลักสูตร และผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างบทเรียนโมดูลพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

9. ทดลองใช้กับกลุ่มเล็ก นำบทเรียนที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขขั้นที่ 8 มาทดลองใช้กับผู้เรียนกลุ่มเล็ก ประมาณ 5 - 10 คน ให้ผู้เรียนจดบันทึกปัญหาต่าง ๆ

ในการเรียนบทเรียนโมดูลนั้นและอภิปรายปัญหาเหล่านั้นหลังจากเรียนจบ และประเมินผลหลังเรียนแล้ว เพื่อที่จะได้ข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขชุดบทเรียน พิจารณาข้อมูลการประเมินผลหลังเรียน และเปรียบเทียบผลการประเมินหลังเรียนกับก่อนเรียน เพื่อทราบประสิทธิภาพของบทเรียนฉบับทดลอง ทำการปรับปรุงแก้ไขชุดบทเรียนต่าง ๆ

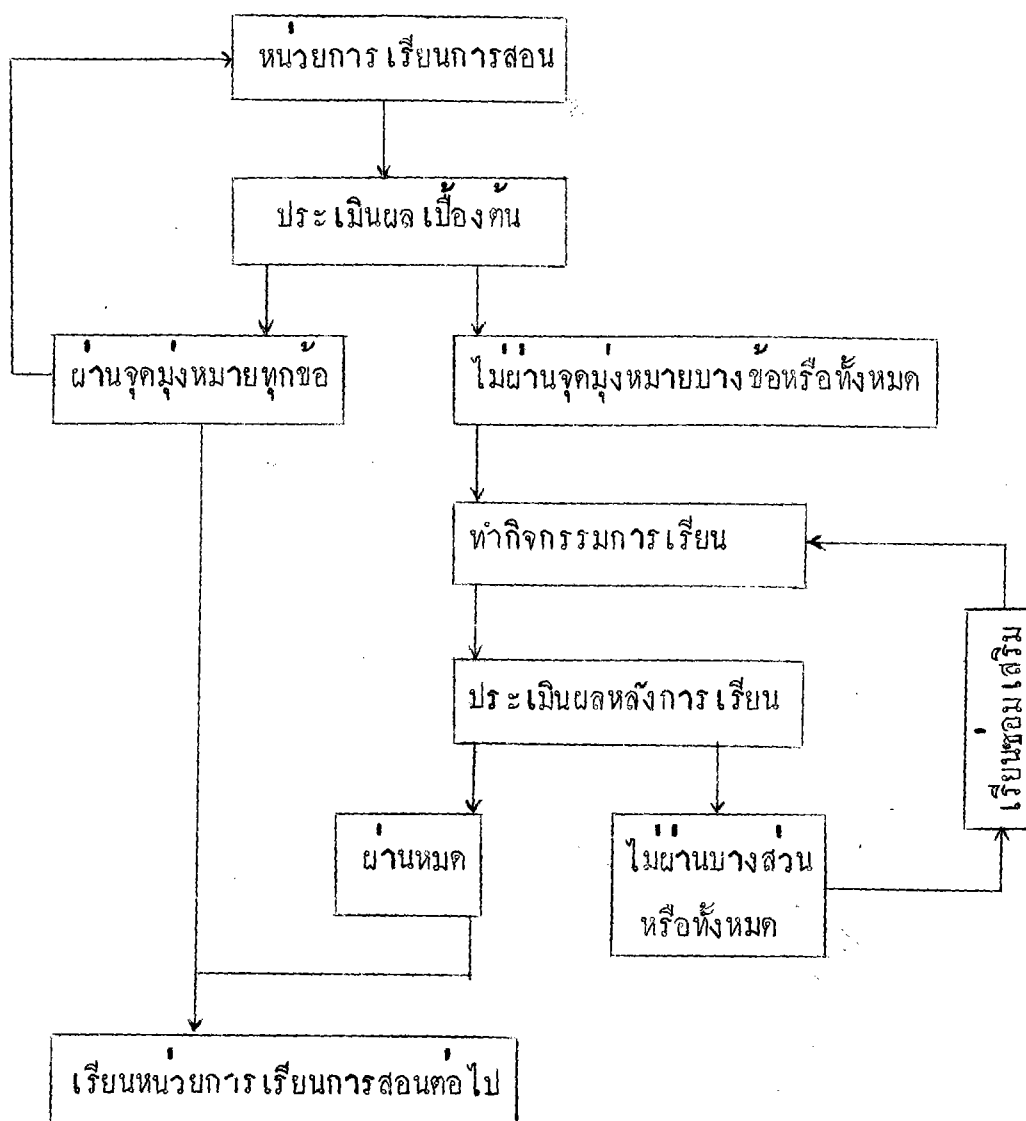
10. ทดลองใช้ในห้องเรียน นำบทเรียนโมดูลที่ผ่านการปรับปรุงในขั้นที่ 9 มาทดลองใช้กับผู้เรียนในสภาพจริง นั่นคือ ใช้กับผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น ทั้งนี้เพื่อต้องการทราบความเที่ยงตรง (Validity) ในการทำหน้าที่ของบทเรียน เนื่องจากว่าได้ผ่านการปรับปรุงแก้ไขมาหลายครั้ง จึงคาดว่าในขั้นนี้อาจมีการแก้ไขน้อย

11. พิมพ์ฉบับจริง นำบทเรียนพิมพ์เป็นฉบับจริง เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มผู้เรียนที่เป็นเป้าหมายต่อไป ดังภาพประกอบ 2 แสดงขั้นตอนในการสร้างบทเรียนโมดูล

ภาพประกอบ 2 แผนภูมิแสดงขั้นตอนในการสร้างบทเรียนโมดูลของ บุญชม ศรีสะอาด

ขั้นตอนในการเรียนโดยใช้บทเรียนโมดูล อาจจะสรุปได้จากภาพประกอบ 3 ข้างล่างนี้

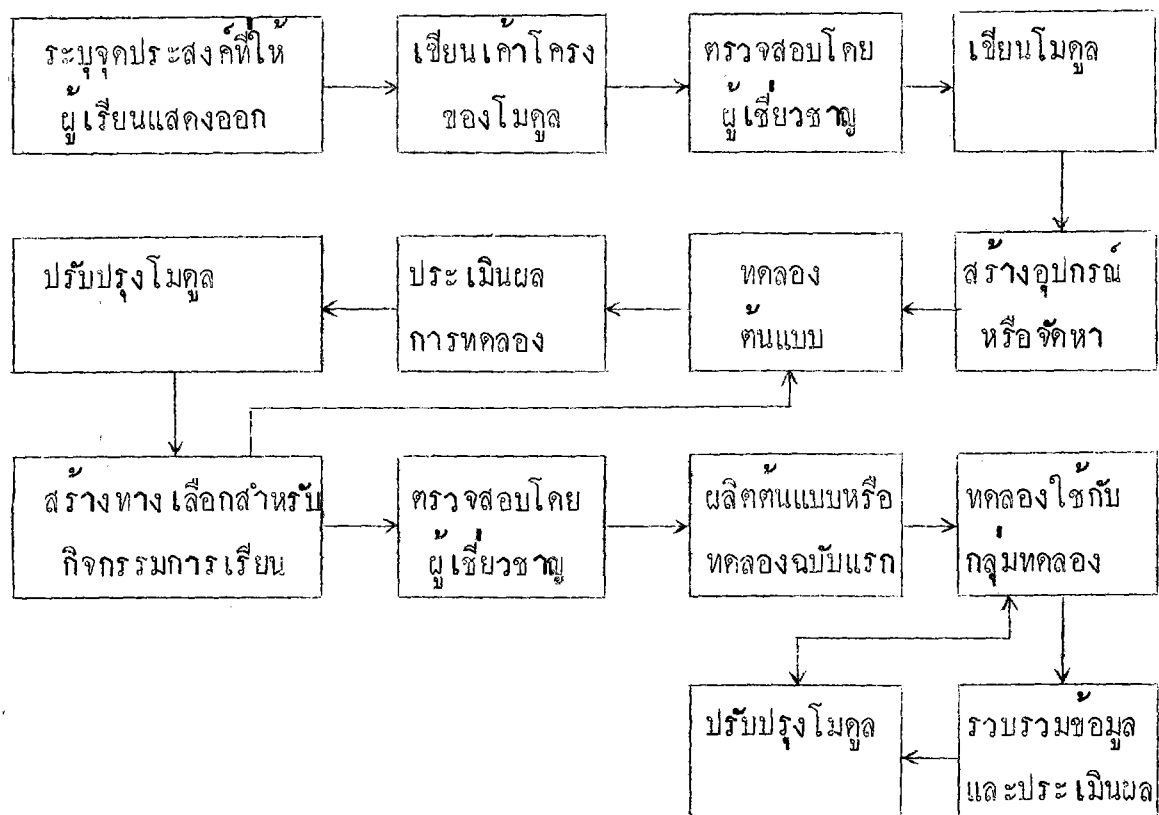
ภาพประกอบ 3 แผนภูมิแสดงขั้นตอนการเรียนด้วยบทเรียนโมดูล

ก่อนเริ่มเรียนบทเรียนโมดูล จะต้องทำการประเมินผลเบื้องต้นก่อน ถ้าผู้เรียนสามารถผ่านจุดมุ่งหมายทุกข้อตามที่ระบุไว้ในหน่วยการเรียนรู้การสอนก็ให้ผู้เรียนผ่านไปเรียนหน่วยการเรียนรู้การสอนต่อไปได้ ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลเบื้องต้น สามารถนำมาใช้ปรับปรุงหน่วยการเรียนรู้การสอนได้ ถ้าผู้เรียนไม่ผ่านจุดมุ่งหมายบางข้อหรือทั้งหมด ก็แสดงว่า ผู้เรียนยังไม่มีสมรรถภาพครบตามที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมาย ดังนั้น จึงต้องทำกิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้การสอนเมื่อพร้อมแล้ว ก็ทำการประเมินผลหลังการเรียนรู้ ถ้าผู้เรียนสามารถผ่านการประเมินการเรียนรู้ได้ตามเกณฑ์ที่วางไว้ ก็สามารถผ่านไปเรียนหน่วยการเรียนรู้การสอนต่อไปได้ แต่ถ้าไม่ผ่านบางส่วนหรือทั้งหมดก็ต้องเรียนซ่อมเสริมโดยทำกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งอาจจะเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งทั้งอาจารย์ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันคิดขึ้นใหม่หรืออาจจะทำกิจกรรมเดิมก็ได้แล้วแต่ความเหมาะสม

สำหรับขั้นตอนในการพัฒนาบทเรียนโมดูล กำหนดไว้ 4 ขั้นตอน โดยมีลำดับขั้นดังนี้

1. การวางแผน (Planning)
2. การสร้างโมดูล (Production)
3. การทดลองต้นแบบ (Prototype Testing)
4. การประเมินผลโมดูลเพื่อการปรับปรุง (Evaluation)

การพัฒนาบทเรียนโมดูลเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ไม่มีที่สิ้นสุด คือ เมื่อได้นำบทเรียนโมดูลที่สร้างเสร็จแล้วไปทดลอง และเมื่อได้ประเมินผลการใช้บทเรียนโมดูลแล้ว ก็ต้องนำมาปรับปรุงเพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง ชมพันธุ์ ฤๅชกร ณ อยุธยา (ชมพันธุ์ ฤๅชกร ณ อยุธยา. 2528 : 109) ได้แสดงกระบวนการในการพัฒนาบทเรียนโมดูลไว้ดังนี้

ภาพประกอบ 4 แสดงลำดับขั้นตอนในการสร้างบทเรียนโมดูล

วงจรข้อมูลย้อนกลับ (Feedback Loops) มีความสำคัญมากเพื่อเป็นหลักประกันคุณภาพและทำให้มีการปรับปรุงแก้ไขในโอกาสต่อไป เครื่องมือที่ใช้เพื่อประเมินผลบทเรียนโมดูลจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องสร้างขึ้นเพื่อจะได้นำผลไปปรับปรุงบทเรียนโมดูลใหม่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (สุนันทา ลิ้มอารีย์. 2521 : อ้างอิงมาจาก วิศิษฐ์ ชุมวรรณาภิ. 2519 : 3)

การประเมินการเปลี่ยนแปลงและเนื้อหาของบทเรียนโมดูล

เมื่อได้สร้างบทเรียน โมดูลตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้เรียบร้อยแล้ว การที่จะทราบว่า บทเรียนโมดูลที่สร้างขึ้นมีคุณภาพเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการเรียนหรือไม่เพียงใดนั้น จำเป็น ต้องใช้เครื่องมือประเมินผลบทเรียนโมดูล ลอเรนซ์ (Lawrence. 1975 : 24 - 26) ได้ตั้งเกณฑ์สำหรับการประเมินผลบทเรียนโมดูลไว้ 2 แบบ ดังนี้

เกณฑ์ประเมินผลบทเรียนโมดูล แบบที่ 1 มีดังนี้

1. โมดูลควร เน้นในด้านทักษะให้เด่นชัดและสามารถจัดโครงสร้างประสบการณ์ ให้เข้ากับการ เรียนรู้ของบุคคล
2. โมดูลควรมีเนื้อหาพอเหมาะไม่มีลักษณะเป็นสมุดข่อยงานและควรคำนึงถึง ประสิทธิภาพในการใช้เวลาของนักเรียน
3. โมดูลจะต้องมีลักษณะเป็นบทเรียนที่สำเร็จในตนเอง โมดูลไม่ต้องการครูผู้สอน ที่อยู่ในฐานะ เป็นผู้ให้ความรู้
4. โมดูลจะต้องมีระบบการวัดจุดประสงค์การเรียนรู้รวมอยู่ด้วยไม่ว่าจะเป็นการวัด ด้วยตนเองหรือให้ผู้อื่นสังเกต
5. โมดูลจะต้องมีรายชื่อบรรณานุกรม เสนอแหล่งความรู้หรือทรัพยากรอื่น ๆ ที่ สัมพันธ์กับทักษะนั้น ๆ เพิ่มเติม
6. โมดูลควรมีกิจกรรมทางเลือก เพื่อให้ให้นักเรียนเลือกทำ
7. โมดูลควรมีข้อกำหนดต่าง ๆ ว่า นักเรียนจะมีส่วนร่วมออกแบบการเรียน การสอนของตนอย่างไร
8. โมดูลอาจนำทฤษฎีและภาคปฏิบัติเข้ามาผสมผสานกัน
9. โมดูลจะต้องสร้างให้สอดคล้องกับลักษณะความเป็นจริง
10. โมดูลจะต้องให้ความสนุกสนานไม่น่าเบื่อ

เกณฑ์ประเมินผลบทเรียนโมดูล แบบที่ 2 มีดังนี้

1. เคาโครงละเอียด

1.1 จุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาของโมดูลชัดเจน

- 1.2 มีการกล่าวถึงบทขอให้เห็นถึงเนื้อหาของโมดูล
- 1.3 บ่งบอกถึงความรู้พื้นฐานที่จะมีก่อนเรียน โมดูล
- 1.4 คำชี้แจงของโมดูลชี้แจง
2. จุดประสงค์
 - 2.1 เป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้
 - 2.2 มีเกณฑ์ขั้นต่ำ
 - 2.3 มีเงื่อนไขชี้แจง
3. การประเมินผลก่อนเรียน
 - 3.1 มีการประเมินผลก่อนเรียน
 - 3.2 มีการวัดความรู้พื้นฐาน
 - 3.3 การประเมินผลครอบคลุมจุดประสงค์ของบทเรียน โมดูล
 - 3.4 การประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์ของบทเรียน โมดูล
 - 3.5 เกณฑ์ชี้แจงและสอดคล้องสัมพันธ์กัน
4. กิจกรรมการเรียนรู้
 - 4.1 กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์
 - 4.2 กิจกรรมการเรียนรู้มีจุดประสงค์ชี้แจง
 - 4.3 กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับการประเมินผล
5. การประเมินผลหลังเรียน
 - 5.1 มีการประเมินผลหลังเรียน
 - 5.2 การประเมินผลหลังเรียนครอบคลุมจุดประสงค์
 - 5.3 การประเมินผลหลังเรียนสอดคล้องกับจุดประสงค์
 - 5.4 เกณฑ์ในการวัดชี้แจงและสอดคล้องกัน
6. กระบวนการสัมพันธ์วงจร
 - 6.1 มีกิจกรรมที่ให้นักเรียนทำซ้ำ
 - 6.2 มีคำแนะนำเพิ่มเติมอื่น ๆ

7. ข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนาโมดูล
- 7.1 มีกระบวนการ เกี่ยวกับข้อมูลย้อนกลับ
- 7.2 มีเกณฑ์การประเมินผลที่เหมาะสม

ปัญหาการเรียนโมดูล

ฮุสตัน (Houston. 1972 : 135 - 136) กล่าวว่า ในทางการศึกษานี้มีวิธีสอนที่แตกต่างกัน 2 วิธี ระหว่างการเรียนโมดูลกับวิธีสอนแบบบรรยายวิชาหรือวิชา นอกจากนี้ในทัศนะของผู้สอนมีปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับวิธีสอนโดยวิธีเรียนโมดูลซึ่งเป็นปัญหาสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ความยุ่งยากในการสร้างจุดหมายของบทเรียนโมดูลที่เหมาะสมเพียงพอ
2. ความยุ่งยากในการสร้างกิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อช่วยเหลือนักเรียนให้บรรลุเป้าหมายทั้งไว้
3. ความยุ่งยากในการสร้างคำชี้แจงสำหรับนักเรียนให้ปฏิบัติในการสอน โดยใช้บทเรียนโมดูลที่นักเรียนเรียนเองตามความสามารถของตน

ปัญหา 2 ประการแรกนั้น เป็นปัญหาที่ปรากฏว่าอยู่ในวิธีสอนที่ไม่ใช้บทเรียนโมดูล ตัวอย่างใดก็ตามในการสอนที่ไม่ใช้บทเรียนโมดูลนั้น ปัญหาประการที่ 3 อาจจะไม่รุนแรงเท่ากับการสอนโดยวิธีเรียนโมดูล ในการสอนทั่วไปผู้สอนจะให้หัวข้อการสอน การอภิปราย การปรากฏ การถาม-ตอบ หรือควยวิธีการแบบอื่น ๆ การเสนอแหล่งกระทำไปพร้อมกับ การอ่าน การมอบหมายงานให้ทำ การฝึกในสถานการณ์จำลอง (Simulation Practice) หรือกิจกรรมของนักเรียนอย่างอื่นเพื่อช่วยสร้างความเจริญทางด้านสมอง อารมณ์และกล้ามเนื้อของนักเรียน ผู้สอนเพียงแต่คอยดูแลติดตามสิ่งที่เกิดขึ้นภายในห้องเรียนทั้งหมด

วิธีสอนโดยวิธีเรียนโมดูลซึ่งนักเรียนเรียนรู้ในอัตราความสามารถที่ต่างกัน กิจกรรมเลือกของการเรียนรู้อาจต้องได้รับการเตรียมให้มีความเที่ยงตรง เข้าใจง่าย และมีความสมบูรณ์ ถ้าไม่เช่นนั้นแล้วนักเรียนจะไม่บรรลุถึงเป้าหมายได้

ข้อดีของบทเรียนโมดูล

บทเรียนโมดูลมีประโยชน์อย่างมากต่อวงการศึกษามาก ในปัจจุบันได้มีผู้กล่าวถึงข้อดีของบทเรียนโมดูลไว้หลายท่าน อาทิเช่น ลอเรนซ์ (Lawrence. 1973 : 1 - 3) ชีระ จิตตชนะ (2519 : 23 - 24) เวช มงคล (2521 : 44) รวีวรรณ แทนอิสระ (2522 : 42) สุภาลักษณ์ พงษ์สุธรรม (2523 : 34 - 35) ซึ่งพอสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. บทเรียนโมดูลเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่มีระเบียบแบบแผนและรวมแบบการสอนหลาย ๆ อย่างไว้ด้วยกัน
 2. บทเรียนโมดูลสนับสนุนการศึกษาค้นคว้าเองตามความแตกต่างของแต่ละบุคคล
 3. บทเรียนโมดูลช่วยลดภาระของครูในการสอน ทำให้ครูมีเวลาว่างในการพบปะเด็กเป็นรายบุคคล เพื่อช่วยเหลือเด็กที่เรียนไม่ทันในบางเนื้อหาวิชา
 4. บทเรียนโมดูลช่วยผู้ใหญ่เรียนทราบความสามารถหรือความก้าวหน้าในการเรียนของตนเองทุกระยะ
 5. บทเรียนโมดูลเตรียมเพื่อความสะดวกแก่ผู้ที่ไม่อาจเป็นผู้เรียนหรือผู้สอน
- จากข้อดีของบทเรียนโมดูลนี้ จะช่วยให้การเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ท 051 ภาษากับวัฒนธรรม ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของผู้วิจัย ทั้งนี้เพราะบทเรียนโมดูลส่งเสริมการเรียนตามเอกัตภาพ มีกิจกรรมต่าง ๆ ให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ ผู้เรียนสามารถรู้ความก้าวหน้าของตนเองทุกระยะ จัดเป็นระบบการเรียนการสอนที่มีระเบียบแบบแผน มีจุดมุ่งหมายของการเรียนชัดเจน นอกจากนี้ครูยังมีโอกาสช่วยเหลือเด็กเป็นรายบุคคล ซึ่งช่วยให้การเรียนการสอนมีคุณภาพยิ่งขึ้น

งานวิจัยเกี่ยวกับบทเรียนโมดูล

หลังจากมีการสร้างบทเรียนโมดูลขึ้นเป็นครั้งแรกในต่างประเทศ เพื่อใช้ในโครงการฝึกหัดครู ในปี ค.ศ. 1967 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ใช้สำหรับการฝึกหัดครู เป็นรายบุคคล และเพื่อให้เป็นอุปกรณ์การสอนที่ช่วยครู ต่อมาได้ทำการทดลอง

วิจัย และนำออกเผยแพร่อย่างจริงจังในปี ค.ศ. 1969 บทเรียนโมดูลจึงได้เผยแพร่หลาย
ได้มีการทดลองวิจัยเกี่ยวกับบทเรียนโมดูล เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ
ยิ่งขึ้น ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนี้

งานวิจัยในต่างประเทศ

ในปี ค.ศ. 1971 คอซี (Caucchi, 1971 : 3000-A) ได้ศึกษาเปรียบเทียบ
หาประสิทธิภาพของบทเรียนโมดูลกับวิธีการบรรยาย อภิปราย โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 82 คน
แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองหนึ่งกลุ่ม และกลุ่มควบคุมสองกลุ่ม ใช้เวลาในการทดลอง
2 สัปดาห์ ผลการทดลองปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยบทเรียนโมดูลกับวิธีสอนแบบ
บรรยายไม่แตกต่างกัน เขาได้เสนอแนะว่าควรจะได้มีการใช้แรงเสริมเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียน
มีการตัดสินใจด้วยตนเองยิ่งขึ้น

ในปี ค.ศ. 1972 เทรซี (Trezise, 1972 : 2091-A) ได้ศึกษาวิธีสอน
วรรณคดีของเด็ก โดยเน้นการใช้บทเรียนโมดูล กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี
มหาวิทยาลัยมิชิแกนสเตต จำนวน 33 คน คือ ใช้กลุ่มตัวอย่างเรียนกับบทเรียนโมดูลและให้
เรียนกับห้องเรียนแบบเปิดควบคู่กัน ผลการวิจัยปรากฏว่าผู้เรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับ
วรรณคดีเด็ก และมีทัศนคติในทางบวกต่อบทเรียนโมดูล วิธีการเรียนสองวิธี คือ การเรียน
แบบห้องเรียนเปิดและการเรียนโดยใช้บทเรียนโมดูล ทำให้เกิดการเรียนหลายแบบ และ
สามารถใช้ร่วมกันได้ในสถานการณ์การเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัย และวิธีการเรียน
สองวิธีนี้ทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติในทางบวกต่อบทเรียนโมดูล และต่อวิชาที่เรียน คือ วิชา
วรรณคดีสำหรับเด็ก

ในปี ค.ศ. 1973 ดิสนอร์ (Disner, 1974 : 6494-A) ได้ศึกษาเปรียบเทียบ
การสอนโดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนปกติในรายวิชาการสอนอ่าน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษา
ในระดับปริญญาตรี วิทยาลัยวิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยจอร์เจีย จำนวน 117 คน โดยแบ่ง
กลุ่มทดลอง จำนวน 60 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 77 คน ใช้เวลาในการทดลอง 6 สัปดาห์
เนื้อหาวิชาที่ใช้ในการทดลองทั้งสองกลุ่ม ได้แก่ 1. ทักษะในการจำคำยกเว้นการออกเสียง

(The Word Recognition Skills, Exclusive of Phonics) 2. การออกเสียง

(Phonics) 3. ทักษะในด้านการเข้าใจ (Comprehension Skills) 4. ความถูกต้องในการอ่านบทเรียน (A Directed Reading Lesson) 5. การจัดดำเนินการในห้องเรียนให้มีผลดีต่อการอ่าน (Classroom Organization of Effective Reading Instruction) จากผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาชอบวิธีการเรียนแบบปกติในหัวข้อทักษะในการจำคำ เนื้อหาอื่น ๆ ชอบวิธีการเรียน โดยใช้บทเรียนโมดูล และพวกที่เรียนบทเรียนโมดูลสามารถเรียนเนื้อหาวิชาได้มากกว่าคือ เรียนเนื้อหาได้ครบภายใน 6 สัปดาห์ ส่วนวิธีสอนปกตินี้นักศึกษาจะเรียนได้ไม่ครบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สตีเฟน (Stephens. 1974 : 4973-A) ซึ่งได้ศึกษาการพัฒนาและการทดสอบ เนื้อหาวิชาสมรรถภาพในการอ่านที่จัดทำบทเรียนโมดูลมีผลต่อความรู้ และทัศนคติที่ดีของผู้เรียนต่อเนื้อหาวิชาในการอ่าน โดยนักศึกษา จำนวน 37 คน ใน 3 ชั้นเรียน ปรากฏว่า นักศึกษาทั้งหมดได้รับผลสำเร็จในด้านการทดสอบสมรรถภาพในการอ่าน ถึงร้อยละ 92 และนักศึกษาจำนวน 35 คน มีทัศนคติที่ดีต่อเนื้อหาวิชาในการอ่านเพิ่มขึ้น

ในปี ค.ศ. 1974 คอรัคแมน (Corcoman. 1974 : 4976-A) ได้ทดลองใช้บทเรียนโมดูลเพื่อปรับปรุงและทดสอบความสามารถของครู ก่อนที่จะออกไปสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งแต่ละบทเรียนประกอบด้วยเนื้อหา 6 หัวข้อ คือ วิธีแก้ปัญหา ทักษะในการแก้ปัญหา การประเมินผล การอภิปราย บทบาทของผู้ประกอบการอภิปราย และการใช้วิธีสอนในการเตรียมการสอน ผลของการทดลองปรากฏว่าผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

ในปี ค.ศ. 1975 สบารัตตา (Sbaratta. 1975 : 1280-A) ได้สร้างบทเรียนโมดูล จำนวน 5 ชุด ที่ยัดคนรุ่นได้ประกอบกันเพื่อใช้ในการสอนเรื่องความแก่นักศึกษาปีที่ 1 ซึ่งได้แก่ 1. การเล่นเกมภาษา 2. ประสิทธิภาพส่วนตัว 3. เทคนิคในการเขียนงานศึกษาคนควาหรืองานวิจัย 4. การเขียนในเชิงโต้แย้ง 5. การเขียนเชิงวิจารณ์ เขาได้นำบทเรียนโมดูลไปใช้กับกลุ่มทดลอง โดยให้โอกาสแก่นักศึกษาในการรับผิดชอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนซ่อมเสริมใดจนกว่าจะสอบผ่านหน่วยการเรียนรู้การสอนแต่ละชุด ส่วนกลุ่มควบคุมนั้นสอนตามปกติ โดยให้ผู้เรียนอ่านและอภิปรายเกี่ยวกับเรื่องทีอ่านแล้วเขียนเรียงความ เมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้แล้วให้ทำข้อทดสอบเพื่อวัดความสามารถในการเขียนเรียงความ

จำนวน 2 ฉบับ ฉบับละไม่ต่ำกว่า 200 คำ และให้ทำข้อทดสอบวัดทัศนคติต่อการเขียนเรียงความ ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า กลุ่มทดลองมีความสามารถทั่วไปในการเขียนเรียงความ การเขียนโครงสร้างของประโยค และการเขียนส่วนประกอบของประโยคได้ดีสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญระดับความเชื่อมั่น .01 และกลุ่มทดลองมีทัศนคติต่อการเขียนเรียงความสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับความเชื่อมั่น .05

ในปี ค.ศ. 1976 ซาปีโร (Shapiro. 1977 : 5004-A) ได้ทดลองใช้บทเรียนโมดูลเรื่องการสื่อสารโดยไม่ใช้การพูด กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา 8 แห่ง ในเมืองแฟรงคลิน รัฐโอไฮโอ สหรัฐอเมริกา จำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมอย่างละเท่ากัน ระยะเวลาในการทดลอง 2 สัปดาห์ ผลการทดลองปรากฏว่านักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับความเชื่อมั่น .05

ในปี ค.ศ. 1977 ไคเกอร์ (Kiger. 1977 : 1339-A) ได้ศึกษาวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของครูใหม่ 2 กลุ่ม จำนวน 69 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยบอสตัน เครื่องมือวิจัยคือบทเรียนโมดูล 3 บท ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการรับรู้คำ (Word Recognition) ความเข้าใจในการอ่าน (Comprehension) ทักษะการเขียน (Study Skill) ในรายวิชาการอ่านเบื้องต้นกลุ่มหนึ่งใช้เกณฑ์ 90% ใช้ครู 2 คน สอนสลับกัน ผลการวิจัยปรากฏว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างนักศึกษาทั้งสองกลุ่ม กลุ่มตัวอย่างทั้งสองผ่านเกณฑ์ 90% ทำคะแนนแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ต่ำกว่านักศึกษาในกลุ่มที่ผ่านเกณฑ์ 80% น่าจะเพียงพอ และกลุ่มตัวอย่างที่เรียนโมดูลที่ใช้เกณฑ์ 80% จะเรียนได้เร็วกว่าโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และในปีเดียวกันนี้ แมคคาร์นีย์ (McCarney. 1977 : 4296-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสอนโดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนตามปกติในการฝึกอบรมผู้ที่จะออกไปเป็นครูกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับปริญญา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 เรียนจากบทเรียนโมดูลอย่างเดียวยตามอัตราความสามารถของตนเอง กลุ่มที่ 2 เรียนจากบทเรียนโมดูลและเสริมด้วยการเรียนตามปกติด้วยวิธีการปาฐกถาและการบรรยาย กลุ่มที่ 3 เรียนโดยใช้วิธีสอนปกติ โดยใช้การบรรยาย การอภิปรายกลุ่มและการฉายภาพยนตร์ใหญ่ ส่วนหนังสืออ่านประกอบก็จัดใหม่เช่นเดียวกันกับ

พบในบทเรียนโมดูล ผลการทดลองครั้งนี้พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มที่ 1 กลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยในประเทศ

บทเรียนโมดูลเริ่มแพร่หลายในประเทศไทยเป็นครั้งแรก เมื่อคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ได้จัดให้มีการสัมมนาปฏิบัติการ เกี่ยวกับการสร้างบทเรียนโมดูล เพื่อใช้ในการสอนวิชาชีววิทยา และวิทยาศาสตร์สาขาอื่น ๆ ระหว่างวันที่ 24 ตุลาคม - 2 พฤศจิกายน 2517 จากนั้นได้มีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับบทเรียนโมดูลให้แก่นักศึกษาที่สนใจทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนักศึกษาศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่เรียนวิชาเอกในทางวิชาการศึกษา ต่อมาภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้จัดสัมมนาการสร้างโมดูลการสอนขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ระหว่างวันที่ 21 - 23 มีนาคม 2521 ในการสัมมนาครั้งนี้ได้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เขาร่วมในการสัมมนาด้วย ทำให้การค้นคว้าทางด้านการสร้างบทเรียนโมดูลมีมากขึ้น

ในปี พ.ศ. 2520 ชูชาติ นาสแสง (2521 : 28 - 43) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนวิชาภาษาไทย ระดับ ป.ศ.สูง เรื่องราชาศัพท์และคำสุภาพ โดยการใช้หน่วยการเรียนรู้การสอนกับการสอนตามปกติ กลุ่มทดลองคือนักศึกษา ป.ศ.สูง ปีที่ 2 ของวิทยาลัยครูมหาสารคาม จำนวน 62 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 31 คน เรียนโดยใช้บทเรียนโมดูล และกลุ่มควบคุม 31 คน เรียนจากวิธีสอนตามปกติ ผลการทดลองปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ที่ค้นคว้าวิชาภาษาไทย เรื่องราชาศัพท์และคำสุภาพทั้งสองกลุ่มมีความเจริญงอกงามเท่าเทียมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริกาญจน์ โกสุม (2521 : 55 - 61) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนปกติ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 113 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 57 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 56 คน ปรากฏว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียน

โดยิชอบเเรียนโมคูล มีผลสัมฤทธิ์ทางการ เเรียนสูงกวานักเเรียนกลุ่มควบคุมที่เเรียนจาก การสอนปกติอย่างนีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเเรียนกลุ่มทดลองมีลักษณะความ เป็นผู้นำสูงกวานักเเรียนกลุ่มควบคุม อย่างนีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ต่อมาในปี พ.ศ. 2522 มหิเษร พรหมประพันธ (2522 : 80) ได้ศึกษา เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการ เเรียนวิชาภาษาไทย ของนักเเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดย ิชอบเเรียนโมคูลกับการสอนตามปกติ กลุ่มตัวอย่างก้อกลุ่มนักเเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกรรณสูตรศึกษาลัย อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 90 คน แบ่ง เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 45 คน ผลการทดลองปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทาง การ เเรียนของกลุ่มทดลองซึ่งเเรียนโดยิชอบเเรียนโมคูล และกลุ่มควบคุมซึ่งเเรียนโดยิชอบ การสอนตามปกติไม่แตกต่างกัน แต่นักเเรียนกลุ่มทดลองมีทัศนคติที่คตอบเเรียนโมคูล ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วารี คำไชโย(2529 : 61 - 64) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบ ผลสัมฤทธิ์ทางการ เเรียนวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยิชอบเเรียนโมคูลกับ การสอนตามแผนการสอนวิชาภาษาไทย พ 401 ของหน่วยศึกษานิเทศก กลุ่มตัวอย่างก้อ นักเเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน สาขาศึกษาสาตร จำนวน 2 ห้องเเรียน 70 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง กลุ่มควบคุม กลุ่มละ 35 คน ผลการทดลองปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการ เเรียนของกลุ่มทดลอง ซึ่งเเรียนโดยิชอบ เเรียนโมคูล และกลุ่มควบคุมซึ่งเเรียนจากการสอนตามแผนการสอนวิชาภาษาไทย พ 401 ของหน่วยศึกษานิเทศกไม่แตกต่างกัน และความคงทนในการ เเรียนวิชาภาษาไทย พ 401 ของนักเเรียนที่เเรียนด้วยเเรียนโมคูลกับนักเเรียนที่เเรียนด้วยการสอนตามแผนการสอนของ หน่วยศึกษานิเทศก แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการเเรียน โดยิชอบเเรียนโมคูลกับการสอนตามแผนการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก ช่วยให้ความคงทน ในการ เเรียนรู้ออ ๆ กัน และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการ เเรียนของนักเเรียนที่เเรียนด้วยเเรียน โมคูลไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติ หมายความว่านักเเรียนที่มีทัศนคติที่คตอบเเรียนโมคูลอาจมี ผลสัมฤทธิ์ทางการ เเรียนสูงหรือต่ำก็ได้

ยวดี บุญวาทย์ (2530 : 74) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเรียงความ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากการสอนโดยใช้บทเรียนโมดูล กับ การสอนตามปกติ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนกุนทรพิรุฬหาราม วิทยาคม อำเภอห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร จำนวน 66 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีการสุ่ม 2 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 ใช้วิธีสุ่มแบบง่ายตามระดับความสามารถทางภาษาออกเป็น กลุ่มสูง ปานกลาง และต่ำ กลุ่มละ 22 คน ขั้นที่ 2 ใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายเพื่อแบ่ง นักเรียนที่มีระดับความสามารถทางภาษาสูง ปานกลาง และต่ำ ออกเป็นระดับละ 11 คน เพื่อใช้เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 33 คน ที่ได้รับการสอนโดยใช้บทเรียนโมดูล และกลุ่มควบคุม 33 คน ที่ได้รับการสอนปกติ ผลการทดลองปรากฏว่าความสามารถ ในการเขียนเรียงความก่อนการ เรียนและหลังการ เรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ ระดับ .01 แสดงว่านักเรียนที่มีระดับความสามารถทางภาษาสูง ปานกลาง และต่ำ เมื่อเรียนจากการสอนโดยใช้บทเรียน โมดูลแล้วทำให้คะแนนความสามารถในการ เขียน เรียงความสูงขึ้น แต่เมื่อเปรียบเทียบความสามารถในการ เขียนเรียงความระหว่างกลุ่ม ทดลองกับกลุ่มควบคุมปรากฏว่าไม่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม นักเรียนก็มีเจตคติที่ดีต่อการสอน โดยใช้บทเรียนโมดูล

จากผลงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศนั้น พอสรุปได้ว่าบทเรียน โมดูลเป็น บทเรียนที่ช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนของนักเรียนสูงขึ้น นักเรียนได้รับการพัฒนาตนเอง สูงขึ้น และนักเรียนส่วนใหญ่ที่ทัศนคติที่ดีต่อบทเรียน โมดูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทเรียน โมดูล สามารถใช้ในการ เรียนการสอนวิชาควย เรื่องของทักษะทางภาษา และวิชาภาษาอังกฤษ มีประสิทธิภาพที่ควย

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสนใจ

ความหมายของความสนใจ

คิวอี้ (Dewey. 1959 : 66) กล่าวว่า ความสนใจคือความรู้สึกหรือความพอใจ ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แนวความคิดใดแนวคิดหนึ่ง หรือกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ส่วน โรเบิร์ต ธอร์นไดค และอลิซาเบธ (Robert, Thorndike and Alizabeth. 1969 : 24)

กล่าวว่า ความสนใจคือแนวโน้มในการที่จะแสวงหาและเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง นั้นแนลลี่ (Nunnally. 1970 : 415) ได้สรุปไว้ว่า ความสนใจหมายถึง ความชอบใน กิจกรรมหนึ่งโดยเฉพาะ กูด (Good. 1973 : 311) ได้ให้ความหมายความสนใจไว้ว่า เป็นความรู้สึกชอบของคนเราที่แสดงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งความรู้สึกนี้อาจจะมีชั่วขณะหนึ่ง หรืออาจจะมีถาวรต่อไปก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความอยากหรืออยากเห็นของบุคคลนั้น โดยมีอิทธิพล จากประสบการณ์ของเขาเอง

นิธ บรรง และคนอื่น ๆ (2516 : 32) ได้กล่าวว่า ความสนใจ คือ ความรู้สึกหรือเจตคติของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ ความรู้สึกอันนี้ทำให้บุคคล เอาใจใส่และกระทำการขบถถึงจุดหมายที่บุคคลมีต่อสิ่งนั้น

นอมฤที จงพฤษะ (2519 : 258) กล่าวว่า ความสนใจหมายถึง อาการอยาก อยากรู้อยากเห็น อาการชอบทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรืออาการซาบซึ้งในคุณค่าของสิ่งใด ๆ

วัชร ทรัพย์ (2520 : 58) ได้อธิบายว่า ความสนใจคือความรู้สึกที่จดจ่อ อยากรู้อยากเห็น อยากรู้อยากทำอะไรในสิ่งที่ตนสนใจนั้น ความสนใจเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะ ทำให้เกิดแรงจูงใจในการ เรียนหรือการทำงาน

ประสาธ อิศรปริศา (2521 : 135 - 136) ได้กล่าวถึง ความสนใจตามแนว ความคิดของ เกนเย (Gagne) ว่ามีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ เพราะความสนใจเป็นลักษณะ ทางจิตใจที่มีความสับสนเป็นเหตุ โดยเริ่มจากการที่สิ่งเร้าทำให้เกิดความสนใจ และตอบสนองอย่างตอบเนื่องกันเป็นลูกโซ่ที่เร้าที่ยังมีความสนใจอยู่ การตอบสนองดังกล่าว ทำให้เกิดความรู้สึกหรือความนึกอันนำไปสู่ความสงสัย ความอยากรู้อยากเห็นและความ ต้องการ เรียนรู้เพิ่มขึ้น นั่นคือความสนใจทำให้เกิดความปรารถนาที่จะได้รับการสอน หรือพยายามที่จะสอนตนเอง ความสนใจจึงเป็นองค์ประกอบประการหนึ่งที่ทำให้เกิดความ พร้อมที่จะเรียน ซึ่งเมื่อมีความพร้อมที่จะเรียนสิ่งใดแล้วผู้ปสรคบางก็มักไม่ลดความสนใจ จากสิ่งนั้นง่าย ๆ

เสียง หุสฎ (2525 : 26) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความสนใจคือ ความอยากรู้อยากเห็น ความรู้สึกรับรู้ อยากรู้อยากเห็นเราว่ากิจกรรมหนึ่ง

จรรยา เอ็มสะอาด (2527 : 36) ได้ให้ความหมายของความสนใจว่า หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีความรักชอบสิ่งใดสิ่งหนึ่ง พร้อมทั้งจะทำกิจกรรมที่สนใจนั้น ด้วยความตั้งใจ เอาใจใส่เพื่อให้สำเร็จตามความมุ่งหมายของตน

นอกจากนี้ กลมรัตน์ หลาสุวงษ์ (2528 : 233) ได้กล่าวไว้ว่า ความสนใจเป็น ความรู้สึกที่ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งความสนใจของแต่ละบุคคลจะแตกต่างกันก็เนื่องมาจาก องค์ประกอบสำคัญ ๆ คือ ความต้องการ ความถนัด และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในสังคม ที่แตกต่างกัน

จากคำจำกัดความคำว่า ความสนใจ ที่นักจิตวิทยาและนักการศึกษาทั้งหลายได้ให้ พอสรุปได้ว่า ความสนใจคือ ความอยากรู้อยากเห็น อยากรู้อยากเห็น และเข้าร่วมกิจกรรมหนึ่ง ความรู้สึกชอบหรือต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และหมายถึงสภาพจิตใจของบุคคลที่ผูกพันหรือจดจ่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความสนุกสนานเพลิดเพลินใจในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือการขานรับในคุณค่าของ สิ่งใด ๆ

ลักษณะของความสนใจ

วนิช บรรจง และคณะ ฯ (2516 : 32 - 33) ได้กล่าวถึงลักษณะของความสนใจไว้ดังนี้

1. ความสนใจเป็นความรู้สึกหรือเจตคติที่เข้มข้นอยู่ในวงแคบ คือ คนเราจะต้องมี ความสนใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นอย่าง ๆ ไป
2. ความสนใจเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล คนหนึ่งอาจจะมี ความสนใจต่อสิ่งหนึ่ง แต่คนอื่นอาจจะไม่สนใจสิ่งนั้นเลยก็ได้
3. ความสนใจทำให้เราเอาใจใส่จดจ่อต่อสิ่งที่ตนสนใจ
4. เมื่อเกิดความสนใจต่อสิ่งใดแล้ว คนย่อมมีความมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งต่อสิ่งนั้น ๆ เช่น ต้องการอยากรู้อยากเห็นมากขึ้น ต้องการทำเป็น เป็นต้น
5. คนย่อมมีความมุ่งมั่นที่จะทำให้สำเร็จตามความมุ่งหมาย ถ้าคนนั้นมี ความสนใจต่อสิ่งนั้น

ทวี ทอแก้ว และอภรณ์ สีนภินาต (2517 : 61) ได้กล่าวถึง ลักษณะของ
ความสนใจไว้ดังนี้

1. ความสนใจเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นในบุคคล เนื่องจากถูกชักนำโดย
สิ่งแวดล้อมทาง ๆ
2. ความสนใจแต่ละบุคคลมีความเข้มข้นแตกต่างกัน
3. ความสนใจที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์
4. บุคคลย่อมมีความสนใจต่อสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกันไป
5. ความสนใจอาจเป็นความรู้สึกชั่วขณะ หรือตลอดไปก็ได้

ในทัศนะของ โพลเวลล์ (Powell. 1963 : 330) เห็นว่า เด็กที่มีความสนใจ
ในการเรียนจะทำให้เกิดความตั้งใจเรียนด้วย และการเรียนด้วยความสนใจนี้ผู้เรียนมีสมาธิ
ในการเรียน เมื่อมีสมาธิในการเรียนก็สามารถติดตามเนื้อหาที่เรียนได้โดยตลอด และส่งผล
สัมฤทธิ์ในการเรียนวิชานั้น จันทมาศ ชื่นบุญ และศิริพันธ์ เพชรทองคำ (2520 : 45)
กล่าวว่า ความสนใจจะเป็นลักษณะที่มีจิตใจจดจ่ออยู่ในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเมื่อเกิดนาน ๆ แล้ว
ทำให้เกิดความตั้งใจได้ ชนิดและระดับของความสนใจเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล ทั้งขึ้นอยู่กับ
ประสบการณ์ของแต่ละบุคคลที่ได้รับมาไม่เหมือนกัน

การสร้างความสนใจในบทเรียน

วิรัช บรรจง และคนอื่น ๆ (2516 : 33 - 34) ได้เสนอแนะวิธีสร้างการ
สนใจไว้ดังนี้

1. ก่อนจะสอนเรื่องใดก็ควรสร้างความรู้พื้นฐานในเรื่องนั้นให้แก่นักเรียน
เสียก่อน
2. จัดบทเรียนให้เหมาะสมกับความสามารถในการเรียนของนักเรียน
3. จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ทำงานได้สำเร็จเป็นขั้นเป็นอัน
4. ชี้แจงให้นักเรียนเห็นความก้าวหน้าของตน ก็เป็นแรงจูงใจที่จะทำให้
นักเรียนอยากเรียน และมีความสนใจในงานนั้นมากขึ้น

5. ในการสอนครูควรชี้ให้นักเรียนได้เห็นความสนใจของเรื่องที่เรียน
6. จัดสภาพในการเรียนให้เป็นที่น่าสนใจ
7. ในการสอนแต่ละครั้งครูควรจัดหาอุปกรณ์การสอนเหมาะสมมาใช้
8. ในการสอนแต่ละครั้งครูต้องมุ่งสร้างเจตคติที่ดีต่อวิชาและความรู้ไปด้วย
9. ควรจัดให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมในมากที่สุด
10. จัดบทเรียนใหม่มีความหมายต่อชีวิตของนักเรียน

วิธีวัดความสนใจ

การที่จะวัดความสนใจให้ได้ถูกต้องที่สุดนั้นเป็นเรื่องทำได้ยาก ทั้งนี้เพราะความสนใจของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกันออกไป และขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น อายุ เพศ สติปัญญา สิ่งแวดล้อม ประสบการณ์เดิม พัฒนาการทางร่างกาย สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม การศึกษา อาชีพ ฯลฯ อย่างไรก็ตามมีผู้เสนอแนะว่าเราจะวัดความสนใจของแต่ละบุคคลได้หลายวิธีด้วยกัน ละฆาฆมาศ ศรทศศ และจรจรจา สุวรรณทัต (2510 : 137) ได้อธิบายถึงวิธีเก็บข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความสนใจไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. สังเกตความเป็นไปของแต่ละบุคคล
2. จับความสนใจต่าง ๆ ที่บุคคลแต่ละคนแสดงออก
3. ศึกษากิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลนั้นกระทำ
4. ใช้แบบสอบถามความสนใจวัดโดยตรง

เพาเวล (Powell. 1963 : 238) ได้เสนอวิธีวัดความสนใจซึ่งสามารถวัดได้โดยวิธีดังต่อไปนี้ คือ

1. ใช้แบบสอบถามวัดความสนใจแบบปลายเปิด
2. ใช้การสัมภาษณ์

เฮอรลอค (Hurlock. 1955 : 160 - 161) กล่าวว่า เราสามารถวัดความสนใจของแต่ละบุคคลได้ 3 วิธี คือ

1. ใช้การสังเกต
2. ใช้การสัมภาษณ์
3. ใช้แบบสอบถามวัดความสนใจ

เดวิส (Davis, 1964 : 105) ได้เสนอวิธีวัดความสนใจไว้ดังนี้

1. คนหาสิ่งที่แต่ละบุคคลชอบ ทำในระยะ 2 - 3 ปีที่ผ่านมา ถ้าเขาชอบใช้เวลาว่างทำอะไรบางอย่างเป็นพิเศษ ก็แสดงว่าเขาสนใจสิ่งนั้น
2. คนหาว่าแต่ละบุคคลมีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ มากน้อยเพียงใด ถ้าเขามีความรู้ในเรื่องนั้นมาก ก็แสดงว่าเขาสนใจเรื่องนั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหลักความจริงที่ว่า คนเราชอบจำเรื่องที่เราน่าสนใจได้ดีกว่าสิ่งที่ไม่สนใจ
3. ให้แต่ละบุคคลแสดงความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบต่อข้อความที่กำหนดให้

นอกจากนี้ ซูเปอร์ (Super, 1957 : 218 - 219) ได้กล่าวว่า ความสนใจของบุคคลสามารถศึกษาได้จากวิธีการดังนี้

1. Expressed Interests เป็นวิธีการศึกษาจากคำพูดหรือโดยคำของบุคคลเกี่ยวกับความสนใจ ความสนใจที่ได้จากการศึกษานี้เป็นพื้นฐานของการศึกษาความสนใจวิธีอื่น ซึ่งให้ผลค่าที่จำกัดและยังเชื่อถือได้ไม่เต็มที่นัก
2. Manifest Interests เป็นวิธีการศึกษาจากพฤติกรรมการแสดงออกที่สังเกตได้ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่บุคคลนั้นทำเป็นงานอดิเรกหรืองานประจำ
3. Tested Interests เป็นวิธีการศึกษาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากวิชาที่บุคคลนั้นสนใจ โดยยึดพื้นฐานของทฤษฎีที่ว่าบุคคลจะเลือกเรียนในสิ่งที่เขาสนใจ
4. Inventoried Interests เป็นวิธีการศึกษาโดยใช้แบบสำรวจด้วยการให้บุคคลได้แสดงความรู้สึกชอบและไม่ชอบ นำผลจากแบบสำรวจไปวิเคราะห์ทางสถิติได้ออกมาเป็นคะแนนความสนใจ

วิธีวัดความสนใจที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น สามารถใช้วัดความสนใจของแต่ละบุคคลได้ทั้งสิ้น แต่ในการนำไปใช้นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะของบุคคลผู้นั้นจะนำไปใช้วัดว่าจะนำไปใช้กับใครในสถานการณ์ใด จึงจะเหมาะสมที่สุด และจากการวัดความสนใจโดยวิธีการต่าง ๆ ได้มีการพิสูจน์แล้วว่า การวัดความสนใจโดยใช้แบบสำรวจความสนใจเป็นวิธีที่ไถ่ผลที่สุด เราความสนใจที่สุด และเป็นวิธีการที่เชื่อถือได้ (ชอแก้ว โภคยสุพัตร. 2525 : 24)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสนใจ

เสียง ชูสกุล (2525 : 48) ได้ทำการทดลองเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียน วิชาคณิตศาสตร์และความสนใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์จากการเรียนเป็นกลุ่มเรียนเป็นรายบุคคล โดยให้บทเรียนโมดูลและการเรียนตามแผนการสอน สสวท. ระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 ปีการศึกษา 2524 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนโรงเรียนเมืองพลพิทยาคม อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น ซึ่งได้มาโดยการสุ่ม 3 ห้องเรียน จากทั้งหมด 9 ห้องเรียน แล้วนำมา สุ่มแยกเป็นกลุ่มทดลอง ก กลุ่มทดลอง ข และกลุ่มควบคุม ผลปรากฏว่า นักเรียนที่เรียน เป็นกลุ่ม เรียนเป็นรายบุคคล โดยให้บทเรียนโมดูล และเรียนตามแผนการสอนของ สสวท. มีความสนใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องคุณสมบัติของสามเหลี่ยมมุมฉากไม่แตกต่างกัน นี่ก็ถือว่าการเรียนเป็นกลุ่ม การเรียนเป็นรายบุคคลโดยให้บทเรียนโมดูลกับการเรียนตาม แผนการสอนของ สสวท. มีความสนใจในวิชาคณิตศาสตร์พอ ๆ กัน

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการสร้างให้เด็กมีความสนใจนี้ มีความสำคัญในการเรียน การสอนมาก เพราะการสอนจะสำเร็จลงได้ก็ด้วยการทำให้เด็กมีความสนใจในสิ่งที่ ครูกำลังสอนอยู่ เมื่อเด็กเกิดความสนใจแล้วจะช่วยให้เด็กตั้งใจไปจนกว่าหาความรู้ และความเจนจัดเพิ่มขึ้นอีกหลังจากที่ได้ออกจากห้องเรียนไปแล้ว ดังที่ เชียร์ศรี วิหคศิริ (2527 : 21) กล่าวว่า ความสนใจเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดขึ้นเป็นอันดับแรกของการ เรียนรู้ คนที่มีแรงจูงใจในการทำงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จย่อมมีความสนใจเป็นพื้น นักเรียนที่มีความสนใจวิชาใด มักจะเรียนวิชานั้นได้ดีกว่าวิชาที่เรียนโดยปราศจากความ สนใจ และการฟังจดจำเพียงอย่างเดียวเรื่องใดเรื่องหนึ่งย่อมทำให้เกิดความสนใจในสิ่งนั้น

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนที่เรียนจากการสอนด้วยบทเรียนโมดูล กับนักเรียนที่เรียนจาก การสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยงานพิเศษ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน
2. นักเรียนที่เรียนจากการสอนด้วยบทเรียนโมดูล กับนักเรียนที่เรียนจาก การสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยงานพิเศษ มีความสนใจแตกต่างกัน

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนก่อนและหลังการใช้
บทเรียนโมเดลแตกต่างกัน

4. ความสนใจที่มีต่อวิชาภาษาไทย ของนักเรียนก่อนและหลังการใช้บทเรียน
โมเดลแตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการดำเนินการศึกษาค้นคว้าเพื่อให้ได้ข้อมูลต่าง ๆ มาประกอบการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ
3. การดำเนินการศึกษาค้นคว้า
4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหนองจอก อำเภอนองจอก กรุงเทพมหานคร ที่เรียนวิชาภาษาไทย รายวิชา ท 051 ภาษากับวัฒนธรรม ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2531 จำนวน 4 ห้องเรียน 140 คน

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สุ่มมาจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหนองจอก อำเภอนองจอก กรุงเทพมหานคร ที่เรียนวิชาภาษาไทย รายวิชา ท 051 ภาษากับวัฒนธรรม ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2531 จำนวน 2 ห้องเรียน และใช้วิธีการสุ่มเพื่อกำหนดเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้องเรียน จำนวน 37 คน สอนด้วยบทเรียนโมดูล และกลุ่มควบคุม 1 ห้องเรียน จำนวน 36 คน สอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์

เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่

1. เครื่องมือที่ใช้ประกอบการสอน 2 แบบ คือ
 - 1.1 บทเรียนโมดูลวิชาภาษาไทย
 - 1.2 แผนการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์
2. แบบทดสอบ 2 ชุด ได้แก่
 - 2.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย
 - 2.2 แบบวัดความสนใจต่อวิชาภาษาไทย

การสร้างบทเรียนโมดูล

ผู้วิจัยสร้างบทเรียนโมดูลวิชาภาษาไทย สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสร้างดังต่อไปนี้

1. ศึกษาหลักวิธีสร้างและตัวอย่างบทเรียนโมดูลจากตำรา บทความ และผลงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดเนื้อหาและสร้างบทเรียนโมดูล
2. ศึกษาหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 และศึกษาจุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาภาษาไทย รายวิชา ท 051 (ภาษา กับวัฒนธรรม) เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการ
3. ศึกษาเนื้อหาวิชาภาษาไทย รายวิชา ท 051 (ภาษา กับวัฒนธรรม) แล้วเลือกเนื้อหาและความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เนื้อหาดังกล่าว ได้แก่ การใช้ภาษาที่สัมพันธ์กับประเพณี โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 หน่วย คือ
 - หน่วยที่ 1 ภาษา กับ ประเพณี
 - หน่วยที่ 2 ประเพณี ภาคกลาง
 - หน่วยที่ 3 ประเพณี ภาคอีสาน
 - หน่วยที่ 4 ประเพณี ภาคใต้
 - หน่วยที่ 5 ประเพณี ภาคเหนือ

4. สร้างบทเรียนโมดูล ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ได้ทำการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างบทเรียนโมดูล โดยสร้างตามแนวการเขียนบทเรียนโมดูลของ ชมพันธุ์ ภูษธร ณ อยุธยา (2525 : 73 - 82) โดยมีองค์ประกอบ 7 ประการ ดังนี้

- 4.1 หลักการและเหตุผล
- 4.2 จุดมุ่งหมาย
- 4.3 ความรู้พื้นฐาน
- 4.4 การประเมินผลเบื้องต้น
- 4.5 กิจกรรมการเรียนรู้
- 4.6 การประเมินผลหลังการเรียนรู้
- 4.7 การเรียนซ่อมเสริม

5. นำบทเรียนที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ความถูกต้อง ของ เนื้อหา การจัดกิจกรรม สื่อ และการประเมินผล แล้วนำหน่วยที่ 5 มาแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

6. การทดลองใช้บทเรียนโมดูล หลังจากสร้างบทเรียนโมดูลตามขั้นตอนดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยนำบทเรียนโมดูลไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหนองจอก เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร เพื่อปรับปรุงบทเรียนโมดูลตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

6.1 ทดลองกลุ่มเล็ก โดยนำบทเรียนโมดูลที่สร้างขึ้นไปใช้กับนักเรียน 10 คน เพื่อปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับเวลา แก้ไขภาษาบางตอนในเอกสารให้ชัดเจน เพิ่มภาพสไลด์ และปรับปรุงเสียงประกอบสไลด์ในหน่วยที่ 5 ให้น่าสนใจยิ่งขึ้น

6.2 การทดลองภาคสนาม นำบทเรียนโมดูลที่ได้แก้ไขแล้วไปทดลองกับนักเรียนจำนวน 35 คน ผลปรากฏว่าบทเรียนโมดูลที่สร้างขึ้นทำให้นักเรียนสนใจ และเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมาย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เพิ่มแบบทดสอบในหน่วยที่ 1

และหน่วยที่ 2 เป็นหน่วยละ 20 ข้อ ก่อนที่จะนำไปใช้จริงกับนักเรียนกลุ่มทดลอง

การสร้างแผนการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์

ผู้วิจัยได้สร้างแผนการสอนของกลุ่มควบคุม โดยมีขั้นตอนการสร้างดังต่อไปนี้

1. ศึกษาหลักสูตร และขอบข่ายของเนื้อหา

ผู้วิจัยศึกษาหลักสูตร และขอบข่ายของเนื้อหาเช่นเดียวกับบทเรียน
โมดูล แล้วแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 แผน รวมเวลาทั้งหมด 16 คาบ ดังนี้

แผนการสอนที่ 1 ภาษากับประเพณี

แผนการสอนที่ 2 ประเพณีภาคกลาง

แผนการสอนที่ 3 ประเพณีภาคอีสาน

แผนการสอนที่ 4 ประเพณีภาคใต้

แผนการสอนที่ 5 ประเพณีภาคเหนือ

2. ศึกษาแผนการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ ซึ่งมี
ขั้นตอนการสอนดังต่อไปนี้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ขั้นแจ้งจุดประสงค์

ขั้นทบทวนประสบการณ์เดิม

ขั้นเสนอบทเรียนใหม่โดยใช้อุปกรณ์

ขั้นให้แนวการเรียนรู้

ขั้นการปฏิบัติ

ขั้นการแจ้งผลการปฏิบัติ

ขั้นการประเมินผล

ขั้นการถ่ายโอนการเรียนรู้

3. สร้างแผนการสอนทั้ง 5 แผน ตามขั้นตอนในข้อ 2

4. นำแผนการสอนที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจ และหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทย โรงเรียนวัดหนองจอกตรวจ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนที่จะนำไปใช้สอนกลุ่มควบคุม

การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย

การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาวิธีสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากหนังสือ เทคนิคการวัดผลของ ขวาล แพทย์กุล (2516 : 145 - 433) และเทคนิคการเขียนข้อสอบของ ขวาล แพทย์กุล (2520 : 1 - 401)
2. ทำการวิเคราะห์หลักสูตร ตามเนื้อหาวิชาที่นำมาทดลองสอน
3. สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย แบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ (Multiple Choice) 5 ตัวเลือก จำนวน 100 ข้อ โดยออกข้อสอบให้ครอบคลุมเนื้อหาตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร
4. นำแบบทดสอบที่สร้างเสร็จแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลวิชาภาษาไทย ตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม และแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น ซึ่งผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ได้แก้ไขส่วนวนภาษาในบางข้อให้เข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น
5. นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสีกัน (วัดนันทน์ทูลอุดมภ์) เขตบางเขน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2531 ซึ่งเรียนวิชาภาษาไทยในหัวข้อความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับประเพณีมาแล้ว จำนวน 100 คน
6. นำแบบทดสอบที่นักเรียนทำมาตรวจให้คะแนน โดยข้อที่ถูกให้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิดหรือไม่ได้ทำให้ 0 คะแนน นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบเป็นรายข้อ โดยใช้เทคนิค 27% ในการแบ่งกลุ่มสูง กลุ่มต่ำ แล้วใช้ตารางสำเร็จรูปของ จุง เท ฟาน (Fan. 1952 : 16 - 30) หาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบเป็นรายข้อ ได้ข้อที่มีความยากง่าย

(p) ระหว่าง 0.25 - 0.80 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.20 - 0.65 ไว้นับจำนวน 60 ข้อ ข้อสอบที่ได้ตรงตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร

7. นำข้อสอบที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) จากสูตรของ Kuder-Richardson (KR-20) ได้ค่าความเชื่อมั่น $r_{tt} = 0.77$

การสร้างแบบสอบถามความสนใจในวิชาภาษาไทย

การสร้างแบบทดสอบฉบับนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบทดสอบของ จรรยา เอี่ยมสะอาด (2527 : 206 - 209) ซึ่งใช้วัดความสนใจที่มีต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แล้วนำมาดัดแปลง เพิ่มเติมข้อความให้เหมาะสม สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยมีลำดับขั้นตอนการสร้างดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเทคนิคการสร้างแบบสอบถามจากหนังสือหลักการวิจัยทางการศึกษา ของ ลวน สายยศ และอังคณา สายยศ (2524 : 129 - 137) การวัดผลทางจิตวิทยาของ บุญส่ง นิลแก้ว (2519 : 240) การร่างแบบสอบถาม และ ABC ในการวิจัยของ จุมพล สวัสดิยากร (ม.ป.ป. : 21 - 81)

2. สร้างแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า แบบ 5 ระดับ ตามหลักการของ ไคเคอร์ท (Likert) จำนวน 50 ข้อ

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม และนำมาแก้ไขส่วนภาษาบางข้อที่ยังไม่ชัดเจนให้เข้าใจยิ่งขึ้น

ข้อ	ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
0	ชักถามและตอบคำถามในชั่วโมงวิชาภาษาไทย					
00	ทำแบบฝึกหัดภาษาไทยเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่ครูให้ทำในชั้นเรียน					
000	ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับวิชาภาษาไทย					
	เวลา					

4. นำแบบสอบถามวัดความสนใจในวิชาภาษาไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 50 ข้อ ไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนองจอก อำเภอนองจอก กรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน

5. ตรวจสอบแบบสอบถามที่นักเรียนทำแล้ว โดยให้คะแนนดังนี้

ข้อความที่มีความหมายในเชิงนิมิต (Positive statements)

มากที่สุด ให้ 5 คะแนน

มาก ให้ 4 คะแนน

ปานกลาง ให้ 3 คะแนน

น้อย ให้ 2 คะแนน

น้อยที่สุด ให้ 1 คะแนน

ข้อความที่มีความหมายในเชิงนิเสธ (Negative statements)

มากที่สุด ให้ 1 คะแนน

มาก ให้ 2 คะแนน

ปานกลาง ให้ 3 คะแนน
 น้อย ให้ 4 คะแนน
 น้อยที่สุด ให้ 5 คะแนน

6. หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำคะแนนของผู้ที่ใดคะแนนสูงสุดลงมา 25% และผู้ที่ใดคะแนนต่ำสุดขึ้นไป 25% ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมดมาวิเคราะห์ โดยถือเป็นกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ ใช้สถิติ t-test ตรวจสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำเป็นรายข้อ แล้วเลือกไว้เฉพาะข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกสูง คือ ค่า t ระหว่าง 3.45 - 8.26 จำนวน 20 ข้อ

7. เมื่อหาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามแล้ว นำแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach (ดูน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2524 : 171 - 173) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.89

การดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ผู้วิจัยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ Randomized Control Group Pretest-Posttest Design (ดูน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2524 : 230) มีลักษณะดังนี้

ตาราง 1 แบบแผนการทดลอง

กลุ่มทดลอง	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
R.E.	T ₁	X	T ₂
R.C.	T ₁	~ X	T ₂

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการวิจัย

X	แทน	วิธีสอนด้วยบทเรียนโมดูล
~X	แทน	วิธีสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์
E	แทน	กลุ่มทดลอง
C	แทน	กลุ่มควบคุม
T ₁	แทน	การสอบก่อนการเรียน
T ₂	แทน	การสอบหลังเรียน
R	แทน	การกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม

ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ทำการทดสอบก่อนการเรียน กับนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้วยข้อทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย และแบบทดสอบวัดความสนใจต่อวิชาภาษาไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. ดำเนินการสอน ผู้วิจัยเป็นผู้สอนนักเรียนทั้งสองกลุ่ม โดยใช้เนื้อหาเดียวกัน และใช้เวลา 16 คาบเท่ากัน แต่ใช้วิธีการสอนต่างกัน ดังนี้

2.1 กลุ่มทดลอง สอนโดยใช้บทเรียนโมดูล ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1.1 ทำการทดสอบก่อนการเรียนแล้วตรวจให้คะแนน ถ้านักเรียนคนใดได้คะแนนไม่ถึงร้อยละ 80 ต้องเรียนหน่วยการเรียนรู้ในส่วนผู้ที่ได้คะแนนทดสอบก่อนการเรียนถึง เกณฑ์ร้อยละ 80 ถือว่ามีความรู้ในหน่วยการเรียนรู้แล้ว ไม่จำเป็นต้องเรียนซ้ำอีก

2.1.2 หลังจากทำกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในหน่วยการเรียนรู้แต่ละชุดเรียบร้อยแล้ว จึงทดสอบหลังเรียน แล้วตรวจให้คะแนน ถ้านักเรียนคนใดได้คะแนนจากการทดลองหลังการเรียนถึง เกณฑ์ร้อยละ 80 ถือว่าผ่านการเรียนรู้ในส่วนผู้ที่ได้คะแนนไม่ถึง เกณฑ์ร้อยละ 80 ต้องกลับไปเรียนซ่อมเสริม

2.1.3 การเรียนซ่อมเสริม นักเรียนที่ได้คะแนนไม่ถึง เกณฑ์ร้อยละ 80 ต้องเรียนซ่อมเสริม โดยกลับไปทำกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในหน่วย

การเรียนนั้น ๆ ซ้ำ หรืออาจจะทำกิจกรรมอย่างอื่นตามความเหมาะสม เมื่อนักเรียนทำกิจกรรมเสร็จแล้วให้นักเรียนสอบหลังการเรียนอีกครั้ง

2.2 กลุ่มควบคุม ใช้วิธีสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 โดยใช้เนื้อหาเกี่ยวกับบทเรียน โมดูล ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

- 2.2.1 ชี้นำเข้าสู่บทเรียน
- 2.2.2 ชี้แจงจุดประสงค์
- 2.2.3 ชี้แจงทวนประสบการณ์เดิม
- 2.2.4 ชี้แจงเสนอบทเรียนใหม่โดยใช้อุปกรณ์
- 2.2.5 ชี้แจงการให้การเรียนรู้
- 2.2.6 ชี้แจงการปฏิบัติ
- 2.2.7 ชี้แจงผลการปฏิบัติ
- 2.2.8 ชี้แจงประเมินผล
- 2.2.9 ชี้แจงการถ่ายโอนการเรียนรู้

3. ทำกิจกรรมหลังการเรียนกับนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังจากเสร็จสิ้นการเรียนการสอนที่กำหนดไว้แล้ว ทั้งนี้เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความสนใจในวิชาภาษาไทย ซึ่งเป็นชุดเดียวกับชุดที่สอบก่อนการทดลอง

4. ทราบผลการสอบ แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองก่อนเริ่มทำการทดลอง โดยใช้ t-test แบบ Independent Group
2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม โดยใช้ t-test แบบ Difference Scores

3. เปรียบเทียบความสนใจต่อวิชาภาษาไทยระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม โดยใช้ t-test แบบ Difference Scores

4. เปรียบเทียบพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย และความสนใจต่อวิชาภาษาไทยของกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง โดยใช้ t-test แบบ Dependent Group

สถิติที่ใช้

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 หาค่าคะแนนเฉลี่ย คำนวณจากสูตร (ดูน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 59)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

1.2 หาค่าความแปรปรวนของคะแนน คำนวณจากสูตร (ดูน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 63)

$$s^2 = \frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N - 1)}$$

เมื่อ s^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนน

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

$\sum X^2$ แทน ผลรวมกำลังสองของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

2. สถิติที่ใช้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

วิชาภาษาไทย คำนวณจากสูตร KR-20 (ล่วน สายยศ และอังคณา สายยศ.

2528 : 163 - 170)

$$R_{tt} = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum pq}{s_t^2} \right\}$$

เมื่อ	R_{tt}	แทน	ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ
	n	แทน	จำนวนข้อของเครื่องมือ
	p	แทน	สัดส่วนของผู้ทำได้ในข้อหนึ่ง ๆ = $\frac{\text{จำนวนคนที่ทำถูก}}{\text{จำนวนคนทั้งหมด}}$
	q	แทน	สัดส่วนของผู้ทำผิดในข้อหนึ่ง ๆ หรือคือ $1 - p$
	s_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนของเครื่องมือฉบับนั้น

2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความสนใจต่อวิชาภาษาไทย

โดยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) จากสูตร (ล่วน สายยศ

และอังคณา สายยศ. 2528 : 171)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right\}$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	$\sum s_i^2$	แทน	ผลรวมของค่าความแปรปรวนของคะแนนแบบสอบถามแต่ละข้อ
	s_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนของแบบสอบถามทั้งฉบับ
	n	แทน	จำนวนข้อในแบบสอบถาม

2.3 หาค่าอำนาจจำแนกรายขอของแบบทดสอบวัดความสนใจต่อ
วิชาภาษาไทย โดยใช้สูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 185)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{s_H^2}{n_H} + \frac{s_L^2}{n_L}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าอำนาจจำแนกรายขอของข้อสอบ
	$\bar{X}_H$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูง
	$\bar{X}_L$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ
	s_H^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มสูง
	s_L^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มต่ำ
	n_H	แทน	จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มสูง
	n_L	แทน	จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มต่ำ

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.1 ทดสอบความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองก่อนเริ่มทำการ
ทดลอง โดยใช้ t-test แบบ Independent Group (ล้วน สายยศ และอังคณา
สายยศ. 2524 : 96)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{(N_1 - 1)s_1^2 + (N_2 - 1)s_2^2}{N_1 + N_2 - 2} \left\{ \frac{1}{N_1} + \frac{1}{N_2} \right\}}}$$

เมื่อ	$\bar{X}_1$	แทน	คะแนนเฉลี่ยทดลอง
	$\bar{X}_2$	แทน	คะแนนเฉลี่ยควบคุม
	N_1	แทน	ขนาดของกลุ่มทดลอง

N_2 แทน ขนาดของกลุ่มควบคุม
 s_1^2 แทน ความแปรปรวนของกลุ่มทดลอง
 s_2^2 แทน ความแปรปรวนของกลุ่มควบคุม

3.2 เปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา

ภาษาไทย (ท 051) และความสนใจต่อวิชาภาษาไทย ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ t-test แบบ Difference Scores (Scott. 1962 : 264)

$$t = \frac{MD_1 - MD_2}{S_{MD_1 - MD_2}}$$

$$S_{MD_1 - MD_2} = \sqrt{\frac{s_D^2}{n_1} + \frac{s_D^2}{n_2}}$$

$$s_D^2 = \frac{\Sigma(D_1 - MD_1)^2 + \Sigma(D_2 - MD_2)^2}{n_1 + n_2 - 2}$$

$$df = n_1 + n_2 - 2$$

เมื่อ t แทน ค่าที่ใช้พิจารณาใน t-distribution

MD_1 แทน คะแนนเฉลี่ยของผลต่างของ คะแนนสอบก่อนและสอบหลังการทดลองของทุกคนในกลุ่มทดลอง

MD_2 แทน คะแนนเฉลี่ยของผลต่างของ คะแนนสอบก่อนและสอบหลังการทดลองของทุกคนในกลุ่มควบคุม

s_D^2 แทน ความแปรปรวนของ คะแนนความแตกต่างระหว่างการทดสอบหลังการเรียนกับก่อนการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

$S_{MD_1 - MD_2}$ แทน คะแนนความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของผลต่างของค่าเฉลี่ยระหว่าง MD_1 และ MD_2

3.3 เปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย (ท 051) และความสนใจต่อวิชาภาษาไทย ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง โดยใช้ t-test แบบ Dependent Group คำนวณจากสูตร (ลวน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2524 : 99)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{n - 1}}}$$

$$df = n - 1$$

เมื่อ t แทน ค่าที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
 D แทน ความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
 N แทน จำนวนคู่

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
$\bar{X}_{P_1}$	แทน	คะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง
$\bar{X}_{P_2}$	แทน	คะแนนเฉลี่ยหลังการทดลอง
$s_{t_1}^2$	แทน	ความแปรปรวนของ คะแนนก่อนการทดลอง
$s_{t_2}^2$	แทน	ความแปรปรวนของ คะแนนหลังการทดลอง
M_D	แทน	คะแนน เฉลี่ยของ ความแตกต่าง ระหว่างการทดสอบก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง
s_D^2	แทน	ความแปรปรวนของ คะแนนความแตกต่าง ระหว่างการทดสอบก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง
t	แทน	ค่าที่ใช้ในการพิจารณาใน t-distribution
df	แทน	ความเป็นอิสระที่คะแนนจะแปรไป
กลุ่มทดลอง	แทน	การสอนด้วยบทเรียนโมดูล
กลุ่มควบคุม	แทน	การสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ เสนอตามลำดับความมุ่งหมายดังนี้

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่าง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

2. เปรียบเทียบความสนใจที่มีต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

3. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสนใจที่มีต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนการทดลองกับหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

เมื่อการทดลองสิ้นสุดลง ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบเพื่อ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ได้ผลดังแสดงไว้ในตาราง 2

ตาราง 2 คะแนนเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนการทดลองกับหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	ทดสอบก่อนการทดลอง		ทดสอบหลังการทดลอง	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
กลุ่มทดลอง	24.675	4.41	45.756	4.35
กลุ่มควบคุม	24.777	5.58	40.055	5.75

จากตาราง 2 พบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง และความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มทดลองลดลง ส่วนกลุ่มควบคุมเพิ่มขึ้น นั่นคือการสอนโดยใช้บทเรียนโมเดลทำให้ความเบี่ยงเบนมาตรฐานลดลงกว่าการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์

เมื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ t-test ได้ผลดังแสดงไว้ในตาราง 3

ตาราง 3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	MD	$s^2_{t_1}$	$s^2_{t_2}$	s^2_D	t
กลุ่มทดลอง	37	21.027	19.447	18.909	17.242	5.917 **
กลุ่มควบคุม	36	15.277	31.094	33.082		

** $P < .01$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 3 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้บทเรียนโมดูลกับเรียนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน

2. เปรียบเทียบความสนใจที่มีต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 5 ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

เมื่อการทดลองสิ้นสุดลง ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบความสนใจที่มีต่อวิชาภาษาไทยระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ได้ผลดังแสดงไว้ในตาราง 4

ตาราง 4 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสนใจที่มีต่อวิชาภาษาไทย
 ระหว่างก่อนการทดลองกับหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	ทดสอบก่อนการทดลอง		ทดสอบหลังการทดลอง	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
กลุ่มทดลอง	65.108	10.58	66.594	11.41
กลุ่มควบคุม	60.277	11.37	63.027	10.57

จากตาราง 4 พบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง และคะแนนความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มทดลองเพิ่มขึ้นส่วนกลุ่มควบคุมลดลง

เมื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความสนใจที่มีต่อวิชาภาษาไทยระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ t-test ได้ผลดังแสดงไว้ในตาราง 5

ตาราง 5 เปรียบเทียบความสนใจที่มีต่อวิชาภาษาไทยระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	MD	$s^2_{t_1}$	$s^2_{t_2}$	s^2_D	t
กลุ่มทดลอง	37	1.486	112.099	130.255	81.28	-0.59
กลุ่มควบคุม	36	2.750	129.320	111.884		

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 5 พบว่าความสนใจที่มีต่อวิชาภาษาไทยระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้บทเรียนโมดูลกับเรียนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์มีความสนใจในวิชาภาษาไทยไม่แตกต่างกัน

3. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสนใจที่มีต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนการทดลองกับหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง

เพื่อทดสอบความก้าวหน้าของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสนใจที่มีต่อวิชาภาษาไทย ผู้วิจัยได้นำคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคะแนนเฉลี่ยของความสนใจที่มีต่อวิชาภาษาไทยก่อนการทดลองกับหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองมาเปรียบเทียบกันภายในกลุ่ม โดยใช้ t-test ได้ผลดังแสดงไว้ใน

ตาราง 6

ตาราง 6 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ
ความสนใจที่มีต่อวิชาภาษาไทยก่อนการทดลองกับหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง

ตัวแปร	N	MD	$\bar{X}_{P_1}$	$\bar{X}_{P_2}$	s_D^2	t
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	37	21.027	24.675	45.756	15.138	21.874**
ความสนใจต่อวิชาภาษาไทย	37	1.486	65.108	66.594	73.867	1.052

** $P < .01$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 6 พบว่าคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการทดลองกับหลังการทดลองของนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่านักเรียนที่เรียนวิชาภาษาไทยโดยใช้บทเรียนโมดูลมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น แต่คะแนนเฉลี่ยของความสนใจในวิชาภาษาไทยก่อนการทดลองกับหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนโดยใช้บทเรียนโมดูลมีความสนใจในวิชาภาษาไทยหลังการทดลองกับก่อนการทดลองไม่แตกต่างกัน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการทดลองสอน เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสนใจที่มีต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนด้วยบทเรียนโมดูลกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ ซึ่งสรุปผลของการศึกษาค้นคว้า

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่สอนด้วยบทเรียนโมดูลกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์
2. เพื่อเปรียบเทียบความสนใจที่มีต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่สอนด้วยบทเรียนโมดูลกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสนใจที่มีต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่สอนด้วยบทเรียนโมดูล

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่เรียนจากการสอนด้วยบทเรียนโมดูล กับนักเรียนที่เรียนจากการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน
2. นักเรียนที่เรียนจากการสอนด้วยบทเรียนโมดูล กับนักเรียนที่เรียนจากการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ มีความสนใจแตกต่างกัน
3. นักเรียนที่เรียนจากการสอนด้วยบทเรียนโมดูลระหว่าง ก่อนการทดลอง กับหลังการทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน

4. นักเรียนที่เรียนจากการสอนด้วยบทเรียนโมดูลระหว่างก่อนการทดลอง กับหลังการทดลอง มีความสนใจแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สุ่มมาจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหนองจอก เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ที่เรียนวิชาภาษาไทย รายวิชา ท 051 ภาษาถิ่นวัฒนธรรม ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2531 จำนวน 2 ห้องเรียน โดยสุ่มเพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้องเรียน จำนวน 37 คน สอนด้วยบทเรียนโมดูล กลุ่มควบคุม 1 ห้องเรียน 36 คน สอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์
2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองมีดังนี้
 - 2.1 เครื่องมือที่ใช้ประกอบการสอน 2 แบบคือ บทเรียนโมดูล วิชาภาษาไทย กับแผนการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์
 - 2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย (ท 051) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ลักษณะของข้อสอบเป็นแบบปรนัย 5 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น 0.77 ค่าความยากง่าย (P) ระหว่าง 0.25 - 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.20 - 0.65
 - 2.3 แบบทดสอบวัดความสนใจต่อวิชาภาษาไทย ผู้วิจัยสร้างขึ้น 20 ข้อ เป็นแบบทดสอบแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีค่าความเชื่อมั่น 0.89 และค่าอำนาจจำแนก โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) มีค่าพหุระหว่าง 3.45 - 8.26
3. การดำเนินการทดลอง
 - 3.1 ทดสอบก่อนการทดลอง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย (ท 051) และแบบทดสอบวัดความสนใจต่อวิชาภาษาไทย กับกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม

3.2 ค่าในการทดลองโดยผู้วิจัย เป็นผู้สอนกับกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม โดยใช้เนื้อหาเดียวกัน ใช้เวลาสอน 16 คาบเท่ากัน กลุ่มทดลองค่าในการสอนด้วย บทเรียนโมดูล กลุ่มควบคุมค่าในการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์

3.3 ทดสอบหลังการทดลองโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย (ท 051) และแบบทดสอบวัดความสนใจต่อวิชาภาษาไทย ชุดเกี่ยวกับการทดสอบก่อนการทดลอง กับกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่างทั้งสอง ก่อนทำการทดลอง โดยใช้ t-test แบบ Independent Group
2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ระหว่างกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม โดยใช้ t-test แบบ Defference Scores
3. เปรียบเทียบความสนใจต่อวิชาภาษาไทย ระหว่างกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม โดยใช้ t-test แบบ Difference Scores
4. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย และความสนใจต่อวิชาภาษาไทยของกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง โดยใช้ t-test แบบ Dependent Group

สรุปผลการทดลอง

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนจากการสอนด้วยบทเรียนโมดูล กับเรียนจากการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. ความสนใจต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนจากการสอนด้วยบทเรียนโมดูล กับเรียนจากการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนจากการสอนด้วยบทเรียนโมดูล ระหว่างก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ความสนใจต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนจากการสอนด้วยบทเรียนโมดูล ระหว่างก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า

ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปรากฏผลดังนี้

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างนักเรียนที่เรียนจากการสอนด้วยบทเรียนโมดูลกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ พบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาภาษาไทยโดยใช้บทเรียนโมดูลกับนักเรียนที่เรียนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อ 1

ผลการศึกษาค้นคว้านี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิยม ทองอุคม (2520 : 20 - 25) ที่เปรียบเทียบผลการสอนวิทยาศาสตร์ เรื่องบรรยากาศในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 งานวิจัยของ ชูชาติ นาแสง (2521 : 43 - 44) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ระดับ ป.กศ.สูง เรื่อง ราชศัพท์ และคำสุภาพ งานวิจัยของ ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2521 : 58) ที่ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และงานวิจัยของ ประทวน อ่อนใส (2527 : 68) ที่ศึกษาผลการทดลองวิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศของ ดิชเนอร์ (Dishner. 1974 : 6494-A) ที่เปรียบเทียบผลการสอนวิชาการอ่านในระดับปริญญาตรี และการวิจัยของ แลมป์ (Lemb. 1976 : 6614 - 6615-A) ที่ศึกษา

พัฒนาและประเมินค่าบทเรียนโมดูล เพื่อใช้ฝึกอบรบครูสอนวิทยาศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษา และงานวิจัยของ สบารัตตา (Sbaratta. 1975 : 1280-A) ศึกษาผลการสอน เรื่อง ความกับนักศึกษาปีที่ 1

จากการศึกษาครั้งนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่าบทเรียนโมดูล สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี ช่วยให้การสอนของครูมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะบทเรียนโมดูลที่สร้างขึ้นมีการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนอย่างรัดกุม ทั้งในด้านการจัดเนื้อหาวิชา และแยกแยะลำดับการสอนที่ทำให้นักเรียนเข้าใจง่าย มีการทดลองนำไปใช้แล้วปรับปรุงให้เหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด ข้อความที่เขียนในบทเรียนก็ได้รับการแก้ไขให้ชัดเจนอ่านแล้วเข้าใจง่าย นอกจากนี้ในบทเรียนโมดูลยังได้มีการกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนเอาไว้ทั้งความมุ่งหมายทั่วไปและความมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เพื่อเป็นการชี้เฉพาะให้นักเรียนได้รู้แนวที่จะฝึกฝนและปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนที่กำหนดไว้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และสามารถแสดงพฤติกรรมได้ถูกต้องตามที่ต้องการ เมื่อจบบทเรียนนั้น ๆ

บทเรียนโมดูล เป็นบทเรียนที่นักเรียนมีบทบาทในการเรียนด้วยตนเอง ซึ่งช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถแสดงออกได้มากที่สุด เพราะมีกิจกรรมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมตลอดเวลา ทั้งกิจกรรมรายบุคคล กิจกรรมกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ ให้อิสระกับนักเรียนในการเลือกกิจกรรมการเรียนตามความสนใจ เมื่อจบกิจกรรมการเรียนหนึ่ง ๆ นักเรียนมีโอกาสดูทราชมผลการเรียนของตนทุกระยะ อันจะเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป ซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้โดยง่าย นอกจากนี้เมื่อนักเรียนรู้ว่าตนยังมีข้อบกพร่องหรือยังไม่เข้าใจบทเรียนในตอนนี้ก็สามารถที่จะทบทวนและฝึกฝนทำกิจกรรมนั้น ๆ ต่อไปได้ตามความต้องการของผู้เรียน แม้เมื่อเรียนจบบทเรียนและทำกิจกรรมหลังการเรียนแล้ว หากไม่ผ่านการทดสอบหลังการเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนด ก็สามารถที่จะเรียนซ่อมเสริม นอกเวลาเรียนปกติได้ ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสดูทราชมผลการเรียนให้เกิดความเข้าใจได้ตลอดเวลา และเมื่อเกิดปัญหาผู้วิจัยก็มีโอกาสให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนเป็นรายบุคคล

ได้ช่วย จึงทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนดีขึ้น ดังนั้นในการที่ให้นักเรียนเรียนจากบทเรียนโมดูล ครูจึงทำหน้าที่เป็นผู้คอยกระตุ้น แนะนำแนวทาง และเป็นแหล่งความรู้ให้กับนักเรียน

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนจากการสอนด้วยบทเรียนโมดูล ระหว่างก่อนการทดลอง กับหลังการทดลอง พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยระหว่าง ก่อนการทดลอง กับหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ในข้อ 3 ทั้งนี้เป็นเพราะเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นคือ กระบวนการเรียนการสอนของบทเรียนโมดูลต่างจากการเรียนแบบปกติทุก ๆ หน่วยของบทเรียนโมดูลจะเริ่มจากการทดสอบก่อนเรียน เพื่อรู้พื้นฐานความรู้เบื้องต้นในเรื่องนั้นก่อน แล้วจึงทำกิจกรรมการเรียน เมื่อทำกิจกรรมจบแล้วจะมีการทดสอบหลังการเรียน ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้ทราบถึงพัฒนาการการเรียนรู้ของตนเองว่าเพิ่มขึ้นหรือลดลงมากน้อยเพียงใด และสามารถแก้ไขจุดบกพร่องของตนเองจากการเรียนซ่อมเสริม ประกอบกับบทเรียนโมดูลยังได้นำเอาระบบสื่อประสม (Multi-media) ที่สอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนช่วยทำให้นักเรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ ทำให้เกิดความกระตือรือร้นและสนใจที่จะร่วมกิจกรรมการเรียนต่าง ๆ ทั้งยังช่วยฝึกฝนให้นักเรียนสามารถแสดงความสามารถของตนเองให้ปรากฏอยู่ตลอดเวลา ทำให้นักเรียนรู้จักตนเอง สามารถทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อน และทำงานตามลำพังได้

จากการสอนโดยใช้บทเรียนโมดูลนี้ ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่านักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียน สังเกตได้จากขณะที่เรียน นักเรียนทุกคนตั้งใจเรียน มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มย่อย ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่ม เอาใจใส่ในการเรียน เมื่อมีปัญหาก็ซักถามและมีความพอใจในการเรียน ซึ่งสิ่งเหล่านี้คงมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเอง นอกจากนี้ยังพบว่า การควบคุมชั้นเรียนง่ายขึ้นเพราะนักเรียนทุกคนมุ่งแต่จะทำกิจกรรม ผู้สอนมีเวลาให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนเป็นรายบุคคล โดยไม่ทำให้คนอื่น ๆ ต้องเสียเวลา

ผลการทดลองครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าบทเรียนโมดูลเป็นบทเรียนที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติ มีความสามารถในการเรียนอย่างแท้จริง ซึ่งบทเรียนโมดูลเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างหนึ่ง ที่ช่วยแก้ปัญหาทางการศึกษาต่าง ๆ ได้ เช่น ความแตกต่างระหว่างบุคคล การขาดแคลนครู จำนวนนักเรียนเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น ผู้วิจัยเห็นสมควรอย่างยิ่งที่จะได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างและใช้บทเรียนโมดูลให้แพร่หลายยิ่งขึ้น

3. เปรียบเทียบความสนใจที่มีต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างนักเรียนที่เรียนจากการสอนด้วยบทเรียนโมดูลกับเรียนจากการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ พบว่า ความสนใจต่อวิชาภาษาไทย ที่สอนด้วยบทเรียนโมดูลกับสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ในข้อ 2 นั่นคือนักเรียน ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีคะแนนเฉลี่ยความสนใจต่อวิชาภาษาไทยไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะวัยรุ่นเป็นระยะที่ความสนใจมีมากและแปร เปลี่ยนแตกต่างกันออกไป แล้วแต่ความถนัดและความต้องการของบุคคล (ประคัม เรืองนาคย์. 2525 : 94) นอกจากนี้สภาพสิ่งแวดล้อมภายนอกก็ผลทำให้เกิดความสนใจแตกต่างกัน (วารินทร์ สายโอบเอื้อ. 2522 : 1307) ซึ่งเวลาทดสอบวัดความสนใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้วิจัยได้ทดสอบเวลาบ่ายก่อนเลิกเรียน นักเรียนจึงมุ่งทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์มากกว่าแบบสอบถามวัดความสนใจ และระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้กระทำเพียง 16 คาบ ซึ่งน้อยเกินไปสำหรับที่จะก่อให้เกิดความแตกต่างของพฤติกรรมด้านความสนใจต่อวิชาภาษาไทยอย่างเห็นได้ชัด ประกอบกับผู้วิจัยได้พยายามติดตามการเรียนการสอนอย่างใกล้ชิดกับผู้เรียนทั้งสองกลุ่ม ทำให้นักเรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียน ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ความสนใจต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสียง ชูสกุล (2525 : 47 - 48) ที่พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนโมดูลและเรียนตามแผนการสอน สสวท. มีความสนใจในการเรียนวิชา

คณิตศาสตร์ไม่แตกต่างกัน และจากการสังเกตของผู้วิจัย นักเรียนในกลุ่มทดลองไม่คุ้นเคยกับการเรียนด้วยบทเรียนโมดูล ซึ่งเป็นวิธีการเรียนด้วยตนเอง ทำความเข้าใจเนื้อหาและแบบฝึกหัดด้วยตนเอง ต่างจากการเรียนของกลุ่มควบคุมซึ่งเป็น การเรียนที่นักเรียนคุ้นเคย

4. ศึกษาพัฒนาการของ ความสนใจต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนจากการสอนด้วยบทเรียนโมดูลระหว่าง ก่อนการทดลอง กับหลังการทดลอง พบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตาม สมมุติฐานที่ตั้งไว้ในข้อที่ 4 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนกลุ่มทดลอง เป็นนักเรียน แผนการเรียนที่ 1 (วิทย์-คณิต) ที่ทางโรงเรียนจัดให้เป็นห้อง ที่ต้องเดินเรียน ทำให้ช่วงเวลาของการเรียนลดน้อยลงไป เนื้อหาวิชาที่กำหนดให้เรียนไม่จบในเวลา ที่ต้องการ ห้องนายวิศิษฐ์ สไลด์ อยู่ไกลจากห้องเรียน เมื่อทำกิจกรรมจากเอกสาร จบแล้วจะเริ่มศึกษาจากวีดีโอ หรือสไลด์ต้อง เปลี่ยนห้องใหม่ ทำให้เวลาที่นักเรียน เริ่มสนใจและมีสมาธิในการเรียนเปลี่ยนไป กว่าจะเริ่มต้นให้เกิดความสนใจใหม่ได้ ก็ต้องเสียเวลานาน ด้วยเหตุนี้จึงอาจทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อการเรียน การสอน จึงทำให้ความสนใจลดน้อยลงไป จากการสอบถามนักเรียนในกลุ่มทดลอง นักเรียนส่วนมากแสดงความคิดเห็นว่าชอบการเรียนการสอนด้วยบทเรียนโมดูล เพราะใช้สื่อการสอนหลาย ๆ อย่าง เช่น ใช้วีซีดีการสอนแบบศูนย์การเรียน มีการ ฉายสไลด์ วีดีโอประกอบ มีเอกสารให้ศึกษาค้นคว้ามากมาย ทำให้แต่ละชั่วโมงได้รับความรู้เต็มที่ และไม่รู้สึกลำบาก การให้มือกีบรายกลุ่มย่อยทำให้ได้พูดคุยแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นกัน

แต่อย่างไรก็ตามถ้าพิจารณาจากค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของคะแนนความสนใจ ต่อวิชาภาษาไทย ระหว่างหลังการทดลองกับก่อนการทดลองของกลุ่มทดลอง จะเห็น ได้ว่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) หลังการทดลองสูงขึ้นซึ่งชี้ให้เห็นว่า ความสนใจต่อวิชา ภาษาไทยของกลุ่มที่สอนโดยใช้บทเรียนโมดูลสูงขึ้นจริง ถึงแม้จะไม่ต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติก็ตาม ผู้วิจัยก็เชื่อว่าบทเรียนโมดูลสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการเรียน

การสอนให้ดีขึ้นได้ และถ้าได้จัดกิจกรรมในบทเรียนโมดูลให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอน จัดเตรียมสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อม ความสนใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนการสอนก็จะเกิดขึ้นเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. พฤติกรรมการสอนของครูเป็นสิ่งสำคัญต่อการเรียนการสอน ครูควรเอาใจใส่ให้ความใกล้ชิดกับนักเรียนอย่างทั่วถึงในขณะที่ทำกิจกรรม เพื่อจะได้เป็นที่ปรึกษาและช่วยให้นักเรียนแก้ไขปัญหาในการเรียนได้ การสร้างบรรยากาศที่ดีช่วยให้นักเรียนเกิดความสบายใจ มีความมั่นใจในการเรียน สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ความวิตกกังวลและความเบื่อหน่ายในการเรียนลดน้อยลง ซึ่งจะทำให้ให้นักเรียนเกิดความสนใจในวิชาที่เรียนเพิ่มขึ้น
2. ก่อนใช้บทเรียนโมดูลครูผู้สอนควรศึกษาลำดับขั้นตอนจากคู่มือการใช้บทเรียนโมดูล เพื่อจะได้ปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอน โดยไม่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสน
3. ระยะเวลาในการเรียนควรใช้ 2 คาบติดต่อกันเพื่อความเหมาะสมในการปฏิบัติตามกิจกรรม ทำให้เกิดความต่อเนื่องในการเรียนการสอน จะส่งผลให้ความสนใจต่อการเรียนเพิ่มขึ้น
4. บทเรียนโมดูลที่สร้างขึ้นควรพิจารณาใช้สื่อและอุปกรณ์ให้หลากหลาย เพื่อจะได้ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนให้ร่วมกิจกรรมมากขึ้น เช่น สไลด์ วีดิโอ ภาพประกอบ คำบรรยาย แผ่นใส เป็นต้น
5. การสร้างบทเรียนโมดูลควรจะได้มีการร่วมมือกันหลายฝ่าย คือ ฝ่ายผลิตบทเรียน ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา และฝ่ายวัดผล เพื่อให้การผลิตและการปรับปรุงบทเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยต่อไป

1. ควรขยายเวลาในการทดลองการใช้บทเรียนโมดูลเพื่อศึกษาว่านักเรียนจะเกิดความสนใจในวิชาภาษาไทยแตกต่างไปจากการวิจัยนี้หรือไม่
2. ปรับปรุงบทเรียนโมดูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นในการทดลองครั้งนี้ไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างอื่น และเปรียบเทียบกับการสอนตามปกติ เช่น กับนักเรียนระดับชั้น ม.4, ม.6 เพื่อศึกษานิสัยที่ได้แล้วนำข้อมูลมาพัฒนาบทเรียนโมดูลนี้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนยิ่งขึ้น
3. ควรมีการสร้างบทเรียนโมดูลวิชาภาษาไทยที่เป็นรายวิชาเลือกในเนื้อหาอื่น ๆ นอกจากที่ผู้วิจัยได้ทำไว้แล้ว ทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย แล้วนำไปทดลอง เปรียบเทียบกับการสอนตามปกติ ทั้งนี้เพื่อศึกษาว่าเนื้อหาวิชาภาษาไทยในรายวิชาเลือกใดบ้างที่ใส่สอนโดยบทเรียนโมดูลแล้วยังเกิดผลดีกว่าการสอนตามปกติ และทดลอง เปรียบเทียบกับนักเรียนในระดับชั้นที่ต่างกัน
4. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนปกติ เช่น ความเชื่อมั่นในตนเอง แรงูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์และทักษะในการทำงาน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าดวงษ์. จิตวิทยาการศึกษา (ฉบับปรับปรุง). พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ : ทางหุ้นส่วนจำกัด ศรีเคหา, 2528.
- ก้อ สวัสดิพิพาณิชย์. "ทัศนะเกี่ยวกับเยาวชน," วารสารการศึกษาแห่งชาติ.
กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี
ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ธันวาคม - มกราคม), 2525.
- จรรยา เอี่ยมสะอาด. การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอนสำหรับ
นักเรียนแบบศูนย์การเรียนและโดยวิธีสอนแบบบรรยาย. วิทยานิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527.
อัครสำเนา.
- จันทร์มาศ ชื่นบุญ และศิริพันธ์ เพชรทองคำ. จิตวิทยาวัยรุ่นและการศึกษา.
กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
2520.
- จุมพล สวัสดิยากร. การวางแผนสอบถามและ ABC ในการวิจัย. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์สุวรรณภูมิ, ม.ป.ป.
- ชมพันธ์ กุญชร ณ อยุธยา. เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน, 2525.
- _____. การฝึกหัดครูแบบสมรรถฐาน (Competency-based Teacher Education)
กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน, 2528.
- เชิยรศรี วิวิธศิริ. จิตวิทยาการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ : ภาควิชา
การศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2527.

ชวาล แพร์ตกุล. เทคนิคการเขียนข้อสอบ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2520.

_____. เทคนิคการวัดผล. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2516.

ชูชาติ นาสแสง. การเปรียบเทียบผลการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ระดับ
ป.กศ.สูง เรื่อง ราชศัพท์และคำสุภาพ โดยใช้หน่วยการเรียนการสอน
กับการสอนตามปกติ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2521. อุดรธานี.

ช่อแก้ว โภคย์สุพัทธ์. การศึกษาค้นคว้าอิสระทางการเรียนและความสนใจวิชาหลัก
ภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ
ที่เรียนโดยวิธีการให้นักเรียนสอนกันเอง. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525.
อุดรธานี.

ทวี ทอแก้ว และอภรณ์ สันนิบาต. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ :
โพธิ์สามต้นการพิมพ์, 2517.

ธีระ จิตต์จนะ. การเปรียบเทียบผลการสอนวิทยาศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 2 เรื่อง ไฟฟ้าโดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนปกติ. วิทยานิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519.
อุดรธานี.

น้อมฤดี จงพยุหะ และคนอื่น ๆ. คู่มือการศึกษาจิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ :
วิทยาสัยครูสวนดุสิต, 2519.

นิยม ทองอุดม. การศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนวิทยาศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษา
ปีที่ 1 เรื่องบรรยากาศ โดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนปกติ. วิทยานิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520.
อุดรธานี.

บุญชม ศรีสะอาด. พัฒนาหลักสูตรและการสอน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาพื้นฐาน
การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2528.

บุญมี ก้อนทอง. "บทเรียนโมดูล," วิทยาสาร. 26(1) : 21 - 23 ;
มกราคม 2518.

บุญส่ง นิลแก้ว. การวัดผลทางจิตวิทยา. กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา, 2519.

ประคับ เรืองมาลัย. จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2525.

ประหวน อ่อนไสว. การทดลองสอนวิชาวิทยาศาสตร์ โดยใช้บทเรียนโมดูลกับการ
สอนแบบ สสวท. ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ปรินิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527.
อัครสำเนา.

ประสาธ อิศรปริศา. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์กราฟิกอาร์ต,
2521.

พรรณี ช. เจนติ. จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์,
2528.

พรรณี ชูทัย. จิตวิทยาการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : วรวิ
การพิมพ์, 2522.

มณเฑียร พรหมประพันธ์. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนปกติ.
ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2522. อัครสำเนา.

ยุวดี บุญญาวาณิชย์. เปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนเรียงความของ
มัธยมศึกษาตอนปลายจากการสอนโดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนตามปกติ.
ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2530. อัครสำเนา.

รวีวรรณ เพ็ชร์อิสระ. การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่องเวกเตอร์ ซึ่งสอนโดยใช้หน่วยการเรียนรู้การสอน
กับการสอนปกติ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2522.

ฉนวน สายยศ และอังคณา สายยศ. หลักการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ : หักริการพิมพ์, 2524.

_____. หลักการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : บริษัท ศึกษาพร จำกัด,
2528.

ละม้ายมาศ ศรีทนต์ และจรรยา สุวรรณทัต. อิทธิพลของสังคมต่อการพัฒนาการของ
เด็กที่ตำบลป่า อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี. รายงานฉบับที่ 5 ของสถาบัน
ระหว่างชาติ สำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา,
2510.

ลัดดา อิมประภา. ทัศนคติของนักเรียนพาณิชย์การต่อวิชาภาษาไทย. วิทยานิพนธ์
ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

วนิช บรรจง และคนอื่น ๆ. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์,
2516.

วัชรีย์ ทรัพย์มี. การแนะแนวในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2520.

วารินทร์ สายโอบเอื้อ และสุณีย์ ชีรคดาการ. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด กรมประชาสงเคราะห์, 2522.

วารีย์ คำไชโย. การทดลองใช้บทเรียนโมดูลในวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ คศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อักสำเนา.

วิชัย วงษ์ใหญ่. พัฒนาหลักสูตรและารสอนมิตินิใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
โอเคียนสโตร์, 2525.

เวช มงคล. การเปรียบเทียบผลการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องการหาปริมาตร
ของรูปทรงเรขาคณิต. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้บทเรียนโมเดล
กับการสอนปกติ. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2521. อักสำเนา.

ศิริกาญจน์ โกศล. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้บทเรียนโมเดลกับการสอนตามปกติ.
ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2521. อักสำเนา.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2525.

_____. คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524. กรุงเทพฯ :
รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2523.

ศูนย์พัฒนาหลักสูตร, กรมวิชาการ. ปัญหาการใช้หลักสูตรวิชาภาษาไทย ชั้นมัธยม
ศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2524 ของเขตการศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษา.
เอกสารหมายเลข 5, 2528.

สมถวิล วิเศษสมบัติ. วิธีสอนภาษาไทยมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2525.

สามัญศึกษา, กรม หนวนศึกษานิเทศก์. "ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชั้นม. 3 ปีการศึกษา
2525 รร.มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา," วิจัยสนเทศ 5. 7 - 10 ;
มีนาคม 2528.

_____. สารศึกษานิเทศก์. กรกฎาคม - สิงหาคม (หมวดภาษาไทย) 2529.

- สุจิต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์พรรย์. วิธีสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา.
 กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2523.
- สุเทพ อ่อนไขว. การทดลองเปรียบเทียบผลการสอนในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน
และแบบครูเป็นศูนย์กลาง ในวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.
 ปรินญาพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
 2520.
- สุนันทา สิมอารีย์. การเปรียบเทียบผลการเรียนวิชาสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 5 โดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนตามปกติ. ปรินญาพนธ์ กศ.ม.
 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520.
 อัครสำเนา.
- สุภาลักษณ์ พงษ์สุธรรม. การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา
คณิตศาสตร์ เรื่อง เมตริกซ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้หน่วย
การสอนกับการสอนตามปกติ. ปรินญาพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัครสำเนา.
- สุมาลี ศรีทองกิตติกุล. การเปรียบเทียบผลการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง
การเปลี่ยนแปลงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนตาม
ปกติ. ปรินญาพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร, 2521. อัครสำเนา.
- เสียง ชูสกุล. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และความ
สนใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์จากการเรียนเป็นกลุ่ม เรียนเป็นรายบุคคล
โดยใช้บทเรียนโมดูล และการเรียนตามแผนการสอน สสวท. ระดับชั้น ม.2.
 ปรินญาพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร, 2525. อัครสำเนา.

- APEID Regional Planning Workshop! Modules on the Construction of Modules. Quezon City, APEID Regional Planning Workshop, 1975.
- Caucci, D.J. "A Summative Education of a Module Method of Instruction," Dissertation Abstracts. 32(6) : 3000-A ; December, 1971.
- Corcoman, K.A. "Preparation of Pre-service Teachers to Use the Case Method the Development and Empirical Test of An Instruction Module," Dissertation Abstracts. 28(9) : 4976-A, February, 1974.
- Davis, F.B. Educational Measurement and Their Inter-Pretation. Wadworth Publishing Company, 1964.
- Dewey, J. Dictionary of Education. New York, Philosophical Library, 1959.
- Dishner, E.K. "Proficiency Module VS. Traditional Teaching in Developmental Reading Methodology Courses," Dissertation Abstracts. 34(10) : 6494-A ; April, 1974.
- Fan, Chung-Teh. Item Analysis Table. Education Testing Service, Princeton, New Jersey, 1952.
- Good, C.V. Dictionary of Education. New York, McGraw-Hill Book Company, New York, 1973.
- Houston, Robert W. Performance Education : Strategies and Resource for Developing a Competency - Based Teacher Education Department. New York, University of Houston, 1972.
- Houston and others. Development Instructional Modules. Houston, Texas, College of Education, University of Texas, 1972.
- Hurlock, E.B. Adolescent Development. McGraw-Hill Book Company, New York, 1955.
- Kiger, Nancy D. "Preservice Reading Module : Varying the Mastery Level," Dissertation Abstracts. 38(3) : 1339-A,; September, 1977.
- Lamb, William Glenwood. "The Development and Evaluation of A Modules Designed to Ask A Wild Cognitive Variety of Question," Dissertation Abstracts. 36 : 6614 - 6615-A ; April, 1976.
- Lawrence, Crardon. Florida Modules on Gengric Teacher Competencies: Moduale on Modules. Florida, University of Florida Gainlsville, 1975.

- McCorney, S.B. "Modularized, Modularize and Traditional and Teaching Method Utilized in Pre-Service Teacher - Training : An Experiment Study," Dissertation Abstracts. 37(7) : 4296-A ; January, 1977.
- Mehrens, W.A. and I.J. Lehmann. Standardized Test in Education. Holt, 1969.
- Nunally, J.C., Jr. Introduction to Psychological Measurement. New York, McGraw-Hill, 1970.
- Powell, M. The Psychology of Adolescence. New York, The Bobbs Merrill Company, 1963.
- Robert, L.T. and H. Elizabeth. Measurement and Evaluation in Psychology. 2nd ed. New York, John Wiley, 1969.
- Sbaratta, R.A. "A Flexible Modular System : An Experiment in Testing Freshman Composition," Dissertation Abstracts. 37(6) : 1280-A ; September, 1975.
- Scott, W.A. and W. Michael. Introduction to Psychological Research. University of Colorado, 1967.
- Shapiro, J.N. "Modular Instructional in Nonverbal Communication," Dissertation Abstracts International. 37 : 5004-A,; February, 1977.
- Shepps, F.P. and others. "Relationship of Study Habits and School Attitude to Achievement in Mathematics and Reading," The Journal of Educational Research. 65(2) : 71 - 73 ; October, 1971.
- Stephens, C.A. "Developing and Field Testing A Content Area Reading Proficiency Modular-Based In-Service Program," Dissertation Abstracts. 34(8) : 4973-A ; February, 1974.
- Super, D.E. The Psychology of Career. New York, Harper and Brothers, 1957.
- Trezise, M.J. "A Study of the Feasibility of Using Instructional Module in Children's Literature Class," Dissertation Abstracts. 33(5) : 2091 - 2092-A ; November, 1972.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อของแบบทดสอบวัดความสนใจ

ตาราง 7 แสดงค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบ
วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย (ท 051)

ข้อที่	P	r	△	ข้อที่	P	r	△	ข้อที่	P	r	△
1	.63	.25	11.7	21	.46	.39	13.4	41	.64	.27	11.6
2	.60	.36	12.0	22	.42	.26	13.8	42	.55	.32	12.5
3	.62	.49	11.8	23	.59	.23	12.1	43	.42	.29	13.8
4	.63	.31	11.7	24	.79	.42	9.8	44	.79	.57	9.8
5	.71	.35	10.8	25	.63	.40	11.6	45	.59	.38	12.1
6	.38	.20	14.2	26	.62	.26	11.7	46	.58	.49	12.2
7	.56	.44	12.4	27	.67	.38	11.2	47	.73	.52	10.6
8	.59	.30	12.1	28	.49	.41	13.1	48	.71	.35	10.8
9	.51	.37	12.9	29	.67	.33	11.3	49	.41	.41	13.9
10	.69	.39	11.0	30	.56	.65	12.3	50	.68	.27	11.1
11	.74	.29	10.4	31	.71	.26	10.8	51	.76	.62	10.2
12	.46	.27	13.4	32	.49	.58	13.3	52	.76	.48	10.2
13	.71	.35	10.8	33	.76	.34	10.2	53	.64	.48	11.6
14	.67	.33	11.3	34	.54	.34	12.6	54	.52	.37	12.8
15	.49	.28	13.1	35	.32	.34	14.8	55	.61	.35	11.9
16	.50	.42	13.0	36	.36	.40	14.5	56	.77	.44	10.0
17	.71	.26	10.8	37	.73	.32	10.6	57	.72	.53	10.6
18	.53	.34	12.7	38	.45	.56	13.5	58	.38	.35	14.2
19	.49	.41	13.1	39	.36	.25	14.4	59	.45	.55	13.5
20	.79	.42	9.8	40	.49	.33	13.1	60	.63	.30	11.6

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย (ท 051) ฉบับนี้มีความเชื่อมั่น

ตาราง 8 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบทดสอบวัดความสนใจต่อวิชาภาษาไทย

ข้อที่	t	ข้อที่	t
1	3.90	11	5.56
2	4.07	12	4.50
3	5.56	13	8.26
4	5.00	14	4.55
5	5.83	15	3.57
6	6.96	16	5.38
7	7.31	17	5.38
8	3.45	18	4.58
9	3.67	19	5.45
10	4.58	20	5.00

แบบทดสอบวัดความสนใจต่อวิชาภาษาไทยฉบับนี้มีค่าความเชื่อมั่น .89

ภาคผนวก ข

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย (ท 051)

แบบทดสอบวัดความสนใจในวิชาภาษาไทย

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย

เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับประเพณี ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

คำสั่ง ให้นักเรียนทำเครื่องหมายกากบาท (X) ทับตัวอักษรหน้าข้อความที่ถูกที่สุด
เพียงคำตอบเดียว ลงในกระดาษคำตอบ (ข้อสอบมีจำนวน 60 ข้อ)

1. ข้อความใดให้ความหมายของคำว่า "ประเพณี" ได้ถูกต้องที่สุด
 - ก. สิ่งที่ตั้งคมสร้างขึ้นแต่ไม่มีการสืบทอด
 - ข. สิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติซึ่งมนุษย์ได้เรียนรู้และจดบันทึกเอาไว้
 - ค. สิ่งที่มีอำนาจเหนื้อมนุษย์ เช่น อำนาจของคตินฟ้าอากาศ
 - ง. วัฒนธรรมที่ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาของท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง
 - จ. ความประพฤติที่คนในส่วนรวมถือ เป็นระเบียบแบบแผนสืบทอดกันมา
2. ข้อใดจัดเป็นการกระทำผิดธรรมเนียมประเพณี
 - ก. สมศรีขโมยข้อสอบออกนอกห้อง
 - ข. ประสงค์สวมชุดสีชมพูไปงานศพ
 - ค. สมชายทำร้ายร่างกายแม่เพราะต้องการเงิน
 - ง. ประสิทธิ์หนีโรงเรียนพาเพื่อนสาวไปชมภาพยนตร์
 - จ. ลูกชายกำนันอุทิศหญิงชาวบ้านไปข่มขืนเพราะความเมา
3. "ประเสริฐลูกนายอำเภอไม่ยอมตัดผมและปักเลขประจำตัว จนอาจารย์ฝ่ายปกครองเรียกพบและทำโทษ" ประเสริฐกระทำผิดประเพณีข้อใด
 - ก. จารีตประเพณี
 - ข. ขนบประเพณีหรือระเบียบของสถาบัน
 - ค. ธรรมเนียมประเพณี
 - ง. ค่านิยมของสังคม
 - จ. กฎหมายบ้านเมือง

4. ขนบธรรมเนียมประเพณีมีความสำคัญต่อสังคมและประเทศชาติอย่างไร
 - ก. ช่วยให้ประชาชนมีงานทำในเทศกาลต่าง ๆ
 - ข. ช่วยให้คนในชาติมีความสุขสนุกสนานรื่นเริง
 - ค. ช่วยให้คนในชาติประพฤติถูกต้องตามธรรมเนียมคลองธรรม
 - ง. เป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเมืองไทยมากขึ้น
 - จ. เป็นสิ่งแสดงถึงวิถีชีวิตและจิตใจของคนทั่วไปทั้งในอดีตและปัจจุบัน
5. ภาษากับประเพณีมีความสัมพันธ์กันเป็นอันมาก เพราะอะไร
 - ก. ภาษาเป็นวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาติ
 - ข. ภาษาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่น่าภาคภูมิใจ
 - ค. ภาษาเป็นสิ่งที่ทำให้คนในชาติมีความสามัคคีกัน
 - ง. ภาษาเป็นสิ่งที่ทำให้ฐานะทางสังคมของประเทศสูงขึ้น
 - จ. ภาษาเป็นสื่อสำคัญในการช่วยถ่ายทอดประเพณีต่าง ๆ
6. ข้อใดแสดงว่า ภาษากับประเพณีมีความสัมพันธ์กัน
 - ก. การร้องเพลงชาวบ้านของคนไทยในภาคต่าง ๆ
 - ข. การศึกษาจากโบราณวัตถุต่าง ๆ เช่น หลักศิลาจารึก
 - ค. การใช้ภาษาบอกเล่าและจดบันทึกเรื่องราวของประเพณีต่าง ๆ
 - ง. การใช้ภาษาในการเขียนอธิบายถึงพิธีกรรมในประเพณีต่าง ๆ
 - จ. การสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับประเพณีเก่าแก่ของไทย
7. คำขวัญที่ว่า "เราสู้ขอซื้อไว้ ให้เป็นเบี้ย สามสิบสาม คำตัวตามสินไถ่ ในสามวัน เป็นลูกผี พันวันเป็นลูกคน" คำกล่าวนี้ตรงกับประเพณีใดของไทย
 - ก. ประเพณีการเกิด
 - ข. ประเพณีการบวช
 - ค. ประเพณีการแต่งงาน
 - ง. ประเพณีเกี่ยวกับการตาย
 - จ. ประเพณีโกนจุก

8. การกระทำข้อใดมีส่วนช่วยรักษาประเพณีอันดีงามให้คงอยู่

- ก. ปิดทองฝังลูกนิมิตให้ครบ 7 วัด
- ข. ไปเที่ยวงานบวชใหม่ 3 วัน 3 คืนติดต่อกัน
- ค. เชิญเพื่อนบ้านมาร่วมดื่มสุราเป็นครั้งสุดท้ายก่อน เข้าพิธีแต่งงาน
- ง. จุดประทัดยิงปืนเพิ่มความสนุกสนานในวันลอยกระทง
- จ. ให้ชายคนรักนำญาติผู้ใหญ่มาสู่ขอกับกับพ่อแม่

9. "..... เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาติไทย แสดงว่าเรามีลักษณะเป็นตัวของตัวเองมิได้ลอกเลียนแบบมาจากชาติอื่น การมีอะไร เป็นของตนเองย่อมจะนำภาคภูมิใจมากกว่าการหยิบยืมของเพื่อนบ้านมาใช้มิใช่หรือ และนี่เป็นเหตุผลหนึ่งที่ไทยยังดำรงความเป็นไทยเอาไว้ได้" นักเรียนควรนำข้อความใดเติมลงใน..... ข้างบน จึงจะเหมาะสมที่สุด

- ก. ประเพณีในภาคต่าง ๆ
- ข. ภาษาและประเพณี
- ค. ความเจริญรุ่งเรือง
- ง. การเรียนรู้วัฒนธรรมในอดีต
- จ. วิถีชีวิตและความเป็นอยู่

10. ข้อใดแสดงให้เห็นว่าเราเป็นผู้รู้คุณค่าและรู้จักประเพณีของชาติ

- ก. จดบันทึกประเพณีต่าง ๆ ไว้ในสมุดบันทึก
- ข. ไม่เผยแพร่ประเพณีให้เป็นที่รู้จักแก่คนในสังคม
- ค. ปฏิบัติตามวิธีการดั้งเดิมโดยไม่ดัดแปลงให้เข้ากับกาลสมัย
- ง. เรียนรู้ประเพณีอันดีงามให้มากแต่ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตาม
- จ. รู้จักปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมให้ประเพณีคงความยั่งยืน

11. บทกลอนต่อไปนี้สะท้อนให้เห็นถึงประเพณีใด

"ครั้นถึงน้อมนิงพั่งพระธรรม	พระสกับจับมงกลฎไต่
สายสิญจน์โยงศรีมาลาพระไวย	พอมองใหญ่หึ่งคังตั้งขยันโต
หนุ่มสาวเคียงคังเข้านั่งอัด	พระสงฆ์เปิดตาลปัตรชค่น้ำโร
ปร่าลงข้างสี่กาห่านกโอ	ทนายายโพลาวน่าน้ำเข้าตา...."

- ก. ประเพณีรับขวัญ
- ข. ประเพณีแต่งงาน
- ค. ประเพณีทำบุญตักบาตร
- ง. ประเพณีขึ้นบ้านใหม่
- จ. ประเพณีรดน้ำคำหัว

12. จากบทกลอนข้อ 11 ข้อความใดต่อไปนี้กล่าวได้เหมาะสมที่สุด

- ก. วรรณคดีช่วยถ่ายทอดประเพณี
- ข. วรรณคดีกับประเพณีรับขวัญ
- ค. วัฒนธรรมกับวรรณคดี
- ง. วัฒนธรรมกับประเพณีไทย
- จ. กลอนบทละครสะท้อนให้เห็นประเพณี

13. เมื่อทารกอายุได้ 3 เดือน ผู้ใหญ่จะเอาน้ำใส่ถ้วยวางบนหลังเด็กทำไม

- ก. ต้องการให้หลังเด็กไม่แข็ง
- ข. ให้เด็กช่วยเหลือตนเองเวลาคืบ
- ค. เชื่อว่าเด็กจะไม่มีโรคภัยไข้เจ็บมาเบียดเบียน
- ง. เพื่อทดสอบความแข็งแรงของเด็ก
- จ. ต้องการปลูกเด็กให้มาชินนม

14. การที่คนโบราณห้ามคนท้องไปงานศพหรือไปเยี่ยมคนไข้ ห้ามนั่งหรือยืนคาบ้นใด
ควย เหตุผลอะไร เป็นสำคัญ

- ก. กลัววิญญาณผู้ตายจะเข้าท้องทำให้เกิดอันตรายแก่ทารก
- ข. การนั่งคาบ้นใดกลัวคนเดินผ่านไปมาไม่สะดวก
- ค. เป็นความเชื่ออย่างหนึ่งที่ปฏิบัติกันมาช้านานไม่มีเหตุผลใด ๆ
- ง. คนท้องทุกคนชอบประมาททำอะไรไม่ระมัดระวังเสมอ
- จ. กลัวว่าคนท้องจะได้รับอันตรายทั้งทางร่างกายและจิตใจ

15. ผู้ใหญ่มักให้ลูกลอกบุตรปฏิบัติตนอย่างไรหลังคลอด

- ก. พยายามเดินให้มากที่สุดเพราะจะได้แข็งแรง
- ข. ให้อยู่ไฟ 1 - 3 สัปดาห์ และให้งดอาหารสด
- ค. จ้างหมอมานวดให้หายปวดเมื่อย
- ง. งดลูกมาทำงานให้มากเพราะแผลจะได้หายเร็ว
- จ. กินยาคุมมาก ๆ จะช่วยให้ร่างกายเป็นปกติเร็วขึ้น

16. ปัจจุบันแพทย์ใช้วิธีใดแทนการอยู่ไฟสมัยก่อน

- ก. ให้ออกกำลังกายมาก ๆ
- ข. ใช้วิธีการกินยาฉี่ควา
- ค. ให้นอนพักผ่อนให้มากที่สุด
- ง. ให้อาหารที่โปรตีนมาก ๆ
- จ. ให้ทารกดื่มน้ำนมมารดา

17. เมื่อทารกอายุได้ 1 เดือน พ่อแม่จัดพิธีรับขวัญและโกนผมไฟเพื่อจุดมุ่งหมายใด

- ก. บอกให้รู้ว่าทารกพ้นจากอันตรายแล้ว
- ข. บอกให้ญาติรู้ว่ามีส่วนอีกเพิ่มขึ้นอีก 1 คน
- ค. บอกให้ทราบว่าเด็กยังอยู่ในเขตอันตรายไม่รู้อาจเป็นลูกผีหรือลูกคน
- ง. เป็นช่วงเวลาแม่พ้นจากอันตรายและเด็กแข็งแรงแล้ว
- จ. บอกให้ญาติรู้ว่ากำลังจะมีสมาชิกเพิ่มขึ้นอีก 1 คน และทารกพ้นจากอันตรายแล้ว

18. นักเรียนคงเคยได้ยินคำว่าแม่ชื่อนามางแล้ว "แม่ชื้อ" คือใคร

- ก. ผู้ที่มารังควานประจำตัว เด็กที่เพิ่งเกิดใหม่
- ข. บุคคลที่สมมุติให้เป็นแม่ของ เด็กที่เกิดใหม่
- ค. แม่ของทารกในชาติก่อนที่ติดตามมา
- ง. ชื่อสมมุติของผู้ที่คลอดบุตร
- จ. ผู้ที่ซื้อทารกไปเป็นบุตรบุญธรรม

19. เหตุใดคนแรกจึงจัดพิธีโกนจุกให้กับลูกหลาน

- ก. เป็นการเตือนว่าเด็กกำลังเข้าสู่วัยหนุ่มสาว
- ข. เพราะเชื่อว่าพิธีกรรมนี้จะช่วยให้พ่อแม่ได้รับบุญกุศลมากขึ้น
- ค. เพราะต้องการขจัดความสกปรกที่อยู่บนศีรษะเด็ก
- ง. เพราะเชื่อว่าผมจุกเป็นสิริมงคลแก่บ้านควรตัดเก็บไว้
- จ. เป็นเพราะเด็กต้องการตัดออกเอง เนื่องจากคันไม่สบาย

อ่านข้อความต่อไปนี้แล้วตอบคำถาม

"ไม่คิดว่าการเข้าสู่พิธีเป็นเรื่องที่จะต้องกระทำโดยเคารพ ชอบแต่จะแห่แห่นำคนเป็นเทวดา หากคิดไม่ว่าชีวิตของตนเหมือนแมลงเม่าที่กำลังบินใกล้ไฟ ควรที่จะเจ็บตัว เจ็บมใจอย่างที่สุด ครั้นถึงเวลาเข้าไปหาพระคู่สวด และอุปัชฌาย์อาจารย์เพื่อกราบขออนุญาตบวชก็ยิ่งอาเพศหนัก เพราะกล่าวคำขอไม่ได้กะทอนกะแทน"

20. ชอบแต่จะแห่แห่นำคนเป็นเทวดา" ผู้เรียบเรียงกล่าวข้อความนี้ด้วยความรู้สึกอย่างไร

- ก. ดุถูก
- ข. ล้อเลียน
- ค. ชมชื่น
- ง. รำพึงรำพัน
- จ. ประชดประชัน

21. เหตุใดผู้เรียบเรียงจึงกล่าว เปรียบเทียบชีวิตคนเหมือนกับแมลง เมื่อกำลังบินเข้ากองไฟ

- ก. คนเรามีชีวิตสั้นเหมือนแมลง เมื่อกำลังจะตายในกองไฟ
- ข. คนเรามีชีวิตที่นายินดีเหมือนแมลง เมื่อยินดีในแสงไฟ
- ค. คนเรากำลังก้าวไปสู่ความตาย เช่นเดียวกับแมลง เมื่
- ง. ชีวิตคนเต็มไปด้วยอันตราย เช่นเดียวกับชีวิตแมลง เมื่ซึ่งได้รับอันตรายจากแสงไฟ
- จ. คนเรามีชีวิตอยู่ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์เช่นเดียวกับแมลง เมื่เข้าใจว่าแสงไฟเป็นสิ่งสวยงามนายินดี

22. ส่วนวน "คืนแต่เล็ก สักแต่หนุ่ม" เป็นส่วนวนที่มาจากประเพณีการบวชมีความหมายว่าอย่างไร

- ก. เมื่อบวชแล้วให้รับสีกจะได้มาประกอบอาชีพช่วยครอบครัว
- ข. เมื่อบวชแล้วให้รับสีกเพื่อเข้าพิธีแต่งงานตามประเพณี
- ค. ชายทุกคนควรบวชแต่หนุ่มจะได้พัฒนาจิตใจให้สูงขึ้น
- ง. การบวชแต่หนุ่มจะได้คืนแต่เขาเพื่อทำกิจทางสงฆ์
- จ. เมื่อบวชแล้วถ้าจะสีกให้สีกเสียแต่หนุ่มกำลังแข็งแรงจะได้มีโอกาสทำงานได้เต็มที่

23. การสวมมงคลคู่บ่าว-สาวในพิธีแต่งงาน เนื่องจากเหตุผลข้อใด

- ก. แสดงให้เห็นว่าทั้งสอง คนมีความผูกพันซึ่งกันและกัน
- ข. เพราะการสวมมงคลคู่ทำให้คู่บ่าว-สาวประสบแต่ความสุข
- ค. เพราะมงคลคู่เป็นสัญลักษณ์ของความรักที่แท้จริง
- ง. การอยู่รวมกันยอมให้ทั้งความสุขและความทุกข์
- จ. ทำตามบรรพบุรุษที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน

24. ในสภาพสังคมที่บีบคั้นทางเศรษฐกิจอย่างปัจจุบัน ครัววงศ์ควรปฏิบัติตนร่วมกันอย่างไร

- ก. หาโอกาสได้ไปเที่ยวร่วมกันเป็นประจำทุกเดือน
- ข. ทำตัวตามสบายตามสภาพสังคมไม่มีการบีบบังคับซึ่งกันและกัน
- ค. วางแผนและแก้ปัญหาภายในครอบครัวร่วมกัน
- ง. ต่างคนต่างปฏิบัติตามหน้าที่ของตนไม่ก้าวล่วงงานของกันและกัน
- จ. โต้เถียงกันอย่างแรง เพื่อนำมาสู่การแก้ปัญหา

25. เหตุใดจึงนิยมใช้หมากพลูในการเชิญแขก

- ก. เพราะหมากพลู เป็นสิ่งที่แสดงถึงความมีไมตรีมาแต่โบราณ
- ข. เพราะหมากพลู เป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป
- ค. เพราะญาติผู้ใหญ่ฝ่ายเจ้าบ่าวชอบกินหมากพลู
- ง. เพราะหมากพลู เป็นสิ่งที่หาง่ายที่สุด
- จ. เชื่อว่าหมากพลูจะทำให้พิธีแต่งงานดำเนินไปอย่างราบรื่น

26. ในสภาพสังคมปัจจุบันพิธีกรรมเกี่ยวกับประเพณีแต่งงานส่วนใดที่ควรยกเลิกได้

- ก. จัดพิธีแต่งงานที่โรงพยาบาลสงฆ์ เพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย
- ข. จัดงานเลี้ยง เฉพาะในหมู่ญาติมิตรที่สนิทสนมกันเท่านั้นก็พอ
- ค. จัดพิธีสงฆ์ตอนเช้าและเชิญญาติมาร่วมรับประทานอาหารตอนบ่าย
- ง. จัดให้ผู้ใหญ่บนเรือนและทำพิธีส่งตัวเจ้าบ่าว-เจ้าสาว
- จ. จัดงานเลี้ยงให้ใหญ่โตหรูหราเพื่อให้สมเกียรติทั้งคู่บ่าว-สาว

27. การปักขันประตูปรับหมาก แต่เดิมมีกี่ประตู ชื่ออะไรบ้าง

- ก. 2 ประตู คือประตูเงิน ประตูทอง
- ข. 2 ประตู คือประตูคืน ประตูสวรรค์
- ค. 3 ประตู คือประตูชัย ประตูเงิน ประตูทอง
- ง. 3 ประตู คือประตูเงิน ประตูทอง ประตูนาค
- จ. 4 ประตู คือประตูชัย ประตูเงิน ประตูทอง ประตูนาค

28. พิธีหมั้นจัดขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายใดเป็นสำคัญ
- เพื่อแสดงฐานะของฝ่ายชายให้ทางฝ่ายหญิงได้รับรู้
 - เป็นการวางมัดจำเพื่อแสดงความแน่ใจว่าไม่กลับถอยคืนคำ
 - เป็นการแสดงไมตรีจิตที่ทั้งสองฝ่ายมีต่อกัน
 - เป็นความต้องการของฝ่ายชายเพราะกลัวฝ่ายหญิงจะผิดสัญญา
 - เป็นความต้องการของบิดามารดาของทั้งสองฝ่าย
29. ชั้นหมากเอก ประกอบไปด้วยอะไรบ้าง
- ขนมและผลไม้ต่าง ๆ ตามที่ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกันไว้
 - ชั้นที่บรรจุธูปธูปเทียน ข้าวเปลือก ข้าวตอก งาคั่ว
 - ชั้นที่บรรจุใบเงิน ใบทอง ใบนาก ดอกไม้ ธูปเทียน
 - ชั้นบรรจุหมากพลู ชั้นเงินทุน ชั้นสินสอด เคียบ พานผ้าไหว้
 - ชั้นบรรจุหมากพลู ขนมและผลไม้ต่าง ๆ
30. สิ่งของในชั้นหมากเอกและชั้นหมากโทจะมีอย่างน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับข้อใดเป็นสำคัญ
- สิ่งที่ได้ตกลงกันเอาไว้ระหว่างฝ่ายหญิงกับฝ่ายชาย
 - ฐานะของทั้งสองฝ่าย
 - ความต้องการของฝ่ายหญิง
 - สิ่งที่โหราจารย์ได้กำหนดไว้
 - จำนวนคนในขบวนชั้นหมาก
31. เคียบที่จัดอยู่ในชั้นหมากเอก ซึ่งประกอบไปด้วยเคียบของควาของหวานและอื่น ๆ จัดให้มีขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายอะไร
- ให้เจ้าสาวรับประทานในพิธี
 - ไหว้เจ้าที่เจ้าทาง
 - เลี้ยงแขกฝ่ายเจ้าสาว
 - ให้พระณีน
 - เช่นเดียวกับเคียบอื่น

32. เหตุผลที่แท้จริงของการนิมนต์พระมาสวดหน้าศพจำนวน 4 รูปทุกคืนเพราะอะไร
- เพื่อส่งวิญญาณผู้ตายไปยังสรวงสวรรค์
 - เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ตาย
 - เพื่อสอนให้ผู้มีชีวิตอยู่ได้รู้ว่า ชีวิตมีเกิดแก่เจ็บตายเป็นธรรมดาโลก
 - เพราะเชื่อว่าพระจะช่วยนำดวงวิญญาณผู้ตายไปสู่ที่สุคติ
 - เป็นประเพณีที่ปฏิบัติติดต่อกันมาช้านานไม่ทราบเหตุผลที่แท้จริง
33. "ศาสนาเป็นเรื่องอะไร ศาสนาเป็นเรื่องความเชื่อ ความเชื่อคือการยอมรับการยอมรับแล้วก็หมกมุ่นหา" (ส.ศิริรักษ์ มติชน ฉบับวันที่ 22 มิ.ย.31)
- จากข้อความนี้นักเขียนคิดว่า "ประเพณี" อยู่ในขอบข่ายนี้ด้วยหรือไม่
- อยู่เพราะประเพณีเป็นเรื่องของค่านิยมของแต่ละบุคคล
 - อยู่เพราะประเพณีเป็นเรื่องของความเชื่อที่กลุ่มชนยอมรับร่วมกัน
 - อยู่เพราะประเพณีเป็นเรื่องของความคิดที่ไร้สาระงมงาย
 - ไม่อยู่เพราะประเพณีเป็นเรื่องของความจริงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน
 - ไม่อยู่เพราะประเพณีเป็นเรื่องของการแสดงพฤติกรรมที่สามารถพิสูจน์ได้
34. ประเพณีเฒ่าสาว-เสียดี ตรงข้ามกับส่วนคนไทยว่าอย่างไร
- คลุมถุงชน
 - เรือลมในหนองทองจะไปไหน
 - ร่วมหอลงโรง
 - กรรหน้าคว่ำขัน
 - กันหม้อไม่หันคำ
35. ประเพณีสงกรานต์ของชาวเหนือนอกจากจะให้ความสนุกสนานแล้ว วิธีการเล่นยังแสดงให้เห็นถึงความสุภาพอ่อนโยน แต่ปัจจุบันสิ่งเหล่านี้ค่อย ๆ หายไปเพราะอะไร
- ชาวบ้านไม่อนุรักษ์ประเพณีของคนเฒ่า
 - คนต่างถิ่นเข้าไปแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม
 - คนต่างชาตินำวัฒนธรรมของตนเข้ามาแทรกแซง
 - อิทธิพลทางการเมืองมีผลต่อการละเล่นต่าง ๆ
 - การศึกษาเชิงเจริญขึ้นทำให้จิตใจคนต่ำลง

36. เพราะเหตุใดประชาชนในภาคเหนือส่วนใหญ่จึงมีจิตใจคงาม รักสงบ รักสันโดษ และมีใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสอยู่เสมอ

- ก. เพราะประชาชนมีฐานะเศรษฐกิจดี
- ข. เพราะมีสถานที่ให้ความบันเทิงใจมาก
- ค. เพราะประชาชนส่วนใหญ่มีเชื้อสายมาจากราชวงศ์ทางเหนือ
- ง. เพราะประเพณีส่วนใหญ่มีรากฐานมาจากพุทธศาสนา
- จ. เพราะเป็นสิ่งที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน

37. "กินก๋วยสลาก" เป็นสำเนียงพูดของชาวเหนือหมายถึงประเพณีอะไร

- ก. ทานสลากภัต
- ข. ลอยกระทง
- ค. เข้าพรรษา
- ง. สงกรานต์
- จ. แต่งงาน

38. พิธีกรรมตอนใดในประเพณี "กินก๋วยสลาก" ที่นักเรียนเห็นว่าได้ทั้งบุญและความสนุกสนาน

- ก. การอนุโมทนาให้พรแก่บรรดาผู้ที่ไปทำบุญ
- ข. การตามหาเส้นสลากเพื่อนำของที่เตรียมไว้ถวายพระ
- ค. การจัดเตรียมเครื่องไทยทานก่อนถึงวันกินก๋วยสลาก
- ง. การที่หนุ่มสาวได้มีโอกาสผูกไมตรีต่อกัน
- จ. การแบ่งปันเครื่องสลากของพระเจ้าแก่พระภิกษุสามเณร

39. คำว่า "พระเจ้า" ทางภาคเหนือหมายถึงอะไร

- ก. พระภิกษุสงฆ์
- ข. ผู้เฒ่าผู้แก่
- ค. สามเณร
- ง. พระพุทธรูป
- จ. พราหมณ์ประกอบพิธี

40. เหตุใดชาวบ้านจึงนิยมไปวัดทั้ง ครอบครัวในประเพณี "กินกวยสลาก"
- เพราะถือว่าการทำทานข้าวสลากได้รับานิสงส์มาก
 - เพราะถือว่าเป็นประเพณีที่สนุกสนาน
 - เพราะทุกคนต้องการได้เส้นสลาก
 - เพราะเป็นโอกาสที่หนุ่มสาวจะได้พบปะกัน
 - เพราะทุกคนหวังว่าจะได้รับเครื่องสลากที่เหลือจากการทำบุญ
41. ประเพณีโศกทางภาคเหนือที่สะท้อนให้เห็นถึง ความผูกพันที่มีต่อพุทธศาสนาเป็น
อย่างมาก
- ประเพณีแ้วสาว-สงเคราะห์
 - ประเพณีขันโตก-ประเพณีแ้วสาว
 - ประเพณีทานข้าวสลาก-ประเพณีสงกรานต์
 - ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ-ประเพณีสงเคราะห์
 - ประเพณีสงกรานต์-ประเพณีแ้วสาว
42. คำว่า "ปอยสงล่อง" ของภาคเหนือคืออะไร
- การบวชเณร
 - การบวชพระ
 - พิธีฉลองอย่างมโหฬารเมื่อสร้างอุโบสถเรียบร้อยแล้ว
 - พิธีฉลองในเทศกาลสำคัญของชาวบ้าน
 - เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว
43. เหตุใดจึงเรียกผู้ที่บวชว่า "ลูกแก้ว"
- เป็นการให้เกียรติผู้ที่บวชว่าเป็นลูกหว้า
 - เป็นการให้เกียรติบิดามารดาของผู้ที่บวช
 - เพื่อช่วยให้ผู้บวชสำเร็จเป็นพระอรหันต์เร็วขึ้น
 - เปรียบเทียบกับผู้ที่บวชเหมือนเจ้าชายสิทธัตถะ
 - เป็นการยกย่องผู้ที่บวชในบรรดาพุทธศาสนิกชนว่าเป็นลูกที่ดี

44. ประเพณีซึ่ง เปเรตของชาวไตให้คุณค่าในค่านิยมมากที่สุด
- ช่วยให้นักคิด เป็นผู้มีความสามารถ
 - ช่วยให้นักคิด ได้มีโอกาสสนุกสนานรื่นเริง
 - ช่วยให้นักคิด รู้จักรักษาคติประเพณีของตนเอง
 - ส่งเสริมให้นักคิด เป็นผู้มีความกตัญญูและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
 - ส่งเสริมให้นักคิด รู้จักประกอบอาหารคาวหวานรับประทานเอง
45. ประเพณีทำบุญวันสารทหรือประเพณีซึ่ง เปเรตของภาคใต้มีจุดมุ่งหมายเพื่ออะไร
- เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว
 - เป็นการนำพืชพันธุ์ธัญญาหารไปส่ง เวณภูมิ เทวดา
 - เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับตนเองและบิดามารดา
 - เป็นการอุทิศส่วนกุศล เพื่อ เป็นพุทธบูชา
 - เป็นประเพณีที่มีมาแต่โบราณเพื่อให้เกิดความสนุกสนานในชุมชน
46. "ศาสนาก็ดี อุดมการณ์ก็ดี เศรษฐกิจก็ดี การเมืองก็ดี จะต้องขึ้นอยู่กับมายากล หรือมายากลจะต้องมีการสร้าง Myth ขึ้นมา Myth หรือมายานี้สร้างขึ้นแล้วไม่มีใครเถียงได้ Myth นี้เป็นศัพทภาษา ประชาชนรับเอามายาได้มากเท่าไรยิ่งหัวอ่อน ปกครองง่ายเท่านั้น" (ส.ศิริรักษ์ มติชน 22 มิ.ย.31)

จากข้อความนี้ นักเรียนคิดว่า "ประเพณี" มีมายาคติหรือไม่และมายานี้เปลี่ยนแปลงได้ไหม

- มีและมายาเปลี่ยนแปลงได้
- มีและมายาเปลี่ยนแปลงไม่ได้
- ไม่มีและมายาเปลี่ยนแปลงไม่ได้
- ไม่มีและมายาเปลี่ยนแปลงได้
- ไม่มีข้อใดถูก เพราะประเพณีกับมายาไม่มีส่วนสัมพันธ์กัน

47. ขนมลา ที่ใช้ทำบุญในประเพณีชิงเปรต ชาวบ้านถือว่าเป็นอย่างไร
- เป็นสิ่งที่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้วสามารถรับได้
 - มีเส้นขนาดเล็กเปรตสามารถกินได้
 - คนแก่กินได้สะดวกเพราะละลายได้เร็วไม่ต้องเคี้ยว
 - เปรตจะนำไปเป็นเครื่องประดับ
 - เป็นของเล่นสนุกของเปรต
48. ประเพณีชักพระของชาวใต้มีประโยชน์ต่อสังคมและท้องถิ่นในข้อใดมากที่สุด
- ช่วยให้ชาวบ้านเกิดความภาคภูมิใจ
 - ทำให้นักท่องเที่ยวไปเที่ยวภาคใต้มากขึ้น
 - ช่วยส่งเสริมงานอาชีพให้ประชาชนในภาคใต้
 - ช่วยให้ชาวบ้านในท้องถิ่นใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
 - ช่วยให้ชาวบ้านได้มีโอกาสมพบปะทำงานร่วมกันก่อให้เกิดความสามัคคี
49. ส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดในพิธีลากพระหรือชักพระคืออะไร
- ร้านมา
 - เรือพระ
 - ยอดนม
 - ธงประเภทต่าง ๆ
 - นายช่างแกะสลัก
50. "พระให้หลังฝน" หมายความว่าอย่างไร
- เวลาลากพระกลับวัดฝนมักจะตก
 - ฝนมักจะตกเวลาที่ลากพระออกจากวัด
 - ก่อนทำพิธีพระสงฆ์จะสวดมนต์ขอให้ฝนตก
 - หลังจากทำพิธีเสร็จเรียบร้อยแล้วฝนมักจะตก
 - ประชาชนทำพิธีบวงสรวงขอให้ฝนตกหลังจากทำพิธีเสร็จ

51. การกินเจที่จัดขึ้นในจังหวัดภูเก็ตถือเป็นพิธีกรรมที่ใหญ่โตมาก เขาจัดขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายอะไร
- เพื่อรักษาศีลให้บริสุทธิ์โดยละเว้นการเบียดเบียนชีวิตผู้อื่น
 - เพื่อส่งเสริมนโยบายการท่องเที่ยวของรัฐ
 - เพื่อเผยแพร่วิธีการกินเจให้ชาวต่างประเทศรู้จัก
 - เพื่อต้องการเปลี่ยนรสชาติอาหารจากเนื้อสัตว์มาเป็นพืชผัก
 - เพราะชาวจีนเชื่อว่าอาหารจากเนื้อสัตว์มีเชื้อโรคมากกว่าพืชผัก
52. เหตุใดจังหวัดภูเก็ตจึงนิยมกินเจกันอย่างกว้างขวาง
- เพราะที่นั่นมีคนไทยที่เป็นเชื้อชาติจีนอาศัยอยู่มาก
 - เพราะคนไทยชอบกินผักมาแต่ดั้งเดิม
 - เพราะคนไทยมีสุขภาพไม่แข็งแรงจึงนิยมการกินผัก
 - เพราะที่นั่นมีโรคระบาดประจำทำให้ไม่กล้ากินเนื้อสัตว์
 - เพราะคนไทยชอบเลียนแบบการกินเจอย่างคนจีน
53. ประเพณีแห่ผ้าขึ้นพระราชธาตุของชาวไท่เกิดมาจากอะไร
- จารีต
 - ความเชื่อในเรื่องภูตผี
 - ค่านิยมของสังคม
 - ความศรัทธาในพุทธศาสนา
 - ความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์
54. การแห่ผ้าขึ้นพระราชธาตุเป็นประเพณีที่มีมาแต่โบราณของจังหวัดใด
- นครศรีธรรมราช
 - ภูเก็ต
 - นราธิวาส
 - สงขลา
 - ปัตตานี

55. ในการประกอบพิธีแห่ช้างขึ้นพระราชอุ ซึ่งสำคัญที่สุดคืออะไร
- อาหารคาวหวานสำหรับถวายพระ
 - ผ้าพระบฏเพื่อนำไปหมอบคพระเจดีย์
 - เครื่องดนตรีประกอบขบวนแห่
 - ประชาชนต้องเข้าร่วมพิธีเป็นจำนวนมาก
 - พระสงฆ์ที่รวมในขบวนแห่เพื่อแสดงความศักดิ์สิทธิ์
56. ข้อใดถือว่าเป็นประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคอีสาน
- ประเพณีลอยกระทง
 - ประเพณีสงกรานต์
 - ประเพณีบุญบั้งไฟ
 - ประเพณีการเลี้ยงปู่ตา
 - การเลี้ยงขันโตก
57. ประเพณีการเลี้ยงปู่ตา มีคุณค่าต่อสังคมในแง่ใดมากที่สุด
- สอนให้คนรู้จักการให้และการรับ
 - สอนให้คนรู้จักละเว้นอบายมุข
 - สอนให้คนเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต
 - สอนให้คนรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
 - สอนให้คนเป็นผู้มีความกตัญญูและรักษาธรรมชาติ
58. การเล่นบั้งไฟของชาวอีสานมีจุดมุ่งหมายเพื่ออะไรเป็นสำคัญ
- เป็นการพาวงเวียนเทียนในวันวิสาขบูชา
 - เป็นการทำพิธีขอฝน
 - เป็นการการวาระและบวงสรวงฟ้า
 - เป็นการขอขมาดาโทยฟ้า
 - เป็นการละเล่นเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้าน

59. บั๊งไฟของหมู่บ้านโกจะขึ้นสูงหรือไม่ ขึ้นอยู่กับปัจจัยอะไรเป็นสำคัญ
- ก. ความสามารถของนายช่างบั๊งไฟ
 - ข. ส่วนประกอบต่าง ๆ ของบั๊งไฟ เช่น ลำตัวของบั๊งไฟ
 - ค. ความสามัคคีของบุคคลในหมู่บ้าน
 - ง. กำลังทรัพย์ที่ใช้ในการลงทุน
 - จ. รูปแบบของบั๊งไฟที่ออก
60. ประเพณีไหลเรือไฟของชาวอีสาน เหมือนหรือคล้ายกับประเพณีใดของภาคกลาง
- ก. ประเพณีโยนบัว
 - ข. ประเพณีชักพระ
 - ค. ประเพณีลอยกระทง
 - ง. ประเพณีครูสารท
 - จ. ประเพณีสงกรานต์

แบบทดสอบวัดความสนใจในวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้น ม.5

- คำชี้แจง 1. แบบทดสอบฉบับนี้ไม่มีผลใด ๆ สอดคะแนนในการเรียนของนักเรียน
 2. นักเรียนต้องตอบตามความรู้สึกจริง ๆ ที่มีต่อวิชาภาษาไทย
 3. แบบทดสอบฉบับนี้มี 20 ข้อ

คำสั่ง ให้นักเรียนอ่านข้อความทางซ้ายมือในแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างทางขวามือ ช่องใดช่องหนึ่งเพียงช่องเดียว ที่ตรงกับความรู้สึกจริงของนักเรียน

ข้อความ	สนใจมากที่สุด	สนใจมาก	สนใจปานกลาง	สนใจน้อย	สนใจน้อยที่สุด
1. ขอบฟ้ารายการวิทยุหรือชมรายการโทรทัศน์ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับประเทศไทย					
2. อ่านหนังสือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับประเทศไทย					
3. ร่วมมือกับครูและเพื่อนจัดนิทรรศการเกี่ยวกับประเทศไทย					
4. รวบรวมอภิปรายเรื่องวัฒนธรรมการใช้ภาษา					
5. ต้องการสมัครเป็นสมาชิกชุมนุมภาษาไทย					
6. เก็บรวบรวมถ้อยคำสำนวนจากหนังสือเรียน วารสาร นิตยสาร ที่ให้ความไพเราะประทับใจ					

ข้อความ	สนใจ มากที่สุด	สนใจ มาก	สนใจ ปานกลาง	สนใจ น้อย	สนใจ น้อยที่สุด
7. เล่นเกมทายปัญหาภาษาไทยใน นิตยสาร วารสาร หนังสือพิมพ์					
8. สนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ของ ภาษากับประเพณี					
9. แ่่งเรียงความเข้าร่วมประกวด คำขวัญจากสถาบันต่าง ๆ					
10. ร่วมมือกับครูและเพื่อนจัดทำ วารสารภาษาไทย					
11. ชอบทำแบบฝึกหัดภาษาไทยเพิ่มเติม นอกเหนือจากที่ครูให้ทำในชั้นเรียน					
12. จัดแสดงละครส่งเสริมการอนุรักษ์ ภาษาและวัฒนธรรมไทย					
13. เข้าร่วมนิทรรศการในสถานที่ต่าง ๆ ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับภาษาไทย					
14. ช่วยสอนและเล่นเกมทายปัญหา ภาษาไทยให้กับคนอื่น ๆ					
15. อ่านบทเรียนวิชาภาษาไทยล่วงหน้า ก่อนเรียนเรื่องนั้น ๆ					
16. อ่านบทความเกี่ยวกับภาษาไทยใน วารสารและหนังสือพิมพ์					

ข้อความ	สนใจ มากที่สุด	สนใจ มาก	สนใจ ปานกลาง	สนใจ น้อย	สนใจ น้อยที่สุด
17. ชอบชมรายการแข่งขันโต้วาที โต้กลอนสด สักวา และปกาณดา					
18. คิดเสมอที่จะเลือกเรียนวิชา ภาษาไทยในการเรียนชั้นสูง ๆ ต่อไปอีก					
เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ หมวดภาษาไทยของโรงเรียน จัดขึ้น					
20. รับผิดชอบในการทำงานกลุ่มของ วิชาภาษาไทย					

ภาคผนวก ก

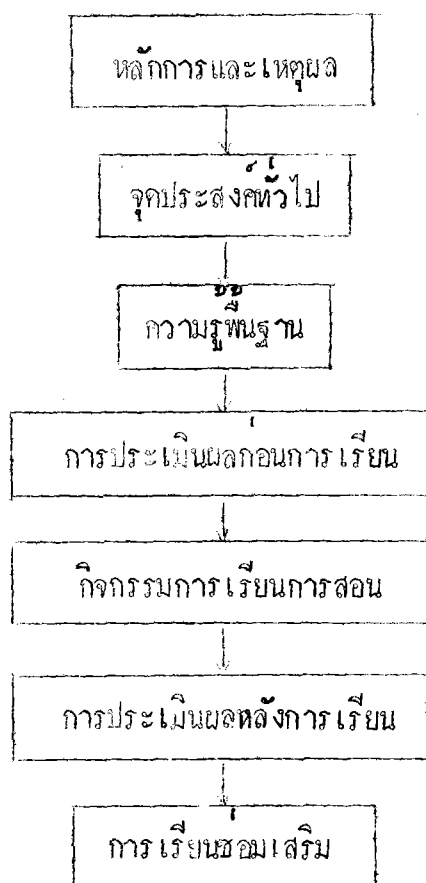
แผนการสอนโดยไชยต์ เรือนโมกุล

แผนการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยงานพิเศษ

คำชี้แจง

การเรียนการสอนโดยวิธีบทเรียนโมดูล เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจและความสามารถของตน ครูเป็นเพียงผู้จัดสถานการณ์และอำนวยความสะดวก ตลอดจนการให้คำแนะนำ และคำปรึกษาปัญหาต่าง ๆ ระหว่างเรียน ดังนั้น เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปโดยเรียบร้อย ทั้งครูและนักเรียนควรศึกษาคำชี้แจงอย่างละเอียด

การเรียนการสอนด้วยบทเรียนโมดูล มีองค์ประกอบ 7 ประการคือ

บทเรียนโมดูลนี้ (Module Cluster) แบ่งออกเป็นหน่วยย่อย ๆ 5 หน่วย คือ

หน่วยที่ 1 ภาษากับประเพณี จำนวน 3 คาบ

หน่วยที่ 2 ประเพณีภาคกลาง จำนวน 4 คาบ

หน่วยที่ 3 ประเพณีภาคอีสาน จำนวน 3 คาบ

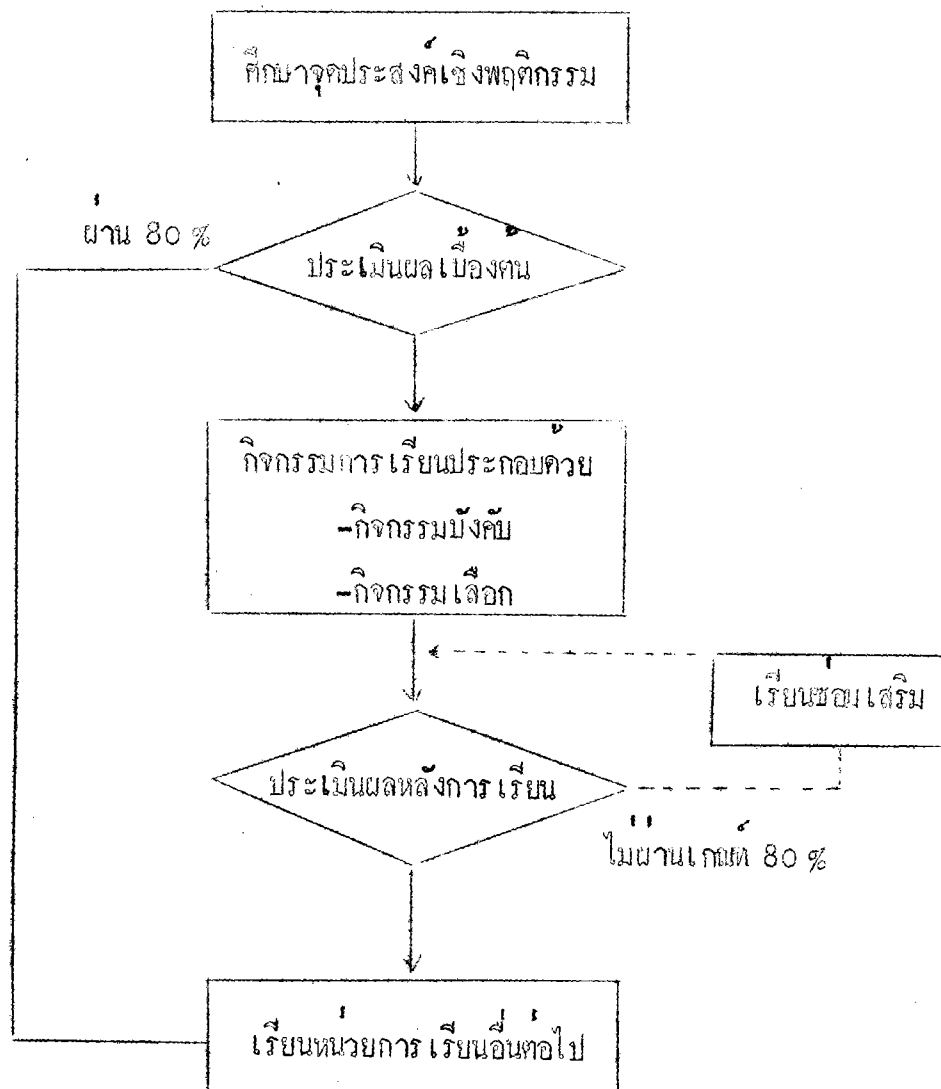
หน่วยที่ 4 ประเพณีภาคใต้ จำนวน 3 คาบ

หน่วยที่ 5 ประเพณีภาคเหนือ จำนวน 3 คาบ

ในการเรียนการสอนโดยใช้บทเรียนโมดูลเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาษา กับ ประเพณี ชั้นแรกท่านต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบทั้ง 7 ประการ เริ่มจาก หลักการและเหตุผล จุดประสงค์ทั่วไป ความรู้พื้นฐาน การประเมินผลก่อนการเรียน กิจกรรม การเรียนการสอน การประเมินผลหลังการเรียน และการเรียนชมเสริม เมื่อท่านศึกษา บทเรียนโมดูลเรื่องนี้เข้าใจดีแล้ว

การเรียนการสอนต้องเริ่มจากหน่วยที่ 1 หน่วยที่ 2...ไปตามลำดับจนถึงหน่วยที่ 5 โดยแต่ละหน่วยต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของหน่วยการเรียนรู้นั้น
 2. ประเมินผลก่อนการเรียนประจำหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ
 3. ทำกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งกิจกรรมบังคับ กิจกรรมเลือก
 4. ประเมินผลหลังการเรียน โดยไรขอสอบเกี่ยวกับการประเมินผลก่อนการเรียน
 5. การเรียนชมเสริม
- ดังแผนภูมิการเรียนต่อไปนี้

แผนภูมิแสดงขั้นตอนการเรียนรู้ในแต่ละหน่วย

คู่มือผู้สอน

การเรียนการสอนโดยใบบทเรียนโมดูล จะเรียบเรียงและมีประสิทธิภาพถูกต้อง
ปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษาคำชี้แจงและบทเรียนโมดูลอย่างละเอียด โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องศึกษา
ขั้นตอนของกิจกรรมต่าง ๆ ที่นักเรียนจะปฏิบัติ
 2. เตรียมและตรวจสอบเอกสาร สื่อการเรียนทั้งภาคให้พร้อม เมื่อไรแล้วของ
รวบรวมเก็บเข้าที่ให้เรียบร้อย
 3. ควรอยู่ในห้องเรียนเพื่อให้คำปรึกษาแก่นักเรียนอย่างใกล้ชิด
 4. ติดต่อกับเจ้าหน้าที่โสตฯ และห้องสมุดวงทนาเพื่อขอใช้บริการ
 5. พิจารณากิจกรรมที่นักเรียนเลือกนอกเหนือจากที่ครูกำหนดไว้ โดยจะต้องมี
ความสำคัญ ความเหมาะสม ความยากง่ายพอ ๆ กับกิจกรรมที่ระบุไว้
 6. ควรให้นักเรียนมีการปรับเปลี่ยนสมาชิกในกลุ่มบ้าง มิใช่อยู่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งตลอด
 7. ควรตรวจงานทันทีเมื่อเสร็จสิ้นการเรียนการสอนแต่ละหน่วย แล้วให้นักเรียน
ใคร่ผลการเรียนให้เร็วที่สุด
 8. ประเมินแต่ละเรื่องให้นำมาประกอบในแต่ละหน่วยการเรียนนั้น สามารถปรับ
เปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมกับกาลเวลาและนักเรียน
 9. สื่อการเรียนบางอย่างสามารถที่จะปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เพิ่มเติม ให้น่าสนใจ
ขึ้นกว่าเดิมได้ตามความเหมาะสม
 10. ควรใช้สื่ออย่างง่าย เช่น สไลด์ วีซีดี เป็นต้น
- การเรียนการสอนโดยใบบทเรียนโมดูล จะบรรจุจุดประสงค์ใดก็ควยความเอาใจใส่
ดูแลและรับผิดชอบของครูเป็นสำคัญ

บทเรียนโมดูล เรื่องภาษาที่สัมพันธ์กับประเพณี

หลักการและเหตุผล

ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นรากฐานอันสำคัญที่ทำให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง คุณค่าของศิลปวัฒนธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคลในสังคมให้เกิดความรักความสามัคคี เกิดความภาคภูมิใจในชาติตระกูลของตน ชนกลุ่มใดที่ไม่สามารถสร้างสรรค์เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นของตนเองได้ ย่อมแสดงถึงการขาดพัฒนาทางปัญญาของชนชาตินั้น ๆ ดังนั้น มรดกทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษจึงเป็นสมบัติอันล้ำค่า ที่อนุชนรุ่นหลังควรธำรงรักษาไว้ การหลงลืมละเลยในมรดกทางวัฒนธรรม การไม่ศึกษาสืบทอดศิลปวัฒนธรรมของบรรพบุรุษเอาไว้จะควบเจตนาหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เป็นการทำลายจิตใจและความมั่นคงของชาติโดยแท้

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และการแทรกแซงของวัฒนธรรมตะวันตก ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวัฒนธรรมประเพณีไทยเป็นอย่างมาก วัฒนธรรมที่เขามามอทธิพล เหล่านั้น เป็นวัฒนธรรมที่หยามกระด้างและฉาบฉวย ไม่เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของคนไทย ซึ่งในชีวิตประจำวันของนักเรียนจะต้องเผชิญกับสิ่งเหล่านั้นตลอดเวลา ทำให้เกิดความสับสนในวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของไทย

การให้นักเรียนได้ศึกษาถึงเรื่องการใช้ภาษาที่สัมพันธ์กับประเพณี ทั้งในด้านการใช้ภาษาที่เป็นสื่อในการให้ความรู้แก่ผู้เรียน การใช้ภาษาให้เข้าใจถึงลักษณะของประเพณีต่าง ๆ ของไทย จะช่วยให้นักเรียนได้เข้าใจวัฒนธรรมประเพณีไทยมากขึ้น ดังนั้น การเรียนเรื่องนี้ควบคู่กับบทเรียนโมดูล เป็นการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาที่สัมพันธ์กับประเพณี และการที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองจะช่วยส่งเสริมทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน และการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นอีกด้วย ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้มีชีวิตอยู่ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีไทย

จุดประสงค์ทั่วไป

1. เข้าใจความหมาย ชนิด และลักษณะของประเพณีไทย
2. รู้จักประเพณีที่สำคัญของไทยในถิ่นต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเพณีเกี่ยวกับการเกิด การบวช การแต่งงาน การตายและการทำบุญในเทศกาลต่าง ๆ
3. รู้ความสำคัญของภาษาไทยที่มีต่อประเพณี
4. รู้คุณค่าของประเพณีในค่านิยมอันให้เห็นชีวิต ความเป็นอยู่ สภาพสังคมและความนึกคิดของคนไทย
5. รู้ถ้อยคำภาษาสำนวนไทยที่มาจากประเพณีไทย
6. มีนิสัยรักในการคนควา สังเกตไปตามเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับประเพณีไทยจากผู้อาวุโสในท้องถิ่น

ความรู้พื้นฐาน

นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณีไทย โดยเฉพาะประเพณีในท้องถิ่นของตน

การประเมินผลก่อนการเรียน

การประเมินผลก่อนการเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชนิดปรนัย หาคำเลือก จำนวน 60 ข้อ

เนื้อหา

บทเรียนโมดูลนี้ แบ่งเป็นหน่วยย่อย ๆ จำนวน 5 หน่วยดังนี้		
หน่วยที่ 1	ภาษาที่สัมพันธ์กับประเพณี	3 คาบ
หน่วยที่ 2	ประเพณีภาคกลาง	4 คาบ
หน่วยที่ 3	ประเพณีภาคอีสาน	3 คาบ
หน่วยที่ 4	ประเพณีภาคใต้	3 คาบ
หน่วยที่ 5	ประเพณีภาคเหนือ	3 คาบ

กิจกรรมการเรียนรู้

ในแต่ละหน่วยระบุกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ กิจกรรมบังคับ และกิจกรรมเลือก

การประเมินผลหลังการเรียนรู้

การประเมินผลหลังการเรียนรู้ใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชนิดปรนัย
 หัวข้อเลือก จำนวน 60 ข้อ

การเรียนรู้ซ่อมเสริม

นักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ต้องปรึกษากับผู้สอนและเลือกกิจกรรมที่ระบุไว้
 ใหม่ หรือคิดกิจกรรมการเรียนรู้ขึ้นใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีสมรรถภาพตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

บทเรียนโมดูลหน่วยที่ 1 เรื่อง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชนมประเพณี
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

เวลา 3 คาบ

จุดมุ่งหมาย

- เมื่อผู้เรียนศึกษาบทเรียนนี้จบแล้ว ผู้เรียนสามารถ
1. อธิบายความหมายของคำว่า "ประเพณี" ได้
2. บอกประเภทของประเพณีและยกตัวอย่างประเพณีแต่ละประเภทได้ถูกต้อง
3. อธิบายความสำคัญของประเพณีได้
4. ยกตัวอย่างประเพณีและอธิบายถึงคุณค่าของประเพณีนั้น ๆ ได้
5. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับประเพณีได้
6. อธิบายประเพณีที่แฝงอยู่ในถ้อยคำสำนวนไทยได้
7. ยกตัวอย่างสำนวนไทยที่สะท้อนให้เห็นชนมประเพณีอันดีงามของไทยได้

ความรู้พื้นฐาน

นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับชนมประเพณีไทยมาบ้างแล้ว

การประเมินผลเบื้องต้น

การประเมินผลเบื้องต้นก่อนการเรียนรู้ใช้แบบทดสอบปรนัยเลือกตอบจำนวน 15 ข้อ

กิจกรรมการเรียนรู้

เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถภาพตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ผู้เรียนต้องทำกิจกรรมการเรียนรู้
 ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ กิจกรรมบังคับและกิจกรรมเลือก ดังนี้

1. กิจกรรมบังคับ (ให้ผู้เรียนทุกคนทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไปนี้)

- 1.1 ศึกษาความหมายของประเพณี (เอกสารหมายเลข 1.1.1)
- 1.2 ศึกษาลักษณะและประเภทของประเพณี (เอกสารหมายเลข 1.1.2)
- 1.3 พิจารณาเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของประเพณี และแบ่งกลุ่ม

ร่วมกันอภิปราย

- 1.4 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษาถิ่นกับประเพณี (เอกสารหมายเลข 1.1.3)

2. กิจกรรมเลือก (ให้ผู้เรียนทุกคนกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไปนี้โดยเลือก)

1 กิจกรรม)

- 2.1 รวบรวมประเพณีในเคื่องต่าง ๆ ทั้งสิบสองเดือนของไทย จากหนังสือ นิพนธ์ สุขสวัสดิ์ วรรณคดีเกี่ยวกับชนบทประเพณีไทย มศว. พิมพ์โลก 2529 หน้า 221 - 275

- 2.2 ให้รวบรวมรายชื่อประเพณีของแต่ละภาคจากหนังสือ สถาบันไทยคดี ม.ธรรมศาสตร์ การอนุรักษ์และฟื้นฟูเทศกาลประเพณีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในประเทศไทย และจากวารสารต่าง ๆ ที่จัดเตรียมให้

- 2.3 ศึกษาความรู้เกี่ยวกับประเพณีในเทศกาลต่าง ๆ ของไทย จาก วิกิโอ

- 2.4 เขียนเล่าเกี่ยวกับประเพณีที่รู้จัก 1 อย่าง

- 2.5 เสนอกิจกรรมตามความสนใจ

การประเมินผลหลังการเรียนรู้

1. ตรวจสอบงานของนักเรียนทั้งงานบุคคลและงานกลุ่ม
2. สังเกตการปฏิบัติงานขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้
3. ใช้แบบทดสอบปรนัยเลือกตอบ จำนวน 15 ข้อ

การเรียนรู้เพิ่มเติม

ให้ผู้เรียนค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติม รวบรวม 80 ผู้เรียนปรึกษากับผู้สอน และเลือกกิจกรรมตามที่เราสนใจ หรือคิดกิจกรรมการเรียนรู้ขึ้นใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตามจุดมุ่งหมายที่ตนได้

เอกสารหมายเลข 1.1.1

จงอ่านข้อความต่อไปนี้ให้เข้าใจ

นิพนธ์ สุขสวัสดิ์ กล่าวว่า... เป็นความประพฤติที่สืบทอดกันมาจนเป็นที่ยอมรับ
ของส่วนรวม สิ่งใดก็ตามเมื่อประพฤติชั่ว ๆ กันอยู่บ่อย ๆ จนเป็นความเคยชินก็เกิดเป็น
นิสัยขึ้น ความประพฤติเหมือน ๆ กันเป็นส่วนใหญ่ของหมู่คณะเรียกว่า นิสัยสังคม

พระยาอนุมานราชธน กล่าวว่า... เป็นความประพฤติที่ชนหมู่หนึ่งอยู่ในที่แห่งหนึ่ง
ถือเป็นแบบแผนกันมาอย่างเดียวกัน และสืบกันมาช้านานถ้าใครในหมู่ประพฤติก่อนนอกแบบแผน
ประเพณี ถือผิดจารีตประเพณี

สารานุกรมสังคมศาสตร์ กล่าวว่า... เป็นมาตรฐานของพฤติกรรม หรือกระบวน
แห่งพฤติกรรม ที่สมาชิกในสังคมหนึ่งถูกบังคับให้ปฏิบัติตามกันมา

แปลก สนธิรักษ์ กล่าวว่า ... เป็นเรื่องของพิธีปฏิบัติสืบ ๆ กันมา มีการเปลี่ยนแปลง
แก้ไขบ้าง คงไว้บ้าง ซึ่งสิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงสัญลักษณ์ของชาติ

สมสมัย ใจดี และบรรยง ศิริวิริยาภรณ์ กล่าวว่า... เป็นความประพฤติ
คนส่วนใหญ่สืบทอดกันมาจนเป็นแบบอย่างเดียวกัน เป็นระเบียบแบบแผนให้เห็นว่าถูกต้องหรือ
เป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ และมีการปฏิบัติสืบต่อ ๆ กันมา

หนังสืออุทิศ

1. นิพนธ์ สุขสวัสดิ์ วรรณคดีเกี่ยวกับชนบประเพณีไทย มศว. พิมพ์โลก 2524 หน้า 1
2. พระยาอนุมานราชธน วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ของไทย ศถังวิทยา 2514
หน้า 37
3. แปลก สนธิรักษ์ พิธีกรรมและประเพณีไทย ไทยวัฒนาพานิช 2523 หน้า 193
4. สมสมัย ใจดี และบรรยง ศิริวิริยาภรณ์ ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ไทยวัฒนาพานิช
2528, หน้า 6

บัตรกิจกรรม

ให้นักเรียนอ่านข้อความในเอกสารหมายเลข 1.1.1 เขาใจแล้ว จงปฏิบัติดังนี้

1. ให้อยู่เป็นกลุ่ม ๆ ละ 3 คน แล้วตอบคำถามต่อไปนี้

คำถาม

1. ข้อความที่นักเรียนได้อ่านเป็นคำจำกัดความของเรื่องอะไร

คำถาม

2. จงสรุปความหมายของข้อความที่ได้อ่าน โดยใช้คำพูดของนักเรียนเอง

เอกสารหมายเลข 1.1.2

ลักษณะและประเภทของประเพณีไทย

ประเพณีไทยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ประเพณีส่วนบุคคลและประเพณีส่วนรวม

1. ประเพณีส่วนบุคคล ได้แก่ ประเพณีเกี่ยวกับการแต่งงาน ประเพณีการเกิด ประเพณีการตาย ประเพณีการบวช ประเพณีการขึ้นบ้านใหม่ ประเพณีทำบุญตักบาตร
2. ประเพณีส่วนรวม ได้แก่ ประเพณีทางศาสนาทาง ๆ เช่น ประเพณีทำบุญ เสาพระมหา ออกพรรษา ประเพณีในวันสำคัญ ๆ เช่น ประเพณีตรุษ-สารท ลอยกระทง หรือประเพณีในเทศกาลสงกรานต์ เป็นต้น ประเพณีเหล่านี้ถือว่าเป็นสิ่งที่ทุกคนในสังคมควรประพฤติปฏิบัติร่วมกันในโอกาสนั้น ๆ

ประเภทของประเพณีไทยแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. จารีตประเพณี เป็นประเพณีที่มีความสำคัญต่อสวัสดิภาพของสังคม มีลักษณะบังคับให้สมาชิกในสังคมต้องปฏิบัติ หรือคงไว้ปฏิบัติ ถ้าใครในสังคมฝ่าฝืนหรือคงไว้ไม่กระทำตาม ถือว่าเป็นความผิดเป็นความชั่ว จารีตประเพณีจึงเป็นเสมือนข้อบังคับทางจรรยาหรือศีลธรรมของสังคม เช่น การทำบุญใหญ่ลงโทษเขย็นคี่เด็กอย่างทารุณนั้น ถือว่ามีจารีตประเพณี หรือคนไทยเป็นผู้มีความกตัญญูต่อบุคคลที่ตนเคารพ เมื่อนานแกเขาเป็นหน้าที่ของบุตรจะต้องเลี้ยงดู ถ้าใครละเลยไม่เลี้ยงดูท่าน ถือว่าเป็นผิดเป็นชั่วความผิดจารีตประเพณี การที่เพื่อนบ้านกันรื้อบ้านสูงยังแตกบ้านคนอื่น ๆ เสียหมด ถือว่ามีจารีตประเพณี เป็นต้น

2. ขนบประเพณี ขนบประเพณี คือประเพณีที่คงขึ้นเป็นหลักสำหรับประเพณี จะโดยตรงหรือโดยปริยายก็ตาม คืออาจเป็นระเบียบพิธีไว้ใช้กันเองหรือโดยรู้จักกันเองไม่ใช่ว่าเป็นระเบียบแบบแผนเอาไวว่าควรจะทำประเพณีและปฏิบัติอย่างไร ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด การบวชนาค การแต่งงาน การตาย ซึ่งนับเป็นประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ประเพณีเกี่ยวกับเทศกาล ตรุษสารท การทำบุญเลี้ยงพระ การขึ้นบ้านใหม่ เป็นระเบียบแบบแผนประเพณีที่สืบ ๆ กันมาล้วนเป็นขนบประเพณีทั้งสิ้น

3. ธรรมเนียมประเพณี เป็นประเพณีที่นิยมปฏิบัติกันโดยทั่วไปจนถือเป็นเรื่องธรรมดา ไม่มีผิดหรือถูกเหมือนจารีตประเพณี ไม่มีระเบียบแบบแผนเหมือนขนบประเพณี ผู้ใดทำผิดหรือฝ่าฝืนก็ไม่ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญอะไร นอกจากจะถูกดูหมิ่นว่าเป็นคนไม่มีมารยาท หรือขาดการศึกษา ดังตัวอย่างเช่น การพบปะกันมักทักทายด้วยการยกมือไหว้ผู้ใหญ่ก่อน หรือ การไปงานศพมักแต่งกายด้วยเสื้อดำ ซึ่งแสดงความเศร้าไว้ทุกข์แก่ผู้ตาย เป็นต้น การที่คนไทยพบผู้ใหญ่ไม่ทักทายด้วยการยกมือไหว้ หรือไปงานศพแต่งกายชุดสีสดใส จึงเป็นการประพฤติดังคตินิยมประเพณี

หนังสืออุเทศ

1. วิเชียร รักการ วัฒนธรรมและพฤติกรรมของไทย โอเอสพริ้นติ้งเฮ้าส์ กรุงเทพฯ 2529, หน้า 48
2. นิพนธ์ สุขสวัสดิ์ วรรณคดีเกี่ยวกับขนบประเพณีไทย มศว. พิมพ์โลก 2524, หน้า 2 - 3

บัตรกิจกรรม

ให้นักเรียนพิจารณาข้อความต่อไปนี้ว่าอยู่ในประเภทข้อใดต่อไปนี้

- (ก) จารีตประเพณี
- (ข) ขนบประเพณี
- (ค) ธรรมเนียมประเพณี

1. นายสมควรฆ่าเมียและลูก 6 คน รวมทั้งตัวเองด้วย เพื่อหนีหนี้และความยากจน โดยอ้างกับลูกเมียว่าเมื่อตายไปแล้วจะได้ไปอยู่ในสถานที่ที่ดีกว่านี้ นักเรียนคิดว่า การกระทำของนายสมควรผิดประเพณีข้อใด
2. นายประเสริฐรักนางสาวสมพรมาก ได้ขอให้พ่อแม่ของตนไปสู่ขอนางสาวสมพร แล้วจัดพิธีแต่งงานกันตามประเพณี การกระทำเช่นนี้ถือว่าถูกต้องตามประเพณีข้อใด
3. อรุณศรีได้รับเชิญไปงานเลี้ยงแห่งหนึ่ง ขณะรับประทานอาหารเสร็จแล้ว ทายความอันมาก อรุณศรีจึงเรอออกมาเสียงดัง ทุกคนในกลุ่มต่างก็มองหน้ากันแล้วยิ้ม นักเรียนคิดว่า การแสดงกิริยาเช่นนี้ น่าจะถูกตำหนิตามประเพณีข้อใด
4. นายสุรินทร์สวมเสื้อสีชมพูไปในงานเผาศพคุณพ่อของเพื่อน นักเรียนคิดว่า การกระทำของนายสุรินทร์ควรจะถูกดูหมิ่นหรือถูกตำหนิตามประเพณีข้อใด
5. กัลยาณีชอบพุทธศาสนา ทำบุญในเทศกาลต่าง ๆ มีโคชาด ซึ่งถือว่าเป็นระเบียบประเพณีที่กระทำสืบต่อกันมา การกระทำของกัลยาณีอยู่ในประเพณีข้อใด
6. พิศาลกับนารีพากันไปเที่ยวบ้านสมดัง ซึ่งเป็นเพื่อนสนิท แต่เพื่อนทั้งสองไม่เคยยกมือไหว้คุณพ่อคุณแม่และพี่ของสมดังเลย การกระทำของพิศาลกับนารีไม่เหมาะสมตามประเพณีข้อใด
7. นางสาวไลดาชอบลูกเลี้ยงไว้ในห้องมืด ปล่อยให้หอคยารอคอยนำเงินเด็กได้รับอันตราย เหตุมาจาก ค.ณ. นงนุช ไม่เผื่อใจหนีไปเล่นกับเพื่อน การกระทำเช่นนี้ของนางสาวไลดา เป็นการกระทำผิดตามประเพณีข้อใด
8. นางมะลิและนายสมพร มีบุตร 3 คน ได้ทำพิธีบวชชีวิธวัธและโกนผมไฟลูกทุกคน ตามประเพณีสืบต่อกันมา ทั้งสองได้กระทำตามประเพณีข้อใด

9. นายสมหมายถูกไล่ออกจากโรงเรียนเพราะติดกัญชา และรักต่อยกกับเพื่อนเป็นประจำ
 อยู่บ้านไม่เคยช่วยพ่อแม่ทำงานนอกเที่ยว กลับบ้านดึก ๆ เป็นนิสัย ได้ขอเงินมารดา
 ซึ่งขณะนั้นกำลังทำขนมไปขายตลาด ด้วยความไม่โหดงสุริยบุญเป็นมารดาจึงใช้ไม่ได้
 นายสมศักดิ์ถนอมมารดาอย่างแรงจนขวางฝาหลบไป การกระทำของนายสมหมายกระทำผิด
 ประเพณีข้อใด
10. นายอำนาจกับนายศักดิ์คบคิดวางแผนชิงทรัพย์เงินมาเพราะพิษสุราไปฆ่า เพราะหวัง
 เงินมาเป็นกิจศพของพ่อ นักเรียนคิดว่ากรกระทำของบุคคลทั้งสองกระทำผิดประเพณี
 ข้อใด

บัตร เสนอคำตอบ

1. จารึกประเพณี
2. ขนบประเพณี
3. ธรรมเนียมประเพณี
4. ธรรมเนียมประเพณี
5. ขนบประเพณี
6. ธรรมเนียมประเพณี
7. จารึกประเพณี
8. ขนบประเพณี
9. จารึกประเพณี
10. จารึกประเพณี

ขอความที่ให้นักเรียนฟังจากเทพ

เรื่องความสำคัญของประเพณี

ประเพณีเกิดจากความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ เช่น อำนาจของดินฟ้าอากาศ และเหตุการณ์เกิดขึ้นโดยไม่เห็นเหตุต่าง ๆ มนุษย์ยอมเกลี้ยกล่อมและรักสุขเป็นธรรมดา ฉะนั้น เมื่อมีภัยพิบัติเกิดขึ้น ก็งวอขอความช่วยเหลือต่อสิ่งตนเชื่อว่า จะช่วยให้ได้เมื่อ พ้นภัยก็แสดงความรื่นเริงร่าเริงต่อสิ่งนั้น ๆ การบูชาคุณให้เป็นสิริมงคลแก่ตนตามความศรัทธา ความเชื่อในกาลสมัยนั้น ๆ เช่น สมัยที่เราเชื่อในอำนาจของผี เราก็จัดการบอกกล่าว แลกเปลี่ยนกับผี ดังเช่น โยนกระดิ่งในเวลาเด็กเกิดแล้ว มาบัดนี้เราไม่เชื่อในอำนาจของผี เราก็เลิกการโยนกระดิ่งเสีย และแทกยัมบางคนก็เห็นว่าผีมีอำนาจจริงหรือไม่ก็ตาม เมื่อ กระทำเช่นเคยทำมานั้น ก็เป็นการมุ่งให้เด็กพ้นภัย ซึ่งเป็นสิ่งที่ปรารถนาของตนก็เป็นการควร ทำเพราะไม่ เป็นการเสียหายแต่อย่างใด นอกจากนั้นประเพณียังเป็นสิ่งที่บอกคุณธรรม ความ เจริญของชนหมู่หนึ่ง ชชาติหนึ่งได้เป็นอย่างดี ความนิยมชนนี้ ๆ ใครจักคุณค่าความดีงามและ คิดตอบคอบหาสมาคมกับมนุษย์ชาติใดมาได้อย่างไร เมื่อไร จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะพึง รักษาไว้เพื่อพิสูจน์ความเจริญของชนนั้นเอง คอยเหตุในชาติที่เจริญแล้วจึงนิยมการรักษา ขนบธรรมเนียมแบบแผน อันรวมเรียกเป็นคำเดียวว่า "ประเพณี" ไว้ให้มั่นคง เพื่อจะได้มี ความภาคภูมิใจและอาศัยรักในความเจริญของตนที่ได้มีมาแล้วในหนหลังให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

ประเพณีเป็นระเบียบแบบแผนที่เป็นแก่นของสังคม ซึ่งบรรพบุรุษได้ช่วยกันคิดสร้างสม และถ่ายทอดสืบต่อมาจนถึงคนไทยรุ่นปัจจุบัน ประเพณีไทยจึงเป็นมรดกอันล้ำค่าทางวัฒนธรรม ควรที่คนไทยจะศึกษาหาความรู้และควรรักษาไว้ให้นานเท่านาน ทั้งนี้เพราะ

1. ประเพณีช่วยโอบน้อมในชาติประเพณีถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ทำให้เกิด ความสงวนในสังคม
2. ประเพณีเป็นเครื่องผูกจิตใจชนในชาติให้เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่เกิดการแบ่งแยกเป็นพวกเป็นเหล่า
3. ประเพณีเป็นเครื่องหมายแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ

4. ประเพณีเป็นวัฒนธรรมประจำชาติ ช่วยสะท้อนให้เห็นถึงวิถีทางการทางวัฒนธรรมและแสดงถึงความรุ่งเรืองของชาติ

5. ประเพณีเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงสภาพของชีวิต ความเชื่อและจิตใจของคนทั้งในอดีตและปัจจุบัน ทำให้เกิดความเข้าใจอันดีกับตนเองเพื่อนร่วมชาติ

ปฏิบัติการกรม

เมื่อนักเรียนได้ฟังถึงความสำคัญของประเพณีต่อสังคมและประเทศชาติแล้ว
ให้นักเรียนปฏิบัติการรวมกลุ่มโดยแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4 คน แล้วลงมือปฏิบัติการ
ดังนี้

ให้นักเรียนยกตัวอย่างประเพณีที่สำคัญที่นักเรียนรู้จักมา 1 อย่าง
แล้วร่วมกันอภิปรายถึงคุณค่าและความสำคัญของประเพณีนั้นมา
ให้เข้าใจ (ทำในกระดาษคำตอบ)

เอกสารหมายเลข 1.1.3

ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับประเพณี

ภาษากับประเพณีเป็นสิ่งที่เกี่ยวของกันอย่างใกล้ชิด ไม่สามารถที่จะแยกออกจากกันได้
ทั้งนี้ควย เหตุผลสำคัญ คือ

1. ภาษาเป็นตัวแทนของประเพณีเอาไว้ให้ดูหาย ประเพณีบางอย่างมิได้
บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร อาศัยการบอกเล่าจากรุ่นสู่รุ่นสืบทอดกัน เช่น
เด็กไทยจะได้รับการอบรมสั่งสอน เรื่อง "ไปลา มาไหว้" หรือการสั่งสอนบางเรื่อง
ธรรมเนียมการปฏิบัติตัวต่อญาติผู้ใหญ่ซึ่งเป็นอุปการะ โดยก่อนจะออกจากบ้าน เด็กจะต้องลา
พ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ซึ่งเป็นอุปการะ โดยก่อนจะออกจากบ้าน เด็กจะต้องลาพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่
ควยการไหว้หรือกราบ เพื่อเป็นการบอกกล่าวญาติผู้ใหญ่ให้ทราบว่ามีอะไรจะออกไปนอกบ้าน
ซึ่งเมื่อทราบเรื่องแล้วญาติผู้ใหญ่ก็จะอวยพรว่า "ไปดี มาดี นะลูกนะ" ดังนั้น เมื่อเสร็จธุระ
แล้วจะกลับเข้ามาบ้าน เด็กจึงควรจะไปแสดงตนให้ญาติผู้ใหญ่ให้ทราบ ควยการไปไหว้หรือกราบ
อีกครั้ง ทั้งนี้เพราะการไหว้หรือกราบ เป็นวัฒนธรรมทางกิริยามารยาทเกี่ยวกับการแสดง
ความเคารพแบบไทย ๆ ซึ่งมีระเบียบวิธีการไหว้และกราบต่าง ๆ กัน ตามกาลเทศะและ
ฐานะของบุคคล ฉะนั้น การปฏิบัติดังกล่าวนั้นจึงถือเป็นธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม ควรที่อนุชน
ชาวไทยจะพึงยึดถือปฏิบัติสืบต่อไป เพราะการรู้จักแสดงความเคารพกตัญญูเป็นเครื่องหมายถึง
ความเจริญทางวัฒนธรรมทางจิตใจ และการบอกกล่าวกันก็ย่อมเป็นเครื่องแสดงถึงความมีระเบียบ
ระเบียบของสังคมควย นอกจากนี้ยังทำให้ผู้ปกครองทราบว่ามีอะไรหลานของตนคนใด ไปที่ไหน
และกลับมาหรือยัง ส่วนเด็กผู้ไปพบตนก็กล่าว กตัญญูจะได้รับความเอื้อเอ็นดูรักใคร่จาก
ผู้ปกครองยิ่งขึ้น และย่อมได้รับความปลอดภัยเสมอ

มนุษย์เรานอกจากจะใช้ภาษาพูดเป็นตัวแทนของประเพณีแล้ว มนุษย์ยังใช้ภาษาเขียน
เป็นตัวแทนของประเพณีเอาไว้ให้สืบดูอีกควย ประเพณีบางอย่างจึงจับตักไว้ในรูปของตำรา
ที่มีคุณค่าเชื่อถือ สามารถใช้ค้นหาหาหลักฐานประกอบข้อเท็จจริงได้ เช่น ตำราทางรัฐศาสตร์
ของนางนพมาศ พระราชพิธี 12 เดือน พระราชพิธีพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ประเพณีอยู่ตระกูลของเสวียวกุเศศ ประเพณีทำบุญในพุทธศาสนาของ เกษม บุญศรี
เป็นต้น แต่ประเพณีบางอย่างอาจมีตกไว้ในรูปของวรรณคดี ควบถอยคำภาษาที่ไพเราะ
สละสลวย เช่น ทวาทศมาสโคลงกั้น และนิราศเคื่อน เป็นต้น ทั้งนี้เป็นเพราะประเพณี
เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของสังคม บุคคลในสังคมจึงประพฤติปฏิบัติเป็นมรดกตกทอดกันมา
ขณะเดียวกันก็หรืออยู่แถววรรณคดีก็เป็นสมาชิกคนหนึ่งในสังคมด้วย เมื่อกรแต่งหนังสือ
วรรณคดีก็จึงนำเอาแนวทางการปฏิบัติของคนในสังคมที่ตนอยู่ สอดใส่เข้าไปในบทประพันธ์
วรรณคดีจึงเป็นผลิตผลทางภาษาเขียนที่ช่วยสะท้อนถ่ายทอดความนึกคิดของมนุษย์ในสังคมได้
เป็นอย่างดี อีกประการหนึ่ง สมดังคำกล่าวที่ว่า "วรรณคดีของชาติใดย่อมเป็นเสมือน
กระจกเงาที่สะท้อนให้เห็นภาพชีวิตความเป็นอยู่และขนบธรรมเนียมประเพณีของชนชาตินั้น ๆ
"หรือกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า ประเพณีย่อมมีความสัมพันธ์กับวรรณคดี ทั้งนี้เป็นเพราะถ้า
มักจะนิยมเอาเรื่องราวทางขนบธรรมเนียมประเพณีมาสร้างเป็นเนื้อหาของวรรณคดี ดังกล่าว
มาแล้วข้างต้น และเราจะทราบวามรพบูษของเรามีความเป็นอยู่กันอย่างไร มีขนบประเพณี
ดั้งเดิมอย่างไร และมีการเปลี่ยนแปลงมาอย่างไรบ้าง จนกว่าจะกลายรูปมาเป็นประเพณีต่าง ๆ
อย่างในปัจจุบันนี้ ได้จากการอ่านวรรณคดีในสมัยรุ่นเราขึ้นไป เช่น เราจะทราบว่าไทยเรา
มีธรรมเนียมการต้อนรับแขกมาตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว ได้จากการอ่านดูภาพที่พระร่วงที่กล่าว
สอนว่า "ปลูกไมตรีอย่ารูปร่าง สร้างกุศลอย่ารู้อย" หรือในบทละครเรื่องพระร่วง พระราชนิพนธ์
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็กล่าวว่า

“เป็นธรรมเนียมไทยแต่โบราณ ใครมาถึงเรือนชานต้องต้อนรับ
อย่าเลศจิตตามมีและตามเกิด ให้เพลินเพื่อกายากวจะกลับ”

(พระร่วง - พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า)

ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะคนไทยเราถือว่าการรับแขกเป็นการแสดงไมตรีจิตอันสำคัญยิ่ง
เราจึงมีวัฒนธรรมที่วางไว้อย่างมีระเบียบมานานแล้ว ในการต้อนรับแขกนั้นควรจะมีคำพูดที่
แสดงความเห็นอกเห็นใจแขก ไม่ควรคิดเห็นแก่ตัว และการแสดงความห่วงใยในความเป็นอยู่
ของแขกเป็นที่ตั้งด้วย แม้ในการต้อนรับแขกต่างเมืองของพระมหากษัตริย์ ไทยเราก็มีระเบียบ
แบบแผนที่กำหนดไว้อย่างเรียบร้อยว่า จะทรงมีพระราชปฏิสันถาร 3 นัด ซึ่งสรุปได้ใจความว่า

1. ท่าน (ทูตทูต) เดินทางมาสะดวกดีหรือใช้เวลาเดินทางมานานเท่าใด
2. บานเมืองของท่านเป็นฟากทองตามฤดูกาลและชาวกลาบริบูรณ์ดีหรือไม่
ไพรพลเมืองสงบสุขดีหรือไม่
3. พระเจ้าแผ่นดินและพระราชวงศ์ของท่านทรงสบายดีหรือ
ลักษณะกิจการข้างต้นนี้ เราจะเห็นได้อย่างชัดเจนจากการอ่านเอกสารทางขุนแผน
ตามสมเด็จพระพันวษาเสด็จออกกับทูตด้านข้าง ดังความในคำประพันธ์ว่า

ครานพระองค์ทรงเกษ	ชำเลื่องพระเนตรฉายนั้น
เห็นราชทูตมาถวายบังคมคัล	กับทั้งเครื่องสุวรรณมรรคา
จึงตรัสประภาษปราศรัย	มาในป่าไม้ไผ่หนา
กวันจึงถึงพารา	มรรคายากง่ายประการใด
อนึ่งกรุงนาคบุรี	ชาวกลาบริบูรณ์
หรือฝนแดงขาวเพ่งภัย	ศึกเสือเหินไต่ลงบคี
ทั้งองค์พระเจ้าเวียงจันทน์	ทรงธรรมเป็นสุขเกษมศรี
ไม่มีโรคาภัย	อยู่ที่หรืออย่างไรในเวียงจันทน์

2. ภาษาเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นประเพณีของคนในชาติ ทั้งในค่านิยมประเพณี
ธรรมเนียมประเพณี และจารีตประเพณี ซึ่งเราจะอ่านพบขนบธรรมเนียมประเพณีเหล่านี้ได้
จากถ้อยคำภาษาในวรรณคดี เพลงกลอนเด็ก เพลงพื้นเมืองต่าง ๆ และนิทานชาวบ้านอยู่เสมอ
เช่น ตัวอย่างจากวรรณคดี นิราศเคื่อน ของนายผี ซึ่งได้กล่าวถึงขนบประเพณีการทำบุญใน
เทศกาลสารทของคนไทยว่า

ถึงเคื่อนสืบเห็นกันเมื่อวันสารท	ใส่องค์สกลโกธนากระยาหาร
กระยาสารทกลวยไขใส่โถกพาน	พวงขวานถวนตามาชำระ
เจาจนคนพลีสุธัม	แล้วจับจันทน์พันธุริษะ
หยิบข้าวของกระยาสารทใส่บาตรพระ	ธารณะเสร์จสรรพกลับมาเรือน
	นิราศเคื่อน-ของนายผี

ทั้งนี้เพราะ "สารท" เป็นเทศกาลการทำบุญของคนสิ้นเดือน 10 ของไทย ท่านพุทธ
 หลายนิกายต่างตรงกันว่า "สารทเป็นชนมประเพณีไทยที่มีเค้าเนื่องมาจากคติของพราหมณ์
 เพราะเดือน 10 เป็นฤดูที่พืชพันธุ์ธัญญาหาร และผลไม้ของอินเดียนั้นจะเริ่มสุก ประชาชนจึง
 เก็บเกี่ยวพืชพันธุ์ผลไม้เหล่านี้มาสังเวยบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือ เพราะหวังความเป็นสิริมงคล
 ให้แก่ไร่นาและตนเอง ต่อมาพราหมณ์เป็นนักชดถุกะ จึงจัดงานกันอย่างครึกครื้นพร้อมทั้ง
 เพื่อบำเพ็ญกุศลให้แก่ บรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว เขาไปถวาย บรรดาพุทธศาสนิกชนต่าง
 เห็นดีเห็นงามตาม จึงนำพิธีสารทมาดัดแปลงให้เข้ากับคติของพุทธศาสนา โดยถือกันว่า
 การทำบุญถวายของที่มีเพียงปีละครั้ง และทำตั้งแต่แรกเริ่มมีมานั้น โดยคำนึงถึงสิ่งนี้
 ประการหนึ่งก็ให้เป็นเครื่องเตือนใจตนเองว่า เวลาใดปานเลยล่วงมาครั้งปีแล้ว ชีวิต
 ขางหนากลวนแต่ใกล้ความตายเขาไปทุกขณะ คราวที่จะไม่ตั้งอยู่ในความประมาท จะคิดทำ
 การงานสิ่งใดก็ให้รีบจัดการ เสียให้ลุล่วงและประการสุดท้าย คือตอนปลายปีได้ทำบุญเนื่องใน
 เทศกาลตรุษและตอนต้นปีก็ได้ทำบุญเนื่องในเทศกาลสงกรานต์แล้ว เพื่อให้สัมพันธ์กันตอนกลางปี
 จึงควรทำบุญเนื่องในเทศกาลสารทด้วย

ดังนั้น ในตอนเช้าของวันแรก 15 ค่ำ เดือน 10 ชาวบ้านจึงต่างแต่งกายอันสวยงาม
 และจัดหาอาหารคาวหวานที่ใจจัดเตรียมขึ้นตามความพอใจ พร้อมทั้งกระยาสารทและกล้วยไข่
 ไปยังวัดที่ตนประสงค์จะทำบุญตักบาตร เลี้ยงพระในวันสารท สำหรับกระยาสารทนั้นถือกันว่าเป็น
 เป็นอาหารหวานที่ทุกคนจะต้องนำไปถวายพระในเทศกาลสารทไทย อาจใช้ถวายเป็นทาน หรือ
 ใช้ถวายอุทิศถวายให้ก็ได้ ในสมัยก่อนทางวัดจะจัดเตรียมที่สำหรับตั้งบาตรพระไว้โดยเฉพาะ
 เพื่อให้ชาวบ้านนำห่อกระยาสารทมาใส่ลงในบาตรเรียกว่า ตักบาตรธารณะ ดังความที่นายมี
 กลาวได้ไว้ในคำประพันธ์ ส่วนอาหารหวานคาวที่เตรียมมานั้น ชาวบ้านมักจะเอาขึ้นไปถวาย
 บนถาด แต่ในสมัยที่นิยมตักบาตรข้าวและกระยาสารทรวมกันไป อาจจะเป็นเพราะความ
 สะดวกก็เป็นได้ จึงเปลี่ยนเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันนี้ เมื่อตักบาตรเสร็จแล้วก็จะกวาดน้ำอุทิศ
 ส่วนกุศลไปให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เพราะถือตามคติคติเดิมคือ ๆ กันมาว่า ถ้า
 ไม่ได้นำบุญตักบาตรกระยาสารทแล้ว บุญบารายจะได้รับความเดือดร้อนตก ๆ อยาก ๆ
 และจะกล่าวคำสวดเซ่นมาถึงลูกหลาน ดังนั้น เพื่อแสดงความกตัญญูต่อบุพการีที่ล่วงลับไปแล้ว

และเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ผู้ทูลขวัญ คนไทยจึงนิยมทำบุญในเทศกาลสารทจนกลายเป็น
ชนบประเพณีอันดีงามสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน สมควรที่อนุชนรุ่นหลังจะธำรงรักษาชนบประเพณี
อันดีงามนี้สืบต่อไป

อนึ่ง ประเพณีต่าง ๆ ของไทยเรานั้น ถ้าจะกล่าวรวมอย่างทั่ว ๆ ไป ก็อาจถือได้
ว่าเหมือนกันทุกภาค เช่น ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด การตาย ประเพณีแต่งงานเกี่ยวกับชาว
ประเพณีเขาพระยาในเคียนแปก และประเพณีบุญเนื่อง ในเทศกาลตรุษ-สารท และสงกรานต์
ทั้งนี้เพราะทางภูมิประเทศอันเดียวกัน เป็นประเพณีเนื่องด้วยความรู้สึกของ
พหุชนาไร เนื่องด้วยความเชื่อทางศาสนา ทั้งความเชื่อเรื่องบุญคุณ เทวดา ความเชื่อ
จากศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ และเนื่องด้วยความเป็นสิริมงคลแก่สมาชิกในชุมชนนั้น ๆ
แต่ถ้าจะแยกกล่าวเป็นเฉพาะแต่ละดินแต่ละภาคแล้ว ก็จะมีรายละเอียดแตกต่างกันออกไป
ทั้งนี้เพราะแต่ละท้องถิ่นย่อมมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ทางประวัติศาสตร์ และทางสังคม
แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้เพราะแต่ละท้องถิ่นยังมีประเพณี เป็นแบบฉบับและเป็นเอกลักษณ์ของ
สังคมนั้น ๆ อีกด้วย เช่น ประเพณีการดำหัวของชาวไทยภาคเหนือ ประเพณีชักคล่องของ
ชาวไทยภาคอีสาน และประเพณีชักพระของชาวไทยภาคใต้ เป็นต้น

นอกจากถ้อยคำภาษาในวรรณคดีบทกลอนเด็ก และเพลงพื้นเมือง ฯลฯ จะเป็น
เครื่องสะท้อนให้เห็นถึงชนบธรรมเนียมประเพณีของคนในชาติแล้ว หากพิจารณาให้รอบคอบ
จะพบว่า คำพังเพยและสำนวนไทยก็เป็นถ้อยคำอีกภาษาหนึ่งที่จะช่วยสะท้อนให้เห็นถึง
ชนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของคนไทยด้วย ทั้งนี้เพราะที่มาของคำพังเพยและสำนวนไทย
ส่วนใหญ่นั้น ล้วนเกี่ยวข้องกับชนบประเพณีในชีวิตของคนเรา ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย เช่น
ในเรื่องเกี่ยวกับการเกิดนั้น จะมีคำกล่าวว่ "สามวันลูกผี สี่วันลูกคน" ทั้งนี้เป็นเพราะว่า
วิทยาการทางการแพทย์ในสมัยก่อนนั้นยังไม่เจริญเหมือนปัจจุบัน ทารกแรกเกิดที่ตายภายในเวลา
3 วัน จึงมีเป็นจำนวนมาก แต่คนในสมัยก่อนเชื่อกันว่าการที่ทารกตายแต่แรกคลอดนั้น เป็น
เพราะผีที่ปั้นรูปเห็นเด็กแล้วชอบใจ อยากจะเอาไปเลี้ยงเอง จึงทำให้เด็กกลับมาเป็นผี (ลูกผี)
แต่ถ้าไม่ชอบใจผีก็จะปล่อยให้มันตายเลี้ยงเอง (ลูกคน) ดังนั้น หากทารกคนใดมีอายุเกิน
3 วัน ก็เชื่อว่าทารกนั้นพ้นเขตอันตรายจากการเป็นลูกผีมาไคตอนหนึ่งแล้ว พอแม่มักจะแสดง
ความดีใจด้วยการจัดรับขวัญเด็ก หรือเรียกว่า มีพิธีเรียกขวัญให้กลับคืน คนไทยเราจึงมีสำนวนไทย

ที่เกี่ยวกับคำว่า "ขวัญ" มากมาย เช่น เด็กที่ยังเล็กยังตนตระหนกตกใจง่ายเรียกว่า "ขวัญอ่อน" ถ้าเด็กหลงทางหรือตกรั้วเชพเนจรไปในที่ต่าง ๆ ขวัญหนีไม่ไหวก็อาจจะหายไปก็ได้ เรียกว่า "ขวัญหาย" และหากเด็กตกใจขวัญก็จะหนีไปจากตัวเด็กได้ เรียกว่า "ขวัญหนี" เป็นต้น ส่วนประเพณีเกี่ยวกับการบวชนั้น คนไทยเรายึดถือเป็นประเพณีสืบต่อกันมาว่า ชายที่มีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ จะต้องบวชเพื่อศึกษาธรรมเพื่อสืบทอดพระศาสนา และเพื่อนำหลักธรรมมาใช้ดำเนินชีวิตต่อไป นอกจากนี้ยังถือว่า การบวช เป็นการทำบุญอันหนึ่งที่สามารถเมื่อแผนดบุญใหญ่เหนือใคร โดยเฉพาบิณฑบาตของบวช จึงมีสำนวนกล่าวว่า "ชายมาเหลือง" ซึ่งหมายถึงว่า การบวชทำให้พ่อแม่พลอยไคบุญไปด้วย เป็นต้น ส่วนประเพณีเกี่ยวกับการแต่งงาน จะมีสำนวนว่า "คลุมถุงชน" หมายถึง การที่หญิงและชายแต่งงานกันโดยไม่ใคร่รักกันมาก่อน หากแต่ทางผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่ายได้จัดการสู่ขอและตกลงกันเอง "ปลุกเรือนตามใจผู้อยู่ ผูกเรือนตามใจผู้นอน" หมายถึง การที่ผู้ใหญ่ให้โอกาสหญิงและชายได้เอ่อกดูครองตามความพอใจของตนเอง เป็นต้น ส่วนในเรื่องประเพณีเกี่ยวกับการตายนั้น หากเจ้าภาพคนใดจัดงานศพใหญ่โตเพื่อเป็นเกียรติใหญ่ตามจนกระทั่งตนเองต้องเสียเงินอย่างมากมายในการจัดงาน ซึ่งบางรายถึงกับเป็นหนี้เป็นสิน ก็จะมีสำนวนเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า "คนตายขายคนเป็น"

จากตัวอย่างที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ย่อมเป็นหลักฐานยืนยันว่า ภาษาช่วยจรรโลงขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของชาติให้คงไว้ หากเราไม่มีภาษาสำหรับใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารทำความเข้าใจและถ่ายทอดประสบการณ์ซึ่งกันและกันแล้ว เราคงไม่รู้จักและไม่เข้าใจขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในยุคปัจจุบัน และประการสำคัญเราจะไม่สามารถทำให้ขนบธรรมเนียมประเพณีในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตเชื่อมต่อกันได้

บัตรกิจกรรม

1. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและตอบคำถามดังต่อไปนี้

1.1 ภาษากับประเพณีมีความสัมพันธ์กันอย่างไร

1.2 ประเพณีมีส่วนสัมพันธ์กับวรรณคดีหรือวรรณกรรมอย่างไร อธิบาย

พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบด้วย

2. ให้นักเรียนอ่านสุภาษิตสำนวน และคำพังเพยต่อไปนี้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของภาษาที่ช่วยถ่ายทอดประเพณี แล้วช่วยกันพิจารณาว่ามีความเกี่ยวข้องกับประเพณีใด มีความหมายว่าอย่างไร

- ตัวอย่าง
1. ขนทรายเข้าวัด (มาจากประเพณีสงกรานต์ หมายถึง ช่วยทำประโยชน์ให้แก่วรรณ)
 2. กิ่งทองใบหยก
 3. คลมดงชน
 4. คว่ำบาตร
 5. ชายสามโบสถ์
 6. เรือดำในหนองทองจะไปไหน
 7. สามวันดูกันสิวันลูกคน
 8. วุ่นเป็นจุลกฐิน
 9. กรวดน้ำคว่ำขัน
 10. ต้นเตยหักกลักแทนหมัน
 11. ตักบาตรถวายพระ

บัตรเฉลยคำตอบ

(1) แนวการตอบข้อ 1.1

ภาษากับประเพณีมีความสัมพันธ์กันคือ

1. ภาษาเป็นตัวแทนทอดประเพณีไว้ให้ดูหาย ประเพณีบางอย่างอาศัยการบอกเล่าจกจำแล้วประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมา นอกจากการใ้ภาษาพูดเป็นตัวแทนทอดประเพณีแล้ว มนุษย์ยังใช้ภาษาเขียนจดบันทึกประเพณีต่าง ๆ ไว้มากมายในรูปของตำรา หนังสือนานาชนิด ทงทั้งเป็นร้อยกรองและร้อยแก้ว ซึ่งสามารถไขความหาหลักฐานประกอบขอเท็จจริงได้
2. ภาษาเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นประเพณีของคนในชาติ ทั้งในด้านขนบประเพณี ธรรมเนียมประเพณี และจารีตประเพณี ซึ่งมักจะอาบพบขนบธรรมเนียมประเพณีเหล่านั้นได้จากถ้อยคำภาษาในวรรณคดี เพลงกล่อมเด็ก เพลงพื้นเมืองต่าง ๆ และนิทานชาวนานานอยู่เสมอ

แนวตอบข้อ 1.2

ประเพณีส่วนสัมพันธ์กับวรรณคดีหรือวรรณกรรมดังนี้

กวีมักนิยมนำเอาเรื่องราวทางขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติของบุคคลในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ มาสร้างเป็นเนื้อหาของวรรณคดีหรือสอดใส่ไปในบทประพันธ์ของตน ในขณะที่เดียวกันวรรณคดีหรือวรรณกรรมเหล่านั้นจะช่วยสะท้อนถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของบุคคลในสังคมได้เป็นอย่างดี ดังคำกล่าวที่ว่า "วรรณคดีของชาติใดย่อมเป็นเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนให้เห็นภาพชีวิตความเป็นอยู่และขนบธรรมเนียมประเพณีของชนชาตินั้น ๆ" อันจะทำให้ผู้อ่านได้ทราบวามบรรพบุรุษของชนมีความเป็นอยู่อย่างไร มีขนบประเพณีดั้งเดิมอย่างไร และมีเปลี่ยนแปลงมาอย่างไรบ้าง จนกว่าจะกลายรูปมาเป็นประเพณีต่าง ๆ อย่างในปัจจุบัน

(2) แนวทอม

2. กิ่งทองใบหยก มาจากประเพณีการแต่งงาน หมายถึง มีความเหมาะสมกัน
3. คลุมถุงชน มาจากการ เลือกรูปทรงสมัยโบราณที่พ่อแม่เป็นผู้จัดแต่งงานให้ โดยที่เจ้าตัวไม่รู้จักหรือรักกันมาก่อน หมายถึง ลักษณะทั้งสองฝ่ายเผชิญกัน หงที่ไม่เคยเห็น หรือเคยรู้จักกันมาก่อน
4. คว่ำบาตร มาจากพิธีกรรมทางศาสนาที่ส่งประกาศลงโทษคนที่ผิดประทุษร้าย ต่อศาสนาคว่ำการไม่คบ ไม่รับบิณฑบาตร หมายถึง ไม่ยอมคบค้าสมาคมด้วยตนเอง
5. ชายสามโบสถ์ มาจากประเพณีการบวช หมายถึง ผู้ที่บวชมาแล้วถึง 3 คน ไร้พหูเป็นเชิงคำทักท้วงว่าเป็นคนที่ไม่มั่นคง
6. เรือล่มในหนองทองจะไปไหน มาจากประเพณีการแต่งงาน หมายถึง ใน เครือญาติแต่งงานกัน ทำให้ทรัพย์สินรกรกไม่ตกไปไหน
7. สำนวนลูกผีลูกคน มาจากประเพณีการ เกิด หมายถึง เอาเป็นที่แน่นอนไม่ได้
8. วุ่นเป็นจุลกรู้น มาจากประเพณีการทอดกฐินสมัยก่อน หมายถึง ขุณุนุ่นวาย
9. กรวณำควำซัน มาจากประเพณีการทำบุญที่ต้องมีการกรวณนำให้กับผู้ตาย หมายถึง ไม่คบค้าสมาคมด้วย หรือตัดขาดจากกัน
10. ต้นแตกกิ่งก้านแตกหน่อ มาจากประเพณีการบวช หมายถึง แรงรักทำงานไม่ให้เสียเวลา
11. ตักบาตรตามพระ มาจากประเพณีการทำบุญตักบาตร หมายถึง จะทำอะไรแก่ใคร ห่ง ๆ ที่รู้ว่าผู้นั้นเต็มใจรับอยู่แล้ว ยังไปถามว่าจะรับหรือไม่

บทเรียนโมดูลหน่วยที่ 2 เรื่อง ประเพณีภาคกลาง
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

เวลา 4 คาบ

จุดมุ่งหมาย

เมื่อผู้เรียนได้ศึกษาบทเรียนนี้จบแล้ว ผู้เรียนสามารถ

1. อธิบายรายละเอียด ขั้นตอนต่าง ๆ ของประเพณีเกี่ยวกับชีวิตได้
2. บอกประโยชน์และคุณค่าของประเพณีเกี่ยวกับบุคคลและท้องถิ่นได้
3. อธิบายเหตุผลถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชีวิตได้
4. บอกได้ว่าประเพณีจัดขึ้นสะท้อนให้เห็นถึงชีวิตจิตใจของบุคคลในสังคมได้

อย่างไรบ้าง

ความรู้พื้นฐาน

นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีชีวิตในท้องถิ่นของตนเอง และความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชนบทประเทศไทย

การประเมินผลเบื้องต้น

การประเมินผลเบื้องต้น ใช้แบบทดสอบปรนัยเลือกตอบจำนวน 20 ข้อ

กิจกรรมการเรียนรู้

เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถภาพตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ผู้เรียนต้องทำกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ กิจกรรมบังคับและกิจกรรมเลือก ดังนี้

1. กิจกรรมบังคับ (ให้ผู้เรียนทุกคนกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ดังต่อไปนี้)

- 1.1 ทำกิจกรรมกลุ่มโดยการดำคำตอบ จากเอกสารหมายเลข 1, 2 และ 3

เรื่องประเพณีเกี่ยวกับชีวิต (ประเพณีการเกิด การแต่งงาน การตาย)

- 1.2 อภิปรายกลุ่มตามหัวข้อในบัตรกิจกรรม

2. กิจกรรมเลือก (ใหญ่เรียนทุกคนทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไปนี้โดย

1 กิจกรรม)

- 2.1 ศึกษาประเพณีการบวชจากวิดีโอ
- 2.2 ศึกษาประเพณีการแต่งงานจากวิดีโอ
- 2.3 ศึกษาความรู้เกี่ยวกับประเพณีการตาย จากหนังสือต่อไปนี้เล่มใดเล่มหนึ่ง
 - ม.จ.พูนพิพัฒน์ จิตกุล พิธีของทุกคน นวชาตการพิมพ์ หน้า 39 - 64
 - สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ พิธีจัดงานศพแนวประหยศ โรงพิมพ์การศาสนา กรุงเทพฯ 2528, หน้า 2 - 15
 - อนุสรณ์ในงานฉานกิจศพ นายเทียม ชนะชานนท์ ประเพณีการทำศพของไทยสมัยปัจจุบัน รุ่งศิลป์การพิมพ์ กรุงเทพฯ 2523, หน้า 1 - 13
- 2.4 ศึกษาความรู้เกี่ยวกับประเพณีการเกิดจากหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่ง
 - จ.เปี่ยม ประเพณีและพิธีมงคลของไทย สำนักพิมพ์อานวยสาส์น หน้า 37 - 58
 - ม.จ.พูนพิพัฒน์ จิตกุล พิธีของทุกคน นวชาตการพิมพ์ หน้า 1 - 9
- 2.5 เสนอกิจกรรมตามความสนใจ

ดังต่อไปนี้

การประเมินผลหลังการเรียนรู้

1. ตรวจผลงานของนักเรียนทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม
2. สังเกตความสนใจการปฏิบัติงานขณะใหญ่เรียนประกอบกิจกรรมการเรียนรู้
3. ใช้แบบทดสอบปรนัยเลือกตอบจำนวน 20 ข้อ

กิจกรรมจากเอกสารหมายเลข 1

ประเพณีทำศพ

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้โดยค้นหาคำตอบของแต่ละข้อได้จากตำแหน่งที่กำหนดให้

1. การนำดอกไม้ธูปเทียนใส่ในเมื่อผู้ใกล้ตาย แล้วให้กล่าวว่า "พระอรหันต์ ๆ ๆ ๆ" เพื่ออะไร

(คำตอบอยู่ที่ 1 ขอบหน้า 1, 2 และ 3)

2. ในทางพุทธศาสนา การรณรงค์หรืออามาน้ำศพใหญ่เพื่อจุดมุ่งหมายอะไร (คำตอบหน้า 2 - 3 ขอบหน้า 2)

3. การนำเงินใส่ไว้ในปากศพ และไม่เอาไว้ในท่อนเพราะอะไร (คำตอบหน้า 5 ขอบหน้า 1)

4. เพราะอะไรจึงใช้ขี้ผึ้งหรือทองคำแผ่นเป็นแผ่นบาง ๆ ปิดที่หน้าศพ (คำตอบหน้า 5 ขอบหน้า 3)

5. การมัดศพหรือที่เรียกว่าตราสัง เขาทำเป็นวงขัณฑ์ไหมบ้าง และแต่ละวงหมายถึงอะไร

(คำตอบหน้า 6 ขอบหน้า 1 - 2)

6. ในโรงศพเขาทำฟากหรือเผือกไว้ทำไม (คำตอบหน้า 9 ขอบหน้า 1)

7. การทำบันได 4 ชั้น ไว้หลังโลงมีความเชื่ออย่างไร (คำตอบหน้า 11 ขอบหน้า 4)

และบันได 4 ชั้น หมายถึงอะไร

(คำตอบหน้า 11 ขอบหน้า 1)

8. การตั้งศพ นิยมตั้งศีรษะของศพไปทางทิศใด เพราะอะไรจึงหันไปทางทิศนั้น
(คำตอบหน้า 11 ย่อหน้า 2)
9. เหตุใดจึงใช้พระภิกษุ 4 รูป หรือที่เรียกว่าสักรับหนึ่งสวดพระอภิธรรมหน้าศพ
(คำตอบหน้า 13 ย่อหน้า 2)
10. การสวดพระอภิธรรมหน้าศพมีจุดมุ่งหมายเพื่ออะไร
(คำตอบหน้า 14 ช่วงแรก)
11. การสร้างประตูปาเพื่อนำศพออกนอกบ้าน มีความเชื่อทว่าอย่างไร
(คำตอบหน้า 15 ข้อ ค)
12. ก่อนที่จะนำศพไปเผา ต้องนำศพเวียนรอบเชิงตะกอน 3 รอบ หมายถึงอะไร
(คำตอบหน้า 17 ย่อหน้า 2)
13. การเอาน้ำมะพร้าววางหน้าศพ มีความเชื่อทว่าอย่างไร
(คำตอบหน้า 17 ย่อหน้า 5)
14. การเดินสามทาบ แสดงให้เห็นถึงความเชื่ออะไร
(คำตอบหน้า 18 ย่อหน้า 3 - 4)
15. การทำบุญ 7 วัน 50 วัน หรือ 100 วัน มีจุดมุ่งหมายถึงอะไร
(คำตอบหน้า 20 ย่อหน้า 1, 2 และ 3)

โดยคำตอบจากเอกสารหมายเลข 1

1. เพื่อเป็นอุบายอย่างหนึ่งที่ทำให้ใหญ่ไกลตายระลึกถึงเครื่องที่คงาม ทำให้จิตใจเกิดความสงบอันจะเป็นแนวทางไปสู่สุคติ
2. เพื่อแสดงความกตัญญู ความเคารพ และขอขมาโทษแก่ญาติเพื่อให้อภัยจากเวรกรรม
3. เพราะคนแรกก่อนนำเงินไปฝากศพเพื่อเป็นค่าตอบแทนแก่สัปเหร่อ ดังนั้นจึงสะดวกแก่การคนหาและไม่ปะปนกับนำเหลืองศพ
4. เพื่อป้องกันความอูจาด
5. เขาทำเป็น 3 บางส่วนที่คือ เป็นบงแรก บางที่ 2 รัชหัวแม่มือและข้อมือทั้งสองข้าง บางที่ 3 รัชหัวแม่มือและข้อมือทั้งสองข้าง
6. ศพจะใดไม่ติดกับพื้นเพื่อจะไหม้ที่สวนล่างไว้มรรจุเครื่องรับนำเหลือง เพื่อสะดวกเวลาขุดศพออก และเวลาเผา
7. เพื่อให้ญาติพาไปไหว้พระจุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ หมายถึง อริยสัจ 4 ซึ่งถือว่าเป็นทางหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งสาม
8. ทิศตะวันตกหรือทิศใต้
9. เพราะจำนวนพระภิกษุ 4 รูป เป็นจำนวนที่กำหนดอย่างตำแหน่งความเป็นคณะสงฆ์ และเป็นจำนวนที่สะดวกแก่การถวายสังฆทานอุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติ
10. เพื่อเตือนสติผู้ที่มีชีวิตอยู่ให้ดำเนินชีวิตอย่างไม่ประมาท
11. เพื่อไม่ให้วิญญาณกลับมาที่ยังที่เดิมได้
12. หมายถึง ทุกข์ อนิจจัง อนัตตา
13. เชื่อว่าสิ่งสะอาดยกขลังซึ่งโสโครกคือ กุศลกรรมขลังอกุศลกรรมใด
14. เชื่อว่าสัตว์โลกต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในภพทั้งสาม
15. เพื่อเป็นการระลึกถึงและอุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติ

กิจกรรมจากเอกสารหมายเลข 2

ประเพณีการเกิด

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้โดยค้นหาคำตอบของแต่ละข้อได้จากตำแหน่งที่กำหนดให้

1. เหตุใดหรือคติความเชื่ออะไรที่ทำให้คนต้องจัดพิธีกรรมเกี่ยวกับเรื่องการเกิด
(คำตอบหน้า 3 ย่อหน้าสุดท้าย - หน้า 4 ช่วงแรก)
2. ให้นักเรียนบอกเหตุผลที่แท้จริงของเรื่องต่อไปนี้ (คำตอบอยู่หน้า 6 ย่อหน้าสุดท้าย - หน้า 9)
 - 2.1 การห้ามหญิงตั้งครรภ์ไปเผาศพหรือไปเยี่ยมคนไข้เพราะ.....
 - 2.2 การห้ามหญิงตั้งครรภ์เข้าบริเวณพิธีมณฑลสังกรรมสวดมนต์เพราะ.....
 - 2.3 เวลานอนให้คนท้องนอนตะแคงขวา หามนอนหงายเพราะ.....
 - 2.4 เหตุใดจึงห้ามหญิงอาบน้ำหรืออาบน้ำครึ่งกลางคืน.....
 - 2.5 การให้หญิงตั้งครรภ์ออกกำลังกายเพราะ.....
 - 2.6 ห้ามหญิงตั้งครรภ์ฆ่าสัตว์และกล่าวคำเท็จเพราะ.....
3. ไม่น่าเชื่อนักโดยบางที่คนแตกอน่นำมาใช้ในการอยู่ไฟ
(คำตอบหน้า 12 ย่อหน้า 1)
4. วิธีการตัดสายสะดือเด็กใช้อะไรตัด และสายสะดือต้องมียานยาวเท่าใด
(คำตอบหน้า 23 ย่อหน้า 1 และ 2)
5. แตกอนใช้วิธีการอาบน้ำเด็กอย่างไร
(คำตอบหน้า 24 ย่อหน้า 2)
6. เชื่อกันว่าการเอาชายหรือแหคคุมทวารกั้ตายเพื่ออะไร
และการเอาชายหรือแหคคุมทวารกั้เกิดเพื่ออะไร
(คำตอบหน้า 25 ย่อหน้า 1, 2 และ 3)

7. เมื่อเด็กเกิดมาใหม่ ๆ เขาให้กินนมแม่จนไฟนมกับเกลือหนึ่ง แล้วจะลาบลง
ในน้ำผึ้งให้เด็กกินเพื่ออะไร
(คำตอบหน้า 27 ย่อหน้า 2)
8. อาหารที่นิยมให้ผู้ใหญ่รับประทานใดและไรบ้าง
(คำตอบหน้า 31 ย่อหน้าสุดท้าย)
9. เด็กที่เป็นสะอึกคืออะไร
(คำตอบหน้า 33 ย่อหน้า 2)
แต่คนโบราณเชื่อว่าสะอึกเกิดจากอะไร
(คำตอบหน้า 36 ย่อหน้าแรก)
และมีวิธีการแก้ไขหรือรักษาอย่างไร
(คำตอบหน้า 36 ย่อหน้าแรก)
10. การอยู่กระโหลกหลังคลอดมีจุดมุ่งหมายเพื่ออะไร
(คำตอบหน้า 38 ย่อหน้า 1)
11. สมุนไพรอะไรบ้างที่นำมาใช้ในการอยู่กระโหลก
(คำตอบหน้า 37 ย่อหน้า 2)
12. การนวดตามจุดมุ่งหมายเพื่ออะไร
(คำตอบหน้า 40 ย่อหน้า 1)
13. คนไทยเก็บสายสะดือแห้งของทารกไว้ทำไม
(คำตอบหน้า 42 ย่อหน้า 1)
14. แม้อือคือใคร
(คำตอบหน้า 52 ย่อหน้าสุดท้าย)
15. เมื่อเด็กไม่สบายมักกล่าวว่าแม้อือกระทำเอา จะต้องมีการทำพิธีหรือทำพิธีทั้งชาวแม้อือ
ในถิ่นเรณูเล่าสั้น ๆ ว่าเขาทำกันอย่างไร
(คำตอบหน้า 49 ย่อหน้า 2)

16. เมื่อมีอยู่ 7 นางควยกัน นักเรียนมีแม่ชื่ออะไร และมีรูปร่างหน้าตาอย่างไร
(คำตอบหน้า 56 ย่อหน้า 3)
17. เมื่ออายุได้ 1 เดือน พ่อแม่มักจะทำพิธีอะไรให้กับเด็ก และจุดมุ่งหมายของการทำพิธีดังกล่าวเพื่ออะไร
(คำตอบหน้า 61 ย่อหน้าสุดท้าย)
18. เมื่อโกนผมไฟเด็กแล้วเขานำผมไปทำอะไร
(คำตอบหน้า 62 ย่อหน้าแรก)
19. "ไ้เียนเหมือนผัก หนักเหมือนแฟง ให้อยูร้อนเหมือนกอนเส้า เฝ้าร้อนเหมือนแมวควา"
คำถามนี้เขมไซในประเพณีอะไรบาง
(คำตอบหน้า 64 ย่อหน้า 1)
20. เมื่อเด็กอายุได้ราว 3 เดือน ผู้ใหญ่มักเอาขันน้ำเย็นวางบนหลังเด็กทำไม
(คำตอบหน้า 64 ย่อหน้า 2)

เฉลยคำตอบจากเอกสารหมายเลข 2

1. ก. เพื่อเป็นการป้องกันเหตุร้ายที่อาจจะเกิดขึ้นกับหญิงมีครรภ์
 ข. เพื่อให้คลอดง่าย
 ค. เพื่อปกป้องรักษาทารกที่คลอด
2. 2.1 จะทำให้เสียขวัญศรัทธามาก ซึ่งจะทำให้ไม่สบายใจ
 2.2 เชื่อว่าจะทำให้เป็นมดลูกอักเสบ
 2.3 เพราะการนอนหงายจะรู้สึกอึดอัดไม่สบาย
 2.4 เพราะแตกอนัตถ์คึกคัก ท้องอมน้ำไวโซ เพราะไม่มีภาชนะเช่น ตุ่มให้ ไวเพียงพอ
 ถ้าจะอาบนำทองเดินไปอาบที่หาน้ำ มีด ๆ คำ ๆ ซึ่งจะเป็นอันตรายอันเกิดจาก
 ศัตรูร้ายหรือหกลมใด
 2.5 เพื่อไม่ให้ท้องหลวมและไม่ให้ทารกในครรภ์อ้วนมาก จะทำให้คลอดยาก
 2.6 เพื่อต้องการให้มีจิตใจสบาย
3. ไม่มะขาม สแก ทองหลาง (ไม่มะขาม ไมสแก - เป็นถ่านคิมซีเถานอย, ไม่ทองหลาง
 มีคว้นมาก ป้องกันการปวดมดลูกและแก้มือเลือด)
4. ไข่ผิวไม่วอก, มีขนาดยาวเสมอไข่เด็ก
5. ไข่วิธีอาบบนหน้าแข้ง หันหัวเด็กไปทางปลายเท้าขณะที่อาบก็จะคัดแซนซาเด็กด้วย
6. เพื่อป้องกันผีดูดหรือผีพรายมาทำร้ายแม่
 เพื่อป้องกันผีหรือสิ่งร้ายต่าง ๆ มาทำร้ายเด็ก
7. เป็นยาถ่ายสำหรับขับพยาธิที่อยู่ในท้องเด็กแต่กำเนิดออก
8. ปลาแห้งกินชากับเกลือ แกงเลียง
9. ผิดอากาศ เกิดจากการกระทำของผี ต้องเผาสีผึ้งที่มกลิ่นเหม็น
10. ธรรมชาติที่เกิดขึ้นจากการคลอดบุตร บำรุงผิวป้องกันผา
11. เป็ดจอกสมโอ ใบสมบอย วานน้ำ ตะไคร้ ผักบุ้งลอม มะกรูดผลหนึ่งผ่าเป็นสี่เสี้ยว
 เกลือหยิบมือหนึ่ง เป็นตน

12. เป็นการสมานแผลที่เกิดจากการคลอก
13. เชื้อราเกาฬเป็นน้ำกระสายยาใช้ฝนแทรกไปกับยาอื่น ๆ รักษาอาการป่วยหนักที่รักษาด้วยวิธีอื่นไม่หาย แก้พิษแมลงตอยได้
14. คือสีที่มำรงความประจักษ์ที่เพ่งเกิดใหม่
15. ให้นำข้าวสุกปากหม้อ ปั้นเป็น 4 ปั้น ให้โต 4 สี คือสีขาว สีเหลือง สีแดง สีดำ เอาข้าวสีปั้นวางในจานมี ใบชามหรือในกระทง แล้วหยิบทีละก้อนให้ตัวเด็ก 3 ครั้ง พร้อมกล่าวคำฟาคเคราะห์ แล้วนำข้าวกลั่นสีขาว เหลือง แดง ขวางขมหลังคาไป ส่วนกลั่นสีดำวางเข้าใต้ถุนบ้าน ขณะวางให้ร้อง "วู" ญเรียกควย
16. ขึ้นอยู่กับวันเกิดของนักเรียนแต่ละคน
17. โยนผงไฟและทำขวัญ
ต้องการประกาศให้ญาติพี่น้องทราบว่าได้สมรสเพิ่มขึ้นอีก 1 คน
18. เอาไปลอยน้ำ
19. ใช้ในพิธีแต่งงาน และไหวพริบแก่เด็ก
20. เป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่ช่วยให้เด็กได้ช่วยเหลือตนเองได้เวลาคว่ำ

กิจกรรมจากเอกสารหมายเลข 3
ประเพณีการแต่งงาน

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ โดยค้นหาคำตอบของแต่ละข้อได้จากตำแหน่งที่กำหนดให้

1. พิธีแต่งงานจะเริ่มด้วยขั้นตอนใดเป็นขั้นแรก
(คำตอบหน้า 9 - 12)
2. ในขันหมากหมั้นประกอบด้วยอะไรบ้าง
(คำตอบหน้า 17 ย่อหน้าแรก)
3. เพราะเหตุใดจึงถือว่าหมากหมั้นมีความสำคัญในพิธีแต่งงาน
(คำตอบหน้า 23)
4. เครื่องประกอบพิธีหมั้นบรรจุในขันทองหมั้น หรือของหมั้นอื่น ๆ มีอะไรบ้าง
(คำตอบหน้า 27 - 28)
5. ตัวแทนฝ่ายชายและฝ่ายหญิงที่รับผิดชอบในการแต่งงาน เรียกว่าอะไร
(คำตอบหน้า 30 - 31)
6. พิธีหมั้นจัดขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายใดเป็นสำคัญ
(คำตอบหน้า 32 ย่อหน้า 2)
7. เคื่อนอะไรบ้างที่นิยมแต่งงานกัน
(คำตอบหน้า 33 ย่อหน้า 1)
8. ของเล่นคืออะไร เหตุใดจึงต้องมีของเล่นเคื่อนขันหมาก
(คำตอบหน้า 38 - 39)
9. ขันหมากเอกประกอบด้วยอะไรบ้าง
(คำตอบหน้า 39 ย่อหน้า 2)
10. ขันหมากโทหรือขันหมากเลวประกอบด้วยอะไรบ้าง
(คำตอบหน้า 40 ย่อหน้า 1)

11. สิ่งของในชั้นหมากเอกและชั้นหมากโทจะมีมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับอะไร
(คำตอบหน้าที่ 39 - 40)
12. ผาโหวตนำมาพร้อมกับชั้นหมากเอกมีอยู่ 3 สำหรับ สำหรับโหวตใครบ้าง
(คำตอบหน้าที่ 41 ย่อหน้าที่ 3)
13. เที่ยบที่จัดอยู่ในชั้นหมากเอกซึ่งประกอบด้วยเตียงของคารของหวานและอื่น ๆ เขา
นำไปเพื่อจุดมุ่งหมายอะไร
(คำตอบหน้าที่ 43 - 44)
14. ขนมหินยมิไซในพิธีแต่งงาน มีอะไรบ้าง
(คำตอบหน้าที่ 40 - 47)
15. การบิคุประตูลชั้นหมากแต่เดิมใช้กับประตูล
(คำตอบหน้าที่ 55)
มีประตูลอะไรบ้าง

เฉลยคำคมจากเอกสารหมายเลข 3

1. การส่งเขาแก่ไปหาบาท
2. มีหมากคืบทั้งลูก 8 ผล พลุ 4 เรียง บรรจุในขันใบหนึ่ง ขันอีกใบหนึ่งบรรจุทองหมั้น หรือเงินหมั้นของหมั้น
3. คนแตกอนมีหมากพลูไว้ต้อนรับแขกทุกบ้าน จึงถือว่าหมากพลูเป็นเครื่องหมายแสดงไมตรีจิต เวลาเชิญแขกมาจึงได้ให้เด็กนำหมากพลูไปเชิญผู้ใหญ่ฝ่ายเจ้าบ่าว
4. ลูกเล็ก ๆ บรรจุตัวเขียว ขาว เปลือก ขาวตอก งาดำ อย่างละถุง ใบเงิน ใบทอง ใบนาก รองกันชั้น
5. เขาแก่ ซึ่งหมายถึง คนเขาคณแก่ที่มีประสบการณ์ (ไม่ใช่มาจากภาษาจีนว่าเขาเก)
6. เพื่อแสดงความมั่นใจหรือแสดงความแน่นอนว่าจะไม่กลับถอยคืนคำ
7. นิยมแต่งงานเดือน 6 9 12 2 และเดือน 4
8. คือของคาวหวานที่นำไปให้ญาติเมื่อมีงานเลี้ยงพระจะเป็นงานโกนจุก บวชนาค หรืองานอื่น ๆ ก็ได้ เพื่อเป็นการเตือนฝ่ายเจ้าบ่าวให้รู้ว่าควรระยอกขันหมากไปได้เมื่อใด เพราะสมัยก่อนไม่ค่อยมีนาฬิกา
9. ขันบรรจุหมากพลู ขันเงินทุน ขันเงินสินสอด เคียบ พานผ้าไหว
10. ขนมและผลไม้ต่าง ๆ
11. แลวแต่จะตกลงกันทั้งสองฝ่าย
12. ไหวพอมฝ่ายหญิง 2 สำหรับ ไหวพยุยาคายาย 1 สำหรับ
13. สำหรับเขนฝ่ายชาย หรือผีเหยาผีเรือนฝ่ายเจ้าสาว
14. ขนมกง ขนมทองเอก ขนมชะมด ขนมสามเกลอ ขนมโพรงสาม ขนมรังแก ขนมพะพาย และขนมละมุด แต่ปัจจุบันไม่นิยมใช้แล้ว
15. มี 3 ประการ คือ ประทุษย์ ประทุเงิน ประทุทอง

บทเรียนโมดูลหน่วยที่ 3 เรื่อง ประเพณีภาคอีสาน
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

เวลา 3 คาบ

จุดมุ่งหมาย

- เมื่อผู้เรียนได้ศึกษาบทเรียนนี้จบแล้ว ผู้เรียนสามารถ
1. บอกชื่อประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวอีสานได้
2. อธิบายขั้นตอนของประเพณีภาคอีสานได้
3. บอกคุณค่าและประโยชน์ของประเพณีภาคอีสานที่มีต่อท้องถิ่น สังคม ประเทศชาติได้
4. สามารถแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล
5. บอกประโยชน์จากการที่ได้เรียนรู้ประเพณีภาคอีสานได้

ความรู้พื้นฐาน

นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับสภาพภูมิศาสตร์ ความเป็นอยู่ อาชีพของชาวอีสาน มีความรู้เกี่ยวกับประเพณีบางอย่างของชาวอีสาน

การประเมินผลเบื้องต้น

การประเมินผลเบื้องต้น ใช้แบบทดสอบปรนัยเลือกตอบ 15 ข้อ

กิจกรรมการเรียนรู้

เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถภาพตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ผู้เรียนต้องทำกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท คือกิจกรรมบังคับและกิจกรรมเลือก ดังนี้

1. กิจกรรมบังคับ (ให้ผู้เรียนทุกคนกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไปนี้)
- 1.1 ศึกษาประเพณีการทำบุญบั้งไฟจากวีดิโอ (25 นาที) แล้วแบ่งเป็นกลุ่ม

กลุ่มละ 4 คน ทำกิจกรรมตามบัตรคำสั่ง

- 1.2 ศึกษาเพิ่มเติมการเลี้ยงปูดำจากเอกสาร แล้วทำกิจกรรมตามบัตรคำสั่ง
- 1.3 ศึกษาเพิ่มเติมไหลเรือไฟจากวีซีโอ (25 นาที) แล้วแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ

6 คน อภิปรายแสดงความคิดเห็นตามหัวข้อในบัตรกิจกรรม

2. กิจกรรมเลือก (ให้ยูเรียนทุกคนทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไปนี้อย่างน้อย

1 กิจกรรม)

- 2.1 ศึกษาเพิ่มเติมการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา
- 2.2 ศึกษาความรู้เพิ่มเติมภาคอีสานจากมรดกกิจกรรมอย่างน้อย 1 เรื่อง
- 2.3 ศึกษาความรู้เพิ่มเติมภาคอีสาน (อย่างน้อย 1 เรื่อง) จากหนังสือ

วารสารดังต่อไปนี้

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อีสานของเรา กรุงเทพฯ 2528, หน้า 31 - 53
- อ.ส.ท. ภาพชุดเพิ่มเติมการท่องเที่ยว ปีที่ 28 ฉบับที่ 1 หน้า 15 - 16 ปีที่ 26 ฉบับที่ 12 เดือนกรกฎาคม 2529 หน้า 84 - 94 ปีที่ 27 ฉบับที่ 12 เดือนกรกฎาคม 2530 หน้า 34 - 46

2.4 เสนอกิจกรรมตามความสนใจ

การประเมินผลหลังการเรียนรู้

1. ตรวจสอบผลงานนักเรียนทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม
2. สังเกตการปฏิบัติงานของยูเรียนขณะประกอบกิจกรรมการเรียนรู้
3. ใช้แบบทดสอบปรนัยเลือกตอบจำนวน 15 ข้อ

การเรียนรู้ซ่อมเสริม

ครูยูเรียนคนใดไม่ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 80 ให้ยูเรียนปรึกษากับผู้สอน และเลือกกิจกรรมตามที่เราสนใจ หรือคิดกิจกรรมการเรียนรู้ขึ้นใหม่เพื่อให้ยูเรียนได้มีสมรรถภาพตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

บัตรคำสั่ง

1. ให้นักเรียนศึกษาเพิ่มเติมการทำนุบำรุงไฟจากวัสดุ (ประมาณ 25 นาที)
2. ให้นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4 คน ปฏิบัติกิจกรรมจำนวน 2 ข้อ
ตามบัตรกิจกรรม
3. กิจกรรมทุกข้อทำในกระดาษคำตอบ
4. ให้นักเรียนตรวจคำตอบข้อ 1 ได้จากบัตรคำตอบ ส่วนข้อ 2 ครูจะ
ตรวจให้เอง

เนื้อหาสาระจากการศึกษาวิจัย

ประเพณีบุญบั้งไฟ

กำหนดงาน กำหนดวันจัดงานบุญบั้งไฟ จะจัดขึ้นในเดือน 6 - 7 - 8 ตามความจำเป็นในระหว่าง 3 เดือนนี้ โดยชาวบ้านจะประชุมกันจัดให้มีการทำบุญครั้งใหญ่ เรียกว่า บุญบั้งไฟบุญเดือนหกบาง

ความเชื่อ มีตำนานเกี่ยวกับบุญบั้งไฟอยู่หลายเรื่อง ในที่นี้จะกล่าวเพียง 2 เรื่อง คือ

เรื่องที่ 1 เชื่อกันว่าการทำบั้งไฟเพื่อบูชาเทวาอารักษ์แห่งหลักหลักเมืองขอให้ฝนตกทองตามฤดูกาล อันสืบเนื่องจากตำนานว่า พระพรหมกับพญานาคเป็นมิตรกัน ได้สัญญากันว่าปีหนึ่งจะส่งขารถึงกันครั้งหนึ่ง ถ้าปีใดพญานาคสลายศึกก็ให้นำบั้งไฟจุดขึ้นไปบนสวรรค์ เมื่อพระพรหมเห็นบั้งไฟ ถ้าพระพรหมสลายศึกก็จะส่งให้พระพิรุณทำฝนลงมา เมื่อพญานาคเห็นฝนก็จะทราบเรื่องตามสัญญา เหตุนี้จึงจัดทำกันขึ้นในต้นฤดูฝน เป็นงานประเพณีประจำปี คือทำพิธีขอฝนจาก "เทวาอารักษ์แห่งหลักหลักเมือง" นั่นเอง

เรื่องที่ 2 ตามคำเชื่อและนิยายปรัมปราที่ว่า อาณาจักรโคตรบูรณ์ มีพญาขอมปกครองตั้งราชธานีอยู่ที่เมืองหนองหาน (สกลนคร) บางคนว่าหนองหานอยู่ที่กุมภวาปี (อุดรธานี) ซึ่งแต่เดิมฝนฟ้าตกทองตามฤดูกาล ชาวปลาอุกสมบูรณมานาน จนกระทั่งถึงปีหนึ่งฝนแล้ง ชาวกลาในนาคายหมค บุคนพากันออกอยากหิวโหย ทั้งบ้านของผู้คนและสัตว์เลี้ยงล้มตายลงจากพญาขอมจึงประชุมอำมาตย์มนตรีแล้วหาทางแก้ไขโดยพญาขอมออกไปบำเพ็ญศีลภาวนา 3 เดือนก็แก้ไขภัยพิบัติไม่ได้ พญาขอมจึงประกาศว่า ถ้าผู้ใดมีปัญญา สามารถทำให้ฝนตกโลกจะยกนางไอ่ ธิดาผู้เลอโฉม พระมเหศวรพิชิตสงครามนี้จำนวนมิได้ในทองพระคลัง หากผู้ใด

มีสามารถทำได้แม้ทั้งอาชมาอาสาก็จะประหารชีวิต

กาลครั้งนั้นเจ้าเมืองน้อยใหญ่พากันมาชุมนุมหนองหาน จึงมีท้าวผาแดง เจ้าประเทศราชหนุ่ม หลานพญาขอมทรงทราบว่า ที่ฝนฟ้าไม่ตกนั้นเพราะแค้น (เทวดา) ท่านไม่โปรด มีทางแก้ไขคือขอให้ทำบั้งไฟแสนยิงขึ้นไปบนสวรรค์ไปบูชาแดนเสีย พญาขอมจึงประกาศให้ท้าวพญาน้อยใหญ่ทำ

บั้งไฟแสนแข่งกัน ท้าวผาแดงไต่ทำบั้งไฟใหญ่ยิ่งไปไกลหลายพันโยชน์ มีชัยชนะเหนือท้าวพญาทั้งหลาย จึงได้อภิเษกสมรสกับนางไอ่ และเผ่นฟ้าก็ตกลงมาทำให้ชาวปลาอุบสมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง ท้าวผาแดงพานางไอ่กลับบ้านเมือง พญานาคหลงรักนางไอ่ จึงให้โอรสแปลงกายเป็นกระรอก คอยมาลักตัวนางไอ่ไป ท้าวผาแดงโกรธจึงกระรอกคอนยักษ์ ย่างไฟใหญ่คนทั้งเมืองกิน พญานาคโกรธแค้นบันดาลไฟเมืองหนองหานไหม้หลายเป็นหนองน้ำใหญ่ เรียกว่า หนองหาน คนที่กินเนื้อกระรอกพากันตายหมด ผู้คนตกมาจึงถือประเพณีทำบุญบั้งไฟบูชาพระเจาบนฟ้า และเป็นที่ระลึกแก่ท้าวผาแดงผู้ให้กำเนิดบั้งไฟควย

จุดประสงค์ของการเล่นบั้งไฟ

1. เป็นการทำบุญเดือน 6 ในวันวิสาขบูชา
2. เป็นการเล่น "อั้งยี่กริธา" อย่างหนึ่งเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนในหมู่บ้านต่าง ๆ
3. เป็นการทำพิธีขอฝน ตามคติของคนไทยภาคอีสานแต่โบราณกาล ซึ่งเชื่อว่าคนตระกูลบรรพบุรุษของเขาคือฟ้า ซึ่งเรียกกันว่า "แถน" ซึ่งเป็นเทพที่มีความสัมพันธ์กับแผ่นดินหรือโลกอย่างใกล้ชิด (ในคัมภีร์ภูทอกของพราหมณ์ เรียกว่า "เทยาส" แปลว่า ฟ้า ซึ่งเป็นสามีของปฤถวีหรือแผ่นดินโลก) เพราะฉะนั้นเมื่อเกิดฝนแล้ง ไม่ตกต้องตามฤดูกาล มนุษย์ก็ต้องขอความอนุเคราะห์จากฟ้า โดยทำบั้งไฟส่งขึ้นไปให้ถึงแถนหรือฟ้า เป็นการเตือนให้รู้ว่าแผ่นดินโลกขาดฝน ขอให้ส่งฝนลงมา ดังนั้นบั้งไฟจึงมีลักษณะเป็นเสมือนผู้สื่อสาร ระหว่างแผ่นดินโลกกับฟ้า หรือแถน
4. เป็นการคารวะหรือบวงสรวงฟ้าตามธรรมเนียมค่านั่นเอง เมื่อฟ้าได้รับบั้งไฟเป็นการบวงสรวงบูชาแล้ว ก็ยกอำนาจความดีสู่สวัสดิ์แก่ผู้บูชาเป็นการตอบแทน

พิธีกรรม

เมื่อถึงช่วงเดือน 6 - 8 นั้น บ้านที่ประชุมตกลงกันไว้แล้วว่า จะทำบุญบั้งไฟวันใด ก็จะเริ่มซื้อดินประสิวมอบให้เจ้าอาวาสของวัดนั้น เพื่อให้เจ้าอาวาสวัดประชุมสงฆ์ สามเณรจัดทำ บั้งไฟขึ้น ต่อจากนั้นเจ้าอาวาสตำบลที่จะเป็นเจ้าภาพจะออกไปยังตำบลใกล้เคียง ตำบล ผู้รับใบอนุญาตตั้งกล่าวจะจัดเตรียมบั้งไฟและกลองฆาตขบวนตามกำลัง แลอย่างน้อยก็ต้องมีบั้งไฟ มา 1 กระบอกและกลอง 1 คู่ เมื่อใกล้ถึงวันงานก็จัดการปลูกที่ปักไว้วรอม ๆ วัด และจัดเตรียม อาหารไว้เลี้ยงแขกที่จะมาในงาน

ต่อจากนั้นก็เป็นการเตรียมจัดทำบั้งไฟ สำหรับกลวิธีในการทำบั้งไฟนั้นกล่าวกันว่า แลแต่เมื่อคนทำ ใครเมื่อซื้อดินประสิวนั้นก็นำขึ้นไปที่สูงลิบทีเดียวการทำบั้งไฟจะยิ่งขึ้นไปได้ สูงหรือไม่ คนทำเขาใช้ส่วนผสมที่เป็นความลับเฉพาะของตน ไม่ค่อยบอกใคร สูตรโดยทั่ว ๆ ไป คือนำดินประสิวละกัษะมาคั่วผสมกับถ่าน ซึ่งได้มาจากไม้เนื้ออ่อน ขนาดของบั้งไฟนั้นจาก ปริมาณถ่านที่ผสมอยู่ เช่น ถ่านถ่าน 3 ส่วนก็เรียกบั้งไฟถ่านสาม ถ่านถ่าน 4 ส่วนก็เรียกบั้งไฟ ถ่านสี่ เป็นต้น และบั้งไฟขนาดถ่าน 3 - 10 เรียกบั้งไฟน้อยธรรมดา ๆ แต่ถ่านถ่านสิบขึ้นไป เรียกบั้งไฟพญานาคมากการลอยขึ้นไป เรียกบั้งไฟพญานาค แล้วนำส่วนผสมตั้งกลดามารรจุ ลงในกระบอกไม้ไผ่ซึ่งคานหนึ่งปลายเปิด อีกคานหนึ่งปลายปิด (บางที่ชาวบ้านก็เอาท่อเหล็ก มาทำเป็นกระบอกไม้ไผ่) อัดให้แน่นที่สุด การตอกบั้งไฟให้แน่นนั้น จะใช้เวลาานานมาก บางครั้ง ใช้เวลาเป็นแรมเดือน หลังจากนั้นทำการเจาะบั้งไฟโดยใช้เหล็กขนาดเล็กสอดตามที่จะไว้แทง เขาไปในไม้ไผ่ที่อัดแน่นจนทะลุคานบน ต่อจากนั้นก็ประกอบเป็นรูปร่างบั้งไฟตามแบบที่วางไว้ บั้งไฟที่ทำจากท่อเหล็กมักจะพุ่งขึ้นสูงไม่แตกง่าย หากบั้งไฟแตกจะเป็นอันตรายแก่คนที่อยู่ใกล้ ๆ

การทำบุญชาวบ้านจะรวมกันเลี้ยงพระเช้าและเพล เมื่อใดเวลาบ่าย 3 โมง ชาวบ้าน จะแห่บั้งไฟของตนไปรวมกันที่จุดนัดพบ มีการประกวดการแห่บั้งไฟที่เรียกว่า ขบวนแข่ง เมื่อถึง เวลาที่จะจุดบั้งไฟ ถ่านบั้งไฟของใครขึ้นสูง เจ้าของญาคิมิตรจะดีใจ หามชาวบั้งไฟไปรศน์ว่า ถ่านหากไม่ขึ้นก็จะหามชาวบั้งไฟลงปลักโคลน การทำบั้งไฟแล้วแต่เมื่อของชาว ใครทำเก่ง บั้งไฟก็จะขึ้นสูงมาก

บัตรกิจกรรม

- (1) จงตอบคำถามต่อไปนี้ (นักเรียนเลือกคำตอบใดจากบัตรคำตอบที่กำหนดให้ โดยพิจารณาให้ตรงกับคำถามของแต่ละข้อ แล้วเขียนเฉพาะคำตอบลงในกระดาษคำตอบให้ตรงกับหัวข้อคำถาม)

บัตรคำถาม

1. การกำหนดวันจัดงานบุญบั้งไฟ มักจะจัดกันในเดือนอะไร
2. ประเพณีบุญบั้งไฟมีตำนานหรือความเชื่อมาจากเรื่องอะไร
3. จุดมุ่งหมายของการเดินบั้งไฟาคืออะไร
4. เล่าบั้งไฟคือส่วนไหนของบั้งไฟ
5. วัสดุที่นิยมใช้ทำเล่านบั้งไฟคืออะไร
6. คินเป็นพืชสมุนไพรหรือสมุนไพรเรียกว่าอะไร
7. คินเป็นพืชสมุนไพร มีส่วนผสมของวัสดุอะไรบ้าง
8. การเอบบั้งไฟนั้นหมายความว่าอย่างไร
9. บั้งไฟจะขึ้นสูงหรือไม่ขึ้นอยู่กับอะไร
10. พิธีกรรมที่ชาวอีสานมักจะทำไปพร้อมกับประเพณีแห่บั้งไฟคืออะไร
11. ที่เรียกว่าบั้งไฟพญานาค บั้งไฟผีน บั้งไฟแสนนั้น เขาเรียกโดยถืออะไรเป็นเกณฑ์
12. เมื่อบั้งไฟของใครขึ้นสูง เขาจะนำช่างบั้งไฟไปทำอะไร
13. ช่างบั้งไฟที่ถูกโยนลงในน้ำลึกโคลนแสดงว่าบั้งไฟของเขาเป็นอย่างไร

บัตรคำตอบ

ก. บั้งไฟขึ้นหรือขึ้นไม่สูง	จ. เดือน 6 ถึงเดือน 8
ข. กระบอกบั้งไฟ	ฉ. ขอฟัน
ค. รศุนำ	ช. ท้าวผาแดง นางไอ่ พระพรหมกับพระยานาค
ง. หม้อ	ซ. การตกแต่งบั้งไฟ

ณ. ทอเหล็ก ทอเอฟลอน ลำไผ่

ญ. ส่วนผสมกับกระบอก

อุ. บวชนาค สรงน้ำพระ

ฐ. กิน ถาน ถีเกลื้อ กำมะถัน

ฎ. ปริมาณของกินเป็น

(2) ในนักเรียนนอกประโยชน์หรือคุณค่าของประเพณีการทำบุญบังไฟที่มีต่อท้องถิ่นและประเทศชาติ
มาตรา 5 ขอ

2.1

2.2

2.3

2.4

2.5

บัตรคำสั่ง

- (1) ให้นักเรียนอ่านประเพณีการเลี้ยงปู่ตามจากเอกสารหมายเลข 1.1.1
- (2) เมื่ออ่านจบแล้วให้จับคู่กันทำแบบฝึกหัดตามบัตรกิจกรรม
- (3) กิจกรรมทุกข้อทำในกระดานคำตอบ
- (4) เมื่อทำเสร็จเรียบร้อยแล้วให้ตรวจคำตอบได้จากบัตรเฉลยคำตอบ

เอกสารหมายเลข 1.1.1

ประเพณีการเลี้ยงงูตา

งูตา หมายถึง คนสองจำพวกที่เป็นบุตรของชาวอีสาน คำว่า งู หมายถึง งูและงา ที่เป็นพ่อแม่ของพ่อ คำว่า ตา หมายถึง ตาและยายที่เป็นพ่อแม่ของแม่ เมื่อบรรพบุรุษสองสายนี้ ล่วงลับไปนานหลายชั่วคน จนไม่สามารถจำชื่อได้ ดูกหลานรุ่นหลัง ๆ จึงเรียกเป็นกลาง ๆ ว่า งูตา

ทำไมจึงมีการเลี้ยงงูตา การเลี้ยงงูตา เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลส่งไปให้บรรพบุรุษ ที่ล่วงลับไปแล้ว เพราะเมื่อปู่ตามีชีวิตอยู่นั้น ใต้วงคุดงามความดีไว้กับลูกหลานและสังคมมากมาย หลายประการ เช่น ใ้การเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี สะสมสาธารณสมบัติไว้เพื่อลูกหลาน เพื่อแสดงถึงกตัญญูทวดเที จึงมีการเลี้ยงงูตาสืบต่อไปเป็นประเพณี

ประเพณีการเลี้ยงงูตา จะกระทำพร้อมกันทั้งหมู่บ้าน กำหนดเวลาเลี้ยงงูตามักจะกระทำ ระหว่างเดือน 6 - 7 สถานที่เลี้ยงงูตาก็คือ คอนงูตา คอนงูตาเป็นสถานที่ที่ปู่ตาสังสียศอยู่ ชาวบ้านแทบทุกหมู่บ้านจะเลือกป่าไม้ใกล้หมู่บ้านเป็นที่ปลูกหอหรือโสังใหญ่ตาสังสียศอยู่ ภายใน หอนงูตานจะประกอบด้วย รูปปั้นงูตา แทนงูตา ขาตาสชายหญิง รูปปั้นช้าง มา วัว ควาย หอก คาน พวงมาลัย ดอกไม้ ธูปเทียน ผู้ที่ดูแลรักษาหอนงูตา เรียกว่า เข่าจำ คำว่า เข่าจำ มาจากคำว่า ประจำ เข่าจำนอกจากจะมีหน้าที่ดูแลศาลงูตาให้เรียบร้อยเป็นประจำอยู่แล้ว ยังมีหน้าที่อีกอย่างหนึ่งก็คือ เป็นคนกลางในการติดต่อระหว่างงูตากับชาวบ้าน เข่าจำจึงคล้ายกับ ทหารคนสนิทของงูตา ใครทำอะไรผิดประเพณีงูตาก็โกรธจะบอกฝ่ายเข่าจำ ไปขังบุคคลที่กระทำผิด งูตาต้องการให้ชาวบ้านปฏิบัติอย่างไรก็จะบอกผ่านเข่าจำไป ชาวบ้านจะติดต่อกับงูตาโดยตรงไม่ได้

คอนงูตานี้จะเป็นบริเวณป่าสงวนที่ชาวบ้านเคารพกลัวเกรงมาก ใครจะไปตัดโค่นต้นไม้ ยิ่งสัตว์ในเขตคอนงูตาไม่ได้ ทานจะโกรธเพราะถือว่าล่วงเกินบริเวณแทน งูตาจะบันดาลใหญ่ที่ ดวงเกิดขึ้นเป็นไป เช่น เจ็บไข้ไ้ป่วย ประกอบการงานไรผล ดังนั้น การที่ชาวบ้านเคารพงูตา จึงเป็นการอนุรักษ์ป่า และอนุรักษ์สัตว์ในเขตคอนงูตาได้เป็นอย่างดี วันเลี้ยงงูตา ในตอนเช้า ชาวบ้านจะร่วมกันบูรณะคอนงูตาให้เป็นระเบียบ เช่น ช่วยกันถางหญ้า จัดแทนงูตา เปลี่ยน

เครื่องนุ่งห่ม ขอมแซมห่อปุตา เมื่อจะเริ่มพิธีเลี้ยงปุตา เขาจำจะนำเครื่องเซ่นและกระทง
ส่งเคราะห์หว่างบนแทนบูชา เสร็จแล้วเขาจำจะแบ่งอาหารที่ชาวบานนำไปออกเป็น 2 ส่วน
ส่วนหนึ่งให้ลูกหลานนำกลับไปบ้าน อีกส่วนหนึ่งมอบให้ปุตา หลังจากเซ่นปุตาเสร็จแล้วชาวบาน
ก็จะนำน้ำหอมที่บูชาปุตาสาตกัน เพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่าปุตาประทานความร่มเย็นมาให้แล้ว

การนับถือปุตาของชาวอีสานในชนบทยังทำต่อมาอย่างมั่นคง ก่อนที่ชาวบานจะมี
กิจกรรมอะไรรวมกัน เช่น ทำบุญในเทศกาลต่าง ๆ ก็จะบอกกล่าวให้ปุตาทราบ โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งในการทำบุญบั้งไฟ เพื่อขอฝนจะตอกลงไฟไปบูชาปุตาด้วย นอกจากนั้นปุตายังเป็น
หลักยึดมั่นให้ชาวบานประเพณีใหญ่ของตามประเพณี ชาวบานมีความเชื่อว่า หากใครประเพณี
ผิดจารีต ผิดศีลธรรม ปุตาจะโกรธบันดาลให้อันเป็นไป เช่น เกิดโรคระบาดในหมู่บ้าน
ฝนแล้ง ประกอบการงานอย่างไรก็ไม่เป็นผล คนที่ทำผิดต้องขอขมาโดยมีเข่าจำเป็นพิธีกร
จะเห็นได้ว่าแม้จะเป็นบรรพชนที่ล่วงลับไปแล้วหลายช่วงคน ก็ยังเป็นผู้ช่วยรักษาความดีงาม
ในสังคมให้คงอยู่

บัตรกิจกรรม

ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมต่อไปนี้

(1) ให้นักเรียนเติมข้อความเหล่านี้ให้สมบูรณ์

1. "ปู่ตา" ในประเพณีการ เลี้ยงปู่ตาของชาวอีสาน หมายถึง.....
2. "เข่าจำ" คือ.....
3. ระยะเวลาของการประกอบพิธีจะต่างกันระหว่างเดือน.....
4. ชาวอีสานทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วเพื่อ.....
5. สถานที่ปู่ตาส่งสวดอยู่เรียกว่า.....
6. ประเพณีการ เลี้ยงปู่ตาคือ.....
7. สถานที่ที่ชาวอีสานนิยมปลูกหอใหญ่ตามบ้านคือ.....
8. ประเพณีการ เลี้ยงปู่ตา ช่วยให้คนในหมู่บ้านเป็นผู้รู้ถึงความกตัญญูของคนอื่นเพราะ.....
9. ประเพณีการ เลี้ยงปู่ตา ช่วยให้ชาวอีสานถือเป็นหลักยึดมั่นในการประพฤติตนให้
ถูกต้องตามประเพณี หากมีการประพฤตินิยามปู่ตาจะบันดาลให้ เกิด.....

(2) จากเนื้อเรื่องที่อ่านนักเรียนใคร่คิดหรือคิดสอใจอะไรบาง ให้เขียนเป็นข้อ ๆ

(3) ในท้องถิ่นของนักเรียนมีประเพณีใดบ้างที่แสดงออกถึงความกตัญญู เช่นเดียวกับประเพณี
การเลี้ยงปู่ตาของชาวอีสาน จงอธิบาย

บัตรเฉลยคำตอบ

- (1) 1. ปู่ตา หมายถึง คนสองจำพวกที่เป็นบรรพชนของชาวอีสานที่ลี้ภัยไปแล้วหลายชั่วคน จนไม่สามารถที่จะจำชื่อได้ลูกหลานรุ่นหลัง ๆ จึงเรียกเป็นกลาง ๆ ว่าปู่ตา ปู่ หมายถึง ปู่ย่าที่เป็นพ่อแม่ของพ่อ ตา หมายถึง ตายายที่เป็นพ่อแม่ของแม่
2. เฒ่าจำคือ ผู้ที่ดูแลรักษาหอปู่ตาและเป็นคนกลางในการติดต่อระหว่างปู่ตากับชาวบ้าน
3. ประมาณเดือน 6 - 7
4. แสดงถึงความกตัญญูต่อปู่ตา
5. คอนปู่ตา
6. ช่วยอนุรักษ์ป่าและอนุรักษ์สัตว์ ช่วยรักษาสิ่งที่ตั้งอยู่ในสังคมใหญ่อยู่ต่อไป
7. ป่าไม้บริเวณใกล้หมู่บ้าน
8. เพราะเมื่อปู่ตาสีชีวิตอยู่ได้สร้างคุณงามความดีไว้กับลูกหลานและสังคมมากมาย เช่น ให้การอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี สะสมสาธารณสมบัติไว้ให้ลูกหลาน
9. ปู่ตาจะบันทึกลife อันเป็นไป เช่น เกิดโรคระบาดในหมู่บ้าน ฝนแล้ง ประกอบการงานอย่างไรก็ไม่เป็นผล

บัตรคำสั่ง

- (1) ให้นักเรียนศึกษาประเพณีไหลเรือไฟจากวิดีโอ (ประมาณ 25 นาที)
- (2) ให้นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ละ 6 คน รวมนักอภิปรายตามหัวข้อใน
บัตรกิจกรรม
- (3) กิจกรรมทุกข้อทำในกระดาษคำตอบ

ประเพณีไหลเรือไฟ

กำหนดงาน ตรงกันวันบุญออกพรรษา คือวันเพ็ญเดือน 11

ความเป็นมา ไม่มีหลักฐานแน่ชัดถึงความเป็นมาของประเพณี ปรากฏหลักฐานแต่เพียงว่าเป็นประเพณีพื้นเมืองอย่างหนึ่งของจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคอีสาน และไม่ใช่ประเพณีเฉพาะท้องถิ่นของจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง แต่เนื่องจากมีหลักฐานทางเอกสารบ่งว่า จังหวัดภาคอีสานหลายจังหวัดมีการทำเรือไฟคล้าย ๆ กัน แตกต่างกันในแง่คติความเชื่อ เช่น จังหวัดศรีสะเกษเชื่อว่า เป็นการบูชาพระยานาค จังหวัดเลยถือว่า เป็นการบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จังหวัดสกลนคร เป็นการบูชาพระรัตนตรัย จังหวัดนครพนมถือว่า เป็นการบูชารอยพระบาท เช่นเดียวกับจังหวัดหนองคาย จึงเห็นว่ามีแนวความเชื่อคล้ายคลึงกันเป็นส่วนมาก

สิ่งที่น่าสังเกตคือ ประเพณีการทำบุญตามเทศกาลนี้ ทางอีสานใต้ในปัจจุบันเกือบไม่มีแล้ว และประเพณีไหลเรือไฟก็ลงไปไม่ถึง ดังนั้น น่าจะเป็นได้ว่าประเพณีการไหลเรือไฟนี้คงต้องเป็นประเพณีสืบเนื่องมาจากทางตอนเหนือของภาคอีสาน และจากความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของภาคอีสานนั้นเมื่อลกระทบสอดคล้องระหว่างวัฒนธรรมประเพณีด้วย ดังนั้นจะพบว่าสภาพของสังคม ผู้คน การแต่งกาย ภาษา และประเพณีส่วนใหญ่ของหัวเมืองอีสานตอนไปทางคล้ายกับอาณาจักรล้านช้างมากกว่าทางภาคกลางของไทย และเป็นวัฒนธรรมที่เคร่งครัดเฉพาะท้องถิ่น

ในงานประเพณีบุญออกพรรษานี้ ทุกวัดจะจัดสำหรับบูชาพระที่ปไวนาโบสถ์ และบางวัดจะจัดทำที่บูชาพระที่ปเป็นรูปเรือสุพรรณหงส์ สำหรับจุกระบอง (ไต) ตลอดความยาวของเรือเรียกว่า "เรือไฟบก" สำหรับวัดที่มีศรีษะธาตุอยู่ใกล้แม่น้ำ โดยเฉพาะในตัวเมืองอุบลราชธานี ซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำมูล ศรีษะธาตุของวัดต่าง ๆ จะไปประกอบเรือไฟด้วยไม้ไผ่ทำเป็นโครง มีหัวมีท้ายยกขึ้นยาว 10 - 20 วา ตามกำลังความสามัคคี แลวโชทนกลวยมัตติโคโครงเรือ คอยตอกไม้ตลอดแควเรือทั้ง 2 ข้าง มีที่เสียบกระบองหางกัน 2 - 3 คืบ พอถึงเวลาพลอยก็จะจุกระบอง (ไตกระบอง) ไหลวางไล่ แลวพลอยไปตามลำน้ำมูลหนุ่มสาวคนวัดต่าง ๆ ก็จะนั่งเรือเล็กตามไปเชียร์กระบองไม่ให้ดับ ในขณะที่เดียวกันก็ถือโอกาสพูดคุยกัน ร้องเพลงเป็นทีสนุกสนานและจะตามเรือไฟไปจนถึงเกาะกลางแม่น้ำมูล หรือที่เรียกว่า หาดวัดใต้จึงพากันกลับ

สำหรับเครื่องบูชาที่ใส่ไว้ในเหย้าไฟนั้นจะมีดอกไม้ ธูป เทียน ขนมหันต์ (มัต) และพานขาว เพื่อบูชาพระรัตนตรัยและบูชาดวงวิญญาณของบรรพบุรุษด้วย

ประเพณีการไหลเหย้าไฟ และประเพณีท้องถิ่นอื่น ๆ ของภาคอีสานนั้นมาชากช่วง ในตอนที่รัฐบาลประกาศใช้รัฐธรรมนูญไทย และให้ยกเลิกประเพณีบางอย่าง เช่น บุญบั้งไฟ แข่งเรือ ซึ่งน่าจะกระทบกระเทือนต่อประเพณีการไหลเหย้าไฟด้วย

เนื้อหาสาระจากการศึกษาวิจัย

ประเพณีไหลเหย้าไฟ จังหวัดนครพนม

กำหนดงาน งานประเพณีออกพรรษาราว ๆ กลางเดือน 11

วัตถุประสงค์ ประเพณีไหลเหย้าไฟ เป็นประเพณีการลอยกระทงของภาคอีสานโดยเฉพาะ จังหวัดที่ยังมีริมฝั่งแม่น้ำโขง เป็นการลอยกระทงซึ่งผู้เลื่อมใสศรัทธา กระทำร่วมกันเป็นกลุ่ม ๆ มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป เนื่องจากสภาวะการดำรงชีพที่ไม่เหมือนกัน เช่น กลุ่มชนที่มีอาชีพทางกิจกรรมก็ลอยกระทงเพื่อทดแทนพระคุณแม่พระคงคา กลุ่มชนที่ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา ก็ลอยกระทงเพื่อบูชารอยพระพุทธบาทสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กลุ่มชนพื้นเมืองก็ลอยกระทงตามตำนานพื้นบ้านเรื่องแมงกาพรหม ดังนั้น ภายในกระทงเรือจึงบรรจุสิ่งของไม่เหมือนกัน คือเป็นอาหารและเครื่องใช้บาง เป็นดอกไม้ธูปเทียนบาง เป็นรวงข้าวหอมบาง รวมทั้งใช้คายคิม ผูกเป็นต้นกวางบ้าง ทั้งนี้เป็นไปตามความเชื่อของแต่ละคน ซึ่งนับได้ว่าคนไทยนี้ใจงาม มีความกตัญญูต่อกัน แม้ในสิ่งที่เป็นามธรรม

ความเป็นมา เสฐียรโกเศศ เขียนไว้ในหนังสือวัฒนธรรมและประเพณี อ้างตามคำบอกเล่าของพระเถระรูปหนึ่งว่าการลอยกระทงที่หนองคายกลางเดือน 11 ชาวชุมชนต่าง ๆ จะรวมกันสร้างเรือบนตนกล้วยที่เอาไม้เสียบเรียงขนานกันเป็นท่อน ใ้ชาวชุมชนนำขี้ผึ้งมาติดปลายไม้หรือใช้ไม้เรียงเป็นระยะ แล้วช่วยกันเอาเชือกจากออกไปกลางกระแสน้ำ จุดไฟปล่อยให้ลอยไปในเวลากลางคืน เรียกว่า "ไหลเหย้า" และเมื่อลอยไปแล้วมันก็จะถูกคนที่อยู่ในกระแสน้ำเก็บเอา

ไต้จุดไฟเสีย ทำให้กระทงที่ดูสว่างไสวสวยงามนั้นลอยอยู่ในน้ำไม่ไค่นาน ๆ หลายครั้งหลายหน เขาผู้นั้นมีอารมณ์ร่าเริงกับประติมากรรมกระทงเรือก็หมดกำลังใจ ทำให้การไหลเรือไฟจบเขาไป และมาหยุดชะงักในปี 2518 เมื่อประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง อันเป็นผลกระทบทางด้านการเมือง

ต่อมาจังหวัดนครพนม ได้ฟื้นฟูประเพณีไหลเรือไฟขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2526 โดยเทศบาลเมืองนครพนม ได้ประกาศชักชวนส่วนราชการ พ่อค้า สมาคม และชาวนครวัดต่าง ๆ ประติมากรรมเรือไฟด้วยตนกลวย ไม่นิโหรหรือวัสดุอย่างหนึ่งอย่างใดที่สามารถลอยน้ำได้ ให้มีรูปร่างลักษณะเหมือนเรือ มีความยาวไม่น้อยกว่า 6 เมตร และจะประติมากรรมเป็นรูปหงส์ นาค ครุฑ หรือรูปอย่างใดก็ได้ที่คิดว่าสวยงามสง่าประภาคารวังวัดเงินสด และปรากฏว่ามีผู้สนใจส่งเรือไฟเข้าประกวดถึง 52 ลำ ในงานประกวดนั้น เรือไฟที่งดงามจากฝีมืออันประณีตประดับด้วยโคมไฟที่สวยงามสะดุดตาเรียงรายอยู่กลางลำแม่น้ำโขง เป็นภาพที่ประทับใจประทับใจของชาวนครพนม และผู้ที่ไปเที่ยวชมยิ่งนัก

พิธีกรรม ในปี 2527 จังหวัดนครพนมได้กำหนดวันประกวดไหลเรือไฟ ในต้นเดือนตุลาคม ผู้ชนะการประกวดจะได้รับรางวัลเงินสดจากสมาคมเจ้า จังหวัดนครพนม และโล่เกียรตินิยมจากการท่องเที่ยวประเทศไทย โดยจะเริ่มการประกวดโดยการตั้งขบวนจากท้ายเมือง แห่ไปตามถนนสายต่าง ๆ ในเขตเทศบาลเมืองนครพนม ไปสิ้นสุดที่ริมฝั่งแม่น้ำโขง บริเวณหน้าจวนผู้ว่าราชการจังหวัด และก่อนไหลเรือไฟจะมีพิธีทางศาสนา เช่น กราบพระ วัชชีลี และฟังเทศน์ จากนั้นผู้ประกอบพิธีจะกล่าวนำคำบูชาเป็นภาษาบาลี มีความหมายว่า ข้าพเจ้าขอขมาบุญขารอยพระพุทธรูปของพระผู้มีเจ้าอันประเสริฐอันอยู่ ณ หาดทรายแห่งแม่น้ำนี้แทนที่ ทรายที่เปื้อนโคมไฟนี้ ขอจงเป็นไปเพื่อประโยชน์เพื่อความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายตลอดกาลนาน

บัตรกิจกรรม

ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายตามหัวข้อต่อไปนี้

- (1) ประเพณีไหลเรือไฟของชาวอีสานมีคุณค่าทางจิตใจและประเพณีชาติอย่างไรบ้าง
- (2) นักเรียนได้รับประโยชน์และข้อคิดอะไรบางจากการดูวิดีโอเรื่องนี้
- (3) อธิบายขั้นตอนย่อ ๆ ของประเพณีไหลเรือไฟ
- (4) ประเพณีไหลเรือไฟของชาวอีสานคล้ายกับประเพณีอะไรของภาคกลาง และจงเปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่างและคล้ายคลึงกันของประเพณีดังกล่าว

บทเรียนโมดูลหน่วยที่ 4 เรื่อง ประเพณีภาคใต้
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

เวลา 3 คาบ

จุดมุ่งหมาย

- เมื่อผู้เรียนได้ศึกษาบทเรียนนี้จบแล้ว ผู้เรียนสามารถ
1. อธิบายประเพณีภาคใต้ที่รู้จักได้อย่างน้อย 1 ประเพณี
 2. บอกได้ว่าประเพณีภาคใต้ที่รู้จัก สะท้อนให้เห็นชีวิตและจิตใจของชาวใต้ใน
 ค่านิยมใดอย่างถูกต้อง
 3. บอกคุณค่า ประโยชน์ของประเพณีภาคใต้ที่มีต่อท้องถิ่นและประเทศชาติได้ถูกต้อง
 4. อธิบายแสดงความคิดเห็นที่มีต่อประเพณีภาคใต้ได้
 5. อธิบายว่าการเรียนรู้ประเพณีภาคใต้ก่อให้เกิดความเข้าใจ รักใคร่กลมเกลียว
 ในหมู่คนไทยได้อย่างไร

ความรู้พื้นฐาน

นักเรียนมีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชนมประเพณี ประเพณีภาคกลาง ภาคอีสาน

การประเมินผลเบื้องต้น

การประเมินผลเบื้องต้นก่อนการเรียนรู้ ใช้แบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 15 ข้อ

กิจกรรมการเรียนรู้

เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถภาพตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ผู้เรียนต้องทำกิจกรรมการเรียนรู้
 ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ กิจกรรมบังคับและกิจกรรมเลือก ดังนี้

1. กิจกรรมบังคับ (ให้ผู้เรียนทุกคนทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไปนี้)
 - 1.1 ศึกษาประเพณีสักพระจากเอกสาร
 - 1.2 ศึกษาประเพณีแห่ขบวนพระธาตุจากเอกสาร แล้วทำกิจกรรมต่อเนื่อง

- 1.3 ศึกษาประเพณีชิงเปรตจากวีซีดี (25 นาที) แล้วทำกิจกรรมกลุ่มตามคำแนะนำในบัตรคำสั่ง
2. กิจกรรมเลือก (ให้ผู้เรียนทุกคนทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไปนี้อย่างน้อย 1 กิจกรรม)
 - 2.1 ศึกษาประเพณีการกินเจ จ.ภูเก็ต จากวีซีดี หรือประเพณีชักพระ อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี
 - 2.2 ศึกษาความรู้ประเพณีภาคใต้จากบอร์ดกิจกรรมอย่างน้อย 1 ประเพณี
 - 2.3 ศึกษาประเพณีภาคใต้เรื่องใดเรื่องหนึ่งที่นักเรียนสนใจจากหนังสือ
 - สถาบันไทยคดีศึกษา ม.ธรรมศาสตร์ การอนุรักษ์และฟื้นฟูงานเทศกาลประเพณีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในประเทศไทย
 - 2.4 เสนอกิจกรรมใหม่ตามความสนใจ

การประเมินผลหลังการเรียนรู้

1. ตรวจผลงานของนักเรียนทั้งงานบุคคลและงานกลุ่ม
2. สังเกตการปฏิบัติงานขณะที่ผู้เรียนประกอบกิจกรรมการเรียนรู้
3. ใช้แบบทดสอบปรนัยเลือกตอบ จำนวน 15 ข้อ

การเรียนรู้ซ่อมเสริม

สำหรับผู้เรียนคนใดไม่ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 80 ให้ผู้เรียนปรึกษากับผู้สอนและเลือกกิจกรรมตามที่เราสนใจใหม่ หรือคิดกิจกรรมการเรียนรู้ขึ้นใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีสมรรถภาพตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

บทเรียนนี้เป็นการสนทนาระหว่างเพื่อนรวมรุ่น 5 คน คือ
ปรีชา สมศักดิ์ วิชัย ขวฉัตร และสุริย์ นักเรียนลองอ่านดูซิคะว่าบุคคล
เหล่านั้นเขาสนทนาอะไรกัน

กริ่ง ๆ ๆ เสียงโทรศัพท์ดังขึ้น

ฮัลโล ! ขอพูดกับสมศักดิ์ครับ

สมศักดิ์พูดครับ ! อ้าว นั่นปรีชา
เหรอ มีอะไรโทรมาแต่เช้าเชียว?

อยากชวนไปเที่ยววันอาทิตย์ ! อาทิตย์หน้า
เป็นวันออกพรรษา ผมต้องกลับไม่บ้าน
ทำบุญทุกปี ก็อยากชวนพรรคพวกตามไป
เที่ยวบ้านด้วยเพราะเห็นมันกันว่า
อยากจะไปเที่ยวกันไม่ใช่เหรอ !

แล้วจะไปกันเมื่อไหร่ละ?
เรายังไม่รู้เลยว่่าออกพรรษา
นี่ตรงกับวันอะไร?

นี่ไม่ตรงกับวันหยุดเสียด้วย ตรงกับ
วันจันทร์ อังคาร ถ้าไปเราจะต้องลา
หยุดงานสัก 2 วันนะ สำหรับผมเกริ่นลา
พักร้อนไว้แล้ว แต่ไม่รู้ว่่าเพื่อน ๆ จะมี
วันลาหยุดใ้ตรงไหนหรือเปล่า นี่ก็โทรไป
ชวนสุริย์กับจุไรแล้ว แค่ว่าเรามาจัดการ
ไปทางจังหวัด สุริย์รับปากว่่าจะไปด้วย

ดีเหมือนกัน ผมจะ
ได้ลาไปพักผ่อน
กับเขาบ้าง

เออ! แหมอยากให้คุณชวนวิรัชกับเชาวลิตด้วย ก็ว่าจะมีคนไปสัก 4 - 5 คน
ก็พอ ผมจะเอารถไปเองจะได้เที่ยวสะดวกหน่อย กะว่าจะออกจากกรุงเทพฯ
เย็นวันศุกร์แล้วแวะรับเพื่อน ทานข้าวเย็นด้วยกันเลย คาคว่าถึงสุราษฎร์สี่
คี่หัววันเสาร์ พวกเราจะไ้มีเวลาเที่ยวกันมาก ๆ หน่อย ตกคงไปแน่ ๆ นะ

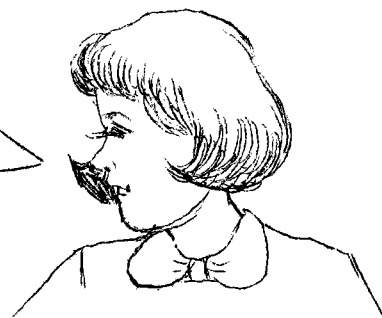
คิดว่าคงไม่มีปัญหาอะไร แล้วจะโทรไปชวนวิรัชกับเชาวลิตให้ เออ!
พี่นั่นมีอะไรที่น่าสนใจให้ดูให้เที่ยวบ้างละ ?

สี่สี่เที่ยวทั้งหลายแหง เราจะเลยไปเที่ยวหาดใหญ่ก่อนก็ได้ พี่นั่นมีน้ำตก
ทะเล ค้างพี่สักคืน ขอนกลับมามีนครฯ แล้วกลับมาทำบุญออกพรรษาที่บ้านผม
งานออกพรรษาที่สุราษฎร์ มีประเพณีที่น่าสนใจเป็นที่รู้จักกันก็คือประเพณีชักพระ
ซึ่งตรงกับวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 เป็นช่วงเวลาออกพรรษาพอดี แต่ที่บ้านผม
มีแต่ประเพณีชักพระทางเรือเท่านั้น เพราะวัดอยู่ติดกับแม่น้ำตาปี เราจะได้กิน
ขนมกันในงานชักพระคราวนี้ละ! เพื่อน

รุ่งต่อมาอีก 3 วัน ปรีชาได้ขับรถไปรับเพื่อน ๆ ตามที่ได้นัดหมายกันไว้
ระหว่างทางก็ได้สนทนากันไปเรื่อย

พี่มาเที่ยวครั้งนี้อยากดูประเพณีชักพระมาก
เพราะไม่เคยได้เห็นสักที มันมีประวัติความ
เป็นมาอย่างไรนะ ? ใครรูบ้าง ?

เราพอรู้มาบ้างว่า ประเพณีนั้นมานานแล้ว สมัยก่อนพวกพราหมณ์ได้นำ
เอาเทวรูปพระอิศวร พระนารายณ์มา ออกมาแต่ในพิธีต่าง ๆ
ต่อมาพวกเราชาวพุทธ ก็เอามาทำตามอย่างบางโดยปรับให้เข้ากับ
เรื่องตอนพระพุทธรูปเจ้าเสด็จกลับจากเทศนาโปรดพุทธมารดาที่
สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ หรือที่เรียกกันว่าชั้นดุสิตนั่นแหละ โดยเสด็จกลับมา
โดยมนุษย์ถึงประตูเมืองสังกัสสะ ในเชาตรุของวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11
จึงเป็นวันออกพรรษาพอดี พุทธบริษัทชาวเมืองต่างก็ปิติยินดี จึงอัญเชิญ
พุทธองค์ขึ้นประทับบนบัลลังก์ที่จัดเตรียมเอาไว้ แล้วช่วยกันแห่แหนไปยัง
ที่ประทับ ชาวพุทธสมัยต่อมาก็เลยถือเอาเหตุการณ์ในช่วงดังกล่าวมา
เป็นประเพณีลากพระหรือชักพระ หรือแห่พระต่อมา

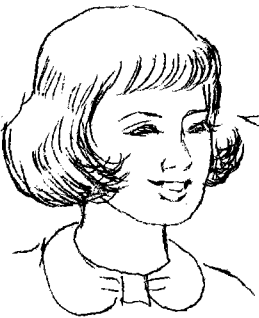

โอโฮโฮ! เธอมีความรู้รอบตัวจริง ๆ นะเขาวลิต
เธอรู้เรื่องนี้มาจากไหน

อ้อ! ไม่เห็นจะน่าถาม
ก็อ่านจากหนังสือซีจะ! เช่นหนังสือ
พุทธประวัติ อ.ส.ท. และหนังสือ
วารสารอื่น ๆ อีกมาก จำไม่ค่อย
จะได้อแล้วเพราะอ่านมากเหลือ
เกิน

นอกจากนี้แล้วชาวบ้านยังนิยมทำบุญ
ถวายการ "ชักคัม" โดยเลียนแบบ
ครั้งที่พระพุทธรูปเจ้าเสด็จจากชั้นดาวดึงส์
ซึ่งประชาชนไปรับเสด็จกันเนืองแน่น
ไม่ว่าจะเข้าไปถวายอาหารแด่พระองค์
ใด จึงใช้วิธีทำชาวคัมชักเขาไปถวาย
แทน เพื่อเป็นพุทธบูชา

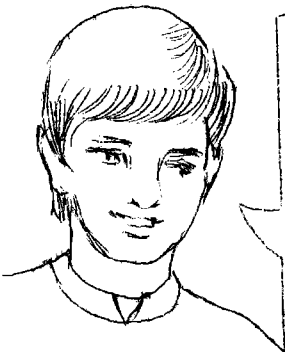
เออ! แล้วเขา
ลากพระกันอย่างไร?
พอบอกได้ไหม?

การลากพระมีอยู่ 2 แบบ คือลากพระทางบกกับลากพระทางน้ำ ลากพระทางบกนิยมทำกันในวัดที่ดอน ๆ ไม่มีแม่น้ำลำคลอง ส่วนวัดที่อยู่ริมน้ำก็จะชักพระทางเรือ ก่อนจะถึงวันชักพระอาทิตย์หนึ่ง ทางวัดก็จะบอกบุญไปทางบ้านให้คนไปรวมกันทำบุญ โดยการตั้งกองร้องเป่า ให้ชาวบ้านมาช่วยกันสร้างเรือพระหรือบุษบกสำหรับชักพระทางบกหรือทางน้ำ

การแต่งเรือชักพระเขาคงแตกต่างกันอย่างไร ? แล้วก็สวยไหม ? ไม่เคยเห็นเลย

สิ่งสำคัญที่สุดในการตกแต่งเรือพระคือ ยอดพนม หรือทางบ้านผมเรียกว่า ยอดนม โดยทำเป็นนั่งร้านเหมือนธรรมาศพระ มียอดสูง ส่วนฐานมักติดกับเรือพระ ตรงกลางทำเป็นชั้นประดิษฐานพระพุทธรูปปางห้ามสมุทร ส่วนยอดตกแต่งลวดลายกนกแบบปราสาทสีมูช แผลมูช แบบบุษบกขุนมนหรือแบบกระพุ้งมือ สลับกับบัวคว่ำบัวหงาย มีรูปพนมเรียงเล็กขึ้นข้างบน แล้วเสียบยอดแบบแปลก ๆ เหมือนปราสาทสวยงามมาก

เรือที่ใช้ลากพระเรียกว่า เรือพระ มักจะทำด้วยไม้ตะเคียนทั้งตน มาตรฐานยาวประมาณ 8 - 10 วา พอถึงพิธีก็นำมาตกแต่งให้สวยงาม

แล้วทางบกละ ? เขาทำกันอย่างไร ?

พาท.นะ ที่ใต้ฉากทางบกเรียกว่า ฐานมา ได้รับการตกแต่งให้สวยงาม
เหมือนกับทางเรือนั่นเอง บนฐานมาทำเป็นรูปหัวพญานาค หางพญานาค
เพื่อให้เหมือนกับภาพที่เสด็จลงมาจากสวรรค์ บนฐานมาจะเป็นที่
ประดิษฐานบุษบกซึ่งเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปอีกทีหนึ่ง

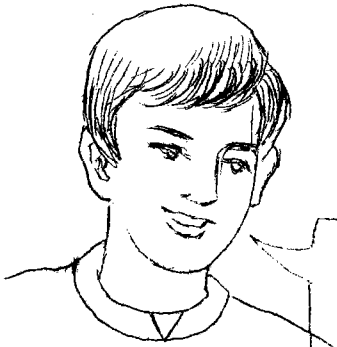

บุษบกคืออะไรกัน ?

บุษบกก็เหมือนกับยอดนม คือ
ถ้าแททางเรือเรียกว่า ยอดนม
แททางบกเรียกว่า บุษบก

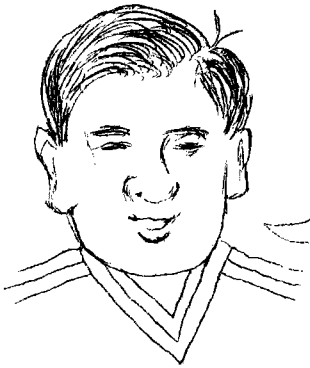
แล้ววิชัยพระหรือฉากพระละ ? เขาทำกันอย่างไร ?

เอาละ! จะเล่าให้ฟังคนเดียว

ตอนเช้าชาวบ้านก็จะเตรียมอาหารไปทำบุญที่วัด ขนมต้ม เป็นอาหารหลักที่ทุกบ้านต้องทำ เสร็จพิธีทำบุญแล้วก็จะอัญเชิญพระพุทธรูปไปประทับที่มณฑก กลองและเครื่องดนตรีก็ระโคมขึ้น พอสายหน่อย ชาวบ้านก็จะมาชุมนุมกันเพื่อที่จะชักพระ ถ้าเป็นทางบก ชาวบ้านก็จะช่วยกันลากหรามาโดยมีเชือกขนาดใหญ่สองเส้นผูกเข้ากับหัวพญานาค เพื่อให้ทุกคนลากหรือชักไปยังที่นัดหมาย ถ้าเป็นทางเรือชาวบ้านก็จะใช้เชือกโยงเรือพระมาไว้กับเรือของตนแล้วช่วยกันพายไปยังที่นัดหมาย เมื่อถึงที่นัดหมายแล้วก็จะมีการสมโภชโดยมีการละเล่นของแต่ละวัด แต่ละหมู่บ้านประกวดแข่งขันกัน เช่น ตกลอง ชักเซโย่ ชักตม หนึ่งตะลุง รำวง มโนhra ถ้าเป็นทางน้ำเขาก็จะมีการแข่งเรือควย สาคำนกั๋นอย่างสนุกสนาน จนถึงเวลาเพล ชาวบ้านก็จะทำบุญเลี้ยงพระแล้วรวบรวมประทานอาหารกัน สำหรับชาวบ้านที่ไม่ได้มาร่วมทำบุญวัด ก็จะทำขนมต้มส่งให้ ขบวนแห่พญานาคของตน ตอนบ่ายจะมีการชักพระกลับวัด เรียกว่า "ชักพระกลับหลัง" ในช่วงนี้จะมีการแข่งชิงเรือกัน ผู้ที่เป็นเจ้าของเรือพระก็จะพยายามแข่งเรือของตนกลับวัด ทางฝ่ายตางก็แข่งชิงเรือพระกัน อย่างสนุกสนาน ฝ่ายแพะต้องจายรางวัลให้ฝ่ายชนะ เมื่อกลับวัดของตนแล้ว ทางฝ่ายก็แยกย้ายกันกลับบ้านและแจกขนมต้มให้กับเพื่อนบ้าน

น่าสนุกจัง แล้วเวลาเขาลองกันเราจะไปร่วมเล่น
กับเขาได้ไหม

ได้สิ! สบายมาก เขายังชอบเสียอีกที่มคนต่างถิ่นไปร่วมสนุก
กับเขามาก ๆ และเป็นที่น่าสนใจอย่างหนึ่ง ที่เวลาชักพระ
กลับวัดมักจะมีฝนตกเสมอ ชาวบ้านเรียกว่า "พระให้หลังฝนตก"

ประเพณีแบบนี้นอกจากจะสนุกสนานแล้ว ยังให้ความสนุกสนาน
รื่นเริงและนำไปสู่ความสามัคคีอีกด้วย เป็นการรักษานบ
ธรรมเนียมประเพณีของเราไว้ได้อย่างดีทีเดียวนะ! ปรีชา

เอ! ตอนนี้เรามาถึงจังหวัดอะไรแล้วนี่ ? ชักหิวแล้วสิ
แะทานอะไรก่อนดีกว่า

นี่คงจะถึงประจวบแล้ว ประเดี๋ยวแะทานอาหาร
ที่สัแยกปฐมพรก็แล้วกัน

อานจบแล้วไซ้ไหมคะ เก่งมากทีเดียว

ตอนคำถามเหล่านี้ดูซิ วาจะเก่งขนาดไหน (ให้เขียนคำตอบลงในกระดาษคำตอบ)

1. กำหนดงานของประเพณีชักพระภาคใต้จัดขึ้นเมื่อใด
2. การทำบุญตักบาตร "ชักตม" คืออย่างไร
3. เรามีความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีชักพระมาวอย่างไร
4. วัตถุประสงค์ของประเพณีชักพระเพื่ออะไร
5. ประเพณีชักพระมีประเภท อะไรบ้าง
6. ส่วนประกอบสำคัญในการลากพระมีอะไรบ้าง
7. ของหลักที่ชาวบ้านจะต่งนำไปทำบุญในวันนั้นคืออะไร
8. งานสมโภชในประเพณีชักพระจะมีขึ้นเมื่อใด
9. ในประเพณีชักพระมีการละเล่นอะไรบ้างที่น่าสนใจ
10. พระพุทธรูปที่นิยมนำมาใช้ในประเพณีชักพระคือพระพุทธรูปแบบใด

เฉลยคำตอบ

1. วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 หรือบางท้องถิ่นที่ลากพระกันในเดือนห้า
2. เป็นการถวายอาหารแก่พระพุทธรูป โดยวิธีทำชาวนซัดเขาไปถวายแทน เพราะไม่สามารถเขาไปถึงพระพุทธรูปได้
3. เป็นการต้อนรับพระพุทธเจ้าหลังจากที่เทศนาโปรดพุทธมารดาที่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์
4. เพื่อเป็นพุทธบูชาเพื่อความสนุกสนานและความสามัคคี
5. 2 ประเภท คือประเพณีชักพระทางน้ำกับทางบก
6. มี เรือพระหรือรานมา ขอดม หรือบุษบก
7. ชนมทม
8. เมื่อเรือพระหรือรานมาของแต่ละถิ่น แต่ละวัด มาพบกันที่จุดนัดหมายแล้ว
9. มีการแข่งขันหลายอย่าง เช่น แข่งเรือ ตีกลอง ชักชะเยอ ชักตม รำวง หนึ่งทะลุง
10. พระพุทธรูปยืน เช่น ปางห้ามสมุทร ปางลีลา เป็นต้น

บัตรคำสั่ง

1. ให้นักเรียนศึกษาประเพณีแห่เทียนพรรษาจากเอกสาร แล้วทำ
กิจกรรมท่อนท้าย
2. กิจกรรมทุกข้อทำในกระดาษคำตอบ
3. แล้วตรวจสอบคำตอบได้จากบัตรเฉลยคำตอบ

ประเพณีแห่ขันชาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช

กำหนดงาน ในรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ กำหนดในวันเพ็ญเดือน 6 หรือวันวิสาขบูชา ต่อมาในรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ทำพิธีในวันเพ็ญเดือน 3 ซึ่งเป็นวันมาฆบูชาด้วย ดังนั้น การแห่ขันชาตุจึงมีทั้งในวันเพ็ญเดือน 3 และวันเพ็ญเดือน 6

ความเป็นมา ปรากฏหลักฐานว่าประเพณีเกิดจากตำนานพระชาตุสมย์พญาสามพี่น้องเป็นใหญ่ในเมืองนครศรีธรรมราช คือพญาศรีธรรมโศกราช จันทรภาพุ และพงหุระ จะทำการสมโภชพระบรมธาตุหลักบ้านหลักเมือง ก่อนวันกำหนดสมโภชพระบรมธาตุไม่วัน คลื่นไคล้ดึกแดง ผืนน้ำมีลายเขียนเป็นรูปเรือราราวในพุทธประวัติที่เรียกกันว่า "พระบุญ" ขึ้นที่หาดปากพนัง ชาวปากพนังได้เก็บสงเขาไปหูลเกล้าถวายพญาศรีธรรมโศกราชเมืองนคร เมื่อได้รับแถบว่า "พระบุญ" พญาศรีธรรมโศกราชก็โปรดเกล้าให้เจ้าพนักงานชัก ทำความสะอาดจนหมดจด แลวดล่ายในผืนน้ำก็ยังเด่นชัดสวยงามมิโคลบเลือน เมื่อชักเสร็จแล้ว ก็ตั้งตากไว้ในพระราชวังและประกาศหาเจ้าของ

ต่อมาปรากฏว่า พระบุญนั้นเป็นของพุทธศาสนิกชนกลุ่มหนึ่งที่ตั้งเรือรอนแรมมาจากเมืองอินทรีปตร ซึ่งกล่าวกันว่าอยู่แถบลุ่มแม่น้ำโขงฝั่งเขมรปัจจุบัน จะนำไปถวายเป็นพุทธบูชา พระเชี้ยวแก้วที่ลังกา แต่เรือโค่นมรสุมแตกทำลายลงในทะเลย่านหน้าเมืองนคร หัวนากลุ่ม พุทธศาสนิกชนกลุ่มนั้นจมน้ำตาย เหลือแต่บริวารรอดชีวิตขึ้นฝั่งได้ประมาณ 10 คน พระบุญจึงถูกคลื่นซัดขึ้นฝั่งปากพนัง

พระยาศรีธรรมโศกราช สดับข่าวนั้นแล้วพิจารณาเห็นว่าพระบุญไม่มีเจ้าของ ประกอบกับบริวารที่รอดชีวิตมาส่งขานินยอม จึงโปรดให้แห่แห่นพระบุญขึ้นนมเจดีย์พระบรมธาตุเมืองนครศรีธรรมราช เป็นพุทธบูชาเสียในครั้งสมโภชพระบรมธาตุคราวนั้น

ดังนั้นจึงเกิดเป็นภารกิจประจำปีของกษัตริย์และเจ้าเมืองนครทุกสมัย ในอันที่จะต้องจัดให้มีการสมโภชพระบรมธาตุและแห่แห่นพระบุญขึ้นนมเจดีย์เป็นพุทธบูชา เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่องค์กษัตริย์หรือเจ้าเมืองเองตลอดจนไพร่บ้านพลเมืองและพืชพันธุ์ธัญญาหารซึ่งชาวเมืองนครศรีธรรมราช เป็นพุทธศาสนิกชนกันนิยมศรัทธารวมถวายอย่างแข็งขันคัมคัมทุกปี ต่อมาจึงกลายเป็นธรรมเนียมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของเมืองนครไป

ในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นสมัยที่เจ้าพระยาสุธรรมมนตรี (พรหม ณ นคร) เป็นเจ้าเมืองพระยาสุธรรมมนตรีนั้น ชาวเมืองนครเรียกว่า "เจ้าพระยานครชนทวน" ท่านเป็นทั้งเจ้าเมืองในระบบเก่าและเป็นผู้วางราชการคนแรกในระบบใหม่ของเมืองนครศรีธรรมราช ท่านเป็นผู้ที่แห่ขึ้นธาตุอย่างเคร่งครัดและได้เปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชน ไกลใกล้ได้เข้าร่วมอย่างคับคั่งเอิกเกริกทุกปีเสมอมา

ขบวน "แห่พืชนธาตุ" ของเจ้าคุณนครชนทวนนั้น นอกจากจะมีผ้าเป็นประธานแล้ว ยังมีสำหรับคัมภีร์คานหาวนและกระบุงกระจาก ตกแต่งด้วยของสดของแห้งปักธงชาติเล็ก ๆ ทุนหัวหามคอนรวมขบวนคู่สวยงาม เป็นแถวยาวเหยียด เพื่อนำไปถวายพระภิกษุสงฆ์ในวัดพระบรมธาตุโดยวิธีสวดภาณกัศย

และแม่เจ้าคุณนครชนทวนสิ้นบุญแล้ว ทายาทของท่านเจ้าคุณยังสืบประเพณี "แห่พืชนธาตุ" ต่อมาอีกหลายปี แม้จะทำโดยมีสืบทอดนิยมพระภูด ชาวนครศรีธรรมราชยังสมทบด้วยศรัทธาเสมอมา การแห่พืชนธาตุโดยมีสืบทอดนิยมพระภูดของทายาทอดีตเจ้าเมืองนคร เพิ่งจะเลิกไปหลังมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. 2475) แต่ยังคงมีพุทธศาสนิกชนปฏิบัติอยู่ในวันเพ็ญเดือน 3 และวันเพ็ญเดือน 6

พิธีกรรม เมื่อถึงกำหนดงานชาวนาจะสละทรัพย์สินตามกำลังมาซื้อผ้าให้ต่อกันเป็นแถวยาวแล้วจับชายผ้าทั้ง 2 ด้าน แห่เป็นขบวนพร้อมเครื่องประโคมแห่ไปพันโอบฐานองค์เจดีย์ บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ในสมัยก่อน แถบผ้าที่นำขึ้นโอบพันฐานเจดีย์พระบรมธาตุ จะต้องนำไปให้ช่างเขียนรูปเขียนภาพเรื่องราวในพุทธประวัติเสียก่อน โดยเขียนเป็นภาพ ๆ ไปตามความยาวของผ้า เริ่มตั้งแต่ประสูติ ตรัสรู้ ปฐมเทศนา และเหตุการณ์สำคัญอื่น ๆ ไปจนถึงปรินิพพานตามลำดับ แถบผ้านี้เรียกว่า "พระปาฏิ"

เมื่อเขียนแถบผ้าเสร็จแล้วก็นิมนต์พระภิกษุไปสวดพระพุทธมนต์ทำพิธีฉลองสมโภชกันเสียวันหนึ่ง รุ่งขึ้นใดเวลากำหนดซึ่งจะเป็นเวลาตอนเพล ก็ตั้งขบวนแห่แห่ไปวัดพระบรมธาตุ เคลื่อนขบวนทั้งนิมนต์บรรดาพระเจดีย์สวดรอบก่อนแล้วจึงนำขึ้นโอบพัน พร้อม ๆ กับพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งนิมนต์มาอยู่ ๗ พระวิหารต้นธาตุจะสวดคณาปริตร และชัยปริตร เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่

หมู่คณะผู้ศรัทธา จากนั้นก็ถวายภัตตาหารเพล ปัจจัยและบริวารอื่น ๆ แก่พระภิกษุสงฆ์ในที่นั้น
ด้วยวิธีสละภักดิ์

ในระยะหลังอาจเนื่องจากวางช้างเขียนมือก็หายาก และการเขียนให้เปล่าด้วย
ศรัทธาไม่ค่อยจะมี ประกอบกับความเป็นอยู่ในสังคมอันสับสนวุ่นวายของปัจจุบันนี้ก็จะถึงเวลา
ไปหมด พุทธศาสนิกชนไม่ได้ให้ช้างเขียนพระพุทธรูปและทำพิธีเฉลิมฉลองสมโภชเค็มที่อย่างแต่ก่อน
การแห่ช้างทางคนต่างแคว และไม่มีสำหรับคาราวานและสละภักดิ์รวมขบวนเช่นแต่ก่อน สำหรับ
ช้างก็ใช้แต่สำหรับปราศจากลวดลายนิยมใช้กันอยู่ 3 สี คือ สีขาว สีแดง และสีเหลือง ช้างจาก
ร้านไหนก็ตั้งขบวนแห่จากร้านนั้นแห่ไปทำทักษิณาวรรตองค์เจดีย์ 3 รอบ แล้วนำเข้าสู่พระวิหาร
มณฑิเลศกรรมณเฑชาวบางเรียกว่า "วิหารพระมา" (มาจากคำว่า "วิหารพระทรงมา")
ต่อจากนั้นเจ้าหน้าที่ของวัดจะขมวดใหญ่เอาไว้ในขบวนเพียงสองสามคนเท่านั้นสมทบกับคนงานของ
วัดนำผ้าขึ้นไปโอบพันเจดีย์ นอกนั้นก็ให้ออกอยู่ข้างล่าง และขณะโอบผ้าก็ไม่มีการนิมนต์พระภิกษุสงฆ์
สวดเหมือนแต่โบราณ ถ้าผู้ศรัทธามากผ้าโอบเจดีย์เหลือ ก็ตัดแบ่งหมั้นเจดีย์บริวารด้วย

บัตรกิจกรรม

ให้นักเรียนอ่านข้อความที่อยู่ด้านซ้ายมือและขวามือ จากนั้นให้นักเรียนจับคู่ข้อความที่มีความสัมพันธ์กัน เกี่ยวข้องกันมากที่สุดไว้ด้วยกัน โดยให้นักเรียนลอกข้อความด้านซ้ายมือก่อน แล้วตามด้วยข้อความด้านขวามือที่เกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์กันลงในกระดาษคำตอบโดยเขียนหัวข้อของข้อความด้านซ้ายมือกำกับไว้ทุกข้อ

1. ฉาพระบรม	ก. การเวียนซ้ายเพื่อเป็นสิริมงคล
2. เริ่มการสมโภชพระบรมธาตุ	ข. อาหารคาวหวานและปัจจัยอื่น ๆ
3. เมืองอินทปัตถ์	ค. ไม่มีการนิมนต์พระมาสดก
4. พระเชษฐาแก้ว	ง. การเวียนขวาเพื่อเป็นสิริมงคล
5. เจดีย์พระบรมธาตุ	จ. เจ้าพระยานครเขตนวน
6. จุดมุ่งหมายของการแห่ขึ้นพระธาตุ	ฉ. ผาสี่แควมีรูปเป็นเรื่องราวในพุทธประวัติ
7. การแห่ขึ้นพระธาตุเกิดจาก	ช. พญาศรีธรรมโศกราช
8. ผู้วางราชการคนแรกของเมืองนครฯ	ซ. ลังกา
9. ถวายควยวิธีสดากถัก	ฌ. แถบดุมแม่น้ำโขงฝั่งเขมรปัจจุบัน
10. ทักขิณาวรรต	ญ. บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า
11. ผาสี่แคว สี่แคว สี่เหลียง	ฎ. ความศรัทธาของเจ้าเมืองและประชาชน
12. การแห่ฉาพระบรมปัจจุบัน	ฏ. ปัจจุบันช่างเขียนฉาพระบรมหายากและไม่มีเวลา เนื่องจากสภาพสังคมเปลี่ยนไป
	ฐ. เป็นพุทธบูชาและสิริมงคลแก่เจ้าเมือง

บัตรเฉลยคำตอบ

1. ฉ. ผาสีแดงมีรูปเป็นเรื่องราวในพุทธประวัติ
2. ข. พญาศรีธรรมโศกราช
3. ฉ. แถบดินแดนน้ำโขงฝั่งเขมรปัจจุบัน
4. ข. สังกา
5. ฉ. บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า
6. ข. เป็นพุทธบูชาและสรีรมงคลแก่เจ้าเมือง
7. ฉ. ความศรัทธาของเจ้าเมืองและประชาชน
8. จ. เจ้าพระยานครชนทวน
9. ข. อาหารคาวหวานและปัจจัยอื่น ๆ
10. ง. การเวียนขวาเพื่อเป็นสิริมงคล
11. ฉ. ปัจจุบันช่างเขียนภาพพระพุทธรูปหายากและไม่มีเวลา เนื่องจากสภาพสังคมเปลี่ยนไป
12. ค. ไม่มีการนิมนต์พระมาสวด

บัตรคำสั่ง

1. ให้นักเรียนศึกษาประเพณีชิงเปรตหรือประเพณีทำบุญวันสารทจากวิดีโอ (25 นาที)
2. เมื่อดูจบแล้วให้แบ่งเป็น 6 กลุ่ม ๆ ละเท่า ๆ กัน
3. อภิปรายรวมกันตามหัวข้อที่ได้รับมอบหมายเพียงกลุ่มละ 1 หัวข้อ
4. ส่งตัวแทนของแต่ละกลุ่มมาสรุปหน้าชั้น กลุ่มละ 5 นาที

เนื้อหาสาระจากการศึกษาวิจัย

ประเพณีทำบุญวันสารทของชาวภาคใต้

คำว่า "สารท" นั้นมาจากภาษาอินเดีย หมายถึง ฤดู ๆ หนึ่ง ภาษาอังกฤษเรียกว่า Autumn หรือฤดูใบไม้ร่วงนั่นเอง ฤดูนี้จะอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหารและเนื่องจากคนในสมัยโบราณส่วนมากมีตลิ่งติดกับน้ำหลาย เช่น เทวคา ภูเก็ ฝึ ปีสาง เป็นต้น จึงมีความเชื่อว่าการทพพันธุ์ธัญญาหาร กองงอกอุดมสมบูรณ์ เนื่องมาจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์บนเรือน้ำนั้น เป็นผู้บันดาลให้เกิดมีขึ้น จึงยึดถือคติที่จะนำผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ครั้งแรกไปเซ่นสังเวย เทวคา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์บนเรือน้ำ และเมื่อมีความเชื่อดังกล่าวมาผสมผสานกับหลักพุทธศาสนาที่ความยึดมั่นในกตัญญูทเวทิจึงมีการปรับเปลี่ยนประเพณีสังเวยสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้นเข้ากับพระพุทธศาสนา โดยเปลี่ยนมาเป็นประเพณีทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้บุพการีชนผู้ล่วงลับไปแล้ว จึงทำให้เกิดประเพณีทำบุญวันสารทเดือนสิบขึ้น ซึ่งในแต่ละจังหวัดก็เรียกชื่อประเพณีนี้แตกต่างกันออกไป เช่น นครศรีธรรมราช เรียกว่า "งานสารทเดือนสิบ" สงขลา เรียกว่า "ทำบุญเดือนสิบ" ชุมพร เรียกว่า "พิธีรับส่งตายาย" พัทลุง เรียกว่า "ประเพณีชิงเปรต" เป็นต้น

ความเป็นมา สำหรับประเพณีทำบุญวันสารทนี้ ชาวภาคใต้ถือเป็นการทำบุญที่สำคัญมากเป็นประเพณีที่ทำต่อเนื่องกันมานานแล้ว ด้วยความเชื่อว่า บุญตายายที่วายชนม์ไปแล้วถ้าไม่มีบาปกรรมติดตัวจะเกิดเป็นมนุษย์อีก แต่ถ้ามียาหนัก จะตกนรกเป็นเปรต ทนทุกข์ทรมานอยู่ในยมโลก มีพญายมบาลควบคุมไว้ แต่ได้รับการปล่อยให้ขึ้นมาในโลกมนุษย์ได้ครั้ง คือในระหว่างเดือนสิบทุกปี เพื่อจะไดพบปะรื่นเริงสนุกสนานกับลูกหลานที่ยังมีชีวิตอยู่ และรับเครื่องอุปโภคบริโภคตลอดถึงส่วนบุญกุศลที่ลูกหลานอุทิศให้ ถ้าขึ้นมาไม่พบลูกหลานคนใดคนหนึ่ง ก็จะเผ่าชะง่อนหาอยู่จนวันที่สุดท้ายที่จะต้องจากไป แล้วเก็บใบหญ้าใบไม้ใส่พวงใส่ห่อกลับไปถวายความพอใจระหว่างทางเดินโรยใบหญ้าใบไม้พวงสาปแช่งลูกหลานไปพาลง เมื่อถึงยมโลกของทุกขทรมานต่อไปอีก ด้วยเหตุนี้ชาวพื้นเมืองทุกครวมครวัจึงต้องไปทำบุญที่วัดระหว่างเดือนสิบถึง 2 วัน เพื่อรับตายาย (บรรพบุรุษ) วันหนึ่ง และส่งตายายอีกวันหนึ่งเป็นประจำทุกปีตลอดมาเพื่อไม่ให้ถูกพญายายสาปแช่ง

กำหนดงาน กำหนดวันรับส่งตายานี้ สำหรับแต่ละจังหวัดกำหนดไว้ตรงกันข้าง คลากเคลื่อนกัน
บาง เช่น จังหวัดชุมพร พัทลุง และสงขลา ฯลฯ กำหนดเดือนสิบแรม 1 ค่ำ จังหวัดพังงา
เดือนสิบแรม 13 ค่ำ และจังหวัดนครศรีธรรมราช เดือนสิบแรม 14 ค่ำ เป็นวันรับตายาน
สวนวันส่งตายานนั้น ใคกำหนดไว้ตรงกันทุกจังหวัด คือเดือนสิบแรม 15 ค่ำ

อันที่จริงวันสารทเดือนสิบนี้มีอยู่ 2 ครั้งคือ ครั้งแรกเริ่มในเดือนสิบวันเพ็ญกลางเดือน
กับครั้งหลังเดือนสิบแรม 15 ค่ำสิ้นเดือน ในครั้งแรกเป็นการต้อนรับเปรต ที่ถือว่าได้รับการ
ปลดปล่อยมาในวันนั้น ครั้งหลังทำเมื่อส่งเปรตที่ตกลไปในรทหกใหม่ตามวิภกรรมในระยะ
ที่เปรตชนได้รับการปลดปล่อยมานานคนแก่ชาติเครื่องในศาสนาจะหาขลุ่ยหลานมิให้ยักตกลปลา
หรือฆ่าสัตว์ทุกชนิดเพราะกลัวว่าจะไปถูกเอาสัตว์ตัวที่เคยเป็นญาติพี่น้องกับเราในชาติก่อนเข้า
การฆ่าสัตว์ทุกชนิดประเภทนี้จะเป็กรรมมาก คือเมื่อมันถูกฆ่าแทนที่จะได้รับบุญกุศลผลอุทิศจาก
ญาติมิตร ก็ต้องรับกัลมัสลไปเลย พิธีบุญในวันสารทแรกกับสารทหลังเหมือน ๆ กัน ฉิดักที่
ครั้งแรกจะหย่อนกว่าครั้งหลังเล็กน้อย

พิธีกรรม ในวันก่อนสารทจะมีการตระเตรียมทำขนมต่าง ๆ ที่จะใช้ทำบุญในเดือนสิบนี้
ขนมเหล่านี้จะต้องมีส่วนผสม 3 ชนิด ปนอยู่ใดแก่ แป้ง น้ำตาล น้ำมันมะพร้าว ขนมเหล่านี้
ล้วนแต่มีความหมายตามความเชื่อของชาวมานังสืบ ดังจะนำมากล่าวต่อไปคือ

ขนมลา ทำเป็นเส้นเพราะถือว่าเปรตชนที่มีของปากขนาดเล็กเท่าธุ้เข็มจะได้กิน
ขนมลาได้ โดยสอดใส่ปากทีละเส้น และสาวลงไปในห้องซึ่งใหญ่กว่าเขา ส่วนขนมชนิดอื่น
ใส่ปากไม่ได้

ขนมทอง (ข้าวพอง) ทำเพื่อให้ญาติพี่น้องที่แก่เฒ่าไม่มีฟัน จะได้กินได้เพราะเพียง
แต่ใส่ปากไม่ต้องเคี้ยวก็จะละลายไปกับน้ำลายทันที

ขนมเจาะหู หรือขนมเบ๊ซึ้ม ทำเพื่อเปรตชนจะได้ใช้ทำแหวนหรือร้อยเป็นพวงมาลัย
กำไลมือ เทา หรือสแตงค

นอกจากนี้ยังมีขนมกระถิน ขนมเทียน ขนมสะบ้า (กลม ๆ เหมือนลูกสะบ้า) ขนมควง
ทำเหมือนตัวควง ขนมจูน (ขนมขี้กบ) ความหมายของขนมประเภทหลังที่ต่างาย ๆ นี้ มี
จุดมุ่งหมายให้เป็นเครื่องประดับและของเล่นสนุกแก่เปรตชนเสียมากกว่า

ขนมเหล่านี้เมื่อจัดเตรียมเสร็จแล้ว เขาจะจัดใส่บาตรพระก่อนรับประทาน ต่อจากนั้นก็นำขนมเหล่านั้นไปให้ปญฺญาทายาย หรือคนแทนนั้นถือ ซึ่งเป็นประเพณีดังกล่าวนี้ทำให้เกิดผลสืบแก่งศกหลายประการ คือ เป็นการเวียนมัจจุที่อยู่ในถิ่นไกล ผลบุญกุศลที่ทำจะส่งไปถึงญาติที่ล่วงลับไปแล้ว และเป็นการทดแทนคุณญาติผู้ใหญ่

ในวันสารทนอกจากจะมีการตักบาตรทำบุญแล้ว จะมีการจัดสำรับกับข้าวและสำรับขนมสารท ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งในงานวันสารทของชาวภาคใต้

การจัดขนมสารทเรียกว่าจัด "หมรับ" (สำรับ) จะใช้ชามกะละมัง ถาด กระเจดเล็กใหญ่ตามสมควร โดยหมรับหนึ่งก็จะจัดสำรับหนึ่ง และมีการประกวดสำรับที่ประดับตกแต่งไต่กิ่งก้านที่สุดสวย ในสำรับจะมีหมาก พู ทุเรียน เคียงแกลง ข้าวสาร ไม่ซีก กล้วยเหียน แล้วยังมีขนมต่างเป็นแผนทาบไว้ ข้างนอกเป็นรูปกระโหลกบาง รูปเจ็กียบาง มีพวงข้าวลัยคล้องแหว่งแต่จะจัด แกล้งหนึ่งที่จะขาดใจคือยอคชงเงิน ซึ่งจะต่อหมรับแบบเจ็กียทรายหรือถูงข้าวสาร ถาสำรับใหม่เงินยอคชงมากกว่าสำรับอื่น มักจะชนะการประกวด เพราะมักจะจัดให้สีแดงออกถึงความสามัคคีของหมรับนั้นด้วย เมื่อจัดสำรับเสร็จจะจัดแหขบวน อาจจะมีบางขบวนมีคนตีระฆังคอง

ส่วนวัดที่นิยมไปทำบุญมักจะเป็นวัดที่เป็นวัดโบราณ เคยผ่านกิจกรรมพญานาค

นอกจากนี้ในวันสารท ชาวนานจะนำธูปของปญฺญาทายาท ไปวัดแล้วไปวางไว้รวม ๆ กัน แล้วนำอาหารคาวหวานและขนมสารท หมากพู ทุเรียน และเงิน (นิยมใช้สตางค์ เงินสลึงหรือเหรียญ 5 บาท) การตั้งของเหล่านี้เรียกว่า "ตั้งเปรต" เสร็จแล้วทุกคนก็ไปฟังพระสวดรับศีลแปด ศีลอุโบสถ ไม่ค่อยนิยมรับศีลหาเพราะเกรงว่าบุญที่จะส่งไปให้เปรตชนจะมีพลังน้อยไป (จึงนิยมรับศีลแปด) รับศีลแล้วก็ถวายสังฆทาน ฟังพระโศภน ในตอนนี้จะต่อขมิ้นสายสิญจน์เชื่อมโยงจากรานเปรตมาถึพระพุทธรูป พอพระท่านโศภนเสร็จลงคำสุดท้ายว่า "ภวนตุเต" เท่านั้น ท่านจะตั้งสายสิญจน์กลับทันที พอถึงตอนเฝ้าบรรดาเด็ก ๆ ที่ยืนล้อมอยู่จะวิ่งขึ้นไปบนรานเปรต เพื่อ "ชิงเปรต" คือ เก็บเงินเยี่ยงขนมซึ่งถือว่าเป็นของเหลือเอนจากปญฺญาทายายวนวายตั้งต้นไปหมด บางวัดปลุกธรรมาเปรตไม่นับคง รานหักลงก็มี บางคนถือว่าการเก็บสตางค์หรือเงินจากรานเปรตใดจะเป็นลาภมาก จะเก็บไว้เป็นขวัญถุงเพื่อให้ร่ำรวยต่อไป บางคนอุทิศให้หลานหรือตนเองป่วย

ออก ๆ แอ๊ด ๆ กันมานานไว้วา "ขอให้หายเถิดจะชิงเปรตใหญ่ๆดู หรือเก็บหมากพลูบนฐานเปรต
 มากิน" บางคนเวลาตั้งเปรตมักเอาอาหารคาวหวานใส่กระทง วางลงในถาด นำไปตั้งเรียงไว้
 ริมกำแพงวัดเป็นแถว ๆ โดยมีเด็ก ๆ คอยเผ่าดูแลอยู่ เรียกวิธีการนี้ว่า ตั้งเปรตนอกวัด
 ด้วยความเชื่อความบรรพบุรุษที่เป็นเปรตบางคนมาไหนมาไม่สามารถจะรับของกินในบริเวณวัดได้
 เมื่อพระฉันเพล เสร็จแล้ว ก็จะบังคับผู้เปรตชน ลูกหลานก็จะรวมเงินกันถวาย
 พระที่บังคับผู้เปรต เมื่อฟังเทศน์จบก็เป็นอันเสร็จพิธี แยกย้ายกันกลับบ้านได้ สำหรับชนมสาวที่จัด
 สำหรับมาจะไม่นำกลับบ้านเลย

น้ัตรกัิการรม

ให้อภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

1. ประเพณีทางภาคใต้ที่นักเรียนรู้จักสะท้อนให้เห็นชีวิตและจิตใจของชาวใต้ในตำบลใดบ้าง
จงอภิปรายให้เห็นชัดๆ
2. การเรียนรู้ประเพณีภาคใต้ก่อให้เกิดความเข้าใจ รักใคร่กลมเกลียวในหมู่คนไทยได้
อย่างไรบ้าง
3. จงบอกถึงคุณค่า ประโยชน์ของประเพณีซึ่งแปรตามต่อท้องถิ่น
4. นักเรียนได้ขบคิดอะไรมาจากการดูวิดีโอเรื่องนี้
5. ในฐานะที่เป็นคนไทยคนหนึ่ง นักเรียนจะช่วยกันรักษาหรืออนุรักษ์ประเพณีไทยอันดีงามของ
ภาคอื่น ๆ และของตนเองไว้ได้อย่างไรบ้าง จงอภิปรายและยกตัวอย่างประกอบ
6. จงวิเคราะห์หาประเพณีซึ่งแปรตของภาคใต้เหมือนหรือคล้ายกับประเพณีอะไรของภาคกลางบ้าง
จงอธิบายลักษณะที่คล้ายกันหรือแตกต่างกันของประเพณีดังกล่าว

บทเรียนโมดูลหน่วยที่ 5 เรื่อง ประเพณีภาคเหนือ
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

เวลา 3 คาบ

จุดมุ่งหมาย

เมื่อผู้เรียนได้ศึกษาบทเรียนนี้จบแล้ว ผู้เรียนสามารถ

1. อธิบายประเพณีภาคเหนือได้อย่างน้อย 1 ประเพณี
2. บอกคุณค่าและประโยชน์ของประเพณีภาคเหนือที่มีต่อท้องถิ่นและประเทศชาติได้
3. อภิปรายแสดงความคิดเห็นที่มีต่อประเพณีภาคเหนือได้อย่างถูกต้อง

มีเหตุผล

4. ยกตัวอย่างประเพณีในท้องถิ่นของคนที่มีความคล้ายกับประเพณีภาคเหนือได้
5. บอกได้ว่าประเพณีภาคเหนือที่นักเรียนรู้จักสะท้อนให้เห็นชีวิตและจิตใจของชาวเหนือในด้านใดบ้าง ได้อย่างถูกต้อง
6. ยกตัวอย่างคำสอนและคติที่แฝงอยู่ในประเพณีภาคเหนือได้ถูกต้อง

ความรู้พื้นฐาน

มีความรู้สภาพทางภูมิศาสตร์ ความเป็นอยู่ อาชีพของชาวเหนือ
 รูประเพณีบางอย่างของชาวเหนือ

การประเมินผลเบื้องต้น

การประเมินผลเบื้องต้นก่อนการเรียนรู้ ใช้แบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ

กิจกรรมการเรียน

เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถภาพตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ผู้เรียนต้องทำกิจกรรมการเรียน ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ กิจกรรมบังคับและกิจกรรมเลือก ดังนี้

1. กิจกรรมบังคับ (ให้นักเรียนทุกคนทำกิจกรรมการเรียนต่อไปนี้)

ศึกษาฐานการเรียนรู้ประเพณีการเอนสรงกรานต์ ประเพณีสงเคราะห์

ประเพณีขันโตก ประเพณีทานข้าวสลาก ประเพณีการแอมสาว - เสียด

การจัดศูนย์การเรียนรู้

ศูนย์ที่	เนื้อหา	สื่อการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	ผลที่ได้รับจากการเรียนรู้
1	ประเพณีการเล่นสงกรานต์	1. บัตรคำสั่ง 2. บัตรเนื้อหา 3. บัตรกิจกรรม 4. รูปภาพประเพณีสงกรานต์	1. นักเรียนอ่านบัตรคำสั่งแล้วปฏิบัติตาม 2. นักเรียนอ่านบัตรเนื้อหาแล้วทำกิจกรรมตามคำแนะนำในบัตรกิจกรรม 3. เขียนคำตอบลงในกระดาษคำตอบ	1. นักเรียนสามารถบอกถึงคุณค่าของประเพณีนี้ได้อย่างถูกต้อง 2. นักเรียนสามารถบอกถึงวิธีการดำรงรักษาประเพณีให้มีความปลอดภัยไปได้อย่างถูกต้อง
2	ประเพณีสงกรานต์	1. บัตรคำสั่ง 2. บัตรกิจกรรม 3. บัตรเนื้อหา 4. บัตรคำ 5. กระดาษคำตอบ	1. นักเรียนอ่านคำสั่งจากบัตรคำสั่ง 2. นักเรียนอ่านบัตรเนื้อหาแล้วปฏิบัติตามคำอธิบายในบัตรกิจกรรม 3. เขียนคำตอบลงในกระดาษคำตอบ	1. นักเรียนสามารถอธิบายถึงวิธีการสงกรานต์อย่างย่อได้ถูกต้อง 2. นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลเกี่ยวกับประเพณีนี้ได้ถูกต้อง

ศูนย์ที่	เนื้อหา	สื่อการเรียน	กิจกรรมการเรียน	ผลที่ได้จากการเรียน
3	ประเพณี ชนโศก	1. บัตรคำสั่ง 2. บัตรเนื้อหา 3. บัตรกิจกรรม 4. รูปภาพแสดง ประเพณี ชนโศก 5. ของชิง รางวัลจาก เกมสนุก 6. บัตรให้ คะแนน 7. กระดาษ คำตอบ	1. นักเรียนอ่าน คำสั่งจากบัตร คำสั่ง 2. นักเรียนอ่าน เนื้อหาจากบัตร เนื้อหา 3. นักเรียนปฏิบัติ กิจกรรมตามคำ แนะนำในบัตร กิจกรรม 4. เขียนคำตอบ ลงในกระดาษ คำตอบ	1. นักเรียนสามารถ บอกถึงลักษณะการ ดำรงชีวิตและอุปนิสัย ของชาวเหนือที่แฝง อยู่ในประเพณีนี้ได้ ถูกต้อง
4	ประเพณี ทานข้าว สลาก	1. บัตรคำสั่ง 2. บัตรกิจกรรม 3. บัตรเนื้อหา 4. กว๊าน (ตะกร้า) แสดงถึง อุปกรณ์ใน การทานข้าว สลาก 5. กระดาษคำ ตอบ	1. นักเรียนอ่านคำ สั่งจากบัตรคำสั่ง 2. นักเรียนอ่าน เนื้อหาจากบัตร เนื้อหา 3. นักเรียนปฏิบัติ กิจกรรมตามคำ แนะนำในบัตร กิจกรรม 4. เขียนคำตอบลง ในกระดาษ คำตอบ	1. นักเรียนสามารถ ยกตัวอย่างประเพณี ในท้องถิ่นของนักเรียน ที่มีลักษณะคล้ายประเพณีนี้ได้ นี้ได้ถูกต้อง 2. นักเรียนสามารถบอกถึง ข้อคิด คำสอนที่แฝงอยู่ ในประเพณีนี้ได้ถูกต้อง

ศูนย์ที่	เนื้อหา	สื่อการเรียน	กิจกรรมการเรียนรู้	ผลที่ได้รับจากการเรียน
5	ประเพณี การแอว สาว-เสีย ผี	1. บัตรคำสั่ง 2. บัตรกิจกรรม 3. บัตรเนื้อหา 4. กระดาษ คำตอบ	1. นักเรียนอ่าน คำสั่งจาก บัตรคำสั่ง 2. นักเรียนศึกษา เนื้อหาจากบัตร กิจกรรม 3. นักเรียนปฏิบัติ กิจกรรมตาม คำแนะนำในบัตร กิจกรรม 4. เขียนคำตอบลงใน กระดาษคำตอบ	1. นักเรียนสามารถบอก ถึงลักษณะนิสัย การ ดำรงชีวิตของคนไทย ในภาคเหนือที่อบอุ่น อยู่ในประเพณีนี้ได้อย่างถูกต้อง 2. นักเรียนสามารถอธิบาย ได้ว่าการได้เรียนรู้ ประเพณีนี้ทำให้เกิด ความเข้าใจถึงจิตใจ ของชนชาวเหนือได้ อย่างถูกต้อง
สำรวจ	ประเพณี และศิลปะ ของภาค เหนือ	1. บัตรคำสั่ง 2. บัตรกิจกรรม 3. สมุดภาพ รวมประเพณี 4 ภาค 4. กระดาษ คำตอบ	1. นักเรียนอ่าน คำสั่งจาก บัตรคำสั่ง 2. นักเรียนอ่านคำ แนะนำในบัตร กิจกรรมและ ปฏิบัติตาม 3. เขียนคำตอบลงใน กระดาษคำตอบ	1. นักเรียนสามารถบอก ได้ว่าประเพณีใดจาก รูปภาพเป็นประเพณีของ ภาคเหนือ 2. นักเรียนสามารถบอกชื่อ ประเพณีนั้น ๆ ของ ภาคเหนือได้อย่างถูกต้อง

2. กิจกรรมเลือก (ให้ผู้เรียนทุกคนทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไปนี้อย่างน้อย

1 กิจกรรม)

- 2.1 ศึกษาประเพณีสงกรานต์ชาวเหนือจากสไลด์เทป
- 2.2 ศึกษาประเพณีการบวชลูกแก้วจากวีดีโอ
- 2.3 ศึกษาความรู้ประเพณีภาคเหนือจากบอร์ดกิจกรรมอย่างน้อย

1 ประเพณี

- 2.4 เสนอกิจกรรมตามความสนใจ

การประเมินผลหลังการเรียนรู้

1. ตรวจสอบงานของนักเรียนทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม
2. สังเกตการปฏิบัติงานของผู้เรียนในขณะประกอบกิจกรรมการเรียนรู้
3. ใช้แบบทดสอบปรนัยเลือกตอบ จำนวน 15 ข้อ

การเรียนรู้ซ่อมเสริม

ถ้าผู้เรียนคนใดไม่ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 80 ให้ผู้เรียนปรึกษากับผู้สอนและเลือกกิจกรรมที่ระบุไว้ใหม่ หรือคิดกิจกรรมการเรียนรู้ขึ้นใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถภาพตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

ประเพณีการส่งเคราะห์

ประเพณีการส่งเคราะห์ เป็นการทำพิธีทางไสยศาสตร์อย่างหนึ่งของชาวเหนือ ส่งเคราะห์ หมายถึง การทำพิธีเช่นสรวง เสตะเคราะห์ด้วยการบูชา โดยเชื่อว่าการทำพิธีส่งเคราะห์นี้จะทำให้คนที่เจ็บป่วย หรือผู้ที่ได้รับเหตุร้ายต่าง ๆ นั้นรอดพ้นจากอันตรายที่เกิดขึ้นได้ หรือช่วยทุเลาให้เหตุร้ายนั้นเบาบางลงไปได้ ผู้ประกอบพิธีส่งเคราะห์มักจะเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ เคยผ่านการบวชเรียนมาแล้ว ผู้ประกอบพิธีส่งเคราะห์มักจะเป็นผู้ที่เชื่อถือนในเรื่องไสยศาสตร์ เป็นที่นับถือของชาวบ้าน ซึ่งเรียกกันว่า อาจารย์

การทำพิธีจะทำต่อเมื่อคนในครอบครัวเกิดเจ็บป่วย และรักษากันเป็นเวลานานก็ยังไม่หาย ญาติพี่น้องก็จะไปหาอาจารย์ว่าเกิดจากอะไร มีเคราะห์ หรือว่าถูกภูติผีปีศาจจากบ้านไหนทำเอา เมื่ออาจารย์ตรวจดวงชะตาแล้ว ก็จะบอกญาติของผู้ป่วยว่า ภูติผีหรือรุกขเทวดาที่ไหนมาทำเอา จะต้องทำพิธีเสตะเคราะห์ด้วยการส่งเครื่องเช่นสรวงไปถวาย เพื่อเจ้าหรือผีได้คลายพิโรธโกรธเคือง แล้วอาจจะหายเจ็บป่วย

การทำพิธี ต้องเตรียมเครื่องเช่น อันได้แก่ ธง การปั้นรูปคน สัตว์ อาหาร คาวหวาน จากนั้นนำยามกลด้วยมาทำกระทงรูปสี่เหลี่ยม ใส่เครื่องเช่นนี้ไปในกระทง ที่กรุพื้นด้วยไม้และใบตอง แล้วอาจารย์ก็จะทำพิธี เสริ่งพิธีแล้ว อาจารย์จะนำกระทงเครื่องเช่นนี้ไปวางยังทางสามแพร่ง หรือสี่แพร่ง เมื่อถึงที่ต้องการแล้ว อาจารย์ก็จะเอากระทงยกทูนขึ้นเหนือศีรษะกล่าวคำอาราธนา เชื้อเชิญให้ภูติผี เทวดามารับเครื่องเช่น แล้ววางไว้ จากนั้นก็นำเอาสมุดข่อยมาอ่านคำโองการ ซึ่งจะระบุชื่อผู้ป่วยด้วยว่า ขอส่งเวทย์ให้คนนั้น ๆ ขอให้หายป่วยเสีย เมื่อทำพิธีเสร็จแล้ว ก็จะหิงกระทงไว้ อาจารย์ก็กลับมามานั่งผู้ป่วย ปอดขันตั้ง (การยกครู มีการตั้งขัน ส่วนมากจะมีหมากพลู กล้วยแห้ง เงินคาคู ฯลฯ) ไปจัดการเสีย และอาจจะแยกขอลูกไปเลย เป็นการนำแรงศรัทธา

กิจกรรม

พิธีส่งเคราะห์นี้เป็นพิธีที่ค่อนข้างแปลก นักเรียนบางคนก็อาจจะเคยได้ยินมาบ้าง บางคนก็อาจจะไม่เคยรู้จักประเพณีนี้เลย แต่การเรียนรู้ขนบประเพณีของผู้อื่นก็มีประโยชน์ในแง่ที่ช่วยให้เราเข้าใจจิตใจ สภาพความเป็นอยู่ ความเชื่อ และพื้นฐานในด้านต่าง ๆ ของเขา ช่วยทำให้เกิดความเข้าใจกัน อันจะนำมาสู่ความรักความสามัคคี

ต่อจากนี้ ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมในศูนย์นี้ตามลำดับขั้นดังต่อไปนี้

1. ให้นักเรียนอ่านข้อความที่อยู่ด้านซ้ายมือและด้านขวามือ จากนั้นให้นักเรียนจับคู่ข้อความที่มีความสัมพันธ์กัน เกี่ยวข้องกันมากที่สุดไว้ด้วยกัน โดยให้นักเรียนลอกข้อความด้านซ้ายก่อน แล้วตามด้วยข้อความด้านขวามือที่เกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์กันลงในกระดาษคำตอบ โดยเขียนหัวข้อของข้อความด้านซ้ายกำกับไว้ด้วยทุกข้อ
1. การส่งเคราะห์	ก. ผู้ประกอบพิธีส่งเคราะห์
2. ผู้เชิญผู้แก่	ข. ทำจากกาบกล้วย กรูพื้นด้วยไม้และใบทอง
3. เครื่องเซ่น	ค. เครื่องยกครูประกอบด้วย หมาก พลู
4. อารารนา	ง. ผ้าขาว ผ้าแดง เงินค่าครู ฯลฯ
5. ชันตั้ง	จ. อ่อนวอน นิมนต์ (ใช้สำหรับพระสงฆ์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์)
6. การผูกข้อมือ	ฉ. คำศักดิ์สิทธิ์
7. ไสยศาสตร์	ช. การทำพิธีเซ่นสรวงเสาะเคราะห์ด้วยการบูชา
8. คำโองการ	ซ. ตำราทางไสย (ลัทธิอื่นเนื่องด้วยเวทมนต์คาถา)
9. กระพวงรูปสี่เหลี่ยมทำไว้สำหรับใส่เครื่องเซ่น	ด. ช่วยบำรุงขวัญและจิตใจผู้ป่วย
10. ภูต	

- ณ. วิธีการตรวจดูดวงชะตา
- ญ. ฝึกหนึ่ง
- ฉ. ชง การปั้นรูปคน รูปสัตว์ อาหาร
คาว หวาน

2. ในข้อนี้ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ
ประเพณีการส่งเคราะห์ที่ว่า นักเรียนเห็นว่ามีประโยชน์หรือไม่ ควรยกเลิกหรือดำรง
รักษาไว้ ถ้านักเรียนคิดว่าควรยกเลิก เพราะเหตุใด หรือถ้านักเรียนเห็นว่ามีประโยชน์
ไม่ควรยกเลิกไป เพราะเหตุใด ให้นักเรียนยกเหตุผลประกอบอย่างชัดเจน

3. เมื่อนักเรียนปฏิบัติกิจกรรมเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้รอสัญญาณเปลี่ยน
ศูนย์กิจกรรมต่อไป

เฉลยคำตอบศูนย์ที่ 1

1. การส่งเคราะห์	ฉ. การทำพิธีเซ่นสรวงเสเดาะเคราะห์
ด้วยการบูชา
2. ผู้เซ่นสรวง	ก. ผู้ประกอบพิธีส่งเคราะห์
3. เครื่องเซ่น	ฉ. ชง การปั้นรูปคน รูปสัตว์
อาหารคาวหวาน
4. อาราธนา	ง. อ่อนวอน นิมนต์ (ใช้สำหรับพระสงฆ์
และสิ่งศักดิ์สิทธิ์)
5. ชนตั้ง	ค. เครื่องยกกรูประกอบด้วย หมาก พลุ
ผ้าขาว ผ้าแดง เงินคาคู ฯลฯ
6. การผูกข้อมือ	ช. ช่วยบำรุงขวัญและจิตใจผู้ใหญ่
7. ไสยศาสตร์	ซ. ตำราทางไสย (ลัทธิอันเนื่องด้วย
เวทมนต์คาถา)

8. คำโองการ
9. กระทรงรูปสี่เหลี่ยมทำไว้
สำหรับใส่เครื่องเซ่น
10. ภูต
- จ. กาศักดิ์สิทธิ์
- ข. ทำจากกานกล้วย กระจับปี่ด้วยไม้และ
ใบทอง
- ญ. ผีชนิดหนึ่ง

ประเพณีทานข้าวสลาก

ประเพณีการ "ทานข้าวสลาก" หรือการกินกวยสลาก" ตามสำเนียงพูดของเมืองเหนือนี้ หมายถึง ประเพณีทานสลากภัต เป็นประเพณีที่ชาวเหนือปฏิบัติสืบเนื่องกันมาจนนาน พิธีนี้เริ่มราววันเพ็ญเดือน 12 เหนือ (ราวเดือนกันยายน) และสิ้นสุดในเดือนเกียงคัม (เดือนตุลาคม)

ก่อนถึงวันทานข้าวสลาก ชาวบ้านจะจัดเตรียมเครื่องไทยทาน และเตรียมสวน "กวย" (ตะกร้อ) ไม้หลาย ๆ ใบ พร้อมทั้งจัดเตรียมห่อของกระจุกกระจิก เช่น ข้าวสาร พริก หอม กระเทียม เกสร กะปิ ปลาร้า พวกอาหารก็เช่น หอมหมก ชินบั้ง (เนื้อทอด) เนื้อเค็ม หมาก เมี่ยง บุหรี่ไม้ขีดไฟ เทียนไฟ สีย้อมผ้า ฯลฯ สิ่งของเหล่านี้จะบรรจุลงในกวย ซึ่งกรุด้วยใบทอง หรือกระดาษสีต่าง ๆ เมื่อบรรจุเสร็จแล้วก็จะเอา "ยอด" (ชนบทเรียกไม้เรียวเสียบไว้) ยอดที่เสียบไว้นี้ไม่จำกัดแล้วแต่ศรัทธาและกำลังทรัพย์

วันทานข้าวสลาก วันนี้ชาวบ้านจะให้เด็ก ลูกหลาน เอาเสื่อไปปูที่ลานวัด หรือศาลา และเอากวยสลากไปวางเรียงไว้เป็นแถว ๆ คนเฒ่าคนแก่ก็จะจัดเตรียมพานข้าวตอกดอกไม้มอบเทียน ไม้ไปวัดกัน ส่วนมากจะพากันไปหมดทั้งครอบครัว เพราะถือว่าการทำทานข้าวสลากหรือการทานสลากภัตนี้มีอันสงฆ์มาก เมื่อถึงวัดแล้วเจ้าของกวยสลากต้องเอากระดาษหรือใบลานมาตัดเป็นแผ่น ๆ เขียนชื่อเจ้าของไว้ และบอกด้วยว่าอุทิศส่วนกุศลนั้นให้ใครบ้าง จากนั้นก็เอากะดาษหรือใบลานที่เรียกว่า เส้นสลากไปรวมไว้หน้าพระประธานในวิหาร จากนั้นก็แบ่งปันเส้นสลากให้พระภิกษุสามเณรที่นิมนต์มาจากวัดต่าง ๆ เมื่อพระภิกษุสามเณรได้รับส่วนแบ่งแล้ว ก็จะเอาชฎาหมิ่นหนึ่งใบวัดและจัดการออกสลาก คืออ่านชื่อในเส้นสลากดัง ๆ หรือให้ลูกศิษย์ที่ไปด้วยนั้น ตะโกนข้อความที่เขียนไว้ในเส้นสลาก เมื่อผู้เป็นเจ้าของได้ยินหรือมีเพื่อนบ้านใกล้เคียง

ไคยีน ก็จะไปบอกให้เจ้าของไปตามหาเส้นสลาก การเที่ยวหาเส้นสลากนี้เป็นที่สนุกสนานมาก พวกหนุ่ม ๆ สาว ๆ เขาชแระแกชรา ไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ ก็จะหิ้ว "กวยสลาก" ออกตามเส้นกันขวัคไขว่ ทุกคนจะมีใบหน้าแหมะขึ้น ผ่องใส เพราะนานปีถึงจะมีการ "ทานสลาก" นี้สักครั้ง พวกหนุ่ม ๆ ก็จะได้โอกาสช่วยสาว ๆ หาเส้นสลากเป็นการผูกไมตรีไปด้วย เมื่อพบเส้นสลากของตนแล้ว ก็จะเอาตะกร้อหรือเส้นสลากของตนไปถวายพระ พระก็จะอ่านข้อความในเส้นสลากอีกครั้ง แล้วรับเอาตะกร้อทานสลาก พร้อมทั้งกล่าวอนุโมทนาให้พร แล้วคืนเส้นสลากให้เจ้าของไป

สำหรับกรณีที่มีเส้นสลากมีมากเกินจำนวนพระ ก็จะเอาเส้นสลากที่เหลือหักไว้เป็นส่วนของ "พระเจ้า" (คำนี้ชาวเหนือหมายถึง พระพุทธรูป) สลากของพระเจ้านี้ เมื่อเสร็จจากการทำบุญแล้ว ก็จะแบ่งปันให้พระภิกษุสามเณรและเด็กวัดแต่เงินยกต่อกวยสลากนั้น ส่วนของพระเจ้าจะต้องเป็นเงินกองกลางของวัด สำหรับใช้จ่ายในกิจกรรมของวัดต่อไป

กิจกรรม

ในศูนย์นี้ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมตามลำดับขั้นดังนี้

1. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปราย และแสดงความคิดเห็นว่าประเพณีทานข้าวสลากนี้ มีคุณค่าต่อสังคมและประเทศชาติอย่างไรบ้าง

2. ให้นักเรียนเติมข้อความในช่องว่างให้สมบูรณ์ (เขียนเฉพาะคำตอบในกระดาษคำตอบของนักเรียน)

2.1 ประเพณีกินกวยสลาก หมายถึง

2.2 ประเพณีทานข้าวสลากเริ่มในเดือน และสิ้นสุดในเดือน

2.3 คำว่า "กวย" เป็นภาษาท้องถิ่นของชาวเหนือ หมายถึง ..

2.4 อาหารที่ชาวบ้านนิยมจัดใส่ลงในกวยเพื่อเป็นเครื่องไทยทาน ได้แก่

2.5 ประเพณีทานข้าวสลากนี้ชาวบ้านนิยมพากันไปวัดหมดทั้งครอบครัว เพราะ

2.6 เส้นสลากที่ใช้เขียนชื่อเจ้าของสลากนั้นนิยมใช้

2.7 คำว่า "พระเจ้า" นี้ ทางภาคเหนือหมายถึง

2.8 กวยที่บรรจุสิ่งของเสร็จแล้วจะมียศเสียบไว้ คำว่า "ยศ"

ในที่นี้คือ

2.9 ประเพณีทานข้าวสลากนี้มีส่วนช่วยให้ ได้ผูกไมตรีกัน โดยผู้ใหญ่ให้เงินผู้ถวาย

2.10 ขั้นตอนที่ทำให้เกิดความสุขสนุกรื่นเริง และมีใจเบิกบาน เป็นอันดับแรก ในประเพณีทานข้าวสลากนี้ คือตอนที่

เมื่อนักเรียนปฏิบัติกิจกรรมเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้รอสัญญาณเปลี่ยนศูนย์ต่อไป

เฉลยคำตอบศูนย์ที่ 2

- (2) 2.1 ประเพณีทานสลากภัต
- 2.2 กันยายน - ตุลาคม
- 2.3 ตะกร้อ
- 2.4 อาหารแห้ง ไค้แก๋ ข้าวสาร พริก หอม กระเทียม เกสือ กะปิ ปาดำรำ
อาหาร ไค้แก๋ หอมก ขันบั้ง เนื้อเค็ม
ของใช้ ไค้แก๋ หมากเมียง บุหรี่ไม้ขีดไฟ สีย้อมผ้า
- 2.5 เชื่อว่าการทำทานข้าวสลากมีอานิสงส์มาก
- 2.6 กระดาษหรือใบลาน
- 2.7 พระพุทธรูป
- 2.8 จำนวนเงิน
- 2.9 หนุมสาว
- 2.10 การตามหาเส้นสลาก

ประเพณีการแฉะสาว-เสียผี

ประเพณีนี้เป็นประเพณีที่แปลกของคนไทยในภาคเหนือ ที่ได้ยึดถือกันมาแต่บรรพกาล ซึ่งสืบเนื่องมาจากบรรพบุรุษของชาวไทยเหนือและไทยลานนา มีการนับถือผีเหาะผีเรือนมาช้านานแล้วทางภาคเหนือ บิดามารดาของหญิงจะให้เสรีภาพในการเลือกคู่ครองแก่ลูกสาว แยกต้องอยู่ในขอบเขตของประเพณี การนับถือผี โดยทั่ว ๆ ไป พอค่ำลงจะมีเด็กหนุ่มแต่งตัวเรียบร้อย หวีผม ผัดหน้า ทาแป้ง ที่มีนิสัยเป็นนักดนตรีก็จะมีสิ่ง (ดนตรีของเมืองเหนือชนิดหนึ่งคล้ายกับกีตาร์ มีสายสองแถว แถวละ 1 คู่ ใช้ตีคเชนเดียวกับกีตาร์) ตีคลอเพลงไปด้วย หรือบางคนก็ถนัดในการสืสละ (คล้ายซอ) ก็จะมีเสียงสืสละสืลลอปไปเบา ๆ ไปตลอดทางจนกว่า จะถึงบ้านสาวที่ตนปองหมายเอาไว้

ส่วนสาวก็จะแต่งตัวนั่งรออยู่ที่บ้าน หางานจุกจิกมาทำด้วยแกชวย เช่น ทอผ้าบาง คอยพบเจ้าหนุ่ม ส่วนพ่อแม่ของหญิงสาวนั้นก็จะเป็นคนเสียถึงแม่จะไม่หวังก็ตาม การแฉะสาวเขาจะไม่ไปแฉะหัวค่ำ เพราะทางบ้านนอกเขากินข้าวกันค่ำ ๆ เคี้ยวจะไปพบตอนเขากำลังกินข้าว ดังนั้นหนุ่มจึงมักไปแฉะตั้งแต่ 3 โมงถึงเที่ยงคืน หรืออาจถึงตี 1 ตี 2 ก็มี หากลับมักมีการร้องเพลงขับลำนำไปตามทาง ซึ่งลำนำนั้นอาจกล่าวถึงผู้หญิงในเชิงศัพทเพื่อเรื่องความรักก็ได้

สำหรับหญิงสาวนั้นจะอยู่ (คุย) กับบ่าว (ชาย) หรือไม่นั้นไม่มีการบังคับ ถ้าไม่พอใจไม่ออกมาจากห้องก็ได้

การแฉะสาว และการนั่งดูบ่าวดูสาวในเวลากลางคืนนั้น จะไม่มีการล่วงเกินกันจนกว่าฝ่ายหญิงจะยินยอมซึ่งหมายความว่า ได้เป็นคู่รักกันแล้ว หากฝ่ายชายถูกเนื้อต้องตัวหรือล่วงล้ำเข้าไปในเขตหวงห้าม เช่น ในเรือน ในห้องนอน ถือว่า "ผิดผี" การล่วงเกินกันในลักษณะนี้มิได้มีการยินยอมท่านองที่เรียกว่า ผิดผีนี้ ชาวเหนือถือกันว่าเป็นการคุกคามกันมาก ฝ่ายชายจะต้อง "เสียผี" ตามประเพณี และเมื่อเสียแล้วมิได้หมายความว่าจะได้สาวมาเป็นภรรยาเลย ทั้งนี้ต้องแล้วแต่ฝ่ายหญิง จะยินยอมหรือไม่

หากหนุ่มไปฉีดยาแล้วสาวยินดีแต่งงานด้วย เมื่อไปเสียผีจะเรียกว่า "ใส่เอา" ถ้าหากสาวไม่ยินดีแต่งงานด้วย ฝ่ายชายจะต้องเสียผีเช่นกัน เรียกการฉีดยาแบบนี้ว่า "ใส่ไม่เอา"

การเสียผี จะต้องมีการห่มคลุม 1 ห่ม ขนมห่ม ขาวคลุมมัด คอกไม้ชุบเทียน และสุรา 1 ขวด หรือแอลกอฮอล์ของผีจะบอกให้ทราบว่า เขาต้องการอะไรบ้าง ทั้งนี้แล้วแต่ความประสงค์ของเขา พิธีนี้ก็เพื่อบอกกล่าวให้ ปู่ ย่า ตา ยาย ทราบนั่นเอง นับว่าเป็นการแสดงถึงสัมมาคารวะ และแสดงความกตัญญูต่อกว่ที่ครอบครัวบรรพบุรุษเป็น

การเรียนรู้ประเพณีช่วยให้เราทราบคติสังคมความเป็นอยู่ของเขา สามารถจะทำความเข้าใจเข้ากับประเพณีหรือสังคมของเขาได้อย่างดี เข้าใจสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของเขา ไม่ดูหมิ่นเหยียดหยาม อันจะทำให้ไมตรีจิตมิตรภาพมาสู่ทั้งสองฝ่าย

กิจกรรม

ให้นักเรียนอ่านข้อความต่อไปนี้ ถ้าข้อความใดถูก ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย (✓) ถ้าข้อใดผิด ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย (✕) ลงในกระดานคำตอบ เรียงตามลำดับตั้งแต่ ข้อ 1 ถึงข้อ 13

- 1. ประเพณีแฉาวสาวเสียผี เป็นประเพณีของคนไทยในภาคเหนือ
- 2. บรรพบุรุษของชาวไทยภาคเหนือมีการนับถือผีเห่าผีเรือน
- 3. ประเพณีแฉาวสาวนี้ แสดงถึงการให้เสรีภาพในการเลือกคู่ครองโดยอยู่ในขอบเขตชนบทประเพณี
- 4. หมู่ ๆ ที่มาแฉาวสาวมักนิยมมาร่วมรับประทานอาหารมื้อเย็นกับพ่อแม่หญิงสาว
- 5. หมู่ที่จะมาแฉาวสาว จะต้องแต่งกายให้เรียบร้อยสะอาดและสวยงาม
- 6. การไปแฉาวสาวนี้ ห้ามชายหนุ่มร้องรำทำเพลงขณะเดินทางไปบ้านหญิงสาว
- 7. ชายหนุ่มนิยมไปแฉาวสาวในเวลาตั้งแต่ 3 ทุ่มถึงเที่ยงคืน
- 8. หญิงสาวจะต้องออกมาพูดคุยกับชายหนุ่มที่มาแฉาวทุกครั้ง
- 9. ชายหนุ่มที่ไปแฉาวสาวแล้วจงใจเข้าไปในเขตหวงห้าม เช่น ในเรือน โดยหญิงสาวไม่ยินยอมนั้น ชาวเหนือถือว่า เป็นการดูถูกดูหมิ่นกันมาก
- 10. การทำพิธี "เสียผี" เป็นการแสดงการสมาคารวะและแสดงความกตัญญู
- 11. เมื่อมีการเสียผีแล้ว ชายหนุ่มจะได้หญิงสาวเป็นภรรยาเลย ไม่ว่าฝ่ายหญิงสาวจะเต็มใจหรือไม่ก็ตาม
- 12. หากชายหนุ่มไปผิดผี แล้วหญิงสาวไม่ยินยอมแต่งงานด้วย ฝ่ายชายก็ไม่ต้องทำพิธี "เสียผี"
- 13. การเรียนรู้ประเพณีของท้องถิ่นต่าง ๆ ช่วยให้เราเข้าใจสภาพการดำเนินชีวิตและลักษณะนิสัยของเขาได้เป็นอย่างดี

เฉลยคำตอบศูนย์ที่ 3

1. ✓
2. ✓
3. ✓
4. ✗
5. ✓
6. ✗
7. ✓
8. ✗
9. ✓
10. ✓
11. ✗
12. ✗
13. ✓

ประเพณีสงกรานต์

ประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีที่ถือกันว่าขึ้นปีใหม่ของชาวเหนือ คือ ตั้งแต่วันที่ 13 เมษายนของทุกปี วันนี้เรียกว่า วันสงกรานต์ (อายุล่วงไป) เป็นประเพณีประจำถิ่น และตรงกับภาคกลาง วันนี้จะมีการรดน้ำกันหนุ่มสาวจะพากันไปเที่ยวตามที่ต่าง ๆ ตอนเช้าก็ไปหาบุญที่วัดตามประเพณี ในเช้าตรู่ของวันสงกรานต์ ทางนี้ เราจะได้ยินเสียงปี่มโหรีขึ้นฟ้า เสียงพลุ (ปัจจุบันมีเสียงประทัดด้วย) ดังปัง ๆ บัง ๆ จากบ้านนั้นบ้านนี้ถือกันว่า "ขับไล่ตัวสังหาร" หรือสังขานต์ คนโบราณสร้างภาพภาพพจน์ของตัวสังหารไว้ว่ามีรูปร่างลักษณะเป็นคนแถมเฒ่ารุงรัง มีตัวกัน 2 ตัว คือ ตัวผู้กับตัวเมีย เรียกชื่อว่า "ปู่สังหาร ย่าสังหาร" ตัวสังขานต์ ทั้งสองตัวนี้ มีหน้าที่รับเอาขยะมูลฝอยรวมทั้งเสนียดจัญไรทั้งปวง ที่คนบักดวาคหรือเสาะแสวงหา ปู่สังหารกับย่าสังหารจะหามกระบุงใหญ่พะรุงพะรังมาทั้งคู่ พอแม่ก็จะบอกลูก ๆ ว่า "ให้ตื่นนอนแต่เช้าคอยดูตัวสังขานต์" ซึ่งก่อนรุ่งอรุณของเช้าวันนี้ชาวบ้านจะตื่นแต่เช้า มีกลิ่นเพื่อเก็บกวาดทำความสะอาดบริเวณในบานและหน้าบานของตน ถือโอกาสให้เด็กมาช่วยเก็บกวาดด้วย เพราะเด็กอยากเห็นตัวสังขานต์ แต่ไม่เคยมีใครเห็นตัวสังขานต์เลย

เช้าวันนี้ นอกจากจะได้ยินเสียงปี่มโหรีดังกึกก้องแล้ว ทุกบ้านทุกเรือนก็จะเผาขยะที่กวาดกองไว้ ครั้นจะตลบอบอวนไปทั่ว เหมือนเมืองเหนือถูกห่อหุ้มด้วยหมอกในฤดูหนาว

พอสายหน่อยหลังจากรับประทานอาหารแล้ว ผู้มีบ้านอยู่ใกล้แม่น้ำก็จะนำเสื้อผ้าเครื่องนุ่มห่ม ตลอดจนมุ้ง ผ้าหมกลงไปสู่น้ำ เพื่อซักทำความสะอาด บางทีก็ตามเกาะทรายนั้น พวกที่มีบ้านอยู่ห่างจากน้ำ ก็จะอาศัยซักที่บ่อน้ำที่บ้านของตน หรือของเพื่อนบ้าน แต่ส่วนมากแล้วหมู่บ้านในภาคเหนือ มีบ่อน้ำทุกบ้าน

การที่ซักผ้าเป็นการใหญ่เช่นนี้ถือเป็นประเพณีมาว่า สิ่งเก่า ๆ ไม่มีอะไรอยากให้ล่วงไปกับปู่สังหารย่าสังหาร จึงต้องทำความสะอาดบ้านเรือน เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มเป็นการใหญ่ ถ้าใครทำเช่นนี้แล้ว ปีใหม่ชีวิตใหม่จะสดใส

ตอนที่ 4

เมื่อทำความสะอาดสิ่งนอกกายเรียบร้อยแล้ว ก็จะกลับบ้าน สำหรับผู้ที่ไป
หาน้ำจะอาบน้ำขมิ้นขี้เฒ่าในท้องใส แล้วก็คำหัวหรือ "สระผม" การสระผมในวันนี้
เป็นประเพณีสืบต่อกันมาถือว่าเป็นสิริมงคล

ในวันรุ่งขึ้น (14 เมษายน) ถือเป็นวันเนา เป็นวันแต่งเครื่องไทยทาน
ที่จะเอาไปถวายพระในวันรุ่งขึ้น (15 เมษายน) และเตรียมอาหารถวายพระที่เรียก
ว่า "ทานขันข้าว" ให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ในตอนเย็นจะมีการขนทรายจาก
แม่น้ำที่ใกล้บ้านไปกองที่วัด เพื่อก่อพระเจดีย์ทรายถวายวัด การก่อพระเจดีย์นี้ประดับ
ด้วยธงต่าง ๆ งดงามประดับด้วยรูปเขียนพิเศษที่ทำขึ้น เฉพาะงานสงกรานต์เท่านั้น
ตอนบ่ายจะมีการปล่อยนกปล่อยปลา ในวันที่สามประเพณีชาวเหนือยังไม่มีการรดน้ำ
กัน อาจมีการรดน้ำ สาดน้ำเล่นบ้างในหมู่เด็ก

ในวันที่ 15 เมษายน ถือว่าเป็นวันที่ยิ่งกว่าทุกวัน เรียกว่าวัน "พระยารวัน"
จะมีการรดน้ำกันอย่างสนุกสนาน การรดน้ำเขาจะรดกันอย่างสุภาพ ขออนุญาตซึ่งกันและกัน
ถ้าเต็มใจเขาก็เอียงไหล่ให้รด ถ้าไม่เต็มใจเขาก็จะไม่อนุญาต เขารดน้ำไปพลาง
อวยพรไปพลาง เป็นลักษณะเกี้ยวทางอ้อม เช่น "น้ำเย็นใสไหลลงสู่เนื้อ เปียกชุ่มเลื้อ
เพราะหลังจากใจ น้ำหยดน้อยๆ ห่างจากไป ขอฝากทวยไปรดเทิ่งเทิ่งบ้าน"

ประเพณีสงกรานต์ของชาวเหนือสนุกสนานมาก คนในถิ่นอื่นพากันไปเที่ยว
เมืองเหนือมากมาย นับเป็นความภูมิใจของชาวภาคเหนือโดยแท้

กิจกรรม

ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. ให้นักเรียนอ่านข้อความข้างล่างต่อไปนี้ ซึ่งมีอยู่ 10 ข้อความ
2. นักเรียนเลือกข้อความที่บอกถึงประโยชน์และคุณค่าของประเพณีสงกรานต์ได้ถูกต้อง
3. นำข้อความที่นักเรียนเลือกแล้วนั้นเขียนลงในกระดาษคำตอบของนักเรียน

ข้อความที่เลือก

- 3.1 ประเพณีสงกรานต์ช่วยให้คนในสังคมมีความเชื่อเพื่อกัน
- 3.2 ประเพณีสงกรานต์ช่วยให้หนุ่มสาวได้พบกันได้ทำความรู้จักกัน
- 3.3 ประเพณีสงกรานต์ช่วยให้เกิดความสามัคคีในชุมชน
- 3.4 ประเพณีสงกรานต์ช่วยให้ประชาชนได้ทดลองยิงปืนกันอย่างสนุกสนาน
- 3.5 ประเพณีสงกรานต์ช่วยให้ตัวสงฆ์สงฆ์มีงานทำ
- 3.6 ประเพณีสงกรานต์ช่วยให้คนในสังคมรู้จักความกตัญญูต่อบุคคล
- 3.7 ประเพณีสงกรานต์ช่วยให้ทุกคนได้มีโอกาสสนุกสนานร่วมกัน
- 3.8 ประเพณีสงกรานต์ช่วยให้คนในสังคมรู้จักพึ่งพาตนเองไม่ให้

และไม่รับสิ่งของจากใคร

- 3.9 ประเพณีสงกรานต์ช่วยให้เกิดขวัญและกำลังใจในการเริ่มต้น

ชีวิตใหม่ที่ดีกว่า

- 3.10 ประเพณีสงกรานต์ช่วยให้คนในสังคมมีความผูกพันกับพุทธศาสนา

มีรูปลาย

เฉลยคำตอบศูนย์ที่ 4

1. ประเพณีสงกรานต์ช่วยให้นักในสังคมมีความเชื่อเพื่อกัน
2. ประเพณีสงกรานต์ช่วยให้นักสาวได้พบกัน ได้ทำความรู้จักกัน
3. ประเพณีสงกรานต์ช่วยให้เกิดความสามัคคีในชุมชน
4. ประเพณีสงกรานต์ช่วยทำให้นักในสังคมรู้จักความกตัญญูแก่เวที่
5. ประเพณีสงกรานต์ช่วยทำให้นักได้มีโอกาสสนุกสนานร่วมกัน
6. ประเพณีสงกรานต์ช่วยทำให้นักในสังคมมีความผูกพันกับพุทธศาสนามีภูคาลัย
7. ประเพณีสงกรานต์ช่วยทำให้เกิดขวัญและกำลังใจในการ เริ่มต้นชีวิตใหม่ดีกว่า

ประเพณีเลี้ยงขันโตก

นักเรียนคงเคยได้ยินชื่อประเพณีนี้มาบ้างแล้ว ซึ่งเป็นประเพณีของภาคเหนือ ขันโตกเป็นภาชนะที่ชาวเหนือใช้ใส่อาหาร โดยมากทำมาจากไม้สักนำมาดัดด้วย เครื่องกลึงเมื่อได้รูปแล้วจะทำเชิงเข้าไป แล้วดงรัก เมื่อรักแห้งแล้วก็จะนำมาใส่อาหารได้

ประเพณีเลี้ยงขันโตก แสดงถึงความมีใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของคนภาคเหนือ เป็นการเลี้ยงอาหารแขกที่มาเยือน หรือมาร่วมงานในหมู่บ้าน ในโอกาสต่าง ๆ หรือเทศกาลต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน งานทอดกฐิน งานทอดผ้าป่า เป็นต้น เป็นประเพณีรับประทานอาหารแบบไทยเหนือ เช่น แกงอ่อม ยำจิ้นไก่ (เนื้อไก่) จิ้นลาบ (ลาบ) แกงแค เป็นต้น รวมทั้งแกงผักต่าง ๆ หลายชนิด พร้อมทั้งน้ำพริกต่าง ๆ ด้วย ซึ่งเป็นอาหารประจำถิ่นที่เอร็ดอร่อยทั้งสิ้นพร้อมกันนั้นก็มีข้าวเหนียวนึ่งแล้วใส่กลอง ข้าวใหญ่ไว้ เตรียมให้เพียงพอกับแขกที่เชิญมา

การจัดสถานที่ในประเพณีขันโตก ต้องหาสถานที่กว้างเพียงพอ เพราะยังต้องมีที่ เล่นมหรสพด้วย

การละเล่นงานขันโตก มีฟ้อนเล็บ การฟ้อนดาบ ฟ้อนสาวไหม เป็นต้น

การเลี้ยงขันโตก แขกที่ได้รับเชิญสู่บริเวณพิธี เจ้าภาพจะหามาด้วยมะลิลี หรือมาลัยดอกกรัก หรือดอกบานไม่รู้โรยเอามาคล้องคอให้แก่แขกทุกคน แล้วเชิญให้นั่ง ในบริเวณที่เลี้ยงขันโตก คอยชมการแห่ขันโตก

เมื่อดนตรีขึ้น คือกลองคิ่งโน้ดเริ่มตี แตรเริ่มเป่า ช่างฟ้อนก็ฟ้อนรำ นายนาค เป็นคู่ ๆ นำขบวน จากนั้นขันโตกเอก กลองข้าวใหญ่ ขันโตกก็ถูกหามเดินตามไปพร้อมกับขันโตกเล็ก ๆ ตามไปเป็นแถวอย่างช้า ๆ ร้องท่ายด้วยกลองมองเซิง เข้าสู่บริเวณพิธี แขกที่มาในงานจะคอยชมขบวนแห่ขันโตกและช่างฟ้อน พร้อมทั้งปรบมือให้เป็นระยะ จนกว่าขันโตกเอกจะถึงที่แขกผู้เชิญให้เป็นประธานนั่ง จึงหยุดการฟ้อน จากนั้นก็นำขันโตกไปวางตามจุดที่มีคนโท กระโถนตั้งไว้ และเชิญแขกรับประทานอาหารได้ ขณะที่แขกรับประทานอาหาร จะมีการจุกดอกไม้เพลิง ไทยเหนือเรียก

บอกไม้ดอก บอกไม้จัก ไทยภาคกลางเรียกว่าตะไค่ จุดเพื่อความครึกครื้น

ประเพณีการเลี้ยงขันโตก เป็นการเชิญแขกมารับประทานอาหารแบบพื้นเมือง
ของชาวเหนือ และได้นำเอาประเพณีต่าง ๆ มีการละเล่น เป็นต้น มาประยุกต์
เข้าด้วยกันประเพณีก่อให้เกิดความสนุกสนาน เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน ทำให้เกิด
ความรักใคร่กลมเกลียวกัน น้ำไมตรีจิตมิตรภาพมาสู่ทั้งสองฝ่าย

กิจกรรม

กิจกรรมในฐานนี้มีความประสงค์ที่จะให้ผู้เรียนเกิดความสุขสนาน ให้เป็นผู้เรียนที่มีความจริงใจ มีความซื่อสัตย์ รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นการฝึกนิสัยให้ผู้เรียนเป็นผู้มีประชาธิปไตยอยู่ในหัวใจ

ต่อจากนี้มาลองฝึกตนเอง ใครทำอะไรตรงข้ามตนมากที่สุด ก็ได้จากการปฏิบัติตนในการเล่นเกมน (นักเรียนอ่านวิธีปฏิบัติกิจกรรมให้ครบทุกข้อก่อนลงมือปฏิบัติ)

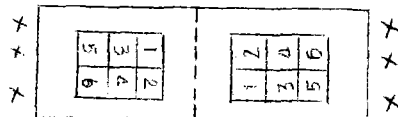
1. ให้นักเรียนแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย นั่งหันหน้าเข้าหากัน ดังรูป

2. นักเรียนกำหนดว่าฝ่ายใดจะเป็นกลุ่มที่ 1 และฝ่ายใดจะเป็นกลุ่มที่ 2
3. นักเรียนนำของคำถาม - คำตอบ ชุดที่ 1 และ 2 ออกจากซอง

เพื่อชิงรางวัล

4. ให้กลุ่มที่ 1 ถูของคำถาม - คำตอบ ชุดที่ 1
5. ให้กลุ่มที่ 2 ถูของคำถาม - คำตอบ ชุดที่ 2
5. ให้นักเรียนนำบัตรคะแนนวางไว้กลางโต๊ะ ดังรูป

6. ให้นักเรียนยัดคำถามตามคำถามฝ่ายละ 1 คำถาม สลับกันไปจนครบ 10 ข้อ
7. ถ้าคำตอบของฝ่ายตรงข้ามถูก ให้กลุ่มที่เป็นฝ่ายถามให้คะแนน 1 ในช่องคะแนน ถ้าคำตอบของฝ่ายตรงข้ามผิด ให้กลุ่มที่เป็นฝ่ายถามให้คะแนน 0 ในช่องคะแนน
8. ให้เวลาในการตอบคำถามข้อละประมาณ 2 นาที และตอบได้ครั้งเดียว

9. เมื่อผลัดกันถามจนครบ 10 ข้อ (ฝ่ายละ 5 ข้อ) แล้วนักเรียนรวมคะแนน
10. ฝ่ายชนะรับรางวัลได้จากครู
11. เมื่อนักเรียนปฏิบัติกิจกรรมเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้ลบคะแนนจากบัตร
คะแนนทิ้งด้วย

หมายเหตุ ให้ใช้ดินสอในการเขียนคะแนนลงบนบัตรคะแนน

คำถาม-คำตอบ (กลุ่มที่ 1)

1. ส่วนวนไทย "กินข้าวร่อนนอนตื่นสาย" หมายถึงอะไร
(ตอบ การกินอยู่ของบุคคลชั้นเจ้าขุนมูลนาย)
2. โอหมุรี เป็นชื่อเดิมของจังหวัดอะไร
(ตอบ จังหวัดพิจิตร)
3. ประเพณีดูขวัญ เป็นประเพณีดั้งเดิมของภาคใด
(ตอบ ภาคอีสาน)
4. แกงแค หมูส้ม เป็นอาหารของภาคใด
(ตอบ ภาคเหนือ)
5. เชื้อนหินที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยคือเชื้อนอะไร อยู่ที่ไหน
(ตอบ เชื้อนภูมิพล จังหวัดตาก)

ศูนย์ที่ 5 ชุดที่ 1

คำถาม - คำตอบ (กลุ่มที่ 2)

1. ส่วนวนไทย "เกี่ยวแฝกมุงป่า" หมายถึงอะไร
(ตอบ มีเงินน้อยแต่ทำอะไรเกินตัว)
2. ชุขันธ์ คือชื่อเดิมของจังหวัดอะไร
(ตอบ จังหวัดศรีสะเกษ)
3. ประเพณีแต่งงาน นิยมทำพิธีทางศาสนา แต่การแต่งงานจะสมบูรณ์แบบ
"ต้องมีพิธีทางกฎหมายด้วย พิธีทางกฎหมาย หมายถึงอะไร
(ตอบ ต้องมีการจดทะเบียนสมรสอย่างเป็นทางการที่อำเภอ)
4. หุ่นกลาร่องใหญ่ที่จังหวัดอะไร
(ตอบ จังหวัดร้อยเอ็ด)
5. เชื้อนดินที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยคือเชื้อนอะไร อยู่ที่ไหน
(ตอบ เชื้อนสิริกิติ์ จังหวัดตาก)

สโลคประเพณีปอยสง

ภาพ	เสียง
1. ดอกไม้สวย ๆ หรืออาทิตย์
ขึ้นวันปิง	เสน่ห์ที่สำคัญที่สุดของแม่อองสอน และเป็น
เสน่ห์ที่ประทับใจผู้ใดมาเยือนโดยไม่มีวันจืดจาง
ก็คือขนบธรรมเนียมประเพณีเก่าแก่ ของชาวไทย
ใหญ่ที่ขึ้นชื่อมากที่สุดก็คือ
2. แห่สง	ประเพณีปอยสง หรือที่เรียกกันว่า
บวชลูกแก้ว
3. แห่สง	หรือการบวชเณรนั่นเอง เป็นประเพณีที่
เกิดขึ้นจากความศรัทธาในพระพุทธศาสนาโดยแท้
4. แห่สง	ชาวแม่อองสอนถือว่าเป็นประเพณีที่ก่อเกิด
อานิสงส์มากที่สุด
5. ตัวสง	ผู้ที่เป็นเจ้าของภาพบวชของตนเอง จะได้อานิสงส์ถึง 8 กัลป์
6. ตัวสงใด ๆ	บวชลูกของผู้อื่น ได้อานิสงส์ 4 กัลป์
7. ขบวนแห่ยาว ๆ	ปอยสง เป็นประเพณีของชาวไทยใหญ่
ที่สืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านานนับ 100 ปีแล้ว
8. ตัวหนังสือ
สง = สง + สง	คำว่า สง เป็นภาษาไทยใหญ่ มาจาก
คำว่า สง กับ สง ผสมกันเป็นสง
9. ตัวหนังสือ
สง = สามเณร	สง มาจากคำว่า เจ้าสง แปลว่า
สามเณร

ภาพ

เสียง

10. ลอง = กษัตริย์
หนอพุททฆาฏกร

ลอง มาจาก อลอง แปลว่า กษัตริย์หรือ
หนอพุททฆาฏกร เป็นภาษาพม่า

11. สร้างลองเนาะใบหน้า

เมื่อเรียกรวมกัน ก็หมายความว่า
ผู้ที่เตรียมตัวเป็นสามเณรนั่นเอง

12. ตัวหนังสือ
ปอย = งาน

อีกคำหนึ่งคือ คำว่า ปอย ซึ่งแปลว่า งาน
ดังนั้น ปอยสร้างลองก็คือ งานประเพณีบวชลูกแก้ว
หรือบวช เณรนั่นเอง

13. สร้างลองรวม ๆ

โดยปกติ ปอยสร้างลองนิยมจัดในเดือน
มีนาคม - พฤษภาคม ของทุกปี เพราะเป็นระยะ
เวลาที่ทุกคนว่างเว้นจากการทำนา ฝนฟ้ายังไม่ตก
กำหนดจัดงานอาจจะจัดกี่วันก็ได้ วันเดียว 3 วัน
หรือ 5 วัน สุกแล้วแต่ศรัทธาและฐานะเจ้าภาพ

14. ขบวนแห่

เพื่อกำหนดวันที่จะจัดปอยสร้างลองแล้ว
ชาวบ้านจะมีการเตรียมงานกันเป็นการใหญ่ เตรียม
ข้าวของเครื่องใช้ เครื่องไทยทาน อาหารการกิน
เพื่อเอาไว้อัศจรรย์กัน

16. ต้นตะเปสา

ช่วยกันจัดทำต้นตะเปสา หรือต้นกัลปพฤกษ์
ซึ่งจะประดับประดาด้วยเครื่องไทยทานต่าง ๆ

17. สร้างลองฟังพระสอน

ก่อนถึงกำหนดงาน 1 วัน ผู้ที่จะเป็นสร้างลอง
จะโกนผม แล้วไปรับคำสั่งสอนจากพระที่วัด

18. ขบวนแห่รับสร้างลอง

พอถึงวันงานวันแรก พิธีจะเริ่มขึ้นตั้งแต่เช้าตรู่
บรรดาพ่อแม่ ญาติพี่น้องจะไปรับสร้างลองจากวัด

19. สร้างลองขอพรพระ

แล้วแห่แหนไปรวมกัน ณ วัดที่จะทำพิธี เมื่อพร้อมกัน

ภาพ

เสียง

- แล้วก็จะแห่แหน่ลางลองไปขอขมา และรับพร
จากเจ้าอาวาสทุกวัดในเขตเทศบาลเมือง
20. รับประทานอาหาร ตอนกลางวันลางลองทั้งหมดจะรับประทาน
อาหาร
21. ลางลองรับพรผู้ใหญ่ ในภาคบ่าย จะแห่ลางลองไปขอขมาและรับพร
ที่บ้านญาติผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ
22. ผู้ใหญ่ให้เงิน ในโอกาสเดียวกันนี้ ผู้ใหญ่ที่ลางลองไปขอขมา
และขอพระก็จะให้การต้อนรับเป็นอย่างดี
23. ผู้ใหญ่เลี้ยงขนม เพราะถือว่ามีเกียรติและเป็นสิริมงคล
แก่บ้านเจ้าของบ้าน จะเลี้ยงต้อนรับด้วยน้ำส้ม
น้ำหวาน หรือน้ำเย็นมีการ
24. ผูกข้อมือ ผูกข้อมือคู่ขวัญลางลอง บางทีก็มีการเลี้ยง
อาหารคารวะหวานด้วย
25. ลางลองแต่งตัว พิธีสำคัญที่สุดจะเริ่มขึ้นในวันที่ 2 ของงาน
ลางลองจะแต่งตัวเข้า การแต่งตัวนี้เป็นเรื่อง
ละเอียดอ่อนและพิถีพิถันมาก
26. ลางลองแต่งตัว
27. ลางลองที่ด้านวัด แล้วลางลองทั้งหมดจะไปพร้อมกันที่วัดตั้งแต่
เช้าตรู่แล้วเริ่มจัดขบวนเรียงตามลำดับ ดังนี้คือ
28. จี๋เจ๋ (กังสะกาน) หน้าสุดของขบวน เป็นจี๋เจ๋หรือกังสะกาน
เป็นจิ้งหะไป
29. ไทหยานพระพุทธรูป ถัดจากกังสะกาน เป็นเครื่องไทหยาน
30. พานดอกไม้พระ พระพุทธรูปและพานดอกไม้ ถวายพระรัตนตรัย

ภาพ

เสียง

43. สร้างลงโกฏิ ๆ เสื้อฟ้าที่มีสีล้วนสวยงาม ส่วนใหญ่เป็นผ้าลูกไม้
ควยลวดลายระยิบระยับ ลักษณะเสื้อเหมือนเสื้อตัวพระ
ในการแสดงโขน
44. ใบหน้าหรือศีรษะสร้างลง โปกศีรษะควยผ้าสวมสร้อยทองคำแบบพม่า
แซมควยคอกเอื้องคำ แต่งหน้าทาแป้ง
45. สร้างลงเห็นนุ่งโสร่ง นุ่งโสร่ง
46. สร้างลงเห็นร่มชัก ๆ และเค้นที่สุดก็คือจะมีคนกันร่ม หรือที่เรียกว่า
ที่คำให้สร้างลงทุกคน
47. ตัวร่ม ร่มนี้ ถือว่าเป็นของสูง ไซ้เฉพาะพระกับเจ้า
นายเท่านั้น คำว่าที่ แปลว่าร่ม คำก็คือ ทองคำ
48. ร่มในขบวนแห่ ที่คำ จึงแปลว่า ร่มที่ทำควยทองคำ หรือ
49. ตัวร่มระยิบระยับ ทำเป็นสีเหลืองเหมือนทองคำ มองดูเค้น เป็นแวววาว
ระยิบระยับ ตลอดเส้นทางของขบวนแห่ที่เดียว
50. คนถือกลองกันยาว สำหรับเครื่องดนตรีพื้นบ้านที่ไซ้ประ โคมในขบวน
แห่ก็เป็นพวกกลองกันยาว
51. ฟ้อนรำในขบวน และมีการฟ้อนรำแบบพม่าประกอบในขบวน
ควย
52. หนุมสาวรำ บรรดาหนุมสาวต่างสนุกสนานกันเต็มที่
ถือเป็นการรื่นเริงที่ยิ่งใหญ่ที่สุดแห่งปีที่เดียว
53. แห่สร้างลง และจะปิดท้ายขบวนควยสร้างลง ซึ่งคือตะแบ
ที่สมมติว่าเป็นม้า

ภาพ

เสียง

54. บ้องไฟ

และท้ายสุดของขบวนจะเป็นบ้องไฟ

55. ขบวนแห่

ในสารที่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์
วรพินิจ เสด็จไปตรวจราชการ จ. แม่ฮ่องสอน
เมื่อ พ.ศ. 2472 ได้บันทึกไว้ในรายงานความว่า

56. ขบวนแห่

ในวันขึ้นคอยกองมูนี ที่เชิงคอยมีแห่กรวทาน
ตามแบบพายัพ พญาพิศาลของสอนกิจ พอเมืองนำหน้า
ขบวนแห่ก็ถึงมหรสพแล้วถึงมณฑปทำถวายกระดาน
มีคานหาม

57. ขบวนแห่ผู้หญิงถือโคม

ก่อนนั้นไปมีผู้หญิงงามถือรูปเทียนตกแต่ง
ควยเครื่องกระดาน ประมาณ 40 คน มีสำรับ
การทวน

58. ขบวนสา่งลอง

คนทวนมีเด็กซึ่งบวชเป็นสามเณรในวันนี้
ซึ่งคอกคน ท่างม้ายึดผ้าโพกศีรษะคนนั้น ๆ เป็นบังเหียน
และเฟ้นทำนองมา

59. ขบวนสา่งลองเห็นร่มสวย ๆ

มีกลดทองแบบพม่าทั้งสิ้นข้างขวาคนละ 2 คัน
รวม 10 คัน มีนางงามไปยช่าวตอกชักเจ้านาค
เจ้านาคแต่งตัวคล้ายละครพม่า

60. รูปสา่งลองใกล้เคียง

พิธีนี้ตามคำเมืองเรียกว่า บวชลูกแก้ว หรือ
ปอยสา่งลองตามภาษาไทยใหญ่

ภาพ

เสียง

61. พิธีเรียกขวัญ พอตกลงก็จะมีพิธีเรียกขวัญสาบลง หรือที่ทางภาคกลางเรียกว่าทำขวัญ เพื่อบรมดั่งสอนการปฏิบัติตัวก่อนที่จะบวช
62. พิธีเรียกขวัญ คนตรี
63. พิธีเรียกขวัญ คนตรี
64. พิธีเรียกขวัญ คนตรี
65. พิธีเรียกขวัญ คนตรี
66. สาบลงกินอาหาร 12 อย่าง เสร็จจากพิธีเรียกขวัญแล้ว จะมีพิธีสำคัญอย่างหนึ่งคือการกินอาหาร 12 อย่าง
67. สาบลงกินอาหาร 12 อย่าง ซึ่งส่วนใหญ่พ่อแม่ หรือญาติพี่น้องจะเป็นผู้ป้อนให้เพราะถือว่าได้อานิสงส์
68. สาบลงกินอาหาร 12 อย่าง คนตรี
69. สาบลงกินอาหาร 12 อย่าง สำหรับที่มาของอาหารว่า ทำไมจะต้องกิน 12 อย่าง ยังหาคำตอบที่แน่นอนไม่ได้ ผู้ใหญ่
70. สาบลงกินอาหาร 12 อย่าง บางคนบอกว่า 1 ปี มี 12 เดือน เลยกิน 12 อย่าง บางคนก็บอกว่าแต่ก่อนกินมากกว่านี้ คือกินถึง 32 อย่าง เคี้ยวนี้ลดลงแล้ว
71. สาบลงกินอาหาร 12 อย่าง สำหรับอาหารนั้นจะเป็นชนิดใดก็ได้ ขอให้รวมกันได้ 12 อย่างก็แล้วกัน

ภาพ

เสียง

72. พิธีบวช รุ่งขึ้นอีกวัน ก็จะถึงพิธีที่เป็นจุดสำคัญที่สุด
73. พิธีบวช คือ การบวชสาងลอง ซึ่งโดยส่วนรวมแล้วก็เหมือนกับการบวชทั่ว ๆ ไป
74. พิธีบวช พ่อแม่ ลูกพี่น้องจะมารวมพิธีกันเป็นจำนวนมาก
75. พิธีบวช การบวชจะกำหนดเวลาใดก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นเช้าหรือบ่าย
76. พิธีบวช เมื่อสาងลองขอบวชแล้ว พระอุปัชฌาย์ก็จะบวชให้
77. พิธีบวช คนศรี
78. พิธีบวช ในตอนท้ายจะมีเทศน์เกี่ยวกับานิสงส์ของการบวช เพื่อสอนผู้บวชใหม่ด้วย
79. พิธีบวช เป็นอันว่าพิธีบวชลูกแก้วก็สิ้นสุดขั้นตอนต่าง ๆ ลง
80. รูปเคารพ ต่อจากนั้นอาจจะมีการเฉลิมฉลองอีกครั้งหนึ่งหรือไม่ก็ได้ สุดแล้วแต่เจ้าภาพซึ่งเรียกว่าอองปอย
81. แห่สาងลอง ท่านผู้ชมจะเห็นได้ว่า ปอยสาងลองนั้นเป็นพิธีที่ยิ่งใหญ่
82. แห่ตัวสาងลอง มีพิธีการที่เป็นขั้นตอน แฝงไปด้วยความละเอียดอ่อน ทางวัฒนธรรมมากมาย

ภาพ

เสียง

83. พระสอนต่างดอง เป็นประเพณีที่เกิดขึ้นจากความรัก
ในพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง
84. ขบวนแห่ และที่สำคัญก็คือ เป็นประเพณีดั้งเดิมที่
ตื่นตาตื่นใจแก่ผู้พบเห็น
85. หน้าต่างดอง และจะประทับใจไปนานแสนนานทีเดียว
86. ต่างดองหลายคน สมควรที่จะช่วยกันอนุรักษ์และเผยแพร่
ประเพณีอันเก่าแก่และวิจิตรพิสดารนี้
87. หน้าเเอร์ ให้คงอยู่คู่ชาติบ้านเมืองของเราต่อไป

สโลคประเพณีสงกรานต์

ภาพ

เสียง

1. คำว่า "ตรุษสงกรานต์"

วันสงกรานต์ เป็นเทศกาลวันขึ้นปีใหม่
ขึ้นปีใหม่ของคนไทย จึงยึดถือสืบเนื่องเป็นประเพณี
มาแต่โบราณ
 2. คำว่า "ตรุษ" คัด

ตรุษ แปลว่า ตัดหรือขาด คือ ตัดปี ขาดปี
หมายถึง วันขึ้นปีใหม่ ตรุษเป็นพิธีแสดงความยินดีที่ได้
มีชีวิตรอดพ้นมาด้วยความสวัสดิ์ในรอบปีหนึ่ง ๆ
เรียกว่า สงปีใหม่
 3. คำว่า "ส - กราบท"

สงกรานต์ มาจากภาษาสันสกฤตว่า
ส - กราบท แปลว่า ก้าวขึ้น ย่างขึ้น การย้ายที่
 4. วันที่ 13 - 14 - 15

เคลื่อนที่ คือ พระอาทิตย์ย่างขึ้นสู่ราศีใหม่ หมายถึง
เมษายน ซึ่งตรงกับวันที่ 13, 14 และ 15
 5. วัด - ศิลาจารึก

เมษายน ของทุกปี
- ประวัติความเป็นมา
- ตำนานของสงกรานต์ มีปรากฏในศิลาจารึก
วัดพระเชตุพน พอสรุได้ว่า
6. เสริมฐีและภรรยาทำพิธีขอ

มีเสริมฐีคนหนึ่งไม่มีบุตร จึงทำพิธีบวงสรวง
บุตรไถ่ตนไท

ขอบุตรได้ถึง 3 ปี ก็ยังไม่มีบุตร จนถึงวันสงกรานต์
เสริมฐีจึงพาบริวารไปยังตนไท อันเป็นที่อยู่ของผุ้จนก

ภาพ

เสียง

7. พระธรรมบาลเทวบุตรบอก
มงคลแก่นมนุษย์

อธิษฐานขอบุตร พระอินทร์จึงให้ ธรรมบาลเทวบุตร
ลงมาปฏิบัติในครรภ์ภรรยาเศรษฐี เมื่อคลอดแล้วให้ชื่อ
ให้ชื่อธรรมบาลกุมาร ปลูกปราสาท 7 ชั้นให้อยู่
ใต้ถุนไทรนั้น พอธรรมบาลกุมารเจริญขึ้นก็รู้ภาษานก
เรียนไตรเพทจบเมื่ออายุ 7 ขวบ ได้เป็นอาจารย์
บอกมงคลการต่าง ๆ แก่มนุษย์ทั้งปวง

8. ท้าวมหาพรหมถามปัญหาแก่
พระธรรมบาลเทวบุตร

ขณะนั้นโลกทั้งหลายนับถือท้าวมหาพรหม
และกบิลพรหมองค์หนึ่งว่าเป็นผู้แสดงมงคลแก่นมนุษย์
ทั้งปวง เมื่อกบิลพรหม ทราบถึงถามปัญหาแก่ธรรม
บาล 3 ข้อ สัตย์ว่า ถ้าแก้ปัญหาก็จะศักดิ์สิทธิ์บูชา
ถ้าแก้ไม่ได้จะศักดิ์สิทธิ์ระทมบาลเสีย
ปัญหามีว่า

9. รูปพระอาทิตย์ขึ้นตอนเช้า
10. รูปนาฬิกาบอกเวลาเที่ยงตรง
11. รูปพระอาทิตย์ตก
12. รูปนกอินทรีสองตัวเมียกำลัง
คุยกัน

ข้อ 1 เช้าราตรีอยู่แห่งใด

ข้อ 2 เที่ยงราตรีอยู่แห่งใด

ข้อ 3 ค่ำราตรีอยู่แห่งใด

ครั้นล่วงไป 6 วัน ธรรมบาลก็ยังคิดไม่ออก
จึงไปนอนอยู่ใต้ต้นตาล ได้ยินนกอินทรีสองตัวเมียคุย
กันอยู่บนต้นตาลว่า พรุ่งนี้จะได้อินสพธรรมบาลกุมาร
เพราะหาปัญหาไม่ออก นางนกถามสามีว่า ปัญหา
ที่ว่าคืออะไร สามีจึงบอกปัญหาทั้งสามข้อ นางนก
ถามว่าแล้วจะตอบปัญหาอย่างไร สามีจึงตอบว่า

ภาพ

เสียง

13. ภาพหน้าคน

เข้า ราชรีอยู่ที่หน้า มนุษย์จึงเอาน้ำ
ดางหน้า

14. ภาพช่วงอกของคน

เที่ยง ราชรีอยู่ที่อก มนุษย์จึงเอาเครื่อง
หอมประพรมที่อก

15. รูปเท้าคน

เย็น ราชรีอยู่ที่เท้า มนุษย์จึงเอาน้ำ
ดางเท้า

16. รูปพระบรมมหาราชูปัฏฐา
ทวามหาพรหม

บรมมหาราชูปัฏฐา ราชรีจึงตอบปัญหาได้
ทวามหาพรหมจึงต้องตัดศีรษะบรมมหาราชูปัฏฐา
แต่ศีรษะทวามหาพรหมนั้น
ถ้าตั้งไว้บนแผ่นดิน ไฟก็จะไหม้ทั่วโลก
ถ้าตั้งไว้บนอากาศ ฝนก็จะแล้ง
ถ้าตั้งในมหาสมุทรน้ำก็จะแห้ง

17. รูปธิดาทั้งเจ็ดคนนำพานมา
รองรับศีรษะทวามหาพรหม

จึงให้ธิดาทั้งเจ็ดคนเอาน้ำมาล้าง โดยธิดา
คนโตเป็นผู้รับก่อน แล้วแห้วประตักน้ำรอบเขา
พระสุเมรุ เสร็จแล้วนำไปประตักน้ำใน
มณฑปถ้ำคันธนูสีเขาไกรลาสครั้งครบกำหนด 365
วัน โลกสมมุติว่าปีหนึ่ง เป็นสงกรานต์นางเทพธิดา
เจ็ดองค์จึงผลัดเวรกันมาเชิญพระเศียร ท้าว
ทวามหาพรหมออกแห้วประตักน้ำเขาพระสุเมรุ ผลัด
เปลี่ยนกันไปทุกปี

ภาพ

เสียง

ความหมายของคำที่เกี่ยวข้องกับ
สงกรานต์

18. แสดง วันที่ 13 - 14 - 15
เป็นวันมหาสงกรานต์ -
วันเนา - เถลิงศก

สงกรานต์ แปลว่า "ก้าวขึ้น" "ย่างขึ้น"
หมายถึง การที่ดวงอาทิตย์ขึ้นสู่ราศีใหม่ อันเป็น
เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทุกเดือนที่เรียกว่า สงกรานต์
เดือน แต่เมื่อครบ 12 เดือน แล้วย่างขึ้น
ราศีเมษอีก จัดเป็นสงกรานต์ปี ถือว่าเป็นวัน
ขึ้นปีใหม่ของสุริยคติในทางโหราศาสตร์
มหาสงกรานต์ แปลว่า ก้าวขึ้น หรือ
ย่างขึ้นครั้งใหญ่ หมายถึง สงกรานต์ปีคือปีใหม่
อย่างเต็ม

วันเนา แปลว่า "วันอยู่" คำว่า
"เนา" แปลว่า "อยู่" หมายความว่า เป็น
วันถัดจากวันมหาสงกรานต์มา 1 วัน เป็น
วันที่ดวงอาทิตย์เข้าที่เข้าทาง ในวันราศีคงต้น
ใหม่แล้ว คืออยู่ประจำที่แล้ว

วันเถลิงศก แปลว่า "วันขึ้นศก"
เป็นวันเปลี่ยนจุลศักราชใหม่ โดยนับเอาวันที่
3 ถัดจากวันมหาสงกรานต์ เป็นวันเถลิงศก

ภาพ

เสียง

นางสงกรานต์ทั้ง 7 คือ

19.	รูปนางสงกรานต์วันอาทิตย์	<u>ทุณย</u>	วัน	-	อาทิตย์
			ดอกไม้	-	ดอกทับทิม
			เครื่องประดับ	-	บัฏมารดา
			อาหาร	-	อุทุมพร
			อาวุธ	-	จักร - สังข์
			พาหนะ	-	ครุฑ
20.	รูปนางสงกรานต์วันจันทร์	<u>โคตรก</u>	วัน	-	จันทร์
			ดอกไม้	-	ดอกปีบ
			เครื่องประดับ	-	มุกดาหาร
			อาหาร	-	น้ำมัน
			อาวุธ	-	พระขรรค์ - ไม้เท้า
			พาหนะ	-	พยัคฆ์
21.	รูปนางสงกรานต์วันอังคาร	<u>รากษส</u>	วัน	-	อังคาร
			ดอกไม้	-	ดอกบัวหลวง
			เครื่องประดับ	-	โมรา
			อาหาร	-	โฉก
			อาวุธ	-	ตรีศูล - ธนู
			พาหนะ	-	วราหะ (หมู)
22.	รูปนางสงกรานต์วันพุธ	<u>มณฑา</u>	วัน	-	พุธ
			ดอกไม้	-	ดอกจำปา
			เครื่องประดับ	-	ไพฑูรย์

ภาพ

เสียง

		อาหาร	-	นมเนย
		อาวุธ	-	ไม้เท้า - เหล็กแหลม
		พาหนะ	-	คัสพะ (คัทรภา - ลา)
23. รูปนางสงกรานต์วัน
พฤษหส์บดิ์
<u>กิริณี</u>	วัน	-	พฤษหส์บดิ์
	ดอกไม้	-	ดอกมณฑา
	เครื่องประดับ	-	มรกต
	อาหาร	-	ถั่วงา
	อาวุธ	-	ขอ - ปืน
	พาหนะ	-	กฤษณ
24. รูปนางสงกรานต์วันศุกร์
<u>กิมิทา</u>	วัน	-	ศุกร์
	ดอกไม้	-	ดอกจงกลนี
	เครื่องประดับ	-	บุษราคัม
	อาหาร	-	กถวยน้ำ
	อาวุธ	-	พระขรรค์ - พิณ
	พาหนะ	-	มเหศวร
25. รูปนางสงกรานต์วันเสาร์
<u>มโหธร</u>	วัน	-	เสาร์
	ดอกไม้	-	ดอกสามหาว (ผักตบ)
	เครื่องประดับ	-	นิลรัตน์
	อาหาร	-	เนื้อทราย
	อาวุธ	-	จักร - ครีฑ
	พาหนะ	-	นาค

ภาพ

เสียง

26. ภาพจัดแต่ง เเค็นเป็นริ้วขนวน
งานคนไปทำบุญ

วิธีปฏิบัติในวันสงกรานต์

1. การเตรียมงาน

2. เตรียมเครื่องนุ่งห่ม เพื่อใส่ไปทำบุญ
ที่วัด ตลอดจนเครื่องประดับ ซึ่งในขณะที่จะ
พิธีพิถีพิถันมาก

27. ภาพแสดงสำหรับกับชาวทำบุญ

2. ของทำบุญ นอกจากเตรียมของทำบุญ
เลี้ยงพระ ซึ่งมีอาหารคาวหวานแล้ว จะมีขนม
พิเศษ 2 อย่าง คือ ข้าวเหนียวแดง ในวันตรุษ
และขนมกวนหรือกะละแม ในวันสงกรานต์
ขนมพิเศษสองอย่างนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็น
สัญลักษณ์ของการทำบุญตรุษสงกรานต์

28. ภาพคนทำความสะอาดบ้าน

3. ทำความสะอาดบ้านเรือน โดยเฉพาะ

29. ภาพคนทำความสะอาดห้อง
พระโต๊ะหมู่บูชา

อย่างยิ่ง ที่บูชาพระ และที่เก็บอัฐิบรรพบุรุษ

30. ภาพการทำความสะอาดวัด

4. สถานที่ทำบุญ คือวัดซึ่งต้องช่วยกันทำ
ความสะอาดถวาย

2. การทำบุญ มีกิจกรรมที่ควรปฏิบัติที่เกี่ยวกับการ
การทำบุญดังนี้คือ

1. ทำบุญตักบาตรในตอนเช้า

31. ภาพหนุ่มสาวถือเจดีย์ทราย

2. ถือพระเจดีย์ทราย นิยมทำกันใน
บางท้องถิ่น

ภาพ

เสียง

3. ปลอยนกปลอยปลา เป็นการทำบุญ เพื่อแสดงความกรุณาปราณีต่อสัตว์ ข้างแห่งจัดเป็น ขบวนแห่อย่างสนุกสนาน
33. ภาพสร้างน้ำพระ 4. สร้างน้ำพระ มีทั้งสร้างน้ำพระพุทธรูป และพระภิกษุ สามเณร เพื่อความเป็นสิริมงคล
34. ภาพการทำบุญอุทิศ 5. ทำบุญอุทิศ จะทำในวันใดวันหนึ่งก็ สุดแต่จะนัดหมายกัน อาจนิมนต์พระไปยังสถานที่ เก็บหรือบรรจุอุทิศที่บ้านหรือทำรวมกันที่วัดก็ได้
35. ภาพรดน้ำคำหัวผู้ใหญ่ 6. การรดน้ำผู้ใหญ่ เป็นการแสดง การระบอผู้ใหญ่ของครอบครัว หรือของวงศ์ตระกูล ควรน้ำชา 1 สำหรับ คือผ้านุ่ง 1 ผืน ผ้าหม 1 ผืน ไปมอบให้ทานด้วยพร้อมดอกไม้ รูปเทียน
36. ภาพการเล่นสาคน้ำ 3. การเล่นสาคน้ำ เป็นสัญลักษณ์ของสงกรานต์ ว่าต้องมีการสาคน้ำให้โชคน้ำสะอาด จะมีน้ำอบ น้ำหอม หรือแป้งผสมด้วยก็ได้
37. ภาพการเล่นลูกขวง
38. ภาพการเล่นทั่ว ๆ ไป ในงาน
- นอกจากนั้น อาจมีกิจกรรมการละเล่น รื่นเริงอื่น ๆ ซึ่งนิยมปฏิบัติกันในชนบท เช่น การเล่นขวงชัย หรือลูกขวง มอญซ่อนผ้า และการแห่นางแมว เป็นต้น
- ข้อเสนอแนะ
39. ภาพกิจกรรมต่าง ๆ ใน เทศกาล
40. งานสงกรานต์ 1. ควรช่วยกันฟื้นฟูจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในเทศกาลสงกรานต์ให้แพร่หลาย จะเป็นการ อนุรักษ์วัฒนธรรมไทยประการหนึ่ง

ภาพ

เสียง

41. ภาพกราบไหว้แสดงความเคารพผู้ใหญ่
42. ภาพการละเล่นประเพณี
43. ภาพคนเล่นสาค่น้ำ
44. ภาพคนปฏิบัติธรรม
45. ภาพคนหิ้วกระเป๋าทะแรมเดินทางที่สถานีขนส่งรถทัวร์
46. ภาพแสดงการจราจรบนท้องถนน
2. ควรส่งเสริมความสำนึกในกตัญญู กตเวทิตาธรรมที่แสดงต่อบุรพการีและบรรพบุรุษ ในโอกาสเช่นนี้ด้วย
3. การเล่นและการละเล่นพื้นเมือง ที่เป็นวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามในวันตรุษสงกรานต์นั้น ควรสืบทอด เป็นมรดกอันมีค่า สืบไป
4. การเล่นต่าง ๆ โดยเฉพาะการสาค่น้ำ ควรใช้น้ำสะอาดทำในลักษณะที่สุภาพแสดง อหิชาภัยไมตรี และไม่ก่อความรำคาญแก่ผู้อื่น
5. ควรชักชวนให้งดเว้นอบายมุขต่าง ๆ ในวันสงกรานต์ เช่น การดื่มสุรา การเล่นการพนัน
6. ควรคำนึงถึงความปลอดภัย เช่น ความปลอดภัยในการเดินทาง การจราจร ฯลฯ
7. ควรถือเอาวันสงกรานต์เป็นอนุสติ คือ เป็นเครื่องเตือนใจให้ระลึกถึงการที่มีชีวิตผ่านพ้นไปปีหนึ่ง และจะต้องเผชิญกับชีวิตในปีใหม่ต่อไปด้วยความไม่ประมาท

แผนการสอนตามคู่มือแนวการสอนของ
หน่วยศึกษานิเทศก์
เรื่อง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชนบทประเพณี เวลา 3 คาบ

จุดประสงค์ปลายทาง

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องประเพณีและความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับประเพณี
2. เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในภาษาไทยและประเพณีอันดีงามของชาติ พร้อมทั้งจะศึกษาและดำรงรักษาไว้

ชนิดของสมรรถภาพ

ทักษะเชาว์ปัญญา

จุดประสงค์นำทาง

เมื่อเรียนบทเรียนนี้จบแล้ว นักเรียนสามารถ

1. อธิบายความหมายของคำว่า ประเพณี ได้ถูกต้อง
2. บอกประเภทของประเพณีและยกตัวอย่างประกอบประเพณีแต่ละประเภทได้
3. อธิบายความสำคัญของประเพณีได้
4. ยกตัวอย่างประเพณีและอธิบายคุณค่าของประเพณีนั้น ๆ ได้
5. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับประเพณีได้
6. อธิบายถึงประเพณีที่แฝงอยู่ในถ้อยคำสำนวนไทยได้ถูกต้อง
7. ยกตัวอย่างสำนวนไทยที่สะท้อนให้เห็นขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม

ของไทยได้

ประสบการณ์เดิม

1. สามารถอธิบายประเพณีบางอย่างในท้องถิ่นของตนได้
2. นักเรียนมีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีมาบ้างแล้ว

เนื้อหาวิชา

1. ความหมาย ลักษณะและประเภทของประเพณีไทย
2. ความสำคัญของประเพณี
3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับประเพณี
4. ส่วนรวมไทยที่เกี่ยวข้องกับประเพณี

สื่อการสอน

หนังสือและเอกสาร บัตรคำส่วนรวมในประเพณีต่าง ๆ
วีซีดีเรื่อง ชีวิตไทยในเทศกาล

ขั้นตอนการสอน	สภาพการเรียนรู้การสอน
1. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน 2. แจงจุดประสงค์ 3. ทบทวนประสบการณ์เดิม 4. เสนอบทเรียนใหม่โดยใช้อุปกรณ์ 5. ให้แนวการเรียนรู้	1. เล่นเกมทายชื่อประเพณีภาคต่าง ๆ 2. ครูแจ้งให้นักเรียนทราบว่าเมื่อจบบทเรียนนี้แล้ว นักเรียนสามารถบอกความหมาย ประเภท ความสำคัญของประเพณีได้ บอกความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับประเพณี วิเคราะห์และประเมินค่าส่วนงานจากประเพณีต่าง ๆ ได้ 3. อธิบายประเพณีเกี่ยวกับชีวิตในท้องถิ่นของตน 4.1 สรุปคำจำกัดความของ "ประเพณี" จากข้อความที่อ่านให้ฟังหลาย ๆ ข้อความ 4.2 ทำกิจกรรมกลุ่ม บอกความสำคัญของประเพณี 4.3 ทำกิจกรรมกลุ่ม แสดงท่าทางประกอบส่วนงาน พร้อมทั้งอธิบายความเป็นมาของส่วนงานนั้นให้เพื่อนฟัง 4.4 อภิปรายความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับประเพณี แล้วสรุปใจความสำคัญบนกระดานคำ 5. แนะนำหนังสือที่สามารถศึกษาค้นคว้าได้จากห้องสมุด และจากที่ครูได้เตรียมไว้ให้

ขั้นตอนการสอน	สภาพการเรียนรู้การสอน
6. ขั้นการปฏิบัติ	6.1 รวบรวมสำนวนที่เกิดจากประเพณีต่าง ๆ 6.2 คู่มือโอ เกี่ยวกับประเพณีสืบทอดของไทย 6.3 รวบรวมรายชื่อประเพณีซึ่งเป็นเอกลักษณ์ ของแต่ละภาค
7. ให้ข้อมูลย้อนกลับ	7. ให้คำติชมการรวมอภิปราย การทำ กิจกรรมกลุ่ม การทำรายงาน แนะนำ สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการทำกิจกรรม และขอบฟร่งอื่น ๆ
8. การประเมินผล	8. ให้คะแนนการทำรายงานและแบบฝึกหัด ดูความสนใจการร่วมทำกิจกรรมกลุ่ม
9. การถ่ายโอนการเรียนรู้	9. สรุปเนื้อหาที่ได้เรียนลงสมุด ทำแบบฝึกหัด

แผนการสอนที่ 2 เรื่อง ประเพณีภาคกลาง

เวลา 4 คาบ

จุดประสงค์ปลายทาง

1. นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถอธิบายลำดับขั้นตอนประเพณีในท้องถิ่นของตนได้
2. นักเรียนเห็นคุณค่า ประโยชน์ที่เกิดจากประเพณีในท้องถิ่นของตน

ชนิดของสมรรถภาพ

ทักษะเชาว์ปัญญา เจตคติ

จุดประสงค์นำทาง

- เมื่อนักเรียนเรียนบทเรียนนี้จบแล้ว นักเรียนสามารถ
1. อธิบายรายละเอียดหรือขั้นตอนของประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตได้
 2. บอกประโยชน์และคุณค่าของประเพณีที่เกี่ยวข้องกับบุคคลและท้องถิ่นได้
 3. อธิบายแสดงความคิดเห็นถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตทั้งในด้านดี และไม่ดีได้
 4. เปรียบเทียบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของท้องถิ่นต่าง ๆ ได้ว่าเหมือนหรือต่างกันอย่างไร
 5. อธิบายได้ว่าประเพณีละทอนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและจิตใจของบุคคลในท้องถิ่นได้อย่างไร
 6. ยกตัวอย่างคติและคำสอนที่แฝงอยู่ในประเพณีต่าง ๆ ได้ถูกต้อง

ประสบการณ์เดิม

1. นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ประเพณีในท้องถิ่นของตนมาบ้างแล้ว
2. นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีในภาคต่าง ๆ ของไทยบางอย่าง
3. นักเรียนมีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชนบประเพณีไทย

เนื้อหาวิชา

ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ได้แก่

1. ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด
2. ประเพณีการบวช
3. ประเพณีการแต่งงาน
4. ประเพณีเกี่ยวกับการตาย

สื่อการสอน

เอกสารความรู้เกี่ยวกับประเพณีการเกิด การแต่งงาน การตาย
รูปภาพต่าง ๆ ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต

ขั้นตอนการสอน	สภาพการเรียนรู้การสอน
1. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน 2. แจกจุดประสงค์ 3. ทบทวนประสบการณ์เดิม 4. เสนอบทเรียนใหม่ 5. ใ้แนวการเรียนรู้	1. เล่นเกมปริศนาคำทายที่เกี่ยวข้องกับประเพณีต่าง ๆ ของไทย 2. ครูแจ้งให้นักเรียนทราบว่าเมื่อจบบทเรียนแล้วนักเรียนสามารถอธิบายรายละเอียดขั้นตอนของพิธีกรรมต่าง ๆ พร้อมทั้งวิเคราะห์ประเมินค่าพิธีกรรมดังกล่าวได้ 3. สนทนากับนักเรียนถึงความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีและเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นถึงประเพณีของตน 4.1 อภิปรายร่วมกันถึงประเพณีการเกิด การโกนผมไฟ โกนผมจุก 4.2 เลือกตัวแทนของแต่ละศาสนาคือ ศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ให้มาเล่าถึงพิธีกรรมเกี่ยวกับการตาย แล้วให้ร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็น เปรียบเทียบส่วนที่เหมือนและแตกต่างกัน วิเคราะห์ส่วนดี และส่วนเสีย 5.1 แนะนำการทำกิจกรรมกลุ่ม 5.2 แนะนำแหล่งความรู้จากห้องสมุดโรงเรียน จากหนังสือและเอกสารที่ครูเตรียมไว้ให้ จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ในโรงเรียนหรือในท้องถิ่นของตน

ขั้นตอนการสอน	สภาพการเรียนรู้การสอน
6. ขั้นปฏิบัติ	6.1 แบ่งนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม จัดสาริต
	ในหัวข้อต่อไปนี้
	- ประเพณีการแต่งงานของชาวพุทธ
	- ประเพณีการแต่งงานของชาวคริสต์
	- ประเพณีการแต่งงานของชาวอิสลาม
	6.2 จัดบอร์ดกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีการบวช
7. ให้ข้อมูลย้อนกลับ	7.1 กิจกรรมสาริตและการจัดบอร์ดกิจกรรม
	เสนอแนะข้อมูล ความเห็นบางอย่าง
	ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำกิจกรรม
	ในครั้งต่อไป
	7.2 กิจกรรมพูดอภิปรายแสดงความคิดเห็น
	เสนอแนะวิธีการตั้งคำถาม การตอบ
	และการฟังที่ดี
8. การประเมินผล	8.1 สังเกตจากความสนใจร่วมมือทำกิจกรรม
	กลุ่ม
	8.2 ให้คะแนนการสาริตและจัดบอร์ดกิจกรรม
	8.3 ดูจากการแสดงความคิดเห็น การพูด
	อภิปราย
	8.4 จากการทำแบบฝึกหัด
9. เพิ่มความจำถ่ายโอน	9. สรุปสาระสำคัญจากเรื่องที่ได้เรียนไป
การเรียนรู้	ทำแบบฝึกหัด

แผนการสอนที่ 3 เรื่อง ประเพณีภาคอีสาน เวลา 3 คาบ

จุดประสงค์ปลายทาง

1. นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และอธิบายลำดับขั้นตอนของประเพณีภาคอีสานได้
2. นักเรียนเห็นคุณค่าของประเพณีภาคอีสานที่มีต่อท้องถิ่นและประเทศชาติ

ชนิดของสมรรถภาพ

ทักษะเชาว์ปัญญา เจตคติ

จุดประสงค์นำทาง

- เมื่อนักเรียนจบบทเรียนนี้แล้ว นักเรียนมีความสามารถ
1. อธิบายสภาพความเป็นอยู่ อาชีพ การทำมาหากินของชาวอีสานได้
 2. บอกชื่อประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวอีสานได้
 3. อธิบายประเพณีภาคอีสานได้อย่างน้อย 2 ประเพณี
 4. บอกคุณค่าและประโยชน์ของประเพณีภาคอีสานที่มีต่อท้องถิ่น สังคม ประเทศชาติได้
 5. แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเพณีภาคอีสานได้อย่างมีเหตุผล

ประสบการณ์เดิม

1. มีความรู้ความเข้าใจสภาพภูมิศาสตร์ ความเป็นอยู่ อาชีพของชาวอีสาน
2. มีความรู้ประเพณีภาคอีสานบางอย่าง

เนื้อหาวิชา

ประเพณีภาคอีสาน ได้แก่

1. ประเพณีการเลี้ยงปู่ตา
2. ประเพณีการทำบุญบังไฟ
3. ประเพณีแห่ประดาหนัง
4. ประเพณีไหลเรือไฟ

สื่อการสอน

หนังสือวารสาร อ.ส.ท. เกี่ยวกับประเพณีอีสาน

วารสาร "อีสานของเรา"

รูปภาพต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประเพณีอีสาน

ขั้นตอนการสอน	สภาพการเรียนรู้การสอน
1. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน	1.1 แข่งขันบอกชื่อประเพณีภาคอีสาน 1.2 ให้นักเรียนที่เป็นชาวอีสานเล่าถึง ประเพณีของตนให้ฟัง
2. แจกจุดประสงค์	2. ครูแจ้งให้รู้เรียนทราบว่าเมื่อจบบทเรียน นี้แล้ว นักเรียนต้องอธิบายประเพณีภาคอีสาน พร้อมทั้งวิเคราะห์ประเพณีดังกล่าวได้
3. พบทวนประสบการณ์เดิม	3.1 สันทนาการกับรู้เรียนถึงสภาพทางภูมิศาสตร์ ความเป็นอยู่ การทำมาหากิน ของ ชาวอีสานโดยทั่ว ๆ ไป 3.2 ซักถามถึงประเพณีบางอย่างของ ชาวอีสานที่นักเรียนรู้จัก
4. เสนอบทเรียนใหม่	4.1 ให้นักเรียนศึกษาประเพณีการทำบุญบั้งไฟ จากวีซีดี แล้วให้ร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็น สรุปคุณค่าของ ประเพณีดังกล่าว 4.2 ทำกิจกรรมกลุ่ม แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ศึกษาประเพณี - ประเพณีไหลเรือไฟ - ประเพณีแห่ประสาธน์ - ประเพณีการเลี้ยงปู่ตา
5. ให้แนวการเรียนรู้	5. แนะนำแหล่งศึกษาค้นคว้าจากห้องสมุด จากเอกสารหนังสือที่ครูเตรียมให้ จาก วิทยากรในโรงเรียนจากวีซีดี

ขั้นตอนการสอน	สภาพการเรียนรู้การสอน
6. ขั้นปฏิบัติ	6. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มรายงาน โดยกำหนดดังนี้
7. ให้ข้อมูลย้อนกลับ	1. มีรูปภาพหรือสื่อประกอบ 2. วิเคราะห์ให้เห็นส่วนดี ส่วนเสีย 3. ประโยชน์ที่ได้รับทั้งในค่านิยมบุคคล ส่วนรวม
8. การประเมินผล	7. ให้นักเรียนชื่นชมการรายงานหรือเสนอความคิดเห็น ให้ความรู้เพิ่มเติมจากประสบการณ์ที่เคยได้ยิน ได้ฟังมา ครูให้การชื่นชมและเสนอแนะเพิ่มเติม
9. เพิ่มความจำ	8. ให้คะแนนการรายงานกลุ่ม และทำแบบฝึกหัด สังเกตความสนใจในการทำกิจกรรมกลุ่ม
	9. ช่วยกันสรุปหลักสำคัญที่ได้จากการเรียน ทำแบบฝึกหัด

แผนการสอนที่ 4 เรื่อง ประเพณีภาคใต้ เวลา 3 คาบ

จุดประสงค์ปลายทาง

1. นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถอธิบายลำดับขั้นตอนของประเพณีภาคใต้ได้
2. นักเรียนเห็นคุณค่าของประเพณีภาคใต้ที่มีต่อท้องถิ่นและประเทศชาติได้

ชนิดของสมรรถภาพ

ทักษะเชาวน์ปัญญา เจตคติ

จุดประสงค์นำทาง

- เมื่อเรียนบทเรียนนี้จบแล้ว นักเรียนสามารถ
1. อธิบายประเพณีภาคใต้ได้อย่างน้อย 2 ประเพณี
 2. บอกได้ว่าประเพณีภาคใต้ที่รู้จักสะท้อนให้เห็นชีวิตและจิตใจของชาวใต้ในค่านิยมใดบ้าง ได้อย่างถูกต้อง
 3. วิเคราะห์ถึงคุณค่า ประโยชน์ของประเพณีภาคใต้ที่มีต่อท้องถิ่นและประเทศชาติได้
 4. อภิปรายแสดง ความคิดเห็นที่มีต่อประเพณีภาคใต้ได้
 5. อธิบายได้ว่าการเรียนรู้ชนบทร่วมประเพณีภาคใต้ก่อให้เกิดความเข้าใจรักใคร่กลมเกลียวกันในหมู่คนไทยได้อย่างไร

ประสบการณ์เดิม

1. มีความรู้ความเข้าใจสภาพภูมิศาสตร์ ความเป็นอยู่ของชาวใต้
2. มีความรู้ประเพณีภาคกลาง ภาคอีสาน

เนื้อหาวิชา

ประเพณีภาคใต้ มี

1. ประเพณีชักพระ
2. ประเพณีกินเจ
3. ประเพณีชิงเปรต
4. ประเพณีแห่ผ้าขึ้นพระราชู

สื่อการสอน

วิดีโอประเพณีกินเจ ของชาวภูเก็ต
รูปภาพต่าง ๆ เกี่ยวกับประเพณีภาคใต้
เอกสารและหนังสือเกี่ยวกับประเพณีภาคใต้

ขั้นตอนการสอน	สภาพการเรียนรู้การสอน
1. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน	1.1 แข่งขันตอบปัญหาสิ่งน่ารู้ในจังหวัดภาคใต้
	1.2 ร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับสภาพทั่ว ๆ ไปของภาคใต้ และให้นักเรียนที่อยู่ภาคใต้เล่าเกี่ยวกับประเพณีที่ตนรู้จักให้เพื่อนฟัง
2. แจงจุดประสงค์	2. ครูแจ้งให้นักเรียนทราบว่าเมื่อจบบทเรียนนี้แล้วนักเรียนสามารถอธิบายรายละเอียดประเพณีภาคใต้ พร้อมทั้งวิเคราะห์ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาประเพณีดังกล่าวได้
3. พบพบประสบการณ์เดิม	3. อธิบาย เปรียบเทียบสภาพความเป็นอยู่ประเพณีของภาคกลางกับภาคอีสาน ภาคใต้
4. เสนอบทเรียนใหม่	4.1 ครูอธิบายประเพณีการแห่ผ้าขึ้นพระราชูกับประเพณีชิงเปรต 4.2 นักเรียนศึกษาประเพณีกินเจจากวีซีดีให้นักเรียนอธิบายร่วมกันโดยแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อดีข้อเสีย และบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับทั้งรายบุคคลและสังคม 4.3 ให้ทำรายงานกลุ่มโดยเลือกศึกษาประเพณีภาคใต้อันหนึ่งประเพณี
5. ให้นำการเรียนรู้	5.1 แนะนำแหล่งศึกษาค้นคว้าจากห้องสมุดจากเอกสาร รูปภาพ และหนังสือที่ครูเตรียมให้

ขั้นตอนการสอน	สภาพการเรียนรู้การสอน
6. ขั้นปฏิบัติ	แนะนำวิทยากรที่มีความรู้ในโรงเรียน เช่น อาจารย์ นักเรียน อธิบายความเข้าใจกับนักเรียนก่อนศึกษาจากวีดีโอ 6.1 ทำกิจกรรมกลุ่ม โดยจับบัตรกิจกรรมตามเรื่องที่ได้อ่าน ซึ่งประกอบด้วย คำอธิบายรายละเอียด รูปภาพประกอบ 6.2 นักเรียนแต่ละคนศึกษาประเภทต่าง ๆ จากบัตรกิจกรรมแล้วสรุปสาระสำคัญส่งอาจารย์
7. การให้ข้อมูลย้อนกลับ	7. ตอบคำถามหรือปัญหาที่นักเรียนสงสัย กิจกรรมแสดงความคิดเห็นและทำกิจกรรมกลุ่ม เสนอแนะความคิดเห็นและข้อมูลบางอย่างกับนักเรียน
8. การประเมินผล	8. จากความสนใจและทำกิจกรรมกลุ่ม ให้คะแนนการจัดบอร์ด การทำแบบฝึกหัด
9. การถ่ายโอนการเรียนรู้	9. ทำแบบฝึกหัด

แผนการสอนที่ 5 เรื่อง ประเพณีภาคเหนือ เวลา 3 คาบ

จุดประสงค์ปลายทาง

1. นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถอธิบายลำดับขั้นตอนประเพณีภาคเหนือได้
2. นักเรียนเห็นคุณค่าประเพณีภาคเหนือที่มีต่อท้องถิ่น

ชนิดของสมรรถภาพ

ทักษะเชาวน์ปัญญา เจตคติ

จุดประสงค์นำทาง

1. อธิบายประเพณีภาคเหนือที่รู้จักได้อย่างน้อย 1 ประเพณี
2. บอกคุณค่า ประโยชน์ของประเพณีภาคเหนือที่มีต่อท้องถิ่นและประเทศชาติได้
3. อภิปรายแสดงความคิดเห็นได้อย่างมีเหตุผล
4. ยกตัวอย่างประเพณีในท้องถิ่นที่มีลักษณะคล้ายประเพณีภาคเหนือได้
5. อธิบายได้ว่าการเรียนรู้ประเพณีภาคเหนือก่อให้เกิดความเข้าใจรักใคร่กลมเกลียวกันในหมู่คนไทยได้อย่างไร
6. บอกได้ว่า ประเพณีภาคเหนือที่นักเรียนรู้จัก สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตจิตใจของชาวเหนือในค่านิยมใดบ้าง ได้อย่างถูกต้อง

ประสบการณ์เดิม

1. สามารถเปรียบเทียบประเพณีในภาคต่าง ๆ ได้
2. มีความรู้ ความเข้าใจ สภาพภูมิศาสตร์ ความเป็นอยู่ของชาวเหนือได้

เนื้อหาวิชา

ประเพณีภาคเหนือ ได้แก่

1. ประเพณีการบวชลูกแก้ว
2. ประเพณีการแห้วสาว - เสียผี
3. ประเพณีทานข้าวสลาก
4. ประเพณีการเสกาะเคราะห์
5. ประเพณีสงกรานต์

สื่อการสอน

รูปภาพเกี่ยวกับประเพณีภาคเหนือ
หนังสือ และเอกสาร

ขั้นตอนการสอน	สภาพการเรียนรู้การสอน
1. ชี้แนะเข้าสู่บทเรียน	1. เล่านิทานพื้นบ้านของชาวเหนือให้นักเรียนฟัง ช่วยกันวิเคราะห์ถึงความเชื่อที่ได้รับ
2. แจกจุดประสงค์	2. ครูแจ้งให้รู้เรียนทราบว่า เมื่อเรียนจบบทเรียนเรื่องนี้แล้ว นักเรียนสามารถอธิบาย วิเคราะห์ บอกถึงประโยชน์ และคุณค่าของประเพณีภาคเหนือได้
3. ทบทวนประสบการณ์เดิม	3. สนทนาถึงสภาพความเป็นอยู่ การทำมาหากินของชาวเหนือ เปรียบเทียบประเพณีชาวไทอีสาน กับภาคกลาง

ขั้นตอนการสอน	สภาพการเรียนรู้การสอน
4. เสนอบทเรียนใหม่	4.1 ครูอธิบายรายละเอียดประเพณี แอสท - เลียดี ประเพณีเสาะเคราะห์ แล้วให้นักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพปัจจุบัน 4.2 เชิญวิทยากรในโรงเรียนมาให้ความรู้ เกี่ยวกับประเพณีภาคเหนือ
5. ใ้แนวการเรียนรู้	5. แนะนำแหล่งศึกษาคุณค่า - จากเอกสาร วารสาร ที่เตรียมไว้ให้ - จากหนังสือที่ห้องสมุด - จากวิทยากรภายในโรงเรียน
6. ขั้นตอนปฏิบัติ	6. กิจกรรมกลุ่ม ให้เลือกศึกษากลุ่มละ 1 เรื่อง แล้วจับอันดับกิจกรรมร่วมกัน 1. ประเพณีสงกรานต์ 2. ประเพณีทานข้าวสลาก 3. ประเพณีการบวชลูกแก้ว 4. อาชีพและการทำมาหากิน 5. อาหารประจำภาคและการแต่งกาย
7. ให้ข้อมูลย้อนกลับ	7. ให้คำติชมการจัดกิจกรรม การแสดง ความคิดเห็น การพูดและการตอบคำถาม ที่ดี เสนอแนะความรู้ความคิดที่เป็น ประโยชน์ต่อการทำกิจกรรม

ขั้นตอนการสอน	สภาพการเรียนรู้การสอน
8. การประเมินผล	8. จากการตรวจแบบฝึกหัด สังเกตการร่วมกิจกรรมกลุ่ม จากการอภิปรายแสดงความคิดเห็น
9. เพิ่มความจำ	9. ให้สรุปความคิดหลักที่ได้จากการเรียน เกี่ยวกับประเพณีภาคเหนือ ทำแบบฝึกหัด

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวพนิกา ชื่อสกุล พวงชูศักดิ์

เกิดวันที่ 20 เดือนมกราคม

พุทธศักราช 2497

สถานที่เกิด

มีนบุรี กรุงเทพมหานคร

สถานที่อยู่ปัจจุบัน

บ้านเลขที่ 53 หมู่ 18 ถนนสีหบุรานุกิจ

เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ 10510

ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน

อาจารย์ 1 ระดับ 5

สถานที่ทำงานปัจจุบัน

โรงเรียนวัดหนองจอก เขตหนองจอก

กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ 10530

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2519

ปริญญาตรี จากวิทยาลัยครูสวนสุนันทา

(ค.บ) วิชาเอกภาษาไทย

พ.ศ. 2526

ปริญญาตรี จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

(ศศ.บ.) สาขาบริหารการศึกษา

พ.ศ. 2531

ปริญญาโท จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร (กศ.ม.) วิชาเอกการมัธยมศึกษา

การศึกษาดัชนีชี้วัดทางการเรียนและความสนใจในวิชาภาษาไทย
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนด้วยบทเรียนโมดูล

บทคัดย่อ
ของ
พนิดา พวงชูศักดิ์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
กันยายน 2531

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อ เปรียบ เที่ยบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสนใจในวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการสอนโดยใช้บทเรียนโมดูล กับ เรียนด้วยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ และศึกษาพัฒนาการของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสนใจในวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนโดยใช้บทเรียนโมดูล

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหนองจอก อำเภอหนองจอก กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2531 จำนวน 2 ห้องเรียน 73 คน แบ่ง เป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้องเรียน จำนวน 37 คน กลุ่มควบคุม 1 ห้องเรียน จำนวน 36 คน นักเรียนในกลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยใช้บทเรียนโมดูล นักเรียนกลุ่มควบคุมได้รับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ ใช้เวลาในการทดลอง 16 คาบ คาบละ 50 นาที และใช้เนื้อหาเดียวกัน ดำเนินการทดลองโดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ Randomized Control Group Pretest-Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ท 051 (มีค่าความเชื่อมั่น .77) และแบบทดสอบวัดความสนใจในวิชาภาษาไทย (มีค่าความเชื่อมั่น .89) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบค่าสถิติที (t-test)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความสนใจในวิชาภาษาไทย ของนักเรียนทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับพัฒนาการของผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนโดยใช้บทเรียนโมดูล ก่อนการทดลองกับหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนพัฒนาการของ ความสนใจในวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนโดยใช้บทเรียนโมดูล ก่อนการทดลองกับหลังการทดลองต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ASTUDY OF MATHAYOM SUKSA V STUDENTS' THAI LANGUAGE ACHIEVEMENT
AND INTEREST THROUGHT INSTRUCTIONAL MODULE

AN ABSTRACT

BY

PANIDA PHUANGCHOOSAKDI

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University

September 1988

The purpose of this study was to compare the academic achievement and interests in Thai subject of Mathayom Suksa V students through the method in the instructional module and the method in the manual of the supervisory unit and studying the development of the academic achievement and the interests in Thai subject through the instructional module.

The samples were the students of the 73 students from 2 class of Wat Noug-Chok School, Nong-Chok District, Bangkok, during the first semester of the 1988 academic year. The 37 students, randomly selected as an experimental group, and the other 36 students as a control group. The students in the experimental group were taught by the method in instructional module and the students in the control group were taught by using the manual of the supervisory unit. It took 16 periods each (50 minutes/period) to study the same contents. The research design of this experiment was the randomized control group Pretest-Posttest Design. The academic achievement test in Thai subject (reliability = 0.77) and the interest test in Thai subject (reliability = 0.89) was used. The statistic used for analyzing data was the t-test.

The results indicated that the academic achievement of the student in the two groups was significantly different at the .01 level but the interests in Thai subject of these two groups were not significantly different.

However, the academic achievement toward Thai subject of the students through the method in the instructional module, before and after the experiment and significantly different at the .01 level. The interests toward Thai subject of the students through the method in the instructional module before and after the experiment, were not significantly different.